

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

sextiotredje årgången

28 oktober 2020

Innehållsförteckning

I Resolutioner, rekommendationer och yttranden

RESOLUTIONER

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

553:e (hybrid)plenarsessionen den 15 och 16 juli 2020

2020/C 364/01	Resolution om Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2021 på grundval av arbetet i den tillfälliga arbetsgruppen "EESK:s bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2021"	1
---------------	--	---

YTTRANDEN

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

553:e (hybrid)plenarsessionen den 15 och 16 juli 2020

2020/C 364/02	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att främja en mer inkluderande och hållbar bankunion genom att förbättra lokala bankers bidrag till den lokala utvecklingen och bygga upp ett socialt ansvarsfullt internationellt och europeiskt finansiellt system (yttrande på eget initiativ) . . .	14
2020/C 364/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Skattemekanismer för att minska koldioxidutsläppen (yttrande på eget initiativ)	21
2020/C 364/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att stärka den hållbara ekonomiska tillväxten i hela EU (yttrande på eget initiativ)	29
2020/C 364/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att främja konkurrenskraft, innovation, tillväxt och nya arbetstillfällen genom att gå vidare med det globala regleringssamarbetet, genom att stödja ett förnyat multilateralt handelssystem och genom att minska marknadsnedvridande subventioner (yttrande på eget initiativ)	37

2020/C 364/06	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Säkerhetsunionens industriella dimension (yttrande på eget initiativ)	43
2020/C 364/07	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Införande av skyddsåtgärder för jordbruksprodukter i handelsavtal (yttrande på eget initiativ)	49
2020/C 364/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om En brådskande fråga för tiden efter covid-19: utformningen av en ny multilateral matris (yttrande på eget initiativ)	53
2020/C 364/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Beskattning av delningsekonomin – rapporteringskrav (tilläggsyttrande)	62
2020/C 364/10	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Europeiska klimatpakten (förberedande yttrande)	67

III Förberedande akter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

553:e (hybrid)plenarsessionen den 15 och 16 juli 2020

2020/C 364/11	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Jämställdhetsstrategin (COM(2020) 152 final)	77
2020/C 364/12	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Vitbok om artificiell intelligens – en EU-strategi för spetskompetens och förtroende (COM(2020) 65 final)	87
2020/C 364/13	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa (COM(2020) 98 final)	94
2020/C 364/14	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Att forma EU:s digitala framtid (COM(2020) 67 final)	101
2020/C 364/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En ny industristrategi för EU (COM(2020) 102 final)	108
2020/C 364/16	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om a) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna (COM(2020) 94 final) — b) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén — Kartlägga och åtgärda hinder på den inre marknaden (COM(2020) 93 final)	116

2020/C 364/17	<p>Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU vid ett vägshål – bygga upp och bygga nytt för nästa generation (COM(2020) 456 final) – Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU-budgeten som motor i den europeiska återhämtningsplanen (COM(2020) 442 final) – Förslag till rådets förordning om inrättande av Europeiska unionens återhämtningsinstrument för att stödja återhämtningen efter covid-19-pandemin (COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE)) – Ändrat förslag till rådets förordning om den fleråriga budgetramen 2021–2027 (COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP)) – Ändrat förslag till rådets beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel (COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS)) – Förslag till rådets förordning om ändring av rådets förordning (EU, Euratom) nr 1311/2013 om den fleråriga budgetramen för 2014–2020 (COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP)) – Ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, och om dess regler för deltagande och spridning, Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete, Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitikerna och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGF) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD))</p>	124
2020/C 364/18	<p>Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en facilitet för återhämtning och resiliens (COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD)) — Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett instrument för tekniskt stöd (COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD))</p>	132
2020/C 364/19	<p>Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av InvestEU-programmet (COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD)) — Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2015/1017 vad gäller inrättandet av ett instrument för solvensstöd (COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))</p>	139
2020/C 364/20	<p>Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999 (Europeisk klimatlag) (COM(2020) 80 final – 2020/0036 (COD))</p>	143
2020/C 364/21	<p>Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett Europaår för järnvägen (2021) (COM(2020) 78 final)</p>	149
2020/C 364/22	<p>Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av åtgärder för en hållbar järnvägsmarknad mot bakgrund av covid-19-pandemin (COM(2020) 260 final – 2020/0127 (COD))</p>	158
2020/C 364/23	<p>Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Genomförandet av frihandelsavtalen 1 januari 2018–31 december 2018 (COM(2019) 455 final)</p>	160

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

RESOLUTIONER

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

553:E (HYBRID)PLENARSESSIONEN DEN 15 OCH 16 JULI 2020

Resolution om Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2021 på grundval av arbetet i den tillfälliga arbetsgruppen "EESK:s bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2021"

(2020/C 364/01)

Föredragande: **Petr ZAHRADNÍK**

Stefano PALMIERI

Jan DIRX

Vid sin plenarsession den 15–16 juli 2020 (sammanträdet den 16 juli) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande resolution med 140 röster för, 15 röster emot och 17 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1 Som EESK påpekade i sin resolution "EESK:s förslag till återuppbyggnad och återhämtning efter covid-19-krisen" ⁽¹⁾ välkomnar EESK varmt och stöder fullt ut Europeiska kommissionens förslag: Next Generation EU-planen och den övergripande EU-budgeten för 2021–2027. Kommittén hoppas och förväntar sig att de huvuddrag som kommissionen fastställer i dessa planer fullt ut och konkret kommer att utvidgas i kommissionens arbetsprogram för 2021 på grund av behovet av återhämtning och återuppbyggnad efter coronakrisen.

1.2 För EESK bör arbetsprogrammet vara inriktat på att återuppbygga och förbättra vår ekonomi och vårt samhälle, och baseras på följande principer: skydda de mänskliga och sociala rättigheterna, de demokratiska värdena och rättsstatsprincipen, utnyttja den inre marknadens fulla potential, uppnå målen för hållbar utveckling, skapa en cirkulär ekonomi och uppnå klimatneutralitet i EU senast 2050 samt säkerställa god samhällsstyrning och demokratisk ansvarsskyldighet.

1.3 EESK understryker att de sex övergripande ambitioner som kommissionen valt (en europeisk grön giv, ett Europa rustat för den digitala tidsåldern, en ekonomi för människor, ett starkare Europa i världen, främjande av vår europeiska livsstil och en ny satsning på demokrati i Europa) erbjuder en kraftfull ram för utarbetandet av arbetsprogrammet för 2021. Kanske borde ett mer uttryckligt fokus läggas på investeringar och behovet att påskynda dem, även tack vare de åtgärder

⁽¹⁾ Resolution om tiden efter covid-19-krisen (EUT C 311, 18.9.2020, s. 1).

som för närvarande vidtas. En del detaljer för det framtida arbetsprogrammet kan återfinnas i kommissionens meddelande om EU:s återhämtningsplan ⁽²⁾, och nya förslag kommer att avspeglas i kommissionsordförande von der Leyens tal om tillståndet i unionen i september och hennes avsiktsförklaring till Europaparlamentet och rådet. EESK uppskattar även det justerade arbetsprogrammet för 2020, vilket reagerar på covid-19-krisen och kan indikera utvecklingen under den närmaste framtiden.

1.4 EESK välkomnar att kommissionen justerade sitt arbetsprogram för 2020 som en del av Europas återhämtning för att svara på coronaviruspandemin. Den riktade om sitt arbete och prioriterade de åtgärder som behövs för att driva på Europas återhämtning och motståndskraft, samtidigt som den fortfarande förbinder sig att genomföra sina flaggskeppsinitiativ, den europeiska gröna given och den digitala strategin, eftersom de är centrala för att starta om den europeiska ekonomin och bygga ett mer motståndskraftigt, hållbart, rättvist och välmående Europa. Det ska noteras att nio initiativ har senarelagts till 2021.

1.5 Särskilt nu när vi märker vikten av samarbete mellan länderna i denna tid av kris hoppas EESK att den kommande konferensen om Europas framtid leder till att man stärker och fördjupar EU:s institutionella struktur och till en verklig nystart för EU-projektet, så att unionen kan möta de kommande årtiondenas utmaningar. Kommissionen kan därför räkna med kommitténs fulla stöd.

1.6 Kommittén är övertygad om att processen för återhämtning i och återuppbyggnad av ekonomin och samhället endast kommer att vara möjlig om det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter deltar aktivt.

1.7 I följande kapitel och punkter beskriver kommittén sina konkreta förslag för arbetsprogrammet för 2021 i linje med kommissionens sex övergripande ambitioner.

2. En europeisk grön giv

2.1 Den gröna given

2.1.1 EU:s gröna giv kan också ses som ett ändamålsenligt verktyg för att på ett hållbart sätt omstarta ekonomin genom massiva investeringar som stöder de nödvändiga strukturändringar som Europa står inför. Ur detta perspektiv kan den anses utgöra en möjlighet att stödja en ekonomisk återhämtning på längre sikt. Det behövs ett nytt samförstånd i Europa för att samla tillräckligt med offentliga och privata finansieringskällor för detta syfte och anta en ny styrning för att framgångsrikt genomföra den gröna given i praktiken.

2.1.2 EESK är en kraftfull förespråkare för omställningen till en cirkulär ekonomi. EESK har hittills varit en varm anhängare av ambitiösa politiska åtgärder på området genom sitt engagemang för den europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin. De uppmaningar som kommittén framfört till kommissionen under en längre tid med avseende på resurseffektivitet inbegriper en uppmaning att se över ekodesignlagstiftningen och den relevanta produktpolitiska lagstiftningen, att gradvis inkludera obligatoriska resurseffektivitetskrav för produktdesign och att införa nya förfaranden för offentlig upphandling för att uppmuntra till cirkulära produkter och nya affärsmodeller, samtidigt som de ekonomiska omständigheterna efter covid-19 och den faktiska möjligheten att genomföra förändringen respekteras.

2.1.3 EESK noterar att översynen av direktivet om icke-finansiell rapportering i syfte att förbättra kvaliteten på och omfattningen av icke-finansiella uppgifter, inklusive om miljömässiga aspekter såsom biologisk mångfald, har senarelagts till 2021. EESK anser att skattepolitiken i allmänhet bör reformeras i linje med klimatambitionerna, och att skattesystemen och prissättningen bör avspegla miljökostnaderna, inklusive förlusten av biologisk mångfald. Detta bör uppmuntra till ändringar i de nationella skattesystemen så att skattebördan förs över från arbete till föroreningar, underprissatta resurser och andra externa miljöeffekter. Principerna om att "användaren betalar" och "förorenaren betalar" måste tillämpas för att förebygga och åtgärda miljöförstöring.

2.1.4 EESK välkomnar att den biologiska mångfalden kommer att integreras i alla politikområden, såsom angavs i meddelandet om strategin för biologisk mångfald för 2030 ⁽³⁾. EESK välkomnar att kommissionen kommer att införa en ny europeisk styrningsram för biologisk mångfald. Detta kommer att bidra till kartläggningen av skyldigheter och åtaganden och fastställa en färdplan för genomförandet. Detta kommer även gynna både den gemensamma jordbrukspolitikerna och det europeiska livsmedelssystemet, som därmed skulle kunna fortsätta att bli ännu mer hållbara. Som en del av detta

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1590732521013&uri=COM:2020:456:FIN>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>

genomförande kommer kommissionen att införa en övervaknings- och översynsmekanism med en tydlig uppsättning överenskomna indikatorer som möjliggör en regelbunden bedömning av framstegen och vid behov fastställer korrigeringsåtgärder. Denna mekanism måste tillhandahålla underlag för granskningen av genomförandet av miljöpolitiken och bidra till den europeiska planeringsterminen.

2.1.5 EESK välkomnar den europeiska klimatlagen, i vilken ett rättsligt bindande EU-omfattande gemensamt mål fastställs om nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2050 och en ram för uppnåendet av detta mål upprättas. EESK ser därför förslaget till en europeisk klimatlag som ett av de instrument som ska bidra till denna eftersträvade och nödvändiga återuppbyggnad av den europeiska ekonomin⁽⁴⁾. Kommissionen vill senast i september 2020 ta fram en översyn av unionens klimatmål för 2030 mot bakgrund av klimatneutralitetsmålet och undersöka möjligheterna till ett nytt mål för 2030 med en utsläppsminskning på 50–55 % jämfört med 1990 års nivåer, samt lägga fram motsvarande lagstiftningsförslag i mitten av 2021. EESK uppmanar kommissionen att välja en minsta minskning på 55 % senast 2030, med motsvarande lagstiftningsförslag, i syfte att ta sin del av ansvaret för det enorma globala behovet av att minska utsläppen⁽⁵⁾.

2.1.6 Om alla medborgare deltar, genom det civila samhällets organisationer, sammanslutningar och nätverk, blir det i sanning möjligt att reformera ekonomin och samhället. Medlemsstaterna och EU måste därför säkerställa att ingen hamnar på efterkälken i denna komplexa process, i synnerhet inte de mest utsatta.

2.1.7 Klimatåtgärder och hållbarhetsåtaganden måste ges en framträdande plats i politiken för återhämtning och återuppbyggnad, så att inte EU fortsatt sitter fast med stora koldioxidutsläpp i framtiden.

2.1.8 Den fleråriga budgetramen behöver öka och avsätta tillräckliga medel för investeringsbehoven för att åstadkomma en verklig och genomgripande grön omställning. Det är också viktigt att fortsätta prioritera andra miljöfrågor såsom skydd av mark, land och hav, vilka inte får nedgraderas efter och trots covid-19-krisen.

2.1.9 Det är nödvändigt med en ytterligare förbättring av energitryggheten på alla nivåer och av samhällets motståndskraft, till exempel genom bygnadsrenoveringsprogram. Gränsöverskridande energisamarbete och sammanlänkningar över hela EU är fortsatt viktiga, liksom behovet av att främja en ökad diversifiering av försörjningskällor, till exempel genom att ha ett större urval av tillgängliga förnybara energikällor och energilagringssystem.

2.1.10 Ett gyllene tillfälle för att påskynda framstegen i riktning mot EU:s klimatneutralitetsmål är att öka användningen av förnybar och koldioxidsnål el genom elektrifiering av sektorer som för närvarande fortfarande förlitar sig på fossila energikällor. De nationella energi- och klimatplanerna utgör ett viktigt steg när det gäller att säkerställa energiunionen och den europeiska gröna given.

2.1.11 Mot bakgrund av målet i den europeiska klimatlagen om att EU ska vara klimatneutralt senast 2050 behövs särskild uppmärksamhet ägnas åt transportsektorn. Koldioxidutsläppen från denna sektor ökar fortfarande, men fram till 2050 kommer det att behövas en minskning av transportutsläppen på 90 % för att nå klimatneutralitetsmålet.

2.1.12 EESK har efterlyst en uppdatering av EU:s skogsstrategi efter 2020 som en del av den europeiska gröna given. Den nya strategin skulle rimligen kunna blicka framåt mot 2050. Skogens, skogsbrukets och de skogsbaserade industriernas betydelse när det gäller att uppnå dessa mål bör erkännas inom alla sektorer och leda till bästa möjliga sektorsöverskridande samarbete.

2.1.13 EESK anser att anpassningsåtgärder i hög grad kan bidra till att säkerställa att den hållbara omställningen och återuppbyggnaden efter covid-19-krisen genomförs på ett mer rättvist sätt. Samhällen och regioner som påverkas mer än genomsnittet av klimatförändringarnas negativa konsekvenser bör få hjälp med att hantera dessa konsekvenser och upplevda risker. Detta gäller särskilt samhällen och regioner vars utsläpp av växthusgaser ligger under genomsnittet, i dag och historiskt sett.

⁽⁴⁾ NAT/784 – Europeisk klimatlag (se sidan 143 i detta nummer av EUT).

⁽⁵⁾ Se fotnot 4.

2.1.14 EESK anser att den europeiska gröna given diskuteras i lämplig omfattning i kommissionens justerade arbetsprogram för 2020 och att frågan är tämligen jämnt fördelat över dess huvuddelar. Kommittén understryker särskilt den prioriterade uppmärksamhet som ägnas åt finansieringen av den hållbara omställningen, i synnerhet investeringsplanen för den gröna given och Fonden för en rättvis omställning. Även de andra intresseområden som nämns i det justerade arbetsprogrammet, till exempel hållbar och smart rörlighet, hållbar produktion och konsumtion, hållbara livsmedelssystem eller utfasning av fossil energi, är relevanta som prioriteringar för detta ändamål. EESK trots att kommissionens prioriteringar kommer att inriktas på dessa initiativ även i arbetsprogrammet för 2021.

2.2 Investeringsprioriteringarna

2.2.1 Offentliga medel som investeras i återhämtningsplaner bör inte bara bidra till att återställa Europas ekonomi och samhälle utan också till att drastiskt minska följderna av ytterligare chocker genom investeringar i en motståndskraftig, inkluderande och klimatvänlig ekonomi (en s.k. välfärdsekonomi).

2.2.2 EU:s klassificering av hållbar finansiering bör styra offentliga och privata investeringar genom hela återhämtningen för att påskynda omställningen från förorenande sektorer till gröna sektorer.

2.2.3 Det är nödvändigt att se till att det i den nya fleråriga budgetramen avsätts betydande resurser till att genomföra målen för hållbar utveckling och hantera klimatförändringarna, samtidigt som man fasar ut kontraproduktiv finansiering (t. ex. av fossila bränslen).

2.2.4 EU:s ekonomi har fungerat med ett investeringsgap under den största delen av det årtionde som följde krisen efter 2009. För att kunna nå tillräckliga resultat är en återhämtning av investeringarna en nödvändighet. Detta är skälet till att EESK välkomnar förslaget om en återhämtningsplan, som främst representeras av programmet Next Generation EU och dess pelare, och den justerade fleråriga budgetramen 2021–2027. Next Generation EU kan anses vara en extraordinär, men också nödvändig och brådskande, åtgärd för att förbättra investeringsklimatet i EU. Detta diskuteras närmare till exempel i EESK:s yttrande ECO/523 ⁽⁶⁾.

2.2.5 EESK noterar att investeringar inte är ett politiskt mål för kommissionen under dess mandatperiod fram till 2024, och även att investeringar inte i tillräckligt hög grad förekommer i de enskilda initiativen i det justerade arbetsprogrammet för 2020. EESK rekommenderar därför att de investeringsbaserade initiativen ska inkluderas i kommissionens arbetsprogram för 2021, inklusive insatsen för att mobilisera privata investeringar till förmån för den framtida hållbara ekonomiska utvecklingen i EU.

3. Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern

3.1 Coronakrisen visar att den digitala revolutionen är en viktig faktor för att öka våra samhällens motståndskraft mot kriser. Det är av yttersta vikt att det investeras i digitalisering av väsentliga tjänster och att regeringarnas, lagstiftarnas och de offentliga institutionernas förmåga att tillhandahålla sina tjänster under en kris förbättras. Samtidigt måste vi inse att digital teknik är ett verktyg och inte ett självändamål. Vi måste från offentligt håll ta ansvar för den ram som omger den digitala tekniken och styra den mot höga hållbarhetsstandarder, som inbegriper kraftfulla demokratiska och tekniska skyddsåtgärder tillsammans med kostnads- och kunskapsmässiga stödåtgärder som inte lämnar någon på efterkälken. I enlighet med EU:s rättsakt om tillgänglighet medför detta ett behov av att säkerställa att den digitala revolutionen garanterar tillgänglighet för de mer än 100 miljoner personerna med funktionsnedsättning i EU.

3.2 Digitalisering är både en möjlighet och en risk i fråga om återhämtning. Det är ett innovationsområde som kan sätta EU i främsta ledet, till exempel på blockkedjeområdet, där EU är ledande. Blockkedjan som teknik (inte bitcoin) bygger på demokratiska värden och erbjuder öppenhet och förbättrade styrningsstrukturer. Riskerna i samband med digitaliseringen måste dock hanteras, bl.a. ökad arbetslöshet, digital marginalisering och social utestängning. Vi måste också hitta sätt att utnyttja möjligheterna och samtidigt balansera riskerna, i ett landskap där EU försöker bevara sin globala konkurrenskraft.

3.3 Det är viktigt att den europeiska modellen för rättigheter, standarder och konsumentpolitik bevaras. Det är denna som gör EU unikt. När det till exempel gäller digitalisering skiljer sig EU:s syn på "human-in-command" från andra regioners genom EU:s etiska regler för artificiell intelligens (AI). Denna strategi, som bygger på grundläggande rättigheter och friheter, är en del av EU:s modell och bör bevaras trots det hårdare konkurrensklimat som just nu växer fram.

⁽⁶⁾ Se sidan 124 i detta nummer av EUT.

3.4 EESK understryker vikten av digitalisering inom alla samhällssektorer, i synnerhet genom distansarbete och digitala tjänster, inklusive e-handel och e-hälsa.

3.5 Pandemin har visat att digitaliseringen inom utbildningen inte är lika tillgänglig överallt i samhället, vilket kan leda till ytterligare problem med avseende på utbildningsresultat och utbildningsmöjligheter. Det är därför nödvändigt att införa åtgärder som stöder missgynnade grupper och därmed bidra till att förebygga segregering.

3.6 Det finns ett behov av en kontinuerlig uppdatering av den rättsliga ramen för artificiell intelligens och digitalisering: att hålla jämna steg med de tekniska framstegen, och i synnerhet frågan om digital kommunikationssäkerhet, när det gäller både nätverk och innehåll.

3.7 EESK noterar att kommissionen skjuter upp lagstiftningsförslaget om effekterna av artificiell intelligens, bl.a. på säkerhet, ansvar, grundläggande rättigheter och data, till 2021. EESK uppmanar kommissionen att i) främja tvärvetenskaplighet inom forskningen genom att involvera andra discipliner såsom juridik, etik, filosofi, psykologi, arbetsvetenskap, humaniora, ekonomi osv., ii) involvera relevanta intressenter (fackföreningar, yrkessammanslutningar, företagsorganisationer, konsumentorganisationer, icke-statliga organisationer) i debatten om AI och som jämbördiga partner i EU-finansierade forskningsprojekt och andra projekt, t.ex. det offentlig-privata partnerskapet om AI, sektorsdialoger samt programmet för anammande av AI inom den offentliga sektorn och det ledande referenscentrumet ("lighthouse centre"), och iii) fortsätta att utbilda och informera en bredare allmänhet om de möjligheter och utmaningar som AI medför. Kommittén rekommenderar också att kommissionen mer ingående tar ställning till effekterna av AI på hela spektrumet av grundläggande fri- och rättigheter, inklusive – men inte bara – rätten till en rättvis rättegång, till rättvisa och öppna val och till mötes- och demonstrationsfrihet samt rätten att inte bli diskriminerad. EESK fortsätter att motsätta sig införandet av varje slags form av rättskapacitet för AI. Detta skulle innebära att ansvarsbestämmelsernas preventiva beteendekorrigerande verkan urholkades och det uppstod en moralisk risk vid både utvecklingen och användningen av AI, vilket skapar möjligheter till missbruk (?).

3.8 På grund av den ökande användningen av smarttelefoner och införandet av 5G-nät är frågan om driftskompatibilitet mellan applikationer och nät i hela Europeiska unionen av stor vikt, särskilt i nödsituationer.

3.9 Med tanke på vidareutvecklingen inom digitaliseringen och dess ökande inverkan på privatlivet, det sociala livet och arbetslivet samt på alla sektorer, är frågan om att lära ut digital kompetens och att vidta åtgärder mot den digitala klyftan mellan medborgare av avgörande betydelse.

3.10 Det är helt rätt att Europas beredskap för den digitala tidsåldern är en av de centrala prioriteringarna, som figurerar synligt också i det justerade arbetsprogrammet för 2020. EESK välkomnar kommissionens kraftfulla ansträngningar för att gå framåt på områden som artificiell intelligens, digitala tjänster, cybersäkerhet, digitala enheter och lösningar för konsumenter, och även digitala finanser. EESK välkomnar särskilt den starka digitala linjen i den föreslagna nya industristrategin för EU. Digitaliseringen är också märkbar i luftfartstjänstepaket. EESK värdesätter också i hög grad att digitaliseringen avspeglas i de föreslagna prioriteringsområdena inom det europeiska forskningsområdet.

4. En ekonomi för människor

4.1 Vi behöver återigen bygga upp vår ekonomiska styrning på grundval av ett motståndskraftigt, hållbart och inkluderande europeiskt ekonomiskt system. Vi strävar efter att uppnå inte bara en mekanisk ekonomisk återhämtning, utan snarare en kvalitativ förändring i förvaltningen och styrningen av den ekonomiska politiken.

4.2 Den totala inverkan av krisen har ännu inte fastställts, och återuppbyggnaden och återhämtningen kommer att kräva betydande ansträngningar. Det finns således ett brådskande behov av att skyndsamt genomföra förslagen från maj 2020 om ett återhämtningsinstrument och en förstärkt flerårig budgetram. Vi måste också vara redo att anta ytterligare åtgärder och ändringar utöver dem som redan har antagits, om detta motiveras av situationens utveckling.

4.3 Kommissionen uppmanas att fortsätta använda planeringsterminen som en drivkraft för återhämtning på grundval av de investerings- och reformprioriteringar som fastställts som en del av den europeiska planeringsterminen. Den tonvikt som på senare tid lagts på en bättre inkludering av sociala frågor och den europeiska gröna given välkomnas av kommittén, liksom genomförandet av faciliteten för återhämtning och resiliens via planeringsterminen. Under hela planeringsterminen bör kommissionen hjälpa medlemsstaterna i euroområdet att vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa ökas konvergens och integration på det ekonomiska området. Detta innebär en aggregerad positiv finanspolitisk inriktning för euroområdet i sin helhet för att man ska kunna växa sig ur den nuvarande krisen.

(?) INT/894 – Vitbok om artificiell intelligens (se sidan 87 i detta nummer av EUT).

4.4 Alla prioriteringar och åtgärder som beskrivs i de övriga politikområdena kommer att medföra ett behov av att utarbeta en ny ram för ekonomisk styrning som är anpassad till utmaningarna i dagens makroekonomiska situation och som möjliggör genomförandet av strategiska industri-, konkurrens-, social-, miljö- och handelspolitiska åtgärder av unionen och dess medlemsstater. I början av 2020 inledde kommissionen ett brett offentligt samråd i detta ämne, men det har avbrutits på grund av coronakrisen och tillämpningen av den allmänna undantagsklausulen i stabilitets- och tillväxtpakten. Det är inte möjligt att tro att vi under 2021 kan återgå till en automatisk tillämpning av pakten. Kommissionen bör därför följa upp med nya initiativ för att främja en reform av stabilitets- och tillväxtpakten i syfte att samtidigt säkerställa stabilitet och tillväxt.

4.5 I detta sammanhang efterlyser EESK en mer symmetrisk makroekonomisk anpassning som delas både av medlemsstater med underskott och av dem med överskott. Samtliga medlemsstater måste kunna investera mer i offentliga tjänster, eftersom offentliga tjänster, som krisen har visat, spelar en avgörande roll när det gäller att rädda människors liv och hantera pandemin. Dessutom bör de europeiska ledarna överväga den så kallade gyllene regeln när de återigen tillämpar EU:s finanspolitiska regler, genom att undanta vissa offentliga investeringar från underskottsberäkningarna och ta hänsyn till hållbarheten i de befintliga skuldnivåerna.

4.6 Avslutningsvis har det länge funnits ett behov av en permanent finanspolitisk stabilitetsmekanism inom euroområdet, eftersom detta i hög grad skulle stödja unionens konjunkturliska politik i händelse av framtida chocker. En sådan mekanism skulle bidra till de nationella offentliga finansernas långsiktiga stabilitet och hållbarhet, och utgöra ett nödvändigt nästa steg i fördjupningen av EU:s ekonomiska och monetära union.

4.7 Återhämtningen efter covid-19 kommer främst att bero på de europeiska finansmarknadernas möjlighet att säkerställa tillräckligt med likviditet. Det är också nödvändigt att finansmarknaderna fungerar korrekt och att möjligheten att dela på de finansiella riskerna ökar för att förbättra den europeiska ekonomins motståndskraft. Den ytterligare harmoniseringen och integreringen av de europeiska finansmarknaderna bör därför fortsätta utan dröjsmål, bl.a. fullbordandet av bankunionen och förstärkningen av kapitalmarknadsunionen. När tillsynsreglerna för banker ses över för att genomföra de kvarvarande avtalen i Baselramen måste hänsyn tas till särdragen i EU:s banksektor. Det är dessutom ytterst viktigt att finansmarknaderna kan stödja den gröna och digitala omställningen. EESK anser att större ansträngningar behöver göras för att integrera hållbarhet i finanssektorn. Kommittén välkomnar därför kommissionens avsikt att förnya sin strategi för hållbar finansiering.

4.8 I samband med digitaliseringen av ekonomin är kommittén övertygad om att alla ändringar av reglerna för att fördela vinstbeskattningsrätt mellan länder måste samordnas globalt, och välkomnar därför det nära samarbetet mellan kommissionen, medlemsstaterna och OECD/G20 för att stödja utarbetandet av en internationell lösning. Om en internationell lösning inte kan nås måste EU överväga att gå vidare på egen hand. Kampen mot skattebedrägerier och skatteundandragande samt penningtvätt måste fortsatt stå högt på dagordningen.

4.9 Sammanhållningspolitiken kommer att spela en nyckelroll när det gäller att säkerställa en balanserad återhämtning, främja konvergensen och se till att ingen hamnar på efterkälken. Finansiell flexibilitet är av avgörande betydelse för sammanhållningsprogrammen och ger medlemsstaterna möjlighet att överföra medlen enligt egna behov för att ta itu med krisen. EESK anser att en realistisk tidslinje bör fastställas så att medlen kan avsättas till medlemsstaterna så snart som möjligt. Inriktningen på EU:s sammanhållningspolitik för 2021–2027 bör fortsatt ligga på ekonomisk konkurrenskraft genom forskning och innovation, digital omställning samt agendan för den europeiska gröna given och hållbar utveckling.

4.10 Den hälsokris och ekonomiska kris som orsakats av covid-19-utbrottet förvärrade de befintliga förmögenhets- och inkomstskillnaderna och visade tydligt på behovet av en ny samhällsmodell som bidrar mer till ekonomisk och social sammanhållning, produktivitet och en rättvisare förmögenhetsfördelning. Kommissionen måste nu skyndsamt följa upp EESK:s tidigare förslag som skulle bidra till att vända trenden med en ökande brist på jämlikhet, som orsakar en klyfta mellan olika medlemsstater och samhällsgrupper och har bidragit till framväxten av extrema rörelser och partier. I detta syfte behövs beslutsamma EU-åtgärder som kompletterar medlemsstaternas insatser för att öka investeringarna i den sociala infrastrukturen (utbildning och livslångt lärande; hälsa, långtidsvård och social omsorg; bostäder till överkomliga priser), för att utveckla offentliga tillgångar som åtgärdar luckorna i marknadssystemet, för att gradvis överföra skatteintäkterna från en arbetsbaserad till en mer förmögenhetsbaserad beskattning, för att utveckla en öppen mekanism för övervakning och konsolidering av uppgifter om alla inkomster och förmögenheter, för att upprätta ett register över bolagsaktieägare på EU-nivå osv.

4.11 Mot bakgrund av covid-19-krisen bör kommissionen också följa upp tidigare initiativ för att stärka och främja Europas roll som global ekonomisk aktör. Den bör ytterligare analysera och föreslå mer specifika vägar och sätt att stärka eurons internationella roll, diversifiera leveranskedjorna och främja europeiska regler och standarder i vissa strategiska sektorer, säkerställa ett mer motståndskraftigt europeiskt svar på extraterritoriella sanktioner från tredjeländer och gradvis närma sig en enad europeisk representation i internationella finansiella forum.

4.12 Ekonomiskt välbefinnande måste vara frikopplat från miljöförstöring och social utarmning. Modeller såsom den cirkulära ekonomin samt samarbets- och delningsekonomin ger nya möjligheter till sysselsättning, ägande och innovation, och de omvandlar relationerna mellan tillverkare, distributörer och konsumenter och gör alla aktörer mer motståndskraftiga mot kriser, om de regleras på ett lämpligt sätt. Utöver korrekt genomförande av den nya handlingsplanen för den cirkulära ekonomin och fortsättningen på EESK:s/kommissionens europeiska plattform för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin inbegriper de viktigaste prioriteringarna följande: att främja en heltäckande strategi för hållbar konsumtion, att utveckla nya indikatorer som ska ersätta den olämpliga användningen av BNP och att anpassa EU:s stabilitets- och tillväxtpakt så att hållbarhet och välbefinnande beaktas.

4.13 Det finns ett behov av att återskapa ett samhälle med starkare tjänster av allmänt intresse i enlighet med artikel 14 om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i EUF-fördraget, protokoll nr 26 om tjänster av allmänt intresse, som är fogat till EUF-fördraget, och i synnerhet den europeiska pelaren för sociala rättigheter, samt hälso- och sjukvård och sociala tjänster, elektronisk kommunikation, kollektivtrafik, energi, vatten och avfallshämtning samt ett kompletterande investeringsprogram.

4.14 Moderna modeller för ekonomisk utveckling utgår inte bara från kriterierna välbefinnande, lönsamhet och effektivitet, utan också från respekt för sociala krav och miljökrav och undanröjande av alla slags negativa externa effekter och marknadsmisslyckanden. Som vi nyligen har lärt oss av covid-19-krisen måste ekonomin också vara tillräckligt motståndskraftig och stark för att klara framtida chocker. Av denna anledning rekommenderas starkt att eliminera strukturella obalanser.

4.15 Den moderna ekonomin kräver även att alla marknadssegment fungerar smidigt, inbegripet de som har tillkommit rätt nyligen (virtuella, delade, cirkulära, digitala ekonomier). Det vore därför också önskvärt att finansförmedling fungerade bättre. I EU-sammanhang innebär detta i synnerhet att kapitalmarknadsunionen fördjupas och att bankunionen fullbordas. För att ytterligare stödja övergången till en mer hållbar ekonomi måste också skattesystemet justeras i enlighet med detta.

4.16 *Den inre marknaden*

4.16.1 Den inre marknaden är central i byggandet av Europa. En fungerande inre marknad stimulerar konkurrensen, förbättrar effektiviteten, höjer kvaliteten och bidrar till sänkta priser. Den europeiska inre marknaden är definitivt en av EU:s största framgångar. Därför är det av avgörande betydelse att undersöka hur den inre marknads funktionssätt kan stimulera eller hindra den ekonomiska återhämtningen efter hälsokrisen.

4.16.2 Den inre marknads sammanhållning och enhet har satts på kraftigt prov under covid-19-pandemin. Vissa områden avslöjades där den inre marknaden påverkades och paralyserades i stor utsträckning, i synnerhet den fria rörligheten för personer. Även kontinuiteten i gränsöverskridande leveranskedjor påverkades negativt. Den gränsöverskridande handelsvolymen i EU minskade med tvåsiffriga tal jämfört med föregående år. Men kärnan bevarades och överlevde. För närvarande är den främsta utmaningen att återställa alla naturliga gränsöverskridande flöden i EU och att avlägsna de befintliga hindren på den inre marknaden, vilka till och med började påskyndas rätt nyligen genom ett antal nationellt baserade strategier och modeller som genomfördes efter den föregående krisen.

4.16.3 Det finns en möjlighet i att främja social innovation som en modell för återhämtning genom gemensamt skapande, gemensam utformning och samproduktion. I ett komplext socialt landskap med mycket stora samhällsutmaningar är den enda vägen framåt att mobilisera alla resurser i samhället och arbeta på ett sektorsövergripande och tvärvetenskapligt sätt för att hitta lösningar. Det organiserade civila samhället är en katalysator för social innovation, en rörelse som har bidragit till att utforma välfärdssystem som lett till nya strategier, strukturer, produkter, tjänster och arbetsmetoder. Det civila samhällets deltagande behövs nu mer än någonsin – men äkta social innovation sker bara när det organiserade civila samhället är delaktigt.

4.16.4 Strategin för den inre marknaden står i centrum för EU-projektet. Den gör att människor, tjänster, varor och kapital kan röra sig fritt, vilket skapar möjligheter för europeiska företag, konsumenter och arbetstagare. Det krävs åtgärder för att utnyttja dess fulla potential genom att undanröja hindren. I efterdyningarna av krisen och med tanke på andra aspekter av en föränderlig miljö, till exempel digitaliseringen, måste den inre marknaden till fullo anpassas till nya idéer och affärsmodeller. Målet är därför att återupprätta, återuppliva och återuppbygga den inre marknaden som ett verktyg för återhämtning. Åtgärderna på kort sikt inbegriper en omedelbar öppning av gränserna. Dessutom behöver vi kortfristiga åtgärder i två förgreningar: ta itu med spänningar och att sätta fart på ekonomin och produktiviteten.

4.16.5 De ojämlika villkor som nu växer fram är ett allvarligt problem. Medlemsstaternas stimulanspaket är extremt varierade och har (trots den goda avsikten att absorbera en del av den kraftigt minskade efterfrågan) skapat ojämlika villkor mellan medlemsstaterna. Dessutom måste statligt stöd hanteras och analyseras ur ett branschperspektiv, med hänsyn tagen till hur dessa åtgärder på kort och lång sikt kommer att snedvrیدا konkurrensen och de lika villkoren.

4.16.6 Vi behöver produktivitet i realekonomin (detta innebär sysselsättning, köpkraft och grundläggande produkter och tjänster). Denna produktivitet kan anta olika former och tillhandahållas genom olika affärsmodeller, men vi behöver åtgärder på detta område för att undvika att ojämlikhetsklyftorna ökar ännu mer. För att sätta fart på ekonomin och produktiviteten krävs stödpaket och en gynnsam miljö för små och medelstora företag samt industrin. Små och medelstora företag är som vi vet ryggraden i den europeiska ekonomin och behöver särskilt stöd, dock utan extra bördor eller byråkrati. Små och medelstora företag kommer bara att kunna återhämta sig om EU och medlemsstaterna ger ekonomiskt stöd. Här kommer det att vara avgörande med subventioner, lån, säkerställande av likviditet, skatteincitament, gynnsamma villkor för att behålla och anställa personal, en översyn av konkurslagstiftningen och annat stöd. När det gäller konkurslagarna bör EU vidta lagstiftningsåtgärder för att göra det möjligt för små företag som har gått i konkurs på grund av covid-19 att snabbt starta upp igen. Dessa åtgärder bör vara tidsbegränsade.

4.17 Industristrategin

4.17.1 Många av de föregående punkterna gäller i allmänhet fullt ut även för industristrategin. Den europeiska industrin står dock inte bara inför utmaningen beträffande en förbättrad inre marknad, utan även, till skillnad från tjänstesektorn, inför grundläggande strukturförändringar, något som främst är relevant för kolbrytning och koldioxidintensiva tunga industrier.

4.17.2 Kärnan i den nya industristrategin för EU består i att hitta en samexistens mellan en modern och stark europeisk industri och de utmaningar som klimat- och miljökraven medför. Kommittén är övertygad om att den här samexistensen går att uppnå och att den, om den lyckas, kan ge Europa en global komparativ fördel. Samtidigt är kommittén fullt medveten om och respekterar de enorma kostnader som är kopplade till den här omställningen och stöder mildrande åtgärder och kompensation för dem på lämpligt sätt och med respekt för vad som är ekonomiskt möjligt.

4.18 Hälso- och sjukvårdssystem

4.18.1 Framför allt är en av de viktigaste lärdomarna av coronakrisen att hälso- och sjukvårdssystemen i nästan alla europeiska länder måste stärkas, först och främst genom att man fokuserar på förebyggande åtgärder. Effekterna av coronaviruset utsätter hälso- och sjukvårdssystem i hela Europa för enorma påfrestningar. Även om ansvaret för hälso- och sjukvården är en nationell befogenhet, är spridningen av viruset inte bunden av gränser. Den påverkar hela Europa både inom och utanför våra gränser med sanitära, sociala och ekonomiska konsekvenser som kräver gemensamma insatser på europeisk nivå.

4.18.2 Coronakrisen har visat på EU:s beroende av import av medicinska produkter från länder utanför EU. Det krävs investeringar i hälsoskydd, vård och omsorg samt långtidsvård och i strategier för förebyggande hälso- och sjukvård samt hälsa och säkerhet på arbetsplatsen – med beaktande av hela livsryckeln – och detta måste stödjas av EU:s institutioner.

4.18.3 Coronakrisen visar tydligt att multinationella läkemedelsföretag har mycket stor makt. För att öka läkemedelsindustrins oberoende måste det även inrättas en stor europeisk forskningsfond för utveckling av nya läkemedel och vacciner. EU-institutionerna bör ha de befogenheter som krävs för att samordna försörjning, distribution och prissättning av viktig medicinsk utrustning och skyddsutrustning på den inre marknaden.

4.18.4 EESK efterlyser en kemikaliestrategi för hållbarhet som säkerställer skydd för människors hälsa och miljön, samtidigt som exponeringen för farliga kemikalier minimeras. Den nya strategin måste vara helt förenlig med den europeiska gröna given.

4.18.5 Passagerarnas förtroende för transporter, och i synnerhet kollektivtrafiken, måste återupprättas. Det här inbegriper bland annat åtgärder för att öka skyddet av passagerarnas hälsa (t.ex. luftkonditioneringssystem, upptäckt av människor som är sjuka, åtgärder för rengöring och desinfektion osv.). I detta sammanhang måste dessutom passagerarrättigheterna övervägas på nytt och även stärkas (t.ex. ersättning vid inställda resor).

5. Ett starkare Europa i världen

5.1 EU behöver stärka och stödja sin globala ställning när det gäller att spela en viktigare och mer strategisk roll i världsekonomin såväl som inom politiken. Denna ställning har försvagats under det senaste årtiondet. EU:s ekonomi har potential att bättre utnyttja sina komparativa fördelar på den globala handels- och investeringsmarknaden, i synnerhet inom avancerad tillverkning och innovativa tjänster, åtföljt av en ambition att bli världsledande. Denna ansträngning bör åtföljas av en bättre och mer ändamålsenlig representation av EU i centrala globala organisationer och behovet att där vara samstämmig. EESK uppmanar kommissionen att göra en relevant ansträngning för att mer specifikt återspegla behovet att stärka EU:s globala ställning i sitt arbetsprogram för 2021.

5.2 EU bör fortsätta att stödja en multilateral strategi inom handel. Att införliva sociala normer, arbetsnormer och standarder för hållbar utveckling⁽⁸⁾ i WTO:s och andra FN-relaterade organs regler skulle avsevärt kunna bidra till att skapa en ny, rättvis ekonomisk ordning och handelsordning samt en rättvis och smart globalisering. Samtidigt bör unionen motverka ansträngningen att skapa nya hinder och begränsningar i den globala ekonomin.

5.3 Som en av de konkreta lärdomarna av covid-19-krisen bör EU mer uppmärksamt överväga att skydda sina strategiska tillgångar och investeringar och stärka granskningen inom områden med risk för politiskt missbruk av en investeringstransaktion i en strategisk industri.

5.4 Efter brexit bör EU inte bara fokusera på att stärka sin sammanhållning och enhet, utan i relevanta fall inte glömma att fortsätta utvidgningsprocessen, som nyligen försenats något, trots vissa framsteg, i synnerhet beträffande anslutningen av vissa kandidatländer på västra Balkan. Utvidgningen skulle kunna bidra kraftigt till att undanröja den politiska och ekonomiska osäkerheten och öka stabiliteten i denna del av Europa.

5.5 Den geopolitiska situationen har under det senaste årtiondet förvärrats, vilket även berör områdena närmare EU:s yttre gränser. För att stödja stabiliteten och förbättra de ömsesidiga förbindelserna med EU bör initiativet med ett strategiskt partnerskap och en inkluderande grannskapspolitik fortsätta. Det bör reagera flexibelt på de nya omständigheterna och baseras på en gemensam respekt och de fördelar som detta för med sig för båda sidor.

5.6 Den föränderliga geopolitiska situationen och följderna av den senaste migrationskrisen samt de försämrade yttre förbindelserna i världen med många nya riskfyllda fenomen har även förflyttat spektrumet för EU:s utvecklingsstöd och bistånd. I nästa fleråriga budgetram planeras en mycket stor ökning av de finansiella medlen för detta ändamål, och Europeiska utvecklingsfonden förväntas inkluderas i ramen. EESK stöder denna insats och understryker behovet att ägna särskild uppmärksamhet åt Afrika för att hjälpa kontinenten att övervinna en svår politisk, ekonomisk, social och miljörelaterad situation.

5.7 Det är nödvändigt att återuppta EU:s geopolitiska strategiska roll för att främja globala fredsprocesser, för att åter skapa möjligheter till ekonomisk utveckling i länderna i EU:s grannskap: västra Balkan, Euromed och de östliga partnerna, och i andra konfliktdrabbade områden.

⁽⁸⁾ Se till exempel <https://www.ilo.org/global/standards/lang-en/index.htm>.

6. Främjande av vår europeiska livsstil

6.1 Sociala åtgärder

6.1.1 Utöver ekonomiska frågor och miljöfrågor måste EU:s arbetsprogram för 2021 drivas av den sociala dimensionen. Det här innebär att åtagandet om ett socialt och hållbart Europa ska prioriteras. Här spelar även det civila samhällets organisationer en viktig roll. Det finns en möjlighet i att främja social innovation som en modell för återhämtning genom gemensamt skapande, gemensam utformning och samproduktion. I ett komplext socialt landskap med mycket stora samhällsutmaningar är den enda vägen framåt att mobilisera alla resurser i samhället och arbeta på ett sektorsövergripande och tvärvetenskapligt sätt för att hitta lösningar. Det organiserade civila samhället är en katalysator för social innovation.

6.1.2 Det är nödvändigt att utveckla en bredare förståelse av den "rättvisa omställningen" (bortom kol) och fullt ut genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter, samtidigt som man driver på reformer av omfördelningssystemen, balans mellan arbetsliv och privatliv samt jämställdhet.

6.1.3 Att genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter på europeisk nivå och i alla medlemsstater är ett viktigt steg för att proaktivt inleda en uppåtgående social konvergensprocess. Kommissionens politiska riktlinjer utlovade en rättvis omställning för alla till en grön social marknadsekonomi. I detta sammanhang har kommissionen lagt fram en färdplan för ett starkt socialt Europa för rättvisa omställningar, vilket inledde en diskussion med EU-länderna, regionerna och parterna om konkreta åtaganden för att genomföra pelaren i syfte att uppnå framsteg på EU-nivå samt på nationell, regional och lokal nivå fram till november 2020⁽⁹⁾. Baserat på de mottagna bidragen kommer kommissionen att lägga fram en handlingsplan för genomförandet av den sociala pelaren i början av 2021. Ytterligare förslag för 2021 finns i bilagan till färdplanen. Bland dessa finns en barngaranti, en handlingsplan för den sociala ekonomin, en strategi för funktionsnedsättning och en långsiktig vision för landsbygdsområdena⁽¹⁰⁾.

6.1.4 I samband med färdplanen inledde kommissionen ett första och sedan ett andra samråd med arbetsmarknadens parter om skäligena minimilöner⁽¹¹⁾. EESK inväntar kommissionens eventuella kommande lagstiftningsinitiativ om skäligena minimilöner. Målet bör vara att garantera att minimilönerna i alla EU:s medlemsstater ger alla arbetstagare en skälig levnadsstandard. EESK välkomnar kommissionens erkännande av att det finns utrymme för EU-insatser för att främja de kollektiva förhandlingarnas roll till stöd för minimilönernas tillräcklighet och täckning och att åtgärder till stöd för kollektiva förhandlingar särskilt på sektorsnivå, bör ingå i EU:s insatser för minimilöner⁽¹²⁾.

6.1.5 Komplexiteten i EU:s sociala dimension innebär att man för att kunna stärka den behöver styrningsmekanismer som möjliggör kollektiv problemlösning av flera aktörer i olika sektorer. Den sociala dialogen spelar en avgörande roll. En stark social återhämtning innebär också bättre tillgång till fackföreningar och bättre skydd. Kollektiva förhandlingar och demokrati på arbetsplatsen bör stödjas. EU och medlemsstaterna måste stödja arbetsmarknadens parter när det gäller att avsevärt öka de kollektiva förhandlingarnas täckning. Det finns ett behov av att stärka representativiteten och autonomi samt kopplingarna mellan den sociala dialogens europeiska och nationella nivåer. Dessutom finns det ett behov av att ytterligare förbättra arbetsmarknadsparternas kapacitet och deltagande i beslutsfattandet samt av att säkerställa en stabil och balanserad ram för arbetsmarknadsrelationer. EESK anser att kommissionen bör se över EU:s kvalitetskriterier för planering för förändringar och omstruktureringar och föreslå en rättslig grund för specifika ramvillkor för arbetstagarinflytande, utan att detta inverkar på de nationella befogenheterna⁽¹³⁾, i syfte att förbättra arbetstagarinflytande för att ta itu med de utmaningar som den gröna given och den digitala omvandlingen innebär.

6.1.6 EESK uppmanar kommissionen att reformera Europeiska unionens ekonomiska styrning. Kommittén är övertygad om att vissa förändringar krävs avseende a) styrningen, dvs. särskilda styrningsmekanismer behövs för att åtgärda brådskande problem snabbare och hantera komplicerade frågor; dessa mekanismer skulle koppla samman EU- och

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_20

⁽¹⁰⁾ Ett starkt socialt Europa för rättvisa omställningar.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9696>

⁽¹²⁾ Pågående SOC/632 – Rimliga minimilöner i Europa.

⁽¹³⁾ CCMi/124 – EU:s kvalitetskriterier för planering för förändringar och omstruktureringar (EUT C 19, 21.1.2015, s. 50).

medlemsstatsnivån, inte ersätta åtgärder på någondera nivå, b) att integrera målen för hållbar utveckling i EU:s ekonomiska och sociala övervaknings- och budgeteringsprocesser. I detta avseende skulle den europeiska planeringsperioden kunna ges nya, förbättrade, mätbara och kompletterande sociala, ekonomiska och miljömässiga indikatorer för att övervaka och följa alla aspekter av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och dess principer samt de 17 målen för hållbar utveckling⁽¹⁴⁾.

6.1.7 EESK välkomnar det aviserade förslaget om att förbättra arbetsvillkoren för plattformsarbetstagare under 2021. EESK beklagar dock att den mycket större utmaningen att åstadkomma en inkluderande och rättvis omställning inte nämns direkt i kommissionens meddelande⁽¹⁵⁾. Kommittén framhåller att det behövs en ambitiös handlingsplan för att uppmuntra medlemsstaterna att hålla sina löften i samband med proklamationen av den europeiska pelaren för sociala rättigheter⁽¹⁶⁾.

6.1.8 Nya ramar för arbetet har avgörande betydelse i återhämtningsfasen efter covid-19-krisen. Inom både den privata och den offentliga hälso- och sjukvården och omsorgen har strävan efter produktivitetstillväxt motverkat tjänstekvalitet och underminerat arbetsupplevelsen, vilket har fått dramatiska konsekvenser under hälsokrisen i de flesta EU-länder. Övergången till en tjänstebaserad verksamhet skulle leda till en mer arbetsintensiv ekonomi, som en motvikt till de osäkra anställningarna inom dessa sektorer, stödja högre sysselsättningsnivåer och återföra arbetstillfällena till realekonomin. Politik som stöder kvalitetsarbete i arbetsintensiva sektorer som tillhandahåller tjänster av hög kvalitet är därför av avgörande betydelse.

6.1.9 Kommittén är fortsatt oroad över att fattigdom i allmänhet och fattigdom bland förvärvsarbetande fortfarande är ett betydande problem i många medlemsstater. Utöver förbättrade lönenivåerna behövs det en heltäckande strategi på EU- och medlemsstatsnivå som omfattar åtgärder för att säkerställa tillräckliga minimiinkomstsystem, gemensamma miniminormer för arbetslöshetsförsäkring och ändamålsenliga system för aktiv integration som stöds av viktiga och stödjande sociala tjänster. Valfungerande arbetsmarknader, offentliga arbetsförmedlingar och aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder krävs också⁽¹⁷⁾.

6.1.10 EESK stöder kommissionens jämställdhetsstrategi för 2020–2025 och rekommenderar att kommissionen antar strategier för jämställdhetsintegrering i alla programplanerings- och styrningsorgan samt ett intersektionellt förhållningssätt till jämställdhet. Strategin bör genomföras parallellt med hanteringen av konsekvenserna av covid-19, genom skräddarsydda och riktade politiska åtgärder. Kommittén noterar kommissionens avsikt att föreslå ett lagstiftningsinitiativ om bindande åtgärder för insyn i lönesättningen. När man tar itu med lönegapet och andra klyftor mellan könen bör större socialt erkännande och ekonomiskt värde ges till arbeten och sektorer som traditionellt har många kvinnliga anställda och ofta är underbetalda och undervärderade.

6.1.11 Det är viktigt att fortsätta att hantera och mildra de socioekonomiska konsekvenserna av pandemin, som är särskilt stora inom viktiga områden såsom transport, resor och turism.

6.2 Migration och tiden efter covid-19

6.2.1 I och med att covid-19-pandemin uppstod, med en oerhörd tragedi för de nationella hälso- och sjukvårdssystemen och ett ekonomiskt sammanbrott som följd i alla länder, tycktes migrationsfrågan försvinna från agendan och hamna i bakgrunden, med en viss likgiltighet från den allmänna opinionens sida. De asylsökande får inte överges på grund av den rådande krisen. Rätten till grundläggande skydd utgör kärnan i de europeiska värdena och får inte kastas över bord när den känns obekvämt.

7. En ny satsning på demokrati i Europa

7.1 EU bygger på gemensamma europeiska värden som inte under några omständigheter är förhandlingsbara: respekt för människans värdighet och mänskliga rättigheter, frihet, demokrati, jämlikhet och rättsstatsprincipen. Dessa värden får inte glömmas bort när EU och dess medlemsstater står inför en nödsituation med följdverkningar i form av ekonomiska och

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/sv/documents/resolution/european-economic-and-social-committees-contribution-2020-commissions-work-programme-and-beyond>

⁽¹⁵⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2020/SV/COM-2020-102-F1-SV-MAIN-PART-1.PDF>

⁽¹⁶⁾ INT/897 – Industristrategin (se sidan 108 i detta nummer av EUT).

⁽¹⁷⁾ EESK:s pågående yttrande SOC/632 "Rimliga minimilöner i Europa", EESK:s yttrande SOC/583, <https://www.eesc.europa.eu/sv/our-work/opinions-information-reports/opinions/common-minimum-standards-field-unemployment-insurance-eu-member-states-concrete-step-towards-effective-implementation> (EUT C 97, 24.3.2020, s. 32) och EESK:s yttrande "För ett europeiskt ramdirektiv om en minimiinkomst" (EUT C 190, 5.6.2019, s. 1).

sociala utmaningar. Även om svaret på den rådande krisen måste vara snabbt och motiverar vissa exceptionella och tidsbegränsade åtgärder, får dessa inte strida mot rättsstatsprincipen eller äventyra demokratin, maktfördelningen och EU-medborgarnas grundläggande rättigheter. EESK insisterar på att alla politiska åtgärder i detta avseende måste vara helt i linje med våra gemensamma värden i enlighet med artikel 2 i EU-fördraget.

7.2 I denna nya återhämtnings- och återuppbyggnadsprocess hoppas EESK att den kommande konferensen om EU:s framtid kan utgöra ett tillfälle att stärka och fördjupa EU:s institutionella struktur och åstadkomma en verklig nystart för EU-projektet, så att unionen kan möta de kommande årtiondenas utmaningar.

7.3 Covid-19-krisen har avslöjat de institutionella begränsningarna och bristerna i den nuvarande Europeiska unionen, samtidigt som den har visat på det brådskande behovet av en ändamålsenlig och effektiv union. Europeiska unionen behöver en ny struktur som går bortom EU:s inre marknad och leder till ett mer integrerat Europa med verklig finanspolitisk kapacitet och som har som främsta mål att förbättra medborgarnas levnads- och arbetsvillkor. Därför anser EESK att konferensen bör beakta EU:s befintliga återhämtningsinstrument och den solidaritet som redan har uppstått, samtidigt som man säkerställer ekologisk hållbarhet, ekonomisk utveckling, sociala framsteg, säkerhet och demokrati. EESK betonar att trots pandemin måste direkt engagemang från organisationer i det civila samhället, arbetsmarknadens parter och folkvalda företrädare förbli en prioritering för konferensen, och ser fram emot att inleda konferensen för att bygga en mer demokratisk, ändamålsenlig och motståndskraftig union tillsammans med alla EU:s medborgare. EESK anser att kommissionen bör hålla konferensens omfattning öppen för alla möjliga resultat, inbegripet lagstiftningsförslag, initiativ till fördragsändringar med mera.

7.4 EESK anser att desinformation är ett direkt hot inte bara mot medborgarnas förmåga att fatta väl övervägda politiska beslut, utan även mot det europeiska integrationsprojektet och därmed mot EU:s enhet, välbefinnande och globala inflytande. En rad främmande makter, samt extremistgrupper som motsätter sig europeiskt samarbete och starkare sammanhållning, har intresse av att försvaga EU:s demokratiska beslutskapacitet. EESK vill uttrycka sitt starka stöd för EU:s pågående insatser mot både extern och inhemsk desinformation och uppmanar med kraft kommissionen att säkerställa full efterlevnad av uppförandekoden om desinformation och därtill kopplade uppföljande regleringsåtgärder, vidareutveckling av det nyligen inrättade "systemet för tidig varning" och StratComs underrättelseenheter samt utvidgning av Europeiska utrikesjämbördens åtgärder mot desinformation, parallellt med en avsevärd ökning av EU:s åtgärder mot inhemsk desinformation⁽¹⁸⁾.

7.5 EESK ger sitt fulla stöd till kommissionens förslag om att utarbeta en "europeisk handlingsplan för demokrati" som bör vara omfattande och kontinuerlig, med förmåga att åstadkomma förändring, och underbyggd av ekonomiskt stöd och interinstitutionell samordning. Syftet med den europeiska handlingsplanen för demokrati och därmed sammanhängande framtida initiativ bör vara att göra mycket mer för att åstadkomma fria och pluralistiska medier och en oberoende journalistik av hög kvalitet, ändamålsenlig reglering av sociala medier, särskilt i syfte att bekämpa desinformation och med regler för politisk reklam på internet och innehållsansvar, en moderniserad valprocess, inkludering av missgynnade grupper, främst personer med funktionsnedsättning, och omfattande medborgarutbildning om Europeiska unionen och dess demokratiska process i alla medlemsstater. EESK erinrar om sitt förslag om en ambitiös EU-strategi för kommunikations-, utbildnings- och medborgarupplysningsstrategi om grundläggande rättigheter, rättsstatsprincipen och demokrati⁽¹⁹⁾.

7.6 Ytterligare åtgärder krävs för att åstadkomma fria och pluralistiska medier och en oberoende journalistik av hög kvalitet samt effektiv reglering av sociala medier, särskilt i syfte att bekämpa desinformation och med regler för politisk reklam på internet och innehållsansvar.

7.7 Bättre lagstiftning och framsyn

7.7.1 EESK vidhåller sin efterlysning av en reviderad agenda för bättre lagstiftning som inbegriper en hållbarhetskontroll för att säkerställa att all EU-lagstiftning och EU-politik bidrar till genomförandet av målen för hållbar utveckling.

⁽¹⁸⁾ SOC/630 – Kampanjers effekter på deltagandet i det politiska beslutsfattandet (EUT C 311, 18.9.2020, s. 26).

⁽¹⁹⁾ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet och rådet – Att ytterligare stärka rättsstatsprincipen inom unionen – Läget idag och vägar framåt, 3 april 2019 (EUT C 282, 20.8.2019, s. 39).

7.7.2 EESK har åtagit sig att bidra till att den nya plattformen Fit For Future, som ersätter Refit-plattformen, blir en framgång och välkomnar uppgraderingen av EESK:s roll i plattformen Fit For Future när det gäller deltagande, representation och bidrag. Den här nya plattformen kommer att involvera medlemsstaterna och företrädare för det civila samhället i arbetet med att förenkla och minska den onödiga regelbördan samt förbereda Europa för nya utmaningar i framtiden, till exempel digitalisering. Covid-19-krisen har visat på vikten av att utforma politik och stärka kapaciteten på ett sådant sätt att man klarar av att hantera en osäker framtid.

7.7.3 EESK påminner om att bättre lagstiftning inte kan ersätta politiska beslut och inte under några omständigheter får leda till avreglering eller till att nivån på det sociala skyddet, miljö- och konsumentskyddet och skyddet av de grundläggande rättigheterna sänks. EESK uppmanar kommissionen att se över riktlinjerna och kriterierna i verktygslådan för bättre lagstiftning i syfte att införliva målen för hållbar utveckling enligt Agenda 2030 i utvärderingsprocesserna. En hållbarhetskontroll måste bli ett tydligt inslag i verktygslådan för bättre lagstiftning. EESK uppmanar sin uppmaning att utvecklingen av det europeiska ekosystemet för konsekvensbedömningar och utvärderingar ska fortsätta i syfte att förbättra kvaliteten och främja aktivt deltagande från det organiserade civila samhällets sida vid utformning och genomförande av lagstiftningen ⁽²⁰⁾.

7.7.4 EESK föreslår att kommissionen kombinerar offentliga samråd (på grund av deras begränsningar) med tillfälliga rundabordssamtal med relevanta aktörer såsom arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället i syfte att stärka deltagardemokratien.

7.7.5 Deltagandet av organisationer i det civila samhället i konsekvensbedömningar och strategisk framsyn bör stärkas för att säkerställa att deras expertis och kunskap på fältet beaktas när framtida lagstiftning och politik utformas i det nya sammanhanget efter covid-19.

7.7.6 Organisationer i det civila samhället faller också själva offer för ojämlikhet och svagheter i systemet. Deras nuvarande och framtida förmåga att tillgodose behov hotas av de ofta knappa och fluktuerande resurserna. Detta måste åtgärdas genom att finansieringsmekanismer säkerställs för dessa organisationer. Kommissionens arbetsprogram för 2021 efter krisen är en enorm möjlighet att se över EU:s samverkan med organisationer i det civila samhället när det gäller mer hållbart och strukturellt finansiellt stöd i stället för projektbaserad finansiering.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽²⁰⁾ INT/886 – Bättre lagstiftning: genomgång och vägen framåt (EUT C 14, 15.1.2020, s. 72).

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

553:E (HYBRID)PLENARSESSIONEN DEN 15 OCH 16 JULI 2020

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att främja en mer inkluderande och hållbar bankunion genom att förbättra lokala bankers bidrag till den lokala utvecklingen och bygga upp ett socialt ansvarsfullt internationellt och europeiskt finansiellt system

(yttrande på eget initiativ)

(2020/C 364/02)

Föredragande: **Giuseppe GUERINI**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	24.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	205/6/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 De regler som antagits under de senaste åren på internationell och europeisk nivå har inte alltid tagit full hänsyn till de olika modeller som bidrar till mångfalden av banker i Europa, och detta har haft en betydande inverkan på mindre och regionala banker, som ofta tar formen av kooperativ, särskilt i medlemsstater som Italien och Spanien.

1.2 De olika modeller som ger det europeiska banksystemet dess pluralism och mångfald har inte påverkats på samma sätt av de regleringsåtgärder som infördes efter finanskrisen. I vissa fall har de banker som bidrog minst till krisen 2008 drabbats hårdast av de regler som antogs till följd av den krisen.

1.3 Samtidigt som EESK erkänner de framsteg som kommissionen har gjort när det gäller att ta hänsyn till mindre och i lägre grad komplexa banker i sina senaste lagstiftningsåtgärder, anser EESK att det vore lämpligt att ytterligare öka proportionaliteten i bankreglerna med avseende på särdragen hos de aktörer som är föremål för dessa regler, utan att offra tillsynsreglernas effektivitet. Samtidigt bör de allmänna principer och mål som ligger till grund för de åtgärder som vidtagits efter finanskrisen inte äventyras eller undergrävas, eftersom de har visat sig vara både nödvändiga och effektiva. Det finansiella systemets säkerhet, stabilitet och motståndskraft är av största vikt.

1.4 EESK ställer sig bakom det nyligen fattade beslutet att skjuta upp genomförandet av Basel III-avtalet och anser att den nya bestämmelsen om kapitalkrav, när tiden är inne, bör införlivas på ett sätt som tar tillräcklig hänsyn till mångfalden av bankaffärsmodeller i Europa och deras bidrag till bankunionens diversifiering och motståndskraft.

1.5 EESK efterlyser ett större erkännande av den unika roll som spelas av regionala och lokala banker, som ofta är organiserade som kooperativ i vissa medlemsstater, t.ex. Italien och Spanien, när det gäller familjer och små och medelstora företag på lokal nivå. I vissa fall är de den huvudsakliga, om inte den enda, källan till kredit för tusentals EU-medborgare och europeiska företag.

1.6 EESK efterlyser också ett verkligt erkännande av bidraget till det europeiska banksystemet från de större kooperativa bankerna i länder som Tyskland, Österrike, Nederländerna och Frankrike. I de fall där de bidrar till systemriskerna måste detta på vederbörligt sätt beaktas vid reglering och tillsyn.

1.7 Det är också viktigt att påpeka den viktiga roll de spelar för att ge näring åt ekonomisk demokrati och främja deltagandet av sina berörda aktörer, som inte bara är aktieägare eller kunder, utan partner som kan delta på grundval av röster *per capita* i riktlinjer för styrning, som i själva verket är mer inriktade på värdet för de berörda aktörerna än för aktieägarna.

1.8 EESK anser att europeiska banker, inbegripet regionala och kooperativa banker, kommer att spela en nyckelroll i den ekonomiska återhämtningen efter covid-19-krisen och stödja ekonomin och sysselsättningen.

1.9 Ett diversifierat banksystem, där en rad berörda aktörer har ett visst inflytande och där banksystemet är rotat i regioner och lokalsamhällen, är också en viktig garanti för att bevara ett gemensamt, deltagandebaserat socialt ansvar bland medborgare, små och medelstora företag och enskilda ekonomiska aktörer som i stor utsträckning är delaktiga i den reala ekonomin.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Detta yttrande på eget initiativ är EESK:s bidrag till en bankunion som kan uppfylla målen för hållbar utveckling och social delaktighet, vilka är förutsättningar för Europeiska unionens framtida konkurrenskraft med tanke på de många globala utmaningarna. I detta avseende skulle EESK vilja framföra det civila samhällets intressen när det gäller att uppnå en inkluderande, diversifierad och hållbar bankunion.

2.2 Detta bidrag följer på ett antal andra EESK-yttranden om lokala och kooperativa bankers roll⁽¹⁾ och är ännu viktigare nu när vi står inför en global hälsomässig, humanitär, ekonomisk, sysselsättningsmässig och social kris som utlösts av covid-19-utbrottet.

2.3 Den ständigt ökade regleringen av banker på europeisk nivå, som gradvis har blivit mer restriktiv under åren, har inte alltid lyckats ta hänsyn till de olika bankmodeller som bidrar till bankernas mångfald i Europa eller utveckla proportionella regler som också är anpassade för mindre, regionala banker.

2.4 De punkter som diskuteras nedan avser främst lokala banker, som ofta är små och har en enklare förvaltningsstruktur. De hänvisar också till kooperativa banker av olika slag och storlekar i Europa. Dessa banker är små, många och endast verksamma lokalt i vissa länder som Italien och Spanien. I medlemsstater som Tyskland, Österrike och Nederländerna är de förvisso relevanta aktörer, men så länge de verkar som kooperativ har de fortfarande samma

(1) EESK har redan avgett flera yttranden om bankunionen ("Kredit- och sparkassornas roll för den territoriella sammanhållningen"), men rekommendationerna i dem har ännu inte hörtsammats. Som svar på förslaget till förordning om strukturella åtgärder för att förbättra motståndskraften hos EU:s kreditinstitut (COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD)) lade EESK år 2014 fram rekommendationer om stöd till lokala ekonomier och behovet av bankbestämmelser som är förenliga med proportionalitetsprincipen. År 2018 offentliggjorde EESK studien "Europe's cooperative banking models" (ISBN: 978-92-830-4024-8, katalognummer: QE-01-18-233-EN-N), som beskriver det aktuella läget och utsikterna för det kooperativa banksystemet i Europa.

särdrag som andra kooperativa banker: de eftersträvar värde för de berörda parterna snarare än för (främst) aktieägarna. När kooperativa banker är organiserade i en börsnoterad bankgrupp tvingas de att dela flera egenskaper med andra noterade företag.

2.5 För att hantera frågan om reglering av banker måste vi möta den dubbla utmaningen att med ett kritiskt öga blicka tillbaka på de händelser som under årens lopp format EU:s regelverk och tydligt blicka framåt mot vart vi vill gå.

2.6 När det gäller att blicka tillbaka bör det påpekas att den nuvarande ramen till stor del är ett svar på krisen 2008. EU-lagstiftaren strävade efter att omarbete reglerna för att avhjälpa de brister som uppdagades under krisen och, viktigast av allt, säkerställa att bankerna skulle vara bättre rustade och mer motståndskraftiga i händelse av framtida kriser.

2.7 Samtidigt som syftena med de genomförda reformerna var och förblir lovvärda kan det inte finnas något tvivel om att banktillsynsmyndighetens tillvägagångssätt hittills har haft en asymmetrisk inverkan på de olika grenarna av banksystemet.

2.8 De olika modeller som ger det europeiska banksystemet dess pluralism och mångfald har inte påverkats på samma sätt av de genomförda reformerna. I vissa fall har de affärsmodeller som bidrog minst till krisen 2008, t.ex. lokala banker, som ofta är små och i vissa medlemsstater är kooperativ, drabbats hårdare av reglerna.

2.9 Delvis på grund av regleringen, som innebar en allt mer ohållbar börda i ett antal avseenden, utsattes lokala små till medelstora banker för ett ökat lagstiftningstryck att bilda större grupper och slå sig samman eller tvingas ut från marknaden, vilket har lett till minskad mångfald inom det europeiska banksystemet.

3. Regionala banker och reglering av banker: allmänna överväganden

3.1 De olika standarder som antagits under de senaste åren för att genomföra internationella avtal och EU-lagstiftning har missgynnat små och medelstora banker, särskilt kooperativa, regionala och ömsesidiga banker, av tre skäl:

- a) Efterlevnadskostnader på grund av omfattande, komplex, mycket detaljerad och ständigt föränderlig reglering.
- b) Begränsat erkännande av att lokala banker har en annan systempåverkan när det gäller risker.
- c) Det faktum att stora systemviktiga banker har en fördel när det gäller finansieringskostnaderna.

3.2 EESK anser därför att lagstiftaren bör agera snabbt för att säkerställa att bankregleringen blir mer **strukturellt proportionell och anpassad** för de reglerade enheterna. Lagstiftaren bör sträva efter att uppnå följande tre mål:

- a) Minska den konstgjorda snedvridning av konkurrensen som orsakas av regleringar som inte är proportionerliga mot eller anpassade till de reglerade enheternas särdrag, inbegripet de definierade affärsmålen.
- b) Säkerställa att den europeiska banksektorn är diversifierad och på så sätt bättre kan hantera framtida finansiella och ekonomiska kriser.
- c) Främja (snarare än minska) kreditstödet till små och medelstora företag, en viktig sektor i Europas ekonomi.

3.3 EESK ställer sig bakom det nyligen fattade beslutet att skjuta upp genomförandet av Basel III-avtalet och anser bestämt att det, när tiden är inne, bör införlivas i unionsrätten på ett sätt som tar tillräcklig hänsyn till mångfalden av bankaffärsmodeller som är verksamma i Europa.

3.4 I syfte att införliva de nya reformer som anges i Baselavtalet anser EESK att det vore lämpligt att förteckna och godkänna de sju principer som fastställdes i juni 2019 av Europeiska systemrisknämnden (ESRB), som utformades innan ESRB inledde den rådgivande bedömningen ⁽²⁾.

- a) **Anpassningsbarhet:** Finansiell reglering bör kunna utvecklas med det finansiella systemet och inte bli ett hinder för innovation. Detta innebär att man inte skapar väsentliga hinder för nya bankers tillträde och inte avskräcker från nya affärsmodeller eller från att bevara alternativa bankmodeller som blivit etablerade, t.ex. den kooperativa modellen.
- b) **Mångfald:** Mångfalden av finansinstitut och affärsmetoder bör bevaras, eftersom denna mångfald är ett effektivt skydd mot systeminstabilitet. Det är viktigt att undvika alltför stor homogenisering av reglerade företag och verksamheter: Förmågan att utveckla "antikroppar" och diversifierade former av reaktion på/motståndskraft mot ogynnsamma ekonomiska cykler ökar till exempel finansindustrins allmänna stabilitet och, mer allmänt, ekonomin.
- c) **Proportionalitet:** Regelbördan bör stå i proportion till betydelsen av de berörda marknadsbristerna och de reglerade enheternas systemrelevans.
- d) **Möjlighet till resolution:** Regleringen bör säkerställa att icke livskraftiga institut kan lämna systemet utan att äventyra systemstabiliteten. Politiska strategier måste dock antas som tar hänsyn till den interna strukturen och komplexiteten hos de berörda instituten.
- e) **Systemperspektiv:** Den finansiella regleringen bör sträva efter att säkerställa ett kontinuerligt tillhandahållande av avgörande finansiella tjänster till samhället. Ett regelverk som främjar koncentrationen av verksamheter till ett begränsat antal finansinstitut kan vara mer sårbart eftersom det är beroende av att denna handfull institut överlever.
- f) **Tillgång till information:** De informationsflöden från banker till tillsynsmyndigheter som föreskrivs i sektorsspecifik lagstiftning bör göra det möjligt att snabbt identifiera spridningskanaler och svaga punkter.
- g) **Icke-regleringsdisciplin:** Förekomsten av regleringsdisciplin bör inte utesluta beprövade lösningar som har tagits fram utanför stränga regelverk.

4. Förslag till införlivande av de nya reglerna i bankunionens regelverk

4.1 Det finns anledning att anta att kommissionen kommer att se över sitt lagstiftningsprogram under EU-lagstiftningsperioden 2019–2024 i kölvattnet av covid-19-krisen. Fram till dess att det nya programmet är känt anser EESK att följande nyckelprinciper bör styra den regleringsmässiga anpassningen av det europeiska banksystemet.

4.2 Baselavtalet (som ingicks i december 2017) måste införlivas med större utnyttjande av marginalerna för tolkning och egna beslut än vad som skedde med regelverken Basel II eller Basel III. Generellt sett bör det erkännas att kommissionen har vidtagit vissa åtgärder i rätt riktning för att förenkla reglerna för mindre och icke-komplexa banker på flera områden, t.ex. när det gäller rapporteringskrav, tillsyn och kapitalkrav (stödfaktorn för små och medelstora företag). Det är dock nödvändigt att fortsätta i den riktningen genom att i möjligaste mån anpassa reglerna till de olika affärsmodellerna, utan att offra effektiviteten i stabilitetsregleringen.

4.3 EESK erkänner i synnerhet den unika roll som spelas av regionala och lokala banker, som ofta tar formen av kooperativ i vissa medlemsstater, t.ex. Italien och Spanien, när det gäller små och medelstora företag och familjer. EESK erkänner också bidraget från de större kooperativa bankerna i andra länder, t.ex. Tyskland, Österrike och Nederländerna, till det europeiska banksystemet. I de fall där de bidrar till systemrisker måste detta på vederbörligt sätt beaktas vid reglering och tillsyn.

⁽²⁾ Rapporten från den rådgivande vetenskapliga kommittén – "Regulatory complexity and the quest for robust regulation", nr 8, juni 2019.

4.4 Det skulle vara fördelaktigt för Europas ekonomi och banksystem om vi kunde ta oss förbi den ekvation (som fastställs i artikel 40 i Europeiska centralbankens förordning (EU) nr 468/2014⁽³⁾) genom vilken banker som ingår i en "betydande" bankgrupp själva blir "betydande" trots att de fortfarande är relativt små i fråga om storlek, roll och exponering för så kallade systemrisk, i syfte att erkänna de former av proportionalitet som infördes i maj 2019 genom kapitalkravsdirektivet CRD V och kapitalkravsförordningen CRR II (känt som bankpaketet). Genom artikel 84.4 i CRD V och artikel 4.1.145 i CRR II införs begreppet "små och icke-komplexa institut" för vilka vissa krav bör sänkas, särskilt när det gäller offentliggörande.

4.5 EESK anser att definitionen av "små och icke-komplexa institut" lägger grunden för en systematisk strategi för proportionalitet. Förenklade krav för ett litet och icke-komplex institut bör inte begränsas till krav på offentliggörande. Det bör vara möjligt att utvidga denna förenkling till andra verksamhets- och tillsynskrav. Exempelvis bör tillsyn över ett litet och icke-komplex institut inte utövas som om det vore ett "betydande" institut när det är knutet till en "betydande" grupp för vilken sådan tillsyn krävs enligt nationell lagstiftning. En sådan situation skulle i själva verket kunna innebära ett slags dubbel tillsyn av mindre banker som skulle utövas på olika nivåer med en avsevärt negativ konsekvens för både bankernas efterlevnadskostnader och bankmyndigheternas regleringskostnader.

4.6 EESK efterlyser även en översyn av de regler och mekanismer som styr resolution och likvidation av banker, den metod som används för att beräkna minimikravet för kapitalbas och kvalificerade skulder⁽⁴⁾ och de alternativa åtgärder som kan vidtas av särskilda insättningsgarantifonder⁽⁵⁾ som inrättats av vissa regionala eller kooperativa banksystem på grundval av Europeiska unionens domstols *Tercas*-dom av den 19 mars 2019⁽⁶⁾.

4.7 De nya grundläggande förordningarna och reglerna om tillsyn av hållbara finanser får inte leda till ytterligare efterlevnadskostnader med efterföljande ohållbara tillsynsmodeller för små och kooperativa banker.

4.8 EESK stöder de förslag som Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor lade fram 2019 när det gäller möjligheten att införa en "miljöstödsfaktor och en social stödfaktor" för att minska kapitalutnyttjandet för finansiering som beviljas av banker till företag i den sociala ekonomin och de företag som verkligen deltar i hållbara och inkluderande utvecklingsprogram. Med tanke på behovet av motståndskraft och stabilitet i finanssektorn bör möjligheten att utveckla en miljöstödsfaktor och en social stödfaktor därför undersökas och bedömas på ett korrekt sätt.

4.9 EESK anser att den nya förordningen om bankunionen måste införa instrument för att erkänna att bankinvesteringar i verksamheter med positiva sociala och miljömässiga konsekvenser måste uppmuntras, bland annat genom förmånsbehandling med avseende på de säkerhetsmekanismer som EBA begär.

4.10 Denna lagstiftningskänslighet skulle också stärkas av uppgifter som visar att investeringar från sociala företag till sin karaktär har låg risk. Dessa företag hade en nästan försumbar inverkan på det europeiska banksystemet när det gäller nödlidande lån.

⁽³⁾ EUT L 141, 14.5.2014, s. 1.

⁽⁴⁾ Minimikrav för kapitalbas och kvalificerade skulder är ett krav som införts genom direktivet om inrättande av en ram för återhämtning och resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag, som syftar till att säkerställa att skuldnedskrivningsmekanismen fungerar effektivt genom att öka bankens förlusttäckningskapacitet.

⁽⁵⁾ En sådan fond som syftar till att **skydda insättningar** drivs av *the Banche Cooperative Italiane consorziate* (BCC-CR). Den är ett bra exempel på en mekanism som inrättats för att skydda insättningar som finansieras fullt ut av bankernas egna medel, med en ömsesidig och samarbetsbaserad mekanism. Fonden ingriper i händelse av **tvångslikvidation** av medlemsbankerna och, när det gäller dotterbolag till lokala kooperativa kreditinstitut som är anslutna till fonden och är verksamma i Italien, när deras statliga garantisystem har ingripit, i händelse av **resolution** av medlemsbanker, i samband med transaktioner som innebär **avyttring** av verksamhet, inlåningsskulder, företag, delar, tillgångar och grupperade rättsliga transaktioner, och för att komma till rätta med en medlems **fallissemang eller risk för fallissemang**.

⁽⁶⁾ Denna dom upphäver i praktiken kommissionens beslut enligt vilket stöd från ett privaträttsligt konsortium till en av dess medlemmar utgjorde statligt stöd.

4.11 Medlagstiftarna nådde under våren 2019 en kompromiss och gav EBA (artikel 501 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 575/2013⁽⁷⁾, kapitalkravsförordningen) i uppdrag att, efter samråd med Europeiska systemrisknämnden (ESRB) och på grundval av tillgängliga uppgifter samt slutsatserna från kommissionens högnivåexpertgrupp om hållbara finanser, bedöma huruvida en särskild tillsynsbehandling av exponeringar med avseende på tillgångar eller verksamheter som i huvudsak är kopplade till miljörelaterade och/eller sociala mål skulle vara motiverad. EESK utgår från att denna bedömning kommer att vara både försiktig och positiv.

5. Bankgrupper och tillsyn

5.1 När det gäller inrättandet av kooperativa bankgrupper som fastställs genom europeisk reglering, varigenom lokala och regionala banker bildar grupperingar, särskilt i vissa länder såsom Italien och Spanien, för att öka den kritiska massan för sin verksamhet, bör regionala banker kunna säkerställa en lämplig förvaltning av kapitalutnyttjandet av aktier i respektive moderbanks kapital, för att undvika en alltför stor komprimering av det kapital som används för kredit.

5.2 För närvarande följer den rättsliga ram som föreskrivs i EU-förordningen om bankgrupper tre artiklar i kapitalkravsförordningen:

- a) Artikel 10: bankgrupper som upprättats av banker som permanent underställts ett centralt organ, med ömsesidiga garantier och behörigheter avseende ledning och samordning (Italien, Nederländerna, Finland, Portugal och Luxemburg).
- b) Artikel 113.6: grupper med lednings- och samordningsbefogenheter enligt moderbanken eller mycket integrerade system (Frankrike).
- c) Artikel 113.7: institutionella skyddssystem: Tyskland, Österrike, Spanien, provinsen Bolzano/Bozen i Italien.

5.3 I praktiken kan dessa tre uppsättningar inte ta hänsyn till vissa aspekter som utgör särdragen i verksamheten vid de kooperativa banker som har varit tvungna att ansluta sig till kooperativa bankgrupper eller institutionella skyddssystem efter bildandet av bankunionen.

5.4 Kravet på att kooperativa banker ska följa ömsesidiga regler, utveckla operativa arrangemang som är begränsade till de regioner där de är etablerade, deras demokratiska styrning, avsaknaden av individuella vinstmål, de gränser som fastställts för fördelning av vinster och kapitalets odelbarhet kan inte förenas med det nuvarande regelverket.

5.5 Detta skulle kunna försvaga deras långvariga och effektiva roll som regionala utvecklingsbanker med en beprövad konjunkturdämpande funktion.

6. Ramen efter covid-19

6.1 Konsekvenserna av covid-19-pandemin märks nu på ett dramatiskt sätt. Vi kommer att behöva vänja oss vid att leva med mycket högre offentliga skulder och hela det finansiella systemet måste mobiliseras som en del av en gemensam allmän insats där de offentliga myndigheterna och privata aktörer deltar, för att se till att resurserna hamnar där de behövs i tid.

6.2 Med tanke på efterverkningarna av covid-19 har det officiellt iakttagits att europeiska banker kommer att behöva bli "ett verktyg för offentlig politik" i syfte att stödja ekonomin och arbetslösheten efter denna hälsokris. Följaktligen bör varken lagstiftning eller regler om säkerheter stå i vägen för att skapa allt det utrymme som krävs i bankernas balansräkningar i detta syfte⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ EUT L 176, 27.6.2013, s. 1.

⁽⁸⁾ Se till exempel ECB:s före detta ordförande Mario Draghis argument i "Financial Times" den 26 mars 2020.

6.3 Det är för tidigt att säga hur covid-19-krisen kommer att påverka ekonomin och vilken dess slutliga inverkan på bankerna kommer att bli, men vi måste betrakta frågan mot bakgrund av den nuvarande och framtida ramen.

- a) Ur ett rättsligt perspektiv var det främsta målet efter finanskrisen 2008 att minska riskerna i bankernas balansräkningar. Efter covid-19-utbrottet och under en för närvarande obestämd tid kommer bankernas balansräkningar dock att svälla genom de risker som stater och realekonomin tar.
- b) Den gemensamma tillsynsmekanismen, EBA och Esmå har antagit en rad åtgärder inom ramen för det manöverutrymme som de beviljats genom regelverket i syfte att skjuta upp vissa uppgifter eller återställa vissa tillsynskrav.
- c) Om krisens ekonomiska och finansiella effekter i stor utsträckning fortfarande är synliga i bankernas balansräkningar i framtiden måste dessa effekter tas i beaktande när Baselavtalet från december 2017 genomförs i EU.
- d) Baselkommitténs beslut att skjuta upp genomförandet av avtalet från december 2017 är utan tvekan lämpligt och nödvändigt för att göra det möjligt för bankerna att hantera konsekvenserna av pandemin, både för att ta hänsyn till covid-19-krisens följder för bankernas finansiella situation och för att bättre ta hänsyn till mångfalden av banker i Europa.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Skattemekanismer för att minska koldioxidutsläppen

(yttrande på eget initiativ)

(2020/C 364/03)

Föredragande: **Krister ANDERSSON**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	24.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	209/1/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att det finns välgrundade skäl att fastställa enhetliga regler inom EU för att bekämpa den globala uppvärmningen och att, med dessa som utgångspunkt, inleda internationella diskussioner med andra handelsblock.

1.2 Diskussionerna har hittills inriktats på reglering och miljöskatter, särskilt skatter för att minska utsläppen. EESK menar att det finns ett behov av att ta itu med den globala uppvärmningen på ett globalt, övergripande och symmetriskt sätt, med beaktande av koldioxidnivån i atmosfären.

1.3 Kommissionen har i sitt arbete med att minska koldioxidutsläppen inriktat sin uppmärksamhet på utsläppshandelsystemet. EESK anser att det i framtiden skulle kunna vara användbart och nödvändigt att även utarbeta nya skattebestämmelser som kan komplettera det nuvarande utsläppshandelssystemet och nationella koldioxidskatter för att uppnå en effektiv och symmetrisk politisk ram för att hantera den ökande mängden koldioxidutsläpp.

1.4 EESK lovordar kommissionens strategi, eftersom den verkar vara ett bra steg för att fastställa en effektivare koldioxidprissättning i hela ekonomin. Ett sådant verktyg bör samordnas med andra ytterligare instrument, inbegripet en ny strategi för beskattning på EU:s inre marknad inom en enhetlig politisk ram, samt med andra liknande verktyg som genomförs i andra jurisdiktioner i hela världen.

1.5 EESK uppmantrar kommissionen att genomföra konkreta initiativ för att införa liknande koldioxidskatter i medlemsstaterna i syfte att harmonisera insatserna för en effektiv minskning av koldioxidnivån. Ett idealiskt resultat bör skapa enhetliga villkor på hela EU:s inre marknad när det gäller de utsläpp/minskningar som ska beskattas, samt de specifika metoderna och skattesatserna för likvärdig inverkan på koldioxidnivån i atmosfären.

1.6 EESK anser att även med de nya skatterna och ytterligare åtgärder som genomförs kommer den globala uppvärmningen sannolikt att fortsätta om inte koldioxid som redan släppts ut kan tas ut ur atmosfären.

1.7 EESK uppmuntrar genom särskilda investeringar utvecklingen av teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid, både på EU-nivå och på nationell nivå, eftersom de bidrar till målet om att minska effekterna av koldioxidutsläpp och, mer allmänt, till både de mål för hållbar utveckling som främjas av FN och målen i Parisavtalet om klimatförändringar.

1.8 Medlemsstaterna bör särskilt anta en omfattande och symmetrisk miljöskattepolitik för koldioxidens påverkan på den globala uppvärmningen. Det finns ett behov av att införa skatter med både positiva och negativa skattesatser. Intäkterna från koldioxidskatterna bör användas för att finansiera incitament för teknikformer för koldioxidminskning på lokal, regional och nationell nivå.

1.9 EESK uppmärksammar andra politiska instrument för koldioxidminskning. Dessa omfattar allt från ny teknik till markförvaltningsmetoder, som bör uppmuntras och stödjas såväl på EU-nivå som på nationell nivå. Först och främst tar skogar upp koldioxid naturligt, och träd är särskilt bra på att lagra koldioxid som tas upp ur atmosfären genom fotosyntes. Utvidgning, återställande och korrekt förvaltning av skogar kan utnyttja fotosyntesens förmåga att hantera koldioxid.

1.10 Samtidigt som försäljningen av produkter från skogsbruket beskattas som inkomst för ägaren bör det erkännas att plantering av träd och skogarnas tillväxt minskar koldioxidhalten i atmosfären och därför, i en symmetrisk skattestrategi avseende den globala uppvärmningen, bör uppmuntras genom en negativ koldioxidsskatt. Detta skulle vara en viktig åtgärd för att uppnå klimatomålen.

1.11 EESK vill betona behovet av att effektiva åtgärder genomförs på ett sätt som är socialt godtagbart för alla.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Den globala uppvärmningen är ett problem för alla och regeringar söker effektiva metoder för att begränsa den globala temperaturökningen. Flera faktorer bidrar till den globala uppvärmningen, men utsläppen av koldioxid är särskilt viktiga.

2.2 Koldioxid är den växthusgas som i störst utsträckning produceras genom mänsklig verksamhet, och ligger bakom 64 % av den av människan orsakade globala uppvärmningen⁽¹⁾. Koncentrationen av växthusgaser i atmosfären ökade kraftigt under flera årtionden och är för närvarande 40 % högre än när industrialiseringen inleddes.

2.3 Den genomsnittliga ytemperaturen på planeten jorden har stigit 0,9 grader Celsius sedan slutet av 1800-talet⁽²⁾. En sådan förändring har drivits på av de ökade utsläppen i atmosfären av koldioxid och andra av människan orsakade utsläpp, som många forskare hävdar är orsaken till den totala ökningen av den globala temperaturen.

2.4 Mänsklig verksamhet förändrar kolcykeln både genom att tillföra mer koldioxid till atmosfären – vilket påverkar naturliga sänkors, t.ex. skogars, förmåga att ta upp koldioxid från atmosfären – och genom att påverka markens förmåga att lagra koldioxid. Den mänskliga verksamhet som främst genererar koldioxid är förbränning av fossila bränslen – kol, naturgas och olja – för energi och transport, följt av vissa industriella processer och metoder för markanvändning.

2.5 Asien står för närvarande för de största regionala utsläppen i världen, med 53 % av de globala utsläppen, och Kina står för tio miljarder ton (dvs. mer än en fjärdedel av den totala globala mängden), medan Nordamerika står för de näst största utsläppen (18 % av de globala utsläppen), nära följt av Europa med 17 %⁽³⁾.

2.6 Koldioxidutsläppens inverkan på jordens temperatur och på klimatförändringarna blir allt mer relevant för den allmänna opinionen och det civila samhället samt för politiska partier på både europeisk och nationell nivå.

(1) Varför förändras klimatet?, Europeiska kommissionen (Energi, klimat och miljö) – https://ec.europa.eu/clima/change/causes_sv.

(2) Global Climate Change, NASA – <https://climate.nasa.gov/evidence/>

(3) Global Carbon Project, CO₂ emissions – <http://www.globalcarbonatlas.org/en/CO2-emissions>

2.7 Europeiska kommissionen gav i sin tur utarbetandet av konkreta initiativ mot klimatförändringar högsta prioritet på sin politiska dagordning, t.ex. den gröna givnen⁽⁴⁾, tills den tvingades fokusera på covid-19-krisen under de första månaderna 2020.

2.8 Den gröna givnen⁽⁵⁾ är en hörnsten i den nya kommissionens politiska dagordning. Den eftersträvar ett effektivt svar på de pågående miljöutmaningarna och är en tillväxtstrategi som syftar till att uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser i EU senast 2050.

2.9 Den gröna givnen omfattar centrala sektorer inom den europeiska ekonomin, däribland transport, energi, jordbruk, fastigheter och särskilda industrier såsom stål, cement, IKT, textilier och kemikalier. Kommissionen arbetar med den första "europeiska klimatlagen" och med ytterligare specifika strategier och investeringar för att främja grön ekonomisk tillväxt. Fonden för en rättvis omställning är viktig men kan behöva ytterligare resurser⁽⁶⁾.

3. Möjliga politiska instrument som ska användas för att minska koldioxidutsläppen⁽⁷⁾

3.1 Många aktiviteter kan orsaka föroreningar som påverkar andra aktörer i ekonomin. Det kan hända att det inte tas hänsyn till dessa effekter när beslut fattas om att bedriva dem. En aktivitet bedrivs därför utan hänsyn till de externa effekter den skapar. Med andra ord, utan att ta hänsyn till de verkliga sociala kostnaderna för verksamheten. Det är viktigt att inkludera de sociala kostnaderna för föroreningar när beslut fattas. Detta kan göras genom att införa en skatt på verksamheten. Den externa effekten kommer därefter att internaliseras i beslutet och föroreningarna kommer att minska i enlighet med de kostnader som den skapar.

3.2 En verksamhet kan dock också leda till en minskning av de totala föroreningsnivåerna, vilket skapar en positiv extern effekt. Sådan verksamhet bör uppmuntras så att den ökar i en sådan utsträckning att fördelarna kompenseras fullt ut. Detta kan göras genom att införa en subvention eller en negativ skatt.

3.3 Eftersom koldioxidutsläppens inverkan är global bör priset för föroreningar vara detsamma överallt för likvärdiga negativa effekter. Först då kommer skatten att påföras på ett kostnadseffektivt sätt. Det finns därför ett behov av en global strategi⁽⁸⁾.

3.4 Det är dock svårt att exakt bedöma hur mycket koldioxid varje verksamhet skapar och det finns ingen världsmarknad där en enhetlig skatt kan påföras koldioxidproducerande verksamheter. Länderna har därför varit tvungna att använda sig av icke samordnade åtgärder. Det är viktigt att utvidga de åtgärder som vidtas till större regioner och till fler förorenande verksamheter.

3.5 EESK anser att det finns välgrundade skäl att fastställa enhetliga regler inom EU och att, med dessa som utgångspunkt, inleda internationella diskussioner med andra handelsblock.

3.6 Användningen av handelstillstånd i och utanför EU är en metod för att ta itu med behovet av att införa ett enhetligt pris per utsläppt ton koldioxid.

3.7 Diskussionerna har dock hittills inriktats på reglering och miljöskatter, särskilt skatter för att minska utsläppen. EESK menar att det finns ett behov av att ta itu med den globala uppvärmningen på ett övergripande och symmetriskt sätt, med beaktande av den faktiska koldioxidnivån i atmosfären.

⁽⁴⁾ Se Europeiska kommissionens meddelande *En europeisk grön giv – Sträva efter att bli världens första klimatneutrala kontinent*.

⁽⁵⁾ Se EESK:s yttrande "Investeringsplanen inom den gröna givnen" (pågående) och EESK:s yttrande (EUT C 282, 20.8.2019, s. 51).

⁽⁶⁾ Se EESK:s yttrande "Fonden för en rättvis omställning och ändringar av förordningen om gemensamma bestämmelser" (EUT C 311, 18.9.2020, s. 55).

⁽⁷⁾ Se Emissions Gap Report 2019 från Unep om de globala insatserna.

⁽⁸⁾ Om man inte hittar en verkligt global lösning, uppstår frågan om hur produkter från länder utanför EU ska hanteras samt om behovet av och konsekvenserna av en gränsskattejusteringsmekanism.

3.8 Eftersom en minskning av koldioxidnivån i atmosfären bekämpar den globala uppvärmningen är det lika fördelaktigt att minska koldioxidutsläppen med en viss mängd eller att ta upp samma mängd koldioxid från atmosfären. Därför bör alla ökningarna eller minskningar av nivån behandlas på ett symmetriskt sätt. Detta innebär att tillförsel av koldioxid till atmosfären (förorening) bör åläggas en extra kostnad (skatt), medan verksamhet som minskar koldioxidnivån bör beviljas en subvention (negativ skatt).

3.9 Fokus har dock hittills nästan uteslutande legat på att förhindra ytterligare utsläpp. Även med de nya skatterna och ytterligare åtgärder som genomförs kommer den globala uppvärmningen sannolikt att fortsätta om inte koldioxid som redan släpps ut kan tas ut ur atmosfären. EESK anser därför att medlemsstaterna bör införa symmetriska åtgärder.

3.10 Syftet med en skatt på koldioxidutsläpp och en negativ skatt på minskade koldioxidutsläpp i atmosfären är att påverka beteendet och internalisera de externa effekterna av den globala uppvärmningen. Skatten/subventionen kommer dock att påverka produktionen och sysselsättningsmöjligheterna i alla delar av ekonomin. På förhand är det inte uppenbart att den positiva och den negativa skattesatsen bör vara lika stora⁽⁹⁾.

3.11 Det är av yttersta vikt att anpassa de olika incitamenten för att stimulera hållbara investeringar, under förutsättning att de relaterade positiva externa effekterna beaktas. En harmoniserad metod för index för låga koldioxidutsläpp bör användas som vägledning för beräkningen av andra effekter.

3.12 För att göra omställningen till en koldioxidfri ekonomi mer ekonomiskt robust och mer politiskt trovärdig bör åtgärder vidtas så snart som möjligt för att minska de direkta och indirekta subventionerna till sektorn för fossila bränslen, som ligger bakom stora miljökostnader.

3.13 Eftersom den europeiska gröna given har ett mycket stort finansiellt behov och EU:s gemensamma budgetmedel är tämligen begränsade, kommer den privata sektorns roll att vara betydande. En överenskommelse om den fleråriga budgetramen måste ta hänsyn till detta. Koldioxidskatter har dock främst införts som ett resultat av behovet av att ändra hushållens, företagens och de offentliga enheternas beteende, och inte som en inkomstkälla. EESK vill betona behovet av att effektiva åtgärder genomförs på ett sätt som är socialt godtagbart för alla.

4. Utsläppshandelssystem

4.1 Ett möjligt politiskt instrument för att minska koldioxidutsläppen är det europeiska systemet för handel med utsläppsrätter⁽¹⁰⁾. Det bygger på principen om ett system med utsläppstak och handel med utsläppsrätter. Enligt en sådan princip fastställs ett tak för den totala mängd som kan släppas ut av specifika växthusgaser från anläggningar som omfattas av systemet. Taket sänks med tiden, vilket tvingar ned de totala utsläppen. Inom taket tilldelas eller köper företag som omfattas av systemet utsläppsrätter som de kan köpa och sälja efter behov⁽¹¹⁾.

4.2 Enligt meddelandet om den europeiska gröna given – COM (2019) 640 – kommer kommissionen, för att minska utsläppen av växthusgaser, senast i juni 2021 att se över flera relevanta klimatrelaterade politiska instrument⁽¹²⁾. Detta kommer att omfatta det nuvarande utsläppshandelssystemet, med en möjlig utvidgning av systemet till nya sektorer, samt ytterligare interventioner avseende i) medlemsstaternas mål att minska utsläppen i sektorer utanför utsläppshandelssystemet och ii) förordningen om markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk.

4.3 EESK lovordar kommissionens strategi, eftersom den verkar vara ett bra steg för att fastställa en effektivare koldioxidprissättning i hela ekonomin. Ett sådant verktyg bör samordnas med andra ytterligare instrument, inbegripet en ny strategi för beskattning, på EU:s inre marknad inom en enhetlig politisk ram, samt med andra liknande verktyg som genomförs i andra jurisdiktioner i hela världen.

⁽⁹⁾ Det kan hävdas att subventionen per ton koldioxidminskning bör vara högre än skattesatsen för koldioxidutsläpp, eftersom effekten på sysselsättningen av minskad produktion inom verksamheter som släpper ut koldioxid sannolikt kommer att orsaka en viss varaktig arbetslöshet. Det är dessutom troligen lättare att få offentligt stöd för en strukturell förändring i ekonomin som leder till utvecklingen av ny teknik snarare än att skära ned på de befintliga produktionsmetoderna.

⁽¹⁰⁾ Se EESK:s yttrande "Översyn av EU:s utsläppshandelssystem" (EUT C 71, 24.2.2016, s. 57).

⁽¹¹⁾ EU:s system för handel med utsläppsrätter och prissättningen av tillstånd har gett upphov till många debatter. Antalet tillstånd och den ekonomiska konjunkturen tenderar att starkt påverka priset på tillstånden. Den rådande ekonomiska situationen, i covid-19-krisens kölvatten, kommer förmodligen också att leda till nya diskussioner om det europeiska utsläppshandelssystemet.

⁽¹²⁾ Se EESK:s yttrande "Investeringsplanen inom den gröna given" (EUT C 311, 18.9.2020, 63).

4.4 Ur ett internationellt perspektiv har antalet utsläppshandelssystem runtom i världen ökat. Utöver EU:s utsläppshandelssystem är nationella eller subnationella system redan igång eller under utveckling i Kanada, Kina, Japan, Nya Zeeland, Sydkorea, Schweiz och Förenta staterna.

4.5 EESK välkomnar regionala initiativ som har till syfte att åstadkomma en betydande minskning av koldioxidutsläppen, eftersom dessa är nödvändiga åtgärder för att effektivt hantera de klimatförändringar som orsakas av koldioxidutsläpp. I detta avseende uppmanar EESK kommissionen att fortsätta med och öka sina ansträngningar för att göra Europa till en ledande region på detta område.

5. Skatt på koldioxidutsläpp

5.1 Ett annat möjligt politiskt instrument är koldioxidskatter. Dessa minskar utsläppen främst på två sätt: i) de ökar kostnaden för kolbaserade bränslen och el och ii) motiverar till följd av detta företag att övergå till ren energi, såsom vattenkraft, solenergi eller vindkraft.

5.2 Koldioxidskatter är, om de utformas korrekt, förenliga med "principen att förorenaren betalar", enligt vilken förorenaren bör bära kostnaderna för åtgärder för att minska föroreningarna i nivå med omfattningen av den skada som orsakats samhället, såsom anges i FN:s Riodeklaration⁽¹³⁾ (1992) och i direktiv 2004/35/EG om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador⁽¹⁴⁾.

5.3 Kommissionen har i sitt arbete med att minska koldioxidutsläppen inriktat sin uppmärksamhet på utsläppshandelssystemet. EESK anser att det i framtiden skulle kunna vara användbart och nödvändigt att även utarbeta nya skattebestämmelser som kan komplettera det nuvarande utsläppshandelssystemet och nationella koldioxidskatter för att uppnå en effektiv och symmetrisk politisk ram för att hantera den ökande mängden koldioxidutsläpp. En samordning av insatserna på global nivå är av yttersta vikt, vilket vederbörligen förklaras av IMF⁽¹⁵⁾.

5.4 I Europa har ett antal länder infört energiskatter, eller energiskatter som delvis baseras på koldioxidinnehåll. Till denna grupp hör Sverige, Danmark, Finland, Nederländerna, Norge, Slovenien, Schweiz och Förenade kungariket⁽¹⁶⁾.

5.5 Sverige tar ut den högsta koldioxidskattesatsen på 112,08 euro per ton utsläppt koldioxid, vilket har minskat landets utsläpp med 23 % under de senaste 25 åren. Den svenska koldioxidskatten infördes 1991 till en skattesats som motsvarar 250 SEK (23 euro) per ton fossil koldioxid som släpps ut, och har gradvis höjts till 1 190 SEK (110 euro) år 2020. Den är fortfarande en hörnsten i den svenska klimatpolitiken⁽¹⁷⁾.

5.6 Den svenska koldioxidskatten gav incitament att minska energiförbrukningen, förbättra energieffektiviteten och öka användningen av förnybara energialternativ. Genom att gradvis höja skattenivån har berörda parter fått tid att anpassa sig, vilket har förbättrat den politiska acceptansen för skattehöjningar över tid.

⁽¹³⁾ Rapport från FN:s miljö- och utvecklingskonferens

⁽¹⁴⁾ EUT L 143, 30.4.2004, s. 56.

⁽¹⁵⁾ IMF Fiscal Monitor, "How to Mitigate Climate Change", 2019, enligt vilken olika politiska verktyg har för- och nackdelar, men klimatkrisen är akut och existentiell, och viktiga intressenter uppmanas att vidta alla lämpliga politiska åtgärder. Finansministrarna kan bemöta denna kris genom att införa koldioxidbeskattning eller vidta liknande politiska åtgärder, göra åtgärder för begränsning av klimatförändringarna mer acceptabla genom kompletterande skatte- eller utgiftsåtgärder, säkerställa lämplig budgetering för investeringar i ren teknik och samordna strategier internationellt, s. IX.

⁽¹⁶⁾ Införandet eller ökningen av koldioxidavgifter medför ofta svåra avvägningar. Avgifterna skapar ett behov av att reformera produktionstekniken och transportsätten. Det kan leda till arbetslöshet inom vissa sektorer och behovet av en övergång till andra typer av arbete. För de berörda kan de sociala kostnaderna bli höga. Länderna har olika möjligheter att ge socialt skydd och detta måste beaktas för att ett genomförande ska bli socialt acceptabelt.

⁽¹⁷⁾ Sveriges koldioxidskatt, Regeringskansliet – <https://www.government.se/government-policy/taxes-and-tariffs/swedens-carbon-tax/>.

5.7 Sammantaget visar de svenska erfarenheterna att det är möjligt att minska utsläppen, även om det krävs en betydande omvandling av ekonomin. Under perioden 1990–2017 ökade BNP med 78 %, medan de inhemska växthusgasutsläppen minskade med 26 % under samma period, vilket placerar Sverige på åttonde plats i det globala konkurrenskraftsindexet.

5.8 År 1990 var Finland det första landet i världen som införde en koldioxidskatt. Skatten baserades ursprungligen endast på koldioxidinnehåll i samband med värme- och elproduktion. Den har utvidgats till att omfatta både koldioxid- och energibeskattnings och även drivmedel.

5.9 Danmark införde 1992 en koldioxidskatt som omfattade all förbrukning av fossila bränslen (naturgas, råolja och kol). I Norge omfattas upp till 55 % av alla utsläpp av koldioxidskatten. De återstående utsläppen omfattas av det inhemska systemet för handel med utsläppsrätter ⁽¹⁸⁾.

5.10 EESK uppmuntrar kommissionen att genomföra konkreta initiativ för att införa liknande koldioxidskatter i medlemsstaterna i syfte att harmonisera insatserna för en effektiv minskning av koldioxidnivån. Ett idealiskt resultat bör skapa enhetliga villkor på hela EU:s inre marknad när det gäller de utsläpp/minskningar som ska beskattas, samt de specifika metoderna och skattesatserna för likvärdig inverkan på koldioxidnivån i atmosfären. Ett sådant resultat kan dock ta tid, med tanke på de landsspecifika behoven.

5.11 Antagandet av liknande koldioxidskatter bland medlemsstaterna bör användas för att påverka handelspartner att vidta liknande åtgärder och därmed utöka insatserna globalt och begränsa effekterna på den europeiska konkurrenskraften. Det krävs en global lösning för att förhindra komplicerade kompensationsregler.

5.12 Om skatter utformas korrekt skulle de dessutom kunna bidra till ekonomisk tillväxt genom att bl.a. generera produktiva investeringar i ny teknik. Detta gäller särskilt utveckling av teknik för att minska de nuvarande koldioxidnivåerna i atmosfären.

6. Teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid

6.1 Ytterligare ett möjligt politiskt instrument är att använda teknikformer som minskar befintliga koldioxidnivåer i atmosfären. Sådan teknik kommer sannolikt att behövas utöver utsläppshandelssystemet och koldioxidskatter. Ett symmetriskt tillvägagångssätt krävs. Verksamheter som minskar nivån av koldioxid som redan finns i atmosfären är lika fördelaktiga för att begränsa den globala uppvärmningen som minskningen av verksamheter som släpper ut koldioxid.

6.2 De två huvudsakliga teknikformer som syftar till att minska koldioxidnivåerna är teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid (CCU) ⁽¹⁹⁾. Båda teknikformerna tar ut koldioxid från atmosfären, komprimerar koldioxiden och transporterar den till en lagringsplats. Tekniken har stor potential att begränsa klimatförändringarna ⁽²⁰⁾. Det finns också andra teknikformer och många fler förväntas utvecklas inom en nära framtid.

6.3 Skillnaden mellan teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid ligger i slutdestinationen för den avskilda koldioxiden. I teknik för avskiljning och lagring av koldioxid flyttas avskild koldioxid till en lämplig plats för långtidslagring, medan den avskilda koldioxiden i teknik för avskiljning och användning av koldioxid omvandlas till kommersiella produkter.

6.4 Med teknik för avskiljning och användning av koldioxid avses avskiljning och användning av koldioxid som råvara vid produktion av mineraler, kemiska byggstenar, syntetiska bränslen och byggnadsmaterial. Den kan användas för att begränsa koldioxidutsläppen genom att återvinna koldioxid till produkter, permanent binda koldioxid i byggnadsmaterial såsom betong, samt återcirkulera koldioxid med direkt luftavskiljning. Den kan också tillhandahålla ellagringsalternativ genom produktion av syntetiskt metan.

⁽¹⁸⁾ "Putting a Price on Carbon with a Tax", Världsbanksgruppen – https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SDN/background-note_carbon-tax.pdf.

⁽¹⁹⁾ "The potential for CCS and CCU in Europe", Europeiska kommissionen https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/iogp_-_report_-_ccs_ccu.pdf.

⁽²⁰⁾ Se EESK:s yttrande (EUT C 341, 21.11.2013, s. 82).

6.5 EU har inrättat ett regelverk för att kommersialisera och subventionera denna nya teknik, även om kostnaden för avskiljning och lagring fortfarande är en betydande negativ faktor. För närvarande är avskiljningsdelen den dyraste delen av processen.

6.6 I dag finns de största anläggningarna för teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid i Förenta staterna.

6.7 I Europa har Norge använt dessa teknikformer sedan 1996⁽²¹⁾. Miljontals ton koldioxid per år från naturgasproduktion i flera särskilda anläggningar har avskilts och lagrats på lämpliga platser, vilket är den hittills mest framgångsrika europeiska erfarenheten av att använda teknik för avskiljning och lagring av koldioxid. De senaste åren har ytterligare andra former av teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid utvecklats i Sverige, Nederländerna, Belgien, Frankrike och Irland⁽²²⁾.

6.8 EESK uppmanar genom särskilda investeringar utvecklingen av teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid, både på EU-nivå och på nationell nivå, eftersom de bidrar till målet om att minska effekterna av koldioxidutsläpp och, mer allmänt, till både de mål för hållbar utveckling som främjas av FN och målen i Parisavtalet om klimatförändringar.

6.9 Om den globala uppvärmningen ska minskas på ett effektivt och kostnadseffektivt sätt måste man främja både teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid⁽²³⁾. I synnerhet bör de nationella budgetarna spela en avgörande roll för en ökad användning av sådan teknik och främja offentliga investeringar samt skatteincitament. I detta avseende överväger kommissionen att se över de relevanta riktlinjerna för statligt stöd, inbegripet de miljö- och energipolitiska riktlinjerna, som kommer att ändras senast 2021 för att ge medlemsstaterna större flexibilitet.

6.10 Medlemsstaterna bör särskilt anta en omfattande och symmetrisk miljöskattepolitik för koldioxidens påverkan på den globala uppvärmningen. Det finns ett behov av att införa skatter med både positiva och negativa skattesatser. Intäkterna från koldioxidskatterna skulle med fördel kunna användas för att finansiera incitament för teknikformer för koldioxidminskning.

6.11 EU-medel som avsatts för forskning om teknik för avskiljning och lagring av koldioxid och teknik för avskiljning och användning av koldioxid skulle kunna stärkas ekonomiskt och inriktas strategiskt för att uppnå bättre konkreta resultat när det gäller kapaciteten för avskiljning av koldioxid och lagringsalternativ.

6.12 Den roll som reglerna för offentlig upphandling spelar bör inte underskattas⁽²⁴⁾. De gröna mål och de särskilda miljöverktyg som fastställs i direktiv 2014/24/EU⁽²⁵⁾, direktiv 2014/25/EU⁽²⁶⁾ och direktiv 2014/23/EU⁽²⁷⁾ om offentlig upphandling och koncessioner utnyttjas ytterligare och bättre av nationella regeringar och lokala offentliga förvaltningar. Därför skulle nationella investeringar och offentliga utgifter, å ena sidan, kunna verka i synergi med de åtgärder som planeras inom ramen för den europeiska gröna given, å andra sidan.

⁽²¹⁾ CCS, Norwegian Petroleum – <https://www.norskpetroleum.no/en/environment-and-technology/carbon-capture-and-storage/>.

⁽²²⁾ "How European CO₂ Transport and Storage Infrastructure can enable an Innovative Industrial Transition", Europaparlamentet – <https://zeroemissionsplatform.eu/wp-content/uploads/ZEP-Conference-Presentations.pdf>.

⁽²³⁾ En svensk regeringskommitté drog 2020 slutsatsen att Sverige kunde uppnå ett koldioxidneutralt resultat senast 2045 om intäkterna från koldioxidskatter användes för att subventionera uttag av koldioxid ur atmosfären. De positiva och negativa skattesatserna skulle vara lika stora. Se SOU 2020:4, statens offentliga utredningar.

⁽²⁴⁾ Detta har framhållits i "Public Procurement for a Circular Economy", Europeiska kommissionen, oktober 2017, https://ec.europa.eu/environment/gpp/circular_procurement_en.htm. Världsbanken har också betonat den roll som reglerna för offentlig upphandling spelar i dess egna upphandlingar: <https://www.worldbank.org/en/about/corporate-procurement/vendors>

⁽²⁵⁾ EUT L 94, 28.3.2014, s. 65.

⁽²⁶⁾ EUT L 94, 28.3.2014, s. 243.

⁽²⁷⁾ EUT L 94, 28.3.2014, s. 1.

7. Ytterligare verktyg för att minska utsläppen

7.1 Slutligen uppmärksammar EESK andra politiska instrument för koldioxidminskning. Dessa omfattar allt från ny teknik till markförvaltningsmetoder, som bör uppmuntras och stödjas såväl på EU-nivå som på nationell nivå. Först och främst tar skogar upp koldioxid naturligt, och träd är särskilt bra på att lagra koldioxid som tas upp ur atmosfären genom fotosyntes. Utvidgning, återställande och korrekt förvaltning av skogar kan utnyttja fotosyntesens förmåga att hantera koldioxid.

7.2 Samtidigt som försäljningen av produkter från skogsbruket beskattas som inkomst för ägaren bör det erkännas att plantering av träd och skogarnas tillväxt minskar koldioxidhalten i atmosfären och därför, i en symmetrisk skattestrategi avseende den globala uppvärmningen, bör uppmuntras genom en negativ koldioxidskatt. Detta skulle vara en viktig åtgärd för att uppnå klimatmålen.

7.3 Dessutom lagras koldioxid naturligt i marken. Den senaste gemensamma jordbrukspolitiken har infört vissa miljöanpassningsåtgärder som syftar till att öka det europeiska jordbrukets bidrag till grön tillväxt i Europa. Sådana åtgärder bör uppmuntras i den mån de är förenliga med det ökade behovet av livsmedelsproduktion och uppfyllandet av miljömålen. Den cirkulära ekonomin kan också medföra ökade möjligheter att uppnå miljö- och klimatmål.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att stärka den hållbara ekonomiska tillväxten i hela EU**(yttrande på eget initiativ)**

(2020/C 364/04)

Föredragande: **Philip VON BROCKDORFF**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	24.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	194/11/12

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Covid-19-pandemin har fått konsekvenser för Europeiska unionen, liksom för länder över hela världen. Europeiska kommissionen har bemött krisen med ett omfattande paket av instrument som syftar till att mildra effekterna av den exogena chock som uppstått. Paketet omfattar ett krisstöd med anledning av pandemin, inom ramen för Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), samt tillfälliga lån för att finansiera nationella system för korttidsarbete och liknande åtgärder för att skydda sysselsättningen i EU:s medlemsstater, inom ramen för SURE-instrumentet. Europeiska investeringsbanken (EIB) har även tillhandahållit likviditetsstöd till företag. Mer nyligen föreslog kommissionen det nya instrumentet Next Generation EU på 750 miljarder euro för att hjälpa medlemsstaterna att återhämta sig från den ekonomiska krisen.

1.2 Mot denna bakgrund framhåller EESK hur viktigt det är att covid-19-krisen inte leder till att EU försummar de medellångsiktiga och långsiktiga målen i den europeiska gröna given, den årliga strategin för hållbar tillväxt 2020 och den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I dessa mål erkänns, om något, behovet av att omstrukturera den europeiska ekonomin för att under de kommande åren säkerställa en hållbar tillväxt som bygger på miljömässig hållbarhet, produktivitetsvinster, rättvisa och sociala framsteg samt makroekonomisk stabilitet.

1.3 För att säkra leveranskedjorna, som under krisen har visat sig sårbara, menar EESK att aktörer i EU måste se över strategierna för dessa, inklusive diversifieringen. De måste också se över hur kedjorna kan anpassas inom olika sektorer. Lika viktigt är det att EU intar en mer framträdande roll inom världshandeln, som är av avgörande betydelse för de europeiska företagen och deras affärsmöjligheter. Kommittén anser också att det bör råda lika villkor för globala företag som verkar på världsmarknaden, med avseende på en rad olika aspekter (inte minst internationella arbetsnormer, rättvis konkurrens och uppfyllande av klimatmål). Att europeiska företag flyttar sina produktionsanläggningar (åtminstone för viktiga produkter) till EU för att undvika problem med leveranskedjorna kan inte uteslutas.

1.4 Globaliseringen, med alla dess sidoeffekter, har lett till gränsöverskridande investeringar, men syftet med dessa är inte nödvändigtvis alltid att bygga upp kapitalinvesteringar, utan snarare att leta upp de länder som har de lägsta skatterna. EESK menar att de ekonomiska problem och andra konsekvenser som följer av covid-19-krisen ger en signal om att det behövs en förändring av företagets arbetssätt i EU och i världen. Kommitténs rekommendationer om att påskynda bekämpning av skatteflykt och skatteundandragande har nu fått ännu större relevans, och detsamma gäller för diskussionen mellan medlemsstaterna om en successiv övergång till omröstning med kvalificerad majoritet och det ordinarie lagstiftningsförfarandet i beskattningsfrågor.

1.5 Regeringspolitik och offentligt stöd har i samband med krisen fått större betydelse. Finanspolitiken är särskilt viktig, inte bara för den ekonomiska stabiliteten, utan också för att den gör det möjligt för regeringarna att stödja företagen genom stimulansåtgärder, i enlighet med EU-lagstiftningen. EESK vidhåller därför att alla insatser för att uppnå och stärka en hållbar tillväxt kräver offentlig styrning och reglering på samtliga områden för ekonomisk verksamhet och miljöskydd, med fokus på integreringen av miljöskyddet i den ekonomiska verksamheten. En öppen dialog med arbetsmarknadens parter och det civila samhället är naturligtvis avgörande för att fastställa riktningen för ekonomin.

1.6 Det enorma behovet av upplåning för att tillhandahålla inkomststöd och lånegarantier till företag som på grund av restriktioner inte kunnat bedriva sin verksamhet under krisen kommer tveklöst att begränsa i vilken utsträckning regeringarna kan erbjuda stimuleringsåtgärder för att få igång den ekonomiska verksamheten. Detta kommer också att begränsa den nödvändiga finansieringen till stöd för både miljöskydd och produktiva investeringar. Regeringarna kommer därför att behöva hitta kreativa sätt att stödja utgifter för att främja hållbar ekonomisk tillväxt och samtidigt säkerställa långsiktig finanspolitisk hållbarhet.

1.7 Som ett led i omställningen till en mer hållbar ekonomisk modell måste vi utveckla gröna sektorer, men i möjligaste mån också miljöanpassa befintliga affärsmodeller och sektorer utöver de traditionellt gröna. Kommittén anser därför att stöd till företag, på både nationell och europeisk nivå, måste villkoras av framsteg mot att uppnå målen i den europeiska gröna given och den årliga strategin för hållbar tillväxt 2020 samt av märkbara sociala framsteg.

1.8 I arbetet med att fastställa strategier för ekonomisk återhämtning, investeringar och hållbarhet utgör kommissionens aktivering av den allmänna undantagsklausulen i stabilitets- och tillväxtpakten, som gör det möjligt för länderna i euroområdet att tillfälligt upphäva de korrigeringar som krävs för att nå de medelfristiga finanspolitiska målen, ett steg i rätt riktning. EESK konstaterar dock att det kan bli nödvändigt att se över de befintliga reglerna när vi går in i återhämtningsfasen efter covid-19.

1.9 Att skapa och utveckla en verkligt cirkulär ekonomi som maximerar och bevarar värdet genom hela värdekedjor och samtidigt minimerar avfallet och främjar resurseffektivitet är enligt EESK grundläggande för en hållbar ekonomisk tillväxt i EU. Företagsmodeller som bygger på cirkulär ekonomi har stor potential att stärka den europeiska konkurrenskraften, inte bara genom att skydda naturmiljön, utan också genom att skapa arbetstillfällen av hög kvalitet och utveckla kringringningar.

1.10 Betydelsen av innovation, digitalisering och kontinuerliga investeringar i humankapital för att underlätta omställningen till hållbar tillväxt kan inte nog understrykas. Den pågående pandemin har dock återigen visat hur viktigt det är att inte bara fokusera på produktivitet och ekonomisk tillväxt, utan också på människors hälsa och välbefinnande. Produktivitet är avgörande för att uppnå hållbar ekonomisk tillväxt. För att en ekonomi ska kunna fortsätta att växa på ett hållbart sätt i framtiden menar EESK att dess tillväxtförmåga måste öka, men endast till den punkt där detta tillför mervärde till ekonomin genom att höja lönerna och öka överskotten, vilket i sin tur ökar efterfrågan på den inre marknaden, och utan att inkräkta på förvärvade rättigheter, såsom rätten till socialt skydd och kollektivförhandlingar.

2. Motståndskraft mot ekonomiska chocker (erfarenheter från covid-19-krisen)

2.1 I sina slutsatser i yttrandet "Europeiska investeringsstabiliseringsfunktionen" ⁽¹⁾ konstaterade EESK att den europeiska investeringsstabiliseringsfunktionen (EISF), vars syfte är att göra den nationella finanspolitiken mer stabiliserande vid ekonomiska chocker, inte skulle vara tillräckligt effektiv om en ekonomisk kris skulle drabba flera medlemsstater, med tanke på fondens storlek. Även om EISF betraktades som ett steg mot en närmare integration av euroområdet ansåg EESK att ett välutformat unionsomfattande försäkringssystem som fungerar som en automatisk stabilisator vid makroekonomiska chocker skulle vara mer ändamålsenligt än den föreslagna EISF.

2.2 De senaste månaderna har EU, liksom länder över hela världen, påverkats negativt av covid-19-utbrottet. Krisen har blottat inneboende brister i EU, vars ledarskap, åtminstone till en början, framstod som oförmöget att på ett effektivt och samordnat sätt bemöta de allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenserna av covid-19-krisen. Inom hälso- och sjukvårdssystemen, särskilt i Italien och Spanien, har man haft svårt att hantera det stora antalet smittade personer och den allmänna reaktionen har ironiskt nog fört tankarna till principen "varje land värnar om sitt", som förespråkas av extremhöger och nationalisterna.

⁽¹⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 126.

2.3 Man skulle kunna hävda att den senaste tidens kris utgör den hittills största prövningen för EU-projektet, EU:s institutioner och hela den struktur som euron bygger på. Under krisen 2008 stod banksektorn i centrum. Europeiska centralbanken (ECB) försåg finansmarknaderna med likviditet och stödde bankerna. Då hade monetära verktyg avgörande betydelse. Den senaste tidens kris utgör en helt annan typ av utmaning som kräver finanspolitiska åtgärder för att stärka hälso- och sjukvårdssystemen samtidigt som inkomststöd tillhandahålls till sårbara företag och deras anställda. ECB har tillhandahållit indirekt stöd till regeringarnas kapacitet att utfärda skulder och ta ut lån för att finansiera utgifter, inbegripet utgifter för social utveckling och välfärdsprogram.

2.4 De ekonomiska effekterna av covid-19-pandemin har drabbat samtliga medlemsstater i euroområdet. Det finns dock ingen mekanism som gör det möjligt för euroländernas regeringar att bemöta en sådan chock gemensamt. De politiska reaktionerna på pandemin har därför varit övervägande nationella, vilket ytterligare har förstärkt skillnaderna snarare än enat Europa i kristid. Euroområdet har reagerat asymmetriskt på en symmetrisk chock. Skillnaderna mellan medlemsstaternas finanspolitiska förhållanden har lett till stora skillnader i de politiska reaktionerna. EESK har i flera av sina yttranden understrukit vikten av större konvergens inom både den ekonomiska och sociala politiken och av en samordnad strategi för finanspolitiken, även när det gäller beskattning, men den rådande krisen har än en gång visat att det finns en stor disparitet i de finanspolitiska reaktionerna, som följer av skillnaderna mellan ländernas finanspolitiska förhållanden. De starkare ekonomierna i euroområdet har reagerat kraftfullt på covid-19 genom att öka upplåningen för att finansiera räddningspaket. De sårbarare ekonomierna har inte samma ekonomiska möjligheter och har svarat med mer begränsade krispaket. Detta visar hur stora skillnaderna är mellan ekonomierna i euroområdet. Ju längre krisen varar, desto tydligare blir dessa skillnader.

2.5 Med anledning av krisen tillkännagav ECB ett extraordinärt nytt program för köp av tillgångar för att stabilisera de europeiska marknaderna. Den första reaktionen från EU:s medlemsstater var förutsägbar: när läget på marknaderna blev lugnare och räntespreaden för obligationer minskade mellan länderna försvann det upplevda behovet av gemensamma finanspolitiska åtgärder. Länderna riktade återigen fokus mot nationella räddningspaket. Kommissionens, Eurogruppens och Europeiska rådets arbete med återhämtningsplanen kom dock att ge medlemsstaterna välbehövlig stimulans. Det återstår dock fortfarande mycket att göra för att på ett effektivt sätt hantera krisen. Vi måste bland annat fortsätta arbetet med att utveckla ett gemensamt skuldinstrument för att mobilisera de investeringar som krävs för att få fart på ekonomin och förhindra att miljontals arbetstillfällen i EU går förlorade.

2.6 Detta leder in oss på Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), som har en utlåningskapacitet på 410 miljarder euro. Eftersom all utlåning är villkorad är medlemsstaterna vanligtvis tämligen försiktiga med att utnyttja ESM. Även om dessa villkor frångås eller justeras, vilket Eurogruppen beslutade om vid sitt sammanträde den 9 april 2020, kan ESM:s "syntetiska" obligationer endast förstärka euroområdets fragmenterade karaktär. Denna fragmentering har inte behandlats inom den nuvarande ramen för ekonomisk övervakning och budgetövervakning, inbegripet sex- och tvåpacksreformerna, och är främsta skälet till att kommissionen nyligen offentliggjorde ett meddelande i frågan^(?). Syftet med kommissionens översyn är huvudsakligen att undersöka hur man kan uppnå ekonomisk tillväxt och samtidigt säkerställa hållbara offentliga finanser och undvika makroekonomiska obalanser, genom närmare samordning av den ekonomiska politiken och konvergens mellan medlemsstaternas ekonomiska utfall. Detta skulle kunna utgöra ett viktigt steg i rätt riktning, så länge grundorsakerna till obalanserna kartläggs, antingen genom förfarandet vid makroekonomiska obalanser eller inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Fokus bör i detta fall ligga på effektivare åtgärder, inbegripet åtgärder för att förbättra systemen för socialt skydd.

2.7 Den 9 april 2020 aviserade kommissionen ett omfattande paket av instrument, till ett värde av 540 miljarder euro, som syftar till att mildra effekterna av covid-19-krisen. Paketet innehåller ett nytt krisstöd med anledning av pandemin på upp till 240 miljarder euro inom ramen för ESM, som syftar till att stödja euroländernas inhemska finansiering av direkta och indirekta kostnader för hälso- och sjukvård, kostnader för botemedel och förebyggande åtgärder i samband med covid-19-krisen. Stödet begränsas till högst 2 % av varje medlemsstats BNP för 2019. Paketet omfattar även 100 miljarder euro i tillfälliga lån för att finansiera nationella system för korttidsarbete och liknande åtgärder för att skydda sysselsättningen i EU:s medlemsstater, inom ramen för SURE-instrumentet som bygger på garantier från EU:s medlemsstater. Europeiska investeringsbanken (EIB) kommer dessutom att tillhandahålla likviditetsstöd på upp till 200 miljarder euro till företag i hela EU, med fokus på små och medelstora företag. Vidare nådde Europeiska rådet den 27 april 2020 en principöverenskommelse om att inrätta en europeisk återhämtningsfond om minst 1 biljon euro och uppmanade kommissionen att utarbeta ett förslag om hur en sådan fond ska utvecklas och användas.

(?) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska centralbanken, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén – Översyn av den ekonomiska styrningen – Rapport om tillämpningen av förordningarna (EU) nr 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 och 473/2013 och om ändamålsenligheten hos rådets direktiv 2011/85/EU

2.8 En månad senare, den 27 maj 2020, föreslog kommissionen det nya instrumentet Next Generation EU på 750 miljarder euro för att hjälpa medlemsstaterna att återhämta sig från den ekonomiska kris som förorsakats av covid-19-pandemin. Det nya paketet, som ingår i EU:s nästa långtidsbudget för 2021–2027, består av 500 miljarder euro i bidrag och 250 miljarder euro i lån och kommer att finansieras genom upplåning på finansmarknaderna, vilket kräver en tillfällig höjning av kommissionens tak för egna medel till 2 % av EU:s bruttonationalinkomst. Återhämtningsinstrumentet omfattar 560 miljarder euro för att stödja medlemsstaternas investeringar och reformer vad gäller grön ekonomi, digitalisering och ekonomisk motståndskraft (310 miljarder euro i bidrag och 250 miljarder euro i lån), 55 miljarder euro för att förstärka de nuvarande sammanhållningspolitiska programmen, 40 miljarder euro för att förstärka Fonden för en rättvis omställning och ytterligare 15 miljarder euro för att investera i Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Syftet är också att stimulera privata investeringar genom ett nytt instrument för solvensstöd till europeiska företag, med en budget på 31 miljarder euro, en uppgradering av EU:s investeringsprogram InvestEU på 15,3 miljarder euro och en facilitet för strategiska investeringar (inom ramen för InvestEU) på 15 miljarder euro, som syftar till att generera investeringar i strategiska sektorer i EU, särskilt kopplat till resiliensuppbyggnad, grön och digital omställning och viktiga värdekedjor.

2.9 Mot bakgrund av denna utveckling är det viktigt att den senaste tidens kris inte leder till att EU försummar de långsiktiga målen i den europeiska gröna given och den årliga strategin för hållbar tillväxt 2020. Dessa mål är om något besynnerligt framsynta, eftersom de tar fasta på behovet av att omstrukturera den europeiska ekonomin för att under de kommande åren säkerställa en hållbar tillväxt som bygger på miljömässig hållbarhet, produktivitetsvinster, rättvisa och sociala framsteg samt makroekonomisk stabilitet.

3. Globalt ömsesidigt beroende, EU:s internationella dimension och globaliseringens framtid

3.1 Även om globaliseringen har lett till att de utländska direktinvesteringarna ökat med i genomsnitt cirka 10 % per år sedan 1990⁽³⁾, vilket kan jämföras med den genomsnittliga tillväxten i världshandeln på 5 %⁽⁴⁾, är det viktigt att inte glömma dess sidoeffekter, särskilt när det gäller arbetsvillkor och sociala villkor. Det är sant att globaliseringen har drivit på tekniköverföringen, den industriella omstruktureringen och framväxten av globala företag, men detta har ofta skett på bekostnad av sociala rättigheter och kollektivförhandlingar. Globaliseringen gör det också möjligt för stora företag att uppnå stordriftsfördelar som innebär minskade kostnader och lägre priser, men detta har skadat många små företag som försöker konkurrera på den inhemska marknaden.

3.2 När det gäller handeln mellan stater har det ökade ömsesidiga beroendet haft en rad positiva effekter, inte minst insikten att konflikter mellan stater, med tanke på de militära arsenaler som länder som Kina, USA och Ryssland innehar, skulle innebära slutet för världen såsom vi känner den. Detta är dock inte hela sanningen. Globaliseringens negativa konsekvenser, såsom alltför höga föroreningar och oskäligen arbetsvillkor, ignoreras ofta. När ekonomier som Kina och USA drabbas av en kris påverkar detta också många andra länder, vilket leder till både regional och global instabilitet. Globaliseringen för också med sig en rad andra problem, inte minst omständigheten att multinationella och globala företag på grund av sitt inhemska inflytande ofta ses som ett hot mot landets suveränitet.

3.3 En fråga som bör ställas i detta skede är i vilken utsträckning covid-19 kommer att ändra arbetssättet hos företag som bedriver gränsöverskridande handel eller tjänsteverksamhet inom vissa sektorer, i synnerhet rese-, turism- och luftfartssektorn, som drabbats hårt av den ekonomiska krisen. De ekonomiska konsekvenserna av krisen är enorma. Företag, även inom tillverkningsindustrin, påverkas av inskränkningar i leveranskedjor, handelsrestriktioner och kundbortfall, vilket leder till vad som kan beskrivas som en omvänd multiplikatoreffekt eller spridning av (negativa) chocker inom produktionsnätverk. Krisen har påmint oss om hur finmaskigt nätet av leveransavtal som ligger till grund för den globaliserade ekonomin är.

3.4 Den globala handelns expansion under 1900-talets sista 25 år möjliggjordes tack vare två faktorer utan koppling till varandra, nämligen den ökade användningen av intermodala godstransporter (dvs. containerisering) och den omfattande avvecklingen av kapitalkontroller i början av 1980-talet. Även om kapitalflödena i dag är mer reglerade utgör de fortfarande

⁽³⁾ Unctad (2019). World Investment Report 2019.

⁽⁴⁾ Världsbanken (2020). Exports of goods and services (annual % growth). World Development Indicators.

livsnerven i investeringar och handelsflöden över hela världen. En tredje orsak till den globala handelns expansion var handelsliberaliseringen och de relaterade handelsavtalen, med Kinas anslutning till WTO som det kanske mest talande exemplet. Handeln är avgörande för EU:s arbete med att främja en hållbar ekonomisk tillväxt och de ökade handelsflödena mellan EU och dess handelspartner har uppenbara fördelar. Covid-19-krisen har dock blottat de globala leveranskedjornas sårbarhet. Handelsstörningar kan påverka den hållbara ekonomiska tillväxten. Därför måste EU, genom sina internationella avtal, göra mer för att säkra leveranskedjorna, i syfte att minimera de störningar som orsakas av ekonomiska chocker. EU behöver bland annat se över strategierna för leveranskedjorna, inklusive diversifieringen, men också hur kedjorna kan anpassas inom olika sektorer. Detta skulle också kräva någon form av sektorsinriktad avglobalisering, som innebär att europeiska företag flyttar sina produktionsanläggningar (åtminstone för viktiga produkter) till EU för att undvika problem med leveranskedjorna.

3.5 EU:s internationella dimension och förbindelser med globala aktörer, särskilt Kina, USA och Ryssland, är i detta fall av stor betydelse. Den internationella diplomatin spelar en avgörande roll för EU:s framtida ekonomiska utsikter och valuta. EU måste dock inta en mer framåtblickande och framträdande roll inom den internationella politiken, inte minst i handelsförhandlingar med konkurrerande länder. EESK förespråkar fortfarande multilaterala handelsförhandlingar och bör fortsätta att göra det, men det är tydligt att EU:s ståndpunkt i fråga om multilateral handel ignoreras av Kina, USA och Ryssland. Om EU ska kunna inta en mer framträdande roll inom världshandeln, vilket är avgörande för de europeiska företagen och deras affärsmöjligheter, måste unionen anstränga sig mycket mer för att få andra länder att åter sätta sig vid det multilaterala förhandlingsbordet. Om detta inte lyckas kommer vi att behöva ge större utrymme åt den bilaterala handeln. Globaliseringen i en framtida efterkrissituation kräver att det råder lika villkor för globala företag som verkar på världsmarknaden, med avseende på en rad olika aspekter (bland annat skattekonkurrens, efterlevnad av internationella arbetsnormer och uppfyllande av klimatmål). Annars riskerar EU att i allt högre grad påverkas av och utelämnas åt USA:s och Kinas handelstivster.

3.6 När det gäller gränsöverskridande investeringar är det tydligt att syftet med dessa inte nödvändigtvis alltid är att bygga upp kapitalinvesteringar, utan snarare att leta upp de länder som har de lägsta skatterna^(?). En viss form av globalisering kan vara oundviklig efter krisen, men de ekonomiska problem och andra konsekvenser som följer av krisen ger en signal om att det behövs en förändring av företagets arbets sätt i EU och i världen. EESK:s rekommendationer till medlemsstaterna om att påskynda bekämpning av skatteflykt och skatteundandragande har nu fått ännu större relevans, och detsamma gäller för omröstning med kvalificerad majoritet. Redan förra året stödde EESK faktiskt fullt ut en snabbansering av diskussionerna om en successiv övergång till omröstning med kvalificerad majoritet och det ordinarie lagstiftningsförfarandet i beskattningsfrågor, och konstaterade samtidigt att alla medlemsstater alltid måste ha tillräckliga möjligheter att delta i beslutsfattandet.

4. Översyn av regeringarnas roll

4.1 Det råder inga tvivel om att covid-19-krisen har visat på betydelsen av regeringarnas roll i hanteringen av hälsorelaterade och ekonomiska kriser. Detta är också avgörande för målet att uppnå hållbar ekonomisk tillväxt. Det finns nu ingen i EU som ifrågasätter regeringarnas roll i tillhandahållandet av effektiva hälso- och sjukvårdssystem och program som indirekt stöder den ekonomiska verksamheten. Vi ifrågasätter inte heller den roll som regeringarna spelade när det gällde att genomdriva bank- och finanslagstiftning efter finanskrisen 2008. Att regeringarna fortfarande spelar en central roll när det gäller att staka ut riktningen för ekonomin, i synnerhet i kristider, framstår dock som alltmer tydligt. Detta torde också vara fallet vid flernivåstyrelse, där de lokala och regionala myndigheternas deltagande i den centrala statliga ekonomiska politiken är av avgörande betydelse. Som tidigare konstaterats är finanspolitiken viktig, inte bara för den ekonomiska stabiliteten, utan också för att den gör det möjligt för regeringarna att stödja företagen genom stimulansåtgärder, i enlighet med EU-lagstiftningen. Alla insatser för att uppnå och stärka en hållbar tillväxt kräver offentlig styrning och reglering på samtliga områden för ekonomisk verksamhet och miljöskydd, med fokus på integreringen av miljöskyddet i den ekonomiska verksamheten. En öppen dialog med arbetsmarknadens parter och det civila samhället är naturligtvis avgörande för att fastställa riktningen för ekonomin.

(?) Bénassy-Quéré, A., Fontagné, L., & Lahrière-Révil, A. (2005). How does FDI react to corporate taxation? *International Tax and Public Finance*, 12(5), s. 583–603.

4.2 Finanspolitiken får ännu större betydelse i en efterkrissituation, inte minst på grund av det enorma upplåningsbeloppet, som är avsevärt större än vad som var beräknat före krisen. Det enorma behovet av upplåning för att tillhandahålla inkomststöd och lånegarantier till företag som på grund av covid-19-restriktioner inte kunnat bedriva sin verksamhet under krisen kommer tveklöst att begränsa i vilken utsträckning regeringarna kan erbjuda stimulansåtgärder för att få igång den ekonomiska verksamheten. Detta kommer också att begränsa den nödvändiga finansieringen till stöd för både miljöskydd och produktiva investeringar. Regeringarna kommer därför att behöva hitta kreativa sätt att stödja utgifter för att främja hållbar ekonomisk tillväxt och samtidigt säkerställa långsiktig finanspolitisk hållbarhet. Kommissionens ståndpunkt att återhämtningen bör ske i samordning med den gröna given innebär ett steg i rätt riktning, eftersom det visar att också själva krishanteringens bör ha en hållbar karaktär.

4.3 Ett exempel på en källa till infrastrukturfinansiering utanför budgeten, som involverar internationella finansinstitut och privata företag, är så kallade offentlig-privata partnerskap. Förutsatt att de förvaltas på ett transparent sätt och underställs demokratisk kontroll skulle offentlig-privata partnerskap kunna användas i en efterkrissituation för att stödja finansieringen av infrastruktur- och miljöprojekt, eftersom de erbjuder lösningar på problem med finansiering, slutförandet av arbeten och investeringar i stora projekt, utan att man behöver ta offentliga finanser från viktiga politikområden.

4.4 EU bör också sträva efter att snabbare introducera de verktyg och initiativ som föreslås inom ramen för den europeiska gröna given, i vilken man uttryckligen erkänner den centrala roll som EU och de nationella regeringarna måste spela, tillsammans med den privata sektorn, för att kunna fullborda omställningen till ett verkligt hållbart Europa. Detta inbegriper de olika finansieringsverktyg, inom ramen för mekanismen för en rättvis omställning, som riktar sig till framförallt små och medelstora företag och sårbara branscher, och som syftar till att både stödja deras ekonomiska återhämtning och förbättra deras hållbarhet och motståndskraft mot framtida chocker – med ett visst spelrum från fall till fall när det gäller kraven på säkerheter och gemensam finansiering, med anledning av de rådande omständigheterna. Denna fråga blir än mer angelägen mot bakgrund av den rådande covid-19-krisen och måste ses som en möjlighet att få fart på den sociala och ekonomiska utvecklingen, på ett sätt som är förenligt med principerna i den gröna given. Konceptet alleuropeisk solidaritet har aldrig varit mer relevant än i den rådande situationen.

5. Strategier för ekonomisk återhämtning, investeringar och hållbarhet

5.1 Mot bakgrund av detta kan vi identifiera de strategier som krävs för ekonomisk återhämtning, investeringar och hållbarhet. Att förvänta sig att ekonomier som gått tillbaka på grund av covid-19-restriktioner ska kunna återhämta sig till nivåerna innan covid-19 är mycket begärt. Det kommer att ta flera månader för ekonomierna i euroområdet och EU att ens komma i närheten av nivåerna före krisen. När regeringar måste låna från olika håll för att täcka den oväntade och dramatiska ökningen av de offentliga utgifterna är de dessutom benägna att skära ned på utgifterna och eventuellt återinföra åtstramningsåtgärder, vilket leder till minskad konsumtion och produktion. I Grekland såg vi exempelvis hur åtstramningsåtgärderna tvingade landet på knä med en bruttonationalprodukt (BNP) som på åtta år minskade med en fjärdedel och en arbetslöshet som steg till över 27 %⁽⁶⁾. Att införa nya åtstramningsåtgärder skulle vara kontraproduktivt. Kommissionens aktivering av den allmänna undantagsklausulen i stabilitets- och tillväxtpakten, som gör det möjligt för länderna i euroområdet att tillfälligt upphäva de korrigeringar som krävs för att nå de medelfristiga finanspolitiska målen, är ett steg i rätt riktning. Det kan dock bli nödvändigt att se över reglerna i stabilitets- och tillväxtpakten när vi går in i återhämtningsfasen efter covid-19.

5.2 De övergripande målen i kommissionens meddelande om den årliga strategin för hållbar tillväxt⁽⁷⁾ anses vara avgörande för att uppnå hållbar ekonomisk tillväxt, men dessa kan inte uppnås genom åtstramningsåtgärder som skadar de mest sårbara socioekonomiska grupperna i samhället.

5.3 EU:s medlemsstater måste i stället utveckla strategier för ekonomisk återhämtning som främjar mer produktiva och hållbara ekonomiska verksamheter. Efter covid-19 krisen har vi möjlighet att se över viktiga ekonomiska sektorer som har uppvisat särskilt dålig motståndskraft. Ekonomin kommer även fortsättningsvis att i hög grad vara beroende av små och medelstora företag, men det kan vara läge att ytterligare uppmuntra uppstarts företag och se över den roll som företag inom den sociala ekonomin spelar som en relevant del av den sociala ekonomin. Även om vinster inte är den främsta drivkraften bakom sociala företag är intäkterna fortfarande avgörande för deras bärkraftighet. Alla företag inom den sociala ekonomin kan ändå vara mycket lönsamma och prioriterar bland annat återinvesteringar av vinster i det egna företaget framför

⁽⁶⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/20/greece-emerges-from-eurozone-bailout-after-years-of-austerity>.

⁽⁷⁾ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska centralbanken, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska investeringsbanken – Årlig strategi för hållbar tillväxt 2020.

utbetalningar till aktieägare. Ett företag inom den sociala ekonomin kan framförallt hantera den eventuella motsättningen mellan att fullfölja organisationens sociala uppdrag och maximera verksamhetens produktivitet för att säkerställa bärkraftigheten. Sådana strukturer är därför idealiska i en ekonomi där man strävar efter att uppnå och stärka en hållbar ekonomisk tillväxt.

5.4 Regeringarna kommer att försöka få till stånd en snabb återhämtning efter krisen. Vissa sektorer som har visat sig motståndskraftiga kan förväntas återhämta sig, men regeringarna kommer också att vara frestade att skapa incitament för sektorer som före krisen bedömdes vara ohållbara eller som gick emot klimat- och miljömålen i den europeiska gröna given. Med hjälp av de finansieringsmodeller som nämnts tidigare bör regeringarna i stället investera ytterligare i projekt som syftar till att effektivisera energianvändningen och utveckla alternativa energikällor, vilket skapar affärsmöjligheter för stora företag, små och medelstora företag och företag inom den sociala ekonomin. Som ett led i den gröna omställningen måste vi utveckla gröna sektorer, men i möjligaste mån också miljöanpassa befintliga affärsmodeller och sektorer utöver de traditionellt gröna. Stöd till företag, på både nationell och europeisk nivå, måste därför villkoras av framsteg mot att uppnå målen i den europeiska gröna given och den årliga strategin för hållbar tillväxt 2020.

5.5 Att skapa och utveckla en verkligt cirkulär ekonomi som maximerar och bevarar värdet genom hela värdekedjor och samtidigt minimerar avfallet och främjar resurseffektivitet är grundläggande för en hållbar ekonomisk tillväxt i EU. Företagsmodeller som bygger på cirkulär ekonomi har stor potential att stärka den europeiska konkurrenskraften, inte bara genom att skydda naturmiljön, utan också genom att skapa arbetstillfällen av hög kvalitet och utveckla kringnäringar. Affärsmodeller som bygger på cirkulär ekonomi bidrar dessutom både till att öka motståndskraften mot den typ av störningar i leveranskedjorna som covid-19-pandemin orsakat och till att minska volatiliteten i priserna och tillgången på råvaror som följer av den miljömässiga och geopolitiska utvecklingen, inbegripet effekterna av klimatförändringar och handelstvister. Betydelsen av innovation, digitalisering och kontinuerliga investeringar i humankapital för att underlätta denna omställning kan inte nog understrykas, och måste främjas med förnyad kraft genom stöd till forskning och utveckling, med särskilt fokus på kommersialisering. Digitaliseringens inverkan på arbetsmarknaden måste dock utvärderas fullt ut för att i möjligaste mån minimera förlusterna av arbetstillfällen och hjälpa de som drabbas med omskolning och omplacering.

5.6 Den pågående pandemin har återigen visat hur viktigt det är att fokusera på människors hälsa och välbefinnande, i stället för på enbart ekonomisk tillväxt, vilket enligt den årliga strategin för hållbar tillväxt 2020 inte är ett självändamål. En av EU:s främsta prioriteringar bör vara att förbättra kvaliteten på och tillgängligheten till ländernas offentliga hälso- och sjukvårdssystem, genom att bekämpa ojämlikheter i fråga om tillgången till hälso- och sjukvård och sätta stopp för höga egenutgifter, som inte gör annat än befäster dessa ojämlikheter. I linje med andra sektorer bör vi även inom ramen för den offentliga hälso- och sjukvården investera i digitalisering och artificiell intelligens. I samband med storskaliga ekonomiska chocker påminns vi också om hur viktigt det är att ha goda styrelseformer för att kunna bygga upp motståndskraften och ta fram lämpliga åtgärder för att hantera konsekvenserna. En hållbar och rättvis ekonomisk tillväxt är således avhängig av kvaliteten på medlemsstaternas nationella och lokala institutioner, och det är EU:s uppgift att aktivt arbeta för att se till att länderna slår vakt om och främjar principerna om demokrati, tolerans och rättsstaten. Det är positivt att den europeiska planeringsterminen nu behandlar kvaliteten på den offentliga förvaltningen och styrningen på ett mycket mer systematiskt sätt.

5.7 Den sista punkten rör produktivitetens roll i uppnåendet av hållbar ekonomisk tillväxt. För att en ekonomi ska kunna fortsätta att växa på ett hållbart sätt i framtiden krävs det att dess tillväxtförmåga ökar, men endast till den punkt där detta tillför mervärde till ekonomin och befolkningen. Detta inbegriper bättre löner och arbetsvillkor, som uppnås främst genom kollektivförhandlingar och inte på bekostnad av en rättvisare inkomstfördelning. Vi måste därför utveckla strategier som, med fokus på produktivitet, syftar till att stärka den ekonomiska hållbarheten, utan att undergräva arbetstagarnas rättigheter och den sociala utvecklingen. Ökad produktivitet är därför inte ett självändamål, utan ett sätt att förbättra lönerna, öka den totala efterfrågan inom EU:s ekonomier och därmed förbättra levnadsstandarden. Ökad produktivitet kommer också att leda till att nya och bättre produkter och tjänster utvecklas, vilket gör det möjligt för företag att övergå till värdekedjor för varor och tjänster med högre värde och ger EU konkurrensfördelar på världsmarknaden. Den ökade produktiviteten bör, som konstateras ovan, vara direkt kopplad till målet att uppnå hållbar ekonomisk tillväxt och får inte uppnås på bekostnad av arbetsvillkoren, den sociala utvecklingen eller miljöpolitiken. I stället bör de övergripande mål som fastställs i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, med särskilt avseende på det sociala skyddet och förstärkningen av den kollektiva förhandlingsprocessen, upprätthållas. Detsamma gäller målen i den gröna given och EU:s klimatmål. Vidare bör ett verkligt europeiskt svar på den rådande covid-19-krisen och alla gemensamma insatser för att främja hållbar tillväxt

i unionen förhindra en eventuell kapplöpning mot botten i form av gränsöverskridande skattekonkurrens, vilket endast tjänar till att avskräcka medlemsstaterna från att samarbeta och underblåser nationalistiska tendenser. Fokus bör snarare ligga på att hjälpa länderna att utveckla sitt humankapital, öka produktiviteten och avhjälpa regionala skillnader i tillväxt och arbetstillfällen genom riktade investeringar, detta samtidigt som man tar itu med centrala strukturella brister som skapar hinder för företag.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Att främja konkurrenskraft, innovation, tillväxt och nya arbetstillfällen genom att gå vidare med det globala regleringssamarbetet, genom att stödja ett förnyat multilateralt handelssystem och genom att minska marknadssnedvridande subventioner

(yttrande på eget initiativ)

(2020/C 364/05)

Föredragande: **Georgi STOEV** (BG-Gr. I)

Medföredragande: **Thomas STUDENT** (DE-Kat. 2)

Beslut av plenarförsamlingen	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	CCMI
Antagande av sektionen	26.6.2020
Antagande vid plenarsession	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	211/1/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Störningar såsom coronaviruset (covid-19) hotar att leda till att världsekonomin och det sociala livet stannar upp. Dess effekter omfattar recession i USA, EU, Japan och andra regioner i världen, extremt långsam tillväxt i Kina och enorma förluster i fråga om resultat. Regeringarna måste kompensera för ekonomiska skador med finans- och penningpolitik och hantera de förväntade förändringarna av det ekonomiska paradigmet. EESK betonar behovet av effektiva affärsmodeller och handelspolitiska skyddsmekanismer, i synnerhet vad gäller Asien, och konstaterar att 36 miljoner arbetstillfällen i EU är beroende av EU:s exportpotential, och att den andel av sysselsättningen i EU som stöds genom försäljning av varor och tjänster till resten av världen i förhållande till den totala sysselsättningen ökade från 10,1 % år 2000 till 15,3 % år 2017 ⁽¹⁾. De finanspolitiska, ekonomiska och sociala insatserna mot krisen är viktiga för att förhindra att den får negativa effekter på dessa och andra sektorer.

1.2 Coronakrisen bör leda till att EU, som en del av den allmänna omformulering av industripolitiken som krävs för miljömässig hållbarhet och digitalisering, främjar hälso- och sjukvårdsutrustnings- och läkemedelssektorerna, i syfte att säkerställa EU:s gemensamma suveränitet och självförsörjning inom dessa sektorer. Utarbetandet av detta yttrande inleddes innan den oförutsebara hälsokris och ekonomiska kris utbröt som skulle förändra våra ekonomier och globaliseringsmönster på kort, medellång och lång sikt. Denna kris är inte det centrala temat i detta yttrande, men den har redan fått och kommer fortsatt att få en enorm inverkan på de sektorer och de ämnen som diskuteras i de följande punkterna. Det är redan uppenbart att denna kris driver vissa områden på planeten mot en ny våg av protektionism och ekonomisk nationalism, både globalt och inom EU. Alla dessa faktorer beaktas, i så stor utsträckning som hittills möjligt, på ett övergripande sätt inom detta yttrande.

1.3 EESK delar uppfattningen att internationella företag och internationell handel har möjlighet att bidra till global tillväxt, till följd av en högre grad av specialisering, stordriftsfördelar, avancerade globala värdekedjor och spridningen av forskning och teknik. Övergången från värdekedjor till värdeskapande nätverk, från linjärt till cirkulärt och från materiellt till immateriellt, som kommer att kräva att industrin kan anpassa sig, bör också nämnas.

⁽¹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf

1.4 EESK betonar att EU:s politik måste säkerställa att deltagarna i industriutvecklingen inte faller offer för illojal ekonomisk, social och miljörelaterad dumpning. Vad gäller den brådskande politik som ska genomföras står EU inför följande utmaningar: USA:s marknad för EU-export, ett potentiellt samarbete mellan EU och USA, Kinas framtida roll, och behovet av att omforma WTO. Industrin bör bli ett verktyg för att lösa samhällliga och miljömässiga utmaningar och skapa nytt värde för samhället.

1.5 EESK håller med om att globalisering utan reglering leder till att jämlikheten minskar och att företag, löner och arbetsvillkor pressas ned, samt att den sociala tryggheten försvagas. Detta skulle kunna bli ett verkligt hot för de europeiska sociala modellerna. Oreglerad globalisering har också negativa effekter på miljönormerna. EESK ser med oro på att europeiska företag och arbetstillfällen hamnar under tryck till följd av illojala icke-marknadsbaserade handelsmetoder som inte respekterar internationella sociala avtal och miljöavtal. EU:s industri bör bygga vidare på sin unika fördel genom att kombinera europeiska värden, ny teknik och en framtidsinriktad strategi. Den inre marknaden är avgörande för den europeiska industrin och för att sprida innovationer – inte bara när det gäller digital teknik utan även annan viktig möjliggörande teknik, såsom bioteknik. Den sociala och regionala sammanhållningens och den sociala dialogens roll i att säkerställa social acceptans för industriell omvandling kan också understrykas.

1.6 EU:s industristrategi och handelspolitik bör inte undergräva EU:s insatser för att tillhandahålla utvecklingsbistånd till tredjeländer, och EESK rekommenderar att man antar en balanserad strategi, som bättre samordnar och kombinerar nationellt utvecklingsbistånd, när det gäller bräckligare ekonomier. EESK befarar att en upptrappning av åtgärder som inte överensstämmer med WTO:s regler samt nya diskriminerande icke-tariffära åtgärder riskerar att leda till alltför stora ömsesidiga regleringsbördor på ett sätt som håller på att bli den nya normen inom den globala handeln. EU:s befintliga stödprogram och övervakning bör utvärderas på nytt, i enlighet med EU:s konkurrensregler, för att stödja EU:s medlemsstater, partner, företag och anställda som påverkas negativt av den ekonomiska krisen och handelskrig, och för att minska deras börda.

1.7 EESK anser att EU:s inre marknad bör bli "den bästa platsen att investera i" för att man ska kunna hantera externa utmaningar. Den nya industristrategin och alla andra hävstänger bör utvärderas med avseende på deras förmåga att främja och stödja investeringar i industriell, energirelaterad, transportrelaterad och digital infrastruktur genom en utvidgad konnektivitetsstrategi. Att se över sammanslagningar, förvärv och regler för statligt stöd skulle kunna ge EU mer likvärdiga villkor i förhållande till den globala konkurrensen. Alla styresnivåer bör se till att globaliseringens fördelar fördelas rättvist och att de negativa effekterna på global, regional och lokal nivå begränsas.

Ett gemensamt system för utländska direktinvesteringar skulle kunna bidra till att säkerställa att intressen kan tillvaratas i strategiska tillgångar, såsom kritisk infrastruktur, kritisk teknik och tryggad försörjning av kritiska insatsvaror. Användning av direktiven om upphandling, ändamålsenliga handelspolitiska skyddsinstrument och ett solitt nätverk av frihandelsavtal behövs nu mer än någonsin för att motverka otillbörliga metoder, fördjupa konvergensen i lagstiftningen och främja hållbarhetsstandarder, och på så sätt minska marknadssnedvridningar.

1.8 Kommittén är bekymrad över den senaste tidens negativa inställning till den internationella handeln och globaliseringen, och över frammarschen av populistiska rörelser som uppmanar till ökad nationalism. EESK upplever att protektionism och nationalism inte kan ge rätt svar på de ekonomiska och sociala problemen. Det behövs reformer och investeringsprioriteringar på medellång sikt för att få ekonomin att återgå till en hållbar och inkluderande tillväxt som integrerar den gröna omställningen och den digitala omvandlingen. EU bör vidta alla tänkbara åtgärder för att bevara en fullständig demokrati trots pandemiomständigheterna.

1.9 EESK anser att den gröna given bör integrera en ny industristrategi och handelspolitik med ekonomi-, reglerings- och konkurrenspolitiken i en omfattande insats för att hjälpa miljön, utan att skapa ett hot mot den inre marknaden och europeiska företag och arbetstillfällen, och bör sätta upp höga miljöambitioner för industrin som helhet.

1.10 Kommittén delar uppfattningen att ett av de viktigaste budskapen om ekonomisk stabilitet är att medlemsstaterna bör ta lämplig hänsyn till de offentliga finansernas kvalitet och främja nödvändiga och framtidsinriktade investeringar.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Det multilaterala systemet står under konstant tryck och de EU-företag som verkar globalt står inför tilltagande motsättningar och osäkerhet, ökande protektionism och pågående spänningar mellan EU:s handelspartner. De globala värdekedjorna krymper och en allmän tendens mot att återgå till regionalisering förekommer i hela världen. EU står tillsammans med USA och Kina i centrum för en sådan dynamik och ett antal viktiga industrisektorer står under hårt tryck. Grundläggande beslut måste fattas för att öka möjligheten att undvika risken för marginalisering och bevara EU:s globala roll. Det finns ett brådskande behov att se över investeringarna på EU:s territorium och fokusera på att stödja, i synnerhet små och medelstora, företag och säkerställa likviditetsstöd och stabilitet i finanssektorn, bevara den inre marknaden och säkerställa flödet av kritiska varor. Ett sådant mål kan endast uppnås genom en kombination av åtgärder, såsom förordningar och strategier som också gäller för företag i tredjeländer när de verkar i EU, infrastruktur, investeringar i kollektiva nyttigheter (t.ex. hälsa, utbildning och digital infrastruktur), ömsesidighet i offentlig upphandling, effektiv handelspolitik och digitalt oberoende.

2.2 EU-industrins globala konkurrenskraft hindras av återgången till unilateralism och av avsaknaden av effektiv global styrning i ekonomiska frågor och handelsfrågor, samt även av asymmetrier på marknaden och störningar som uppstår till följd av subventionerade konkurrenter, i synnerhet statsägda företag, och av krisen. De investeringar som EU:s företag gör i forskning och innovation syftar till att kombinera konkurrenskraft och hållbarhet, men dessa investeringar och djärva risker skulle kunna bli verkningslösa till följd av den minskade åtkomsten till internationella marknader och till följd av illojal konkurrens. I detta sammanhang är de små och medelstora företagen mer sårbara än någonsin.

2.3 Under dessa omständigheter skulle de allianser som EU främjar kunna bidra till att främja unionens intressen i multilaterala organisationer, såsom WTO och FN. Därför utgör den nyligen antagna industristrategin och kommissionens årsrapport om tillämpningen av frihandelsavtalen ett steg framåt mot ökad öppenhet, men också ett effektivt instrument för att tillhandahålla objektiv bakgrundsinformation till det civila samhället om handelsavtal som förhandlats fram av EU.

Trots att det innehåller några positiva inslag har det övergripande paketet om den nyligen antagna industristrategin ännu inte övertygat alla om att det kommer att medföra en märkbar skillnad för företag, arbetskraft och det civila samhället, som strävar efter att förbättra Europas konkurrenskraft och ekonomiska tillväxt.

2.4 Antagandet av en kraftfull industripolitik för EU och försvaret av unionens kommersiella intressen är kompatibla med huvudmålet för dess utrikespolitik: att stärka multilateralismen kring FN-systemets institutioner. De nödvändiga reformerna av dem bör göra det möjligt att övergå till en värld som styrs av rättvisa regler med demokratiska principer.

3. Utnyttja näringslivets potential

3.1 EESK delar kommissionens uppfattning att EU-företag endast kan dra nytta av EU:s industristrategi och handelsavtal om de har relevant information om innehållet i dessa strategier och avtal och förstår hur de fungerar i praktiken.

3.2 EESK finner det oroväckande att komplexiteten kring ursprungsregler och de administrativa formulär som EU:s handelspartner kräver för att bevilja förmånsbehandling för företag i EU, liksom den ansträngning som krävs för att bevisa förmånsberättigande ursprung, framstår som oproportionerlig för EU:s små och medelstora företag i jämförelse med storleken på deras kontrakt.

3.3 EESK föreslår att man, när det gäller länder som ägnar sig åt illojal konkurrens och har dåliga arbetsvillkor eller otillräckliga hållbarhetsstandarder, bör överväga att utforska viktiga frågor om utvecklingen av alternativa mekanismer för tvistlösning och inrättandet av FN-mekanismer för tvistlösning online. EESK välkomnar det tillfälliga flerpartsarrangemang som nyligen inrättades av kommissionen som en tillfällig lösning för att upprätthålla en oberoende tvästegsprocess för tvistlösning.

3.4 EESK påminner om att merparten av de små och medelstora företagens verksamhet i huvudsak äger rum på den inre marknaden ⁽²⁾, och att endast omkring hälften av dem säljer sina varor utanför EU-28 ⁽³⁾. Kommittén konstaterar också att de små och medelstora företagens exportverksamhet är ytterst koncentrerad i vissa medlemsstater och regioner, i och med att sex medlemsstater ⁽⁴⁾ står för mer än två tredjedelar av de små och medelstora företagens totala affärer och handel i EU.

3.5 EESK välkomnar kommissionens avancerade arbete med den webbportal som kommer att sammanföra två databaser: databasen om tillträde till marknaderna och handelsrådgivningstjänsten, och som tar itu med komplexiteten och den bristande samstämmigheten i ursprungsregler och tullförfaranden och där det inrättas en kostnadsfri kalkylator för ursprungsregler online för att ge extra stöd till EU:s små och medelstora företag.

3.6 EESK anser att kommissionen och Europeiska utrikestjänsten samt medlemsstaternas diplomatiska och konsulära beskickningar skulle kunna spela en viktig roll för att främja EU:s strategi, tjänster och handel med tredjeländer för att underlätta både ingående investeringar och exportmöjligheter för EU:s företag och arbetskraft.

3.7 EESK välkomnar även kommissionens initiativ att främja och stödja EU:s små och medelstora företags internationaliseringsarbete så att de blir konkurrenskraftiga globalt, och betonar behovet att säkerställa att dessa initiativ också tillämpas nedifrån och upp. Tillsammans med dessa initiativ kan det nya paradigmet ge större möjligheter för små och medelstora företag och andra regionala aktörer.

3.8 Kommittén är bekymrad över de kvarstående problem med EU:s handelspartner som tas upp i kommissionens rapport, särskilt över att EU:s produkter fortfarande stöter på hinder när det gäller tillträdet till marknader i partnerländer. Ett ömsesidigt obyråkratiskt erkännande av tekniska standarder bör ges hög prioritet.

3.9 EESK betonar att EU:s exportresultat är positivt och starkt korrelerat till BNP, och handeln är starkt koncentrerad till ett fåtal medlemsstater, såsom påpekas i en EPRS-studie ⁽⁵⁾ som bygger på en analys av handelsflödena i vissa medlemsstater.

3.10 EESK påminner om att kommissionen uppmärksammat globaliseringens ojämna territoriella konsekvenser i diskussionsunderlagen "Hur vi bemöter globaliseringen" och "Framtiden för EU:s finanser", som understryker att globaliseringens vinster visserligen har stor spridning, men att kostnaderna ofta är lokala.

3.11 EESK fäster särskild vikt vid sammanhållningspolitikens roll för att förbättra EU:s konkurrenskraft genom riktade investeringar inom viktiga sektorer såsom nätinfrastrukturer, forskning och innovation, it-tjänster, miljö- och klimatåtgärder, sysselsättning av hög kvalitet och social inkludering.

3.12 EESK betonar den roll som Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter kan spela för att hjälpa dem som blir arbetslösa till följd av strukturförändringar på grund av globalisering, digitalisering, migration och klimatförändringar. Med tanke på den enorma omfattningen av den hotande krisen i fråga om ekonomi och sysselsättning bör Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter stärkas finansiellt, få flexibla regler för att anpassas till krisens natur och omfattning, och kopplas till Fonden för en rättvis omställning.

3.13 EESK instämmer i att flexibla arbetsformer och distansarbete spelar en viktig roll för att bevara arbetstillfällena och produktion, men trots insatser för att begränsa krisens sociala konsekvenser förväntas den leda till att arbetslösheten och inkomstskillnaderna ökar avsevärt. EU:s reviderade politik för den gröna given skulle kunna spela en viktig roll för att se till att globaliseringen resulterar i positiva ekonomiska, sociala, territoriella och miljömässiga effekter för företagen, de anställda och det civila samhället och bidrar till att minska marknadssnedvridningen.

⁽²⁾ EPRS, "CETA implementation: SMEs and regions in focus", studie på uppdrag av ReK av den 18 november 2019, finns på [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\(2019\)644179](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA(2019)644179).

⁽³⁾ Flash Eurobarometer 42, Internationalisation of Small and Medium-sized Enterprises, oktober 2015.

⁽⁴⁾ Belgien, Tyskland, Spanien, Italien, Nederländerna och Förenade kungariket.

⁽⁵⁾ EPRS, "Interactions between trade, investment and trends in EU industry: EU regions and international trade", studie på uppdrag av ReK av den 27 oktober 2017, finns på [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU\(2017\)608695](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_STU(2017)608695).

3.14 EESK anser att en mekanism för att hantera "koldioxidavtrycket" inom tillverkningsindustrin och insatser för att minska koldioxidutsläppen inom industrin skulle kunna användas för att skapa konkurrens på lika villkor. En sådan åtgärd måste dock balansera miljö-, handels- och rättvisaspekter, så att man undviker snedvridningar på marknaden, vilket utlöser repressalier mot EU-länderna och skadar EU:s industri och arbetstillfällen inom den.

3.15 EESK delar uppfattningen att det är mycket viktigt att minska skillnaderna i produktivitet mellan mycket produktiva ekonomier, regioner och företag och alla andra, och att effektiva institutioner och skattesystem skulle kunna stödja produktiviteten.

3.16 Det behövs en ny industripolitik som är inriktad på att främja verksamhet med högre innovationsinnehåll och skapa större mervärde, vilket är oskiljbart från främjandet av kvalitet och nya arbetstillfällen. En sådan politik, om den utformas klokt och genomförs korrekt, skulle bidra till att förebygga det negativa inflytandet av ytterligare nedgångar i BNP, fragmentering av den inre marknaden och störningar i värdekedjorna.

4. Mildra de negativa effekterna av den unika utvecklingen

4.1 EESK uppmanar alla institutionella nyckelaktörer att se över handelsförbindelserna mellan regioner i EU-27 och Förenade kungariket, eftersom konsekvenserna av Förenade kungarikets utträde för de respektive ekonomierna i hög grad kommer att avgöras av dessa. Lämpliga åtgärder bör tas fram för sektorer som skulle drabbas särskilt hårt.

4.2 EESK beklagar att USA:s beslut att införa ytterligare tullar på europeiska produkter, som en motåtgärd till det stöd till flygplanstillverkaren Airbus som beviljats av EU, huvudsakligen kommer att drabba jordbruksprodukter och jordbruksbaserade livsmedelsprodukter som produceras i EU:s medlemsstater. Effektiviteten i EU:s skyddsåtgärder inom stålsektorn, som normalt sett ligger i fokus för CCMI, bör ses över på nytt mot bakgrund av den försämrade konjunkturen för stålindustrin, för att undvika ytterligare skada för de inhemska stålföretagen och säkerställa lika villkor för EU:s företag och arbetskraft.

EESK betonar att de amerikanska ståltullarna har lett till allvarliga omläggningar av handeln med stålprodukter från tredjeländer, som i allt högre grad kommer in på den europeiska marknaden och särskilt används i kontrakt för uppbyggnad av offentlig infrastruktur.

4.3 EESK noterar att även om inget land kan isolera sig från globaliseringen utan att ådra sig enorma kostnader är risken för ett sammanbrott i det multilaterala handelssystemet reell, och därför måste EU reflektera över detta. Kommittén välkomnar i detta hänseende kommissionens arbetsprogram för 2020, som omfattar ett initiativ om en WTO-reform före utgången av 2020 och den föreslagna återhämtningsplanen.

4.4 EESK delar uppfattningen att EU måste inta en mer beslutsam hållning för att säkerställa verklig ömsesidighet i praktiken och bekämpa protektionism när det gäller tillträdet till marknader för offentlig upphandling i tredjeländer.

Den kinesiska marknaden för offentlig upphandling och skyddet av immateriella rättigheter kännetecknas av att de skiljer sig från internationella standarder, och trots att Kina anslutit sig till WTO är landet fortfarande en i hög grad skyddad marknad. Dessutom har Kina ännu inte anslutit sig till WTO:s avtal om offentlig upphandling, trots landets löfte när det blev medlem i WTO. Debatten om Kina har blivit mer känslig i EU. Ambitiösa program såsom initiativet "Ett bälte, en väg", "Made in China 2025" och "16+1-riktlinjerna (2017 Budapest, 2018 Sofia, 2019 Dubrovnik)" (6) har uppmärksammat av ett antal privata och offentliga aktörer, inbegripet EU-institutionerna. 5G-frågan har satt digital säkerhet på tapeten, genom att skapa grogrund för framsteg mot digitalt oberoende i EU. Att stärka EU-program för investeringar i forskning och innovation förefaller vara det mest rationella och givande tillvägagångssättet i detta avseende.

(6) 2017: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1514534.shtml;
2018: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml;
2019: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1655224.shtml.

4.5 Politiska rekommendationer och konkreta åtgärder bör beakta två strategiska aspekter. Den första är att G20, som skulle ha kunnat bli ett globalt politiskt forum som komplement till FN-systemet, för att även ta itu med globala obalanser och ojämlikheter, har förlorat en stor del av sin tyngd. Den andra, närliggande, aspekten är att EU saknar en effektiv "utrikes ekonomipolitik". Industripolitik och annan EU-politik som påverkar faktorer i relation till produktion, energi, den inre marknaden, forskning och innovation, transport, etc., håller på att frikopplas från, eller återspeglas endast delvis i, den yttre dimensionen av EU:s handel och externa tjänster samt medlemsstaternas exportkreditinstitut, som bör förena sina krafter. Denna avsaknad gör det svårare att konfrontera stora internationella aktörer, och minskar EU:s roll i multilaterala och internationella forum och för att förebygga marknadssnedvridningar.

5. Effekterna av den kris som uppstått genom coronaviruspandemin (covid-19)

5.1 Covid-19-utbrottet har haft en extraordinär makroekonomisk och finanspolitisk inverkan, vars fulla omfattning ännu inte kan överblickas. EESK delar uppfattningen att det inte fanns något alternativ till de finanspolitiska och expansiva penningpolitiska åtgärder i EU och i resten av världen som nyligen tillkännagetts. Till de största utmaningarna hör en ofullständig och ojämn återhämtning och ökad arbetslöshet. Även om de politiska åtgärderna borde begränsa ökningen av arbetslösheten, kommer de politiska åtgärder som krävs att leda till offentlig underskott och ökad offentlig skuldsättning.

5.2 EESK betonar att denna kris får allvarliga långsiktiga konsekvenser för EU. Det faktum att den politiska nivån försenade EU:s samordnade engagemang i kampen mot pandemin skulle kunna leda till ett minskat förtroende för politik i allmänhet.

5.3 Till övriga risker hör en pandemi som varar längre än förväntat, finansiell instabilitet både globalt och i EU, ökad protektionism, fragmentering av den inre marknaden och djupt rotade strukturella skillnader.

5.4 Europa är i brådskande behov av ett nytt projekt för intern integration, en gemensam strategi på det ekonomiska, sociala (inbegripet samordning i fråga om folkhälsa) och finanspolitiska området och i fråga om energi och miljö samt av en samstämmig handelspolitik. Avsaknaden av en effektiv EU-strategi har varit oroväckande och utvecklingen måste vändas i riktning mot en ny gemensam EU-strategi.

5.5 Ett massivt återhämtnings- och återuppbyggnadspaket för investeringar behövs för att stödja EU:s ekonomi efter krisen, som en del av den nya fleråriga budgetramen, utöver vad Europeiska stabilitetsmekanismen, Europeiska investeringsbanken och Europeiska centralbanken redan gör. Den återhämtningsplan för investeringar som krävs skulle vidare finansieras via befintliga EU-medel, finansieringsinstrument samt garantier för återhämtning, som tydligt definieras som ett svar på de problem som uppstått till följd av covid-19-krisen och som garanteras av EU-budgeten. I detta sammanhang ser EESK den återhämtningsplan som kommissionen nyligen lagt fram som ett konkret första steg i denna riktning.

5.6 EESK betonar att den regelbaserade handeln också är avgörande i kristider och som en del av EU:s strategi för att ta sig ur krisen. EU:s medlemsstater måste respektera den inre marknaden och se till att det inte finns några inre hinder för EU-handel genom att inleda mer omfattande förhandlingar om ett plurilateralt avtal som skulle leda till lika villkor, inbegripet möjligheten till en permanent liberalisering av tullen på medicinsk utrustning, och bidra till att säkerställa att de globala leveranskedjorna kan verka fritt inom denna viktiga sektor. Tillsammans med dessa åtgärder skulle tullliberalisering och exportfinansiering, som bör samordnas väl mellan EU:s och medlemsstaternas respektive organ, kunna minska trycket på företagen och hindra marknadssnedvridning.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Säkerhetsunionens industriella dimension**(yttrande på eget initiativ)**

(2020/C 364/06)

Föredragande: **José CUSTÓDIO LEIRIÃO**Medföredragande: **Jan PIE**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 29.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarigt organ	Rådgivande utskottet för industriell omvandling (CCMI)
Antagande av CCMI	26.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	209/3/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Vi välkomnar den nya Europeiska kommissionens beslutsamhet att stärka unionens tekniska suveränitet och betonar säkerhetssektorns betydelse i detta avseende. Det finns ingen säkerhet utan teknik, och vi måste inom Europa själva behärska den teknik som är avgörande för vår säkerhet.

1.2 För att uppnå detta mål uppmanar vi kommissionen att lansera en strategi som stärker Europas industriella och tekniska förmåga på säkerhetsområdet. Det finns ett stort behov av detta, särskilt på känsliga områden där beroendet av leverantörer från länder utanför EU kan bli en säkerhetsrisk i sig. Strategin måste stödja målen för den nya strategin för inre säkerhet och komplettera den med en industriell dimension. Den bör bidra till att tillgodose de förmågebehov som slutanvändarna inom EU har, såväl nu som i framtiden, och ta itu med de centrala utmaningar som sektorn står inför inom EU: marknadsfragmentering, avsaknad av långsiktig förmåga och teknikplanering samt bristande samstämmighet i EU:s politik och finansieringsinstrument.

1.3 Strategin för säkerhetsindustrin bör bygga på följande principer:

- a) Att det finns en innovativ säkerhetsindustri är av avgörande betydelse för Europas tekniska suveränitet och strategiska autonomi.
- b) Säkerhet är en fråga om suveränitet och kan inte helt och hållet överlätas till marknadskrafterna. Det krävs politisk vilja och handling för att upprätthålla kapaciteten att utveckla komplexa högteknologiska säkerhetslösningar.
- c) I ljuset av covid-19-pandemin måste resiliens mot storskaliga naturkatastrofer och katastrofer som orsakas av människan bli en fråga av högsta prioritet för unionen. En sådan resiliens kan uppnås endast med stöd från säkerhetsindustrin inom EU.

Strategin bör utvecklas som en del av säkerhetsunionen och göra all säkerhetsrelaterad EU-politik mer ändamålsenlig. Den bör ta ett helhetsgrepp och omfatta följande mål:

— Bedömning av Europas sårbarheter och kritiska beroende av icke-militär säkerhet.

- Granskning av ny teknik för att identifiera vilka konsekvenser den kan få för säkerheten.
- Definition av kritisk och outhärlig teknik där EU av säkerhetsskäl inte bör vara beroende av leverantörer från tredjeländer.
- Identifiering av strategiska värdekedjor inom säkerhetssektorn.
- Användning av EU-organ som pådrivare av förmågeplanering och harmonisering av nationella krav.
- Användning av säkerhetsrelaterade EU-instrument (Fonden för inre säkerhet, Fonden för integrerad gränsförvaltning, programmet för ett digitalt Europa, Horisont Europa, RescEU) för riktade investeringar i teknik och tillämpningar på säkerhetsområdet som är av avgörande betydelse.
- Användning av andra EU-instrument (strukturfonder, InvestEU osv.) för investeringar som är relevanta ur säkerhetssynpunkt (infrastruktur), helst genom att inrätta en fond för ett säkert Europa (jämförbar med Fonden för ett sammanlänkat Europa).
- Användning av europeisk upphandling och samordning av nationella upphandlingar för att stödja den berörda industriella basen.
- Användning av förmågeorienterade finansieringsinstrument (såsom Fonden för inre säkerhet och Fonden för integrerad gränsförvaltning) för att främja marknadens möjligheter att dra nytta av EU:s säkerhetsforskning, utöver Horisont Europa.
- Identifiering av eventuella nya lagstiftningsinitiativ, t.ex. en revidering av direktivet om skydd av kritisk infrastruktur eller ett eventuellt instrument för säkerhet i städerna.
- Samordning av relevanta EU-program (försvar, säkerhet, rymden, it).

Inledning

1.4 Europas säkerhetsmiljö är mycket komplex. Dagens säkerhetshot är ofta mångfasetterade, gränsöverskridande, snabbt föränderliga och svåra att förutsäga. De kan drabba en mängd olika mål i hela unionen (t.ex. massevenemang, transporter, kritisk infrastruktur, institutioner) och komma från aktörer av mycket olika slag (t.ex. enskilda gärningsmän, kriminella organisationer, terroristgrupper, nationalstater) som kan ha mycket olika motiv (såsom geopolitik, religiös eller politisk extremism, ekonomiska eller finansiella intressen eller psykisk störning) och använda alla slags medel för att genomföra sina illvilliga avsikter (t.ex. skjutvapen, improviserade sprängladdningar, kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen, cyberattacker eller desinformation).

1.5 Förutom säkerhetshot från människor inträffar det naturkatastrofer, som översvämningar, torka, stormar eller pandemier, som utgör en allt större risk på grund av klimatförändringar, miljöförorening och överutnyttjande av naturresurser. Naturkatastrofer är vanligtvis ännu mer förödande än katastrofer som orsakas av människor och hotar säkerheten direkt och indirekt.

1.6 Säkerhetshoten är av olika slag och det är också säkerhetsstyrkorna och deras förmågebehov. Samtidigt samarbetar säkerhetsstyrkorna ofta, till exempel som insatspersonal under en katastrof, och de behöver driftskompatibel utrustning som är på nivå med de utmaningar som hoten kan innebära.

1.7 Trots sin mångfald har dagens säkerhetshot en sak gemensamt – de kan inte åtgärdas utan tekniskt stöd. Tekniken som sådan kan inte skapa säkerhet, men i våra komplexa och uppkopplade samhällen är den en omistlig förutsättning på alla säkerhetsområden och i alla faser av säkerhetscykeln (förebyggande, förberedelse, hantering och återhämtning). Den snabba utvecklingen och spridningen av ny digital teknik, såsom artificiell intelligens, kvantdatorteknik och blockkedjeteknik, kommer att stärka teknikens betydelse på säkerhetsområdet i ännu högre grad eftersom tekniken inte bara skapar nya möjligheter utan ökar både antalet sårbara punkter och kapaciteten att skada.

1.8 Utan expertis från en specialiserad säkerhetsindustri är det omöjligt att utveckla den mest avancerade teknik som behövs för att kunna hantera aktuella och framtida säkerhetshot. Säkerhetsbranschen är en mycket viktig partner, särskilt i fråga om komplexa säkerhetssystem och skydd mot sofistikerade fiendliga aktörer.

1.9 Den industriella och tekniska basen för säkerhet i Europa är lika diversifierad som de moderna samhällenas och ekonomiernas säkerhetsbehov. Den omfattar företag av alla storlekar inom hela unionen med olika portföljer och specialiseringar. Många av dem bedriver också verksamhet inom försvarsområdet, flyg- och rymdsektorn eller kommersiell it-verksamhet, eller är dotterbolag till större koncerner inom dessa sektorer. De utvecklar och tillverkar högteknologiska system och tillhandahåller tjänster som behövs för att skydda våra samhällen, företag, institutioner och medborgare mot alla typer av säkerhetshot och katastrofer. Enligt uppskattningar i den senaste omfattande studien genererar säkerhetsindustrin i EU en omsättning på närmare 200 miljarder euro och skapar sysselsättning för 4,7 miljoner människor⁽¹⁾.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Unionen har både ett ekonomiskt och ett strategiskt intresse av att främja en dynamisk säkerhetsindustriell bas i Europa. Ju mer kritiskt ett säkerhetsområde är, desto mer kan beroendet av leverantörer från tredjeländer bli en säkerhetsrisk. Det är av avgörande betydelse att använda teknik, tjänster och utrustning som utvecklats av tillförlitliga källor, särskilt när kritisk infrastruktur och statliga institutioner måste skyddas mot hot från statliga eller statsunderstödda aktörer.

2.2 Covid-19-pandemin och dess direkta och indirekta konsekvenser har också visat att det finns ett behov av en stark säkerhetsindustri i Europa. Den massiva användningen av digitala verktyg, för att ta ett exempel, har lett till en dramatisk ökning av cyberattacker från både icke-statliga och statliga aktörer mot företag och operatörer som levererar samhällsviktiga tjänster. En viktig lärdom att dra av pandemin är därför att vi måste öka resiliensen och säkerheten i alla digitala processer i företag och institutioner. Sedan pandemin bröt ut har vi på nytt bevittnat desinformationskampanjer, som ofta är understödda av främmande stater och som inte kan bekämpas på ett adekvat sätt utan användning av sofistikerade tekniska verktyg. Covid-19 har också blottlagt enorma brister i EU:s krishanteringsförmåga, såsom avsaknaden av en gemensam pool av CBRN-utrustning. Det krävs med andra ord en mängd åtgärder för att göra EU mer resiliert mot stora katastrofer. Med tanke på känsligheten i de flesta av dessa åtgärder är det nödvändigt att genomföra dem med hjälp av leverantörer som är pålitliga och garanterar försörjningstrygghet i kristider.

2.3 Unionen har därför ett strategiskt intresse av att inom EU upprätthålla den industriella förmåga som krävs för att säkerställa en lämplig nivå av autonomi och teknisk suveränitet på kritiska säkerhetsområden. Samtidigt är det på grund av de rådande marknadsvillkoren tyvärr svårt att tillgodose detta strategiska intresse. Tvärtom gör säkerhetsmarknadens särdrag i Europa det ofta svårt för företagen att bygga upp bärkraftiga affärsmodeller för den berörda tekniken.

2.4 På den kommersiella sidan finns det endast en begränsad efterfrågan på kostnadsintensiva säkerhetsprodukter baserade på den senaste tekniken. Eftersom privata marknadsaktörer ständigt söker kostnadsminskningar begränsar de normalt sett investeringarna i säkerhet till vad som är absolut nödvändigt och ger företräde åt den billigaste standardprodukten (ofta från leverantörer i tredjeländer).

2.5 På den offentliga efterfrågesidan på säkerhetsmarknaden finns det många olika köpare och slutanvändare, varav de flesta har begränsade upphandlingsbudgetar, lägger små beställningar och är rättsligt bundna att köpa till lägsta pris. Dessutom har det stora flertalet offentliga kunder på säkerhetsområdet ingen planering för sin förmågeutveckling. De köper standardprodukter för att tillgodose sina omedelbara behov, utan att ha några långsiktiga funderingar på hur hot och teknik kan komma att utvecklas i framtiden, och ännu mindre på vilka investeringar som kan behövas för att förbereda sig för detta.

2.6 Med tanke på de specifika förhållanden som råder på båda sidor om efterfrågan på säkerhet finns det bara en liten marknad för kritisk teknik och tillämpningar. Komplexa säkerhetslösningar är ofta skraddarsyddas för en enda eller mycket få kunder, vilket begränsar produktionsvolymerna och stordriftsfördelarna till ett minimum. I bästa fall kan den teknik som

(1) Med tanke på sektorns mångfald finns det för närvarande ingen tydlig definition av säkerhetsindustrin och endast grova uppskattningar av marknadens storlek. En metodologisk indelning av denna industri låter sig inte göras på grund av ett antal faktorer: 1) Säkerhetsindustrin omfattas som sådan inte av de viktigaste statistiska nomenklaturerna (Nace, Prodcom osv.); 2) tillverkningen av säkerhetsrelaterade produkter är dold under en lång rad rubriker, och statistiken för dessa rubriker gör ingen åtskillnad mellan säkerhetsrelaterad och icke-säkerhetsrelaterad verksamhet; 3) det finns ingen källa för statistiska uppgifter som industrin själv har gjort tillgänglig på EU-nivå. Se "Study on the development of statistical data on the European security technological and industrial base", Ecorys, slutrapport till Europeiska kommissionen, GD Migration och inrikes frågor, juni 2015.

används för sådana system användas för andra, mindre känsliga tillämpningar för en större, kommersiell marknad. De rådande marknadsvillkoren gör det således omöjligt att i EU upprätthålla en teknisk och industriell bas som kan utveckla den säkerhetsförmåga som EU behöver för att skydda sina yttre gränser, sitt territorium och sina medborgare. Detta undergräver säkerhetsunionens trovärdighet och manar till en förstärkning av EU:s åtgärder.

EU:s säkerhetspolitiska läge

2.7 Sedan den europeiska säkerhetsagendan sjösattes i april 2015 har EU strävat efter att skapa en verklig säkerhetsunion som tillhandahåller de verktyg, den infrastruktur och den omgivning som tillåter de nationella myndigheterna att arbeta tillsammans på ett effektivt sätt och tackla gemensamma utmaningar, samtidigt som man skyddar medborgarnas rättigheter och friheter ⁽²⁾. Det stora antalet initiativ i detta sammanhang visar att säkerhet definitivt har blivit en av unionens viktigaste politiska prioriteringar:

- Direktiv om bekämpande av terrorism ⁽³⁾.
- Reviderade regler för bekämpning av penningtvätt ⁽⁴⁾.
- Skapandet av Schengens informationssystem (SIS) ⁽⁵⁾.
- Interoperabilitet mellan EU:s informationssystem för säkerhet, gränsförvaltning och migrationshantering ⁽⁶⁾.
- Inrättandet av Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av storskaliga it-system inom området med frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA) ⁽⁷⁾,
- Cybersäkerhetsakten ⁽⁸⁾.
- Förstärkning av den europeiska gräns- och kustbevakningen (Frontex) ⁽⁹⁾.
- EU-systemet för reseuppgifter och resetillstånd (Etias) ⁽¹⁰⁾.

Dessa initiativ kompletterar redan etablerade program och finansieringsinstrument, som t.ex. Fonden för inre säkerhet.

2.8 I kommissionens förslag till nästa fleråriga budgetram ingick en betydande ökning av de viktigaste relevanta budgetposterna (t.ex. 35,3 miljarder euro för migration och gränsförvaltning, 4 miljarder euro för inre säkerhet, 15,6 miljarder euro för resiliens och krishantering) jämfört med den föregående fleråriga budgetramen ⁽¹¹⁾. Unionen ska också finansiera ytterligare ett program för säkerhetsforskning inom ramen för Horisont Europa, som redan har gett ett viktigt bidrag till utformningen och utvecklingen av framtida säkerhetsförmåga inom ramen för Horisont 2020.

⁽²⁾ Meddelande från kommissionen "Att genomföra den europeiska säkerhetsagendan mot terrorism och bana väg för en säkerhetsunion", Bryssel, 20.4.2016, COM(2016) 230 final: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9aeae420-0797-11e6-b713-01aa75ed71a1.0022.02/DOC_1&format=PDF.

⁽³⁾ Direktiv om bekämpande av terrorism (EUTL 88, 31.3.2017, s. 6).

⁽⁴⁾ Direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism (EUT L 141, 5.6.2015, s. 73).

⁽⁵⁾ Förordning om inrättande, drift och användning av Schengens informationssystem (SIS) på området in- och utresekontroller (EUT L 312, 7.12.2018, s. 14) och förordning om inrättande, drift och användning av Schengens informationssystem (SIS) på området polissamarbete och straffrättsligt samarbete (EUT L 312, 7.12.2018, s. 56).

⁽⁶⁾ Förordning om interoperabilitet (gränser och viseringar) (EUT L 135, 22.5.2019, s. 27) och förordning om interoperabilitet (polissamarbete och straffrättsligt samarbete, asyl och migration) (EUT L 135, 22.5.2019, s. 85).

⁽⁷⁾ Förordning om Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora it-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA) (EUT L 295, 21.11.2018, s. 99).

⁽⁸⁾ Förordning om Enisa (Europeiska unionens cybersäkerhetsbyrå) och om cybersäkerhetscertifiering av informations- och kommunikationsteknik (EUT L 151, 7.6.2019, s. 15).

⁽⁹⁾ Förordning om den europeiska gräns- och kustbevakningen (EUT L 295, 14.11.2019, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Förordning om inrättande av ett EU-system för reseuppgifter och resetillstånd (Etias) (EUT L 236, 19.9.2018, s. 1).

⁽¹¹⁾ I löpande priser. Se kommissionens meddelande "EU-budgeten som motor i den europeiska återhämtningsplanen", Bryssel, 27.5.2020 COM(2020) 442 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1601035899164&uri=CELEX:52020DC0442>.

2.9 När det gäller digital teknik föreslår kommissionen också att utgifterna ska ökas avsevärt (t.ex. Horisont Europa eller programmet för ett digitalt Europa) för att stärka Europas tekniska suveränitet på områden av strategisk betydelse. I förbindelse med detta förklarade kommissionen också sin avsikt att främja synergier mellan rymd-, försvars- och säkerhetssektorerna.

2.10 "Teknisk suveränitet" är också ett viktigt begrepp i kommissionens meddelande "En ny industristrategi för EU", i vilket kommissionen understryker att EU:s "digitala omställning, säkerhet och framtida teknikberoende förutsätter strategisk digital infrastruktur" och tillkännager att den kommer att "stödja utvecklingen av viktig möjliggörande teknik som är strategiskt viktig för EU:s industriella framtid" ⁽¹²⁾.

Särskilda kommentarer

2.11 EU:s behörighet på säkerhetsområdet är fortfarande begränsad och inskränker sig mycket ofta till en rent samordnande roll mellan de nationella myndigheterna. Därför är säkerhetspolitiken fortfarande splittrad och ofta ineffektiv. Detsamma gäller för andra säkerhetsrelaterade sektorer som folkhälsa.

2.12 Säkerheten i EU är en politisk prioritering utan industriell dimension. Det finns ett imponerande antal säkerhetsrelaterade strategier och finansieringsinstrument med betydande budgetar. Det finns dock varken en samordning av förmågebehoven eller en enhetlig politik till stöd för den relevanta industriella och tekniska basen. Begrepp som industriell konkurrenskraft, strategiskt oberoende, förmågeplanering och kritisk teknik har inte funnits med i debatten om säkerhetsunionen och har aldrig betraktats som mål för de säkerhetsrelaterade finansieringsprogrammen.

2.13 Kommissionens "Handlingsplan för en innovativ och konkurrenskraftig säkerhetsindustri" från 2012 saknar ambitioner, har begränsad räckvidd och har därför inte haft någon märkbar inverkan.

2.14 EU:s program för säkerhetsforskning mobiliserar betydande resurser, men lider av allvarliga brister. I avsaknad av dels en gemensam förmågeplaneringsprocess för säkerhet, som skulle kunna bidra till att konsolidera efterfrågan från offentliga slutanvändare, dels en systematisk användning av andra förmågeorienterade EU-finansieringsinstrument som ett sätt att stödja en marknads lansering av säkerhetslösningar, är det fortfarande en stor utmaning att få marknaden att exploatera forskningsresultaten.

2.15 Den nya strategin för inre säkerhet är vägledande för EU:s säkerhetspolitik och bör därför försöka lösa dessa brister. Den bör ta itu med den snabba tekniska utvecklingen och dess konsekvenser för säkerheten, verka för en gemensam definition av säkerhetsförmågebehoven och främja europeiskt samarbete för att tillgodose dessa behov. Detta skulle stärka säkerhetsunionen, avsevärt bidra till att en verklig inre marknad för säkerhet skapas samt bidra till att en konkurrenskraftig säkerhetsindustri i Europa upprätthålls.

2.16 Industrin är oundgänglig för att omsätta teknik i lösningar. En ambitiös industripolitik för suveränitetens centrala områden bör därför vara en politisk prioritering för unionen. Utvecklingen av en sådan politik är särskilt angelägen för säkerhetssektorn, som för närvarande lider av allvarliga marknadsmisslyckanden som gör det mycket svårt att upprätthålla kritisk industriell och teknisk kapacitet.

2.17 Vi uppmanar därför kommissionen att utveckla en särskild strategi för säkerhetsindustrin för att stödja den nya strategin för inre säkerhet och göra säkerhetsunionen mer ändamålsenlig. Denna industristrategi bör vara ambitiös och vittomspännande och säkerställa att alla relevanta politikområden och instrument bidrar till unionens tekniska suveränitet på kritiska säkerhetsområden. Den bör också säkerställa att alla säkerhetsrelaterade EU-instrument (Fonden för inre säkerhet, Fonden för integrerad gränsförvaltning, RescEU) inbegriper en industriell dimension, och att alla teknikrelaterade program (programmet för ett digitalt Europa, Horisont Europa) inbegriper en säkerhetsdimension. Detta skulle bidra till att tillgodose de offentliga kundernas säkerhetsbehov, erbjuda nya möjligheter för den europeiska industrin och göra det lättare att i god tid hantera de säkerhetsrelaterade konsekvenserna av ny teknik.

⁽¹²⁾ Kommissionens meddelande "En ny industristrategi för EU", Bryssel, 10.3.2020, COM(2020) 102 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=ES>.

2.18 För detta syfte måste begreppet teknisk suveränitet definieras ytterligare och omsättas i praktiken. Kommissionens nuvarande fokus på digital teknik är välkommet, men bör inte begränsa sig till just detta. All kritisk teknik på områden som är centrala ur suveränitetssynpunkt, dvs. områdena säkerhet, försvar och rymd, bör prioriteras. Konceptet bör också ses över mot bakgrund av covid-19-pandemin och omfatta resiliens som ett strategiskt mål.

2.19 Kommissionens ”En ny industristrategi för EU” innehåller delar som är viktiga för att främja den tekniska suveräniteten på kritiska säkerhetsområden. I synnerhet bör begreppet strategiska värdekedjor användas som ram för en övergripande strategi som omfattar hela industricykeln från leverans av kritiska råvaror till industrialisering och underhåll och som samordnar användningen av alla lämpliga politiska instrument, inbegripet kontroll av utländska direktinvesteringar.

2.20 Nästa fleråriga budgetram måste anpassas till de behov som gäller för (post-)covid-19-eran, så även den politik som stöds av den fleråriga budgetramen och de program som den finansierar. Tidigare fastställda prioriteringar och instrument måste ses över, varvid man bör beakta de lärdomar som man drar av Europas svårigheter att hantera pandemin. Detta gäller även säkerhetsunionen och den nya strategin för inre säkerhet, som bör betona behovet av större teknisk suveränitet och resiliens.

2.21 För att komma till rätta med den recession som pandemin har orsakat bör EU under nästa budgetcykel satsa på att investera i högteknologiska sektorer, eftersom de står för det högsta mervärdet och de största multiplikatoreffekterna för ekonomin som helhet⁽¹³⁾. En EU-strategi för säkerhetsindustrin som bidrar till att göra Europa mer självständigt och resilient skulle passa perfekt in i en sådan ansats och bör därför snarast möjligt sjösättas inom ramen för unionens återhämtningsplan med anledning av covid-19.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹³⁾ Se t.ex. ”Il ruolo dell’innovazione e dell’alta tecnologia in Italia nel confronto con il contesto internazionale”, Centro economia digitale, Rom, oktober 2019.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Införande av skyddsåtgärder för jordbruksprodukter i handelsavtal

(yttrande på eget initiativ)

(2020/C 364/07)

Föredragande: **Arnold PUECH d'ALISSAC (FR-I)**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	29.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	204/2/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Ett förstärkt internationellt samarbete är en förutsättning för effektiva skyddsklausuler.

1.1.1 EESK betonar att livsmedelsförsörjningen till mänskligheten är och förblir en stor utmaning fram till 2050, om inte längre. För att föda nio till tio miljarder människor kommer vi att behöva all världens jordbruksverksamhet. FAO uppskattar att den globala produktionen måste öka med 70 % från 2007 fram till 2050. Det är därför nödvändigt att skydda varje lands produktionskapacitet genom att främja en anpassad jordbruks- och handelspolitik och samtidigt sörja för en organiserad internationell handel för att hantera både produktionsstörningar och permanenta brister i vissa geografiska områden.

1.1.2 EESK anser att det är nödvändigt att harmonisera produktionsstandarderna för att undvika snedvriden konkurrens och göra det möjligt för varje land att producera en basföda.

1.2 Insynen på marknaden måste fortsatt förbättras.

1.2.1 G20-ländernas jordbruksministrar lanserade vid sitt möte 2011 ett informationssystem för jordbruksmarknaden, Amis (Agricultural Market Information System), som sammanför de största globala producenterna och importörerna av spannmål och oljevaxter och gör det möjligt att läsa av den verkliga situationen på marknaderna. Amis är också ett forum för dialog och samordning mellan regeringstjänstemän i tider av hög volatilitet på jordbruksmarknaderna. Detta initiativ har visat sig vara användbart, men behöver utvecklas ytterligare, vad gäller både antalet deltagande länder och möjligheterna att även omfatta övriga produkter som saluförs på världsmarknaderna.

1.3 WTO:s klausuler om skydd av jordbruket, såväl de allmänna som de som finns i de bilaterala avtalen, måste förbättras på grundval av de olika kriterier som EESK räknar upp i detta yttrande. Syftet är att säkerställa rättvis konkurrens och en varaktighet i de europeiska jordbrukssektorerna, som garanterar livsmedelssuveränitet till gagn för alla medborgare, både producenter och konsumenter. Detta behov av livsmedelssuveränitet har accentuerats starkt under covid-19-epidemin.

1.3.1 Snabb respons

De nuvarande klausulerna är ineffektiva på grund av alltför lång genomförandetid. Men tack vare digitaliseringen av ekonomin kan uppgifterna vara tillgängliga på några timmar. Övervakningen av volymer och priser är nu effektiv och möjliggör snabb respons.

1.3.2 *Automatiserad respons*

Med ingående kunskaper om handeln kan handelsflödena enkelt regleras. Ett samordnat genomförande mellan exportörer och importörer skulle kunna ske automatiskt så snart man har konstaterat att handelsvolymen ökat med 10 % under en fastställd tidsperiod, till exempel ett år. Om ökningen är berättigad på grund av en oförutsedd händelse som har resulterat i en lägre produktion skulle klausulen inte aktiveras. Om ökningen däremot inte är motiverad skulle en tilläggstull tillämpas för att begränsa denna ökning.

1.3.3 *Proportionerlig respons*

Beroende på de ökade handelsflödenas art och ursprung måste responsen vara proportionerlig för att minska ökningen eller säkerställa att de flöden som destabiliserar de berörda sektorerna faktiskt upphör.

1.3.4 *Omfattande respons*

Alla importflöden måste beaktas, oavsett status och utan förhandsanmälan. Det är just för så kallade känsliga produkter som frihandelsavtalen beviljar kvoter med sänkta avgifter, och det är de sektorerna som destabiliseras snabbast. De måste därför också omfattas av skyddsklausulerna.

1.3.5 *Så kallade spegelåtgärder*

Införandet av spegelåtgärder i EU:s importbestämmelser måste, å ena sidan, garantera samma skydd för konsumenterna oavsett produkternas ursprung och, å andra sidan, begränsa den ekonomiska snedvridningen för de europeiska aktörerna.

1.3.6 *Beaktande av genomföranderamen för Parisavtalet*

Åtagandena om att minska utsläppen av växthusgaser utgör en stor internationell utmaning. Om vissa länder inte respekterar dem bör de heller inte kunna dra nytta av dem i fråga om handel. En mekanism för koldioxidjustering vid gränserna måste införas i den jordbruksbaserade livsmedelssektorn. På grund av mekanismens komplexitet och i avvaktan på att den godkänns måste sådana skyddsklausuler som är specifika för Parisavtalet tas fram inom WTO och inkluderas i alla frihandelsavtal som förhandlas fram av kommissionen.

1.3.7 *Beaktande av målen för hållbar utveckling*

Precis som med Parisavtalet måste skyddsklausuler tas fram inom WTO och inkluderas i alla avtal som undertecknas av Europeiska unionen.

2. **Tanken med skyddsklausuler och deras historia**

2.1 WTO föreskriver särskilda klausuler för jordbrukssektorn, men begränsar deras användning.

2.1.1 Skyddsåtgärderna definieras som "nödåtgärder" vid ökning av importen av vissa produkter, om denna import åsamkar eller riskerar att åsamka importlandets inhemska industri allvarlig skada. Dessa åtgärder, som i huvudsak handlar om att upphäva medgivanden eller skyldigheter, kan bestå i att tillämpa kvantitativa importrestriktioner eller att höja importtullar.

2.1.2 På jordbruksområdet kan högre skyddstullar automatiskt utlösas när importvolymen överskrider en viss nivå eller när priserna faller under en viss nivå, utan att man behöver visa att den inhemska industrin åsamkas allvarlig skada.

2.1.3 Den särskilda skyddsklausulen för jordbruket kan dock endast åberopas för produkter för vilka tariffer är fastställda och under förutsättning att regeringen har förbehållit sig rätten att göra detta i sin lista över åtaganden på jordbruksområdet. Dessutom kan den inte åberopas för import inom ramen för tullkvoter.

2.2 De bilaterala frihandelsavtalen gör det möjligt att gå längre.

2.2.1 Frihandelsavtalen måste omfatta merparten av handelsutbytet och de måste främja en liberalisering av handeln mellan de undertecknande länderna utan hinder för handel med resten av världen. På grund av svårigheterna med den multilaterala förhandlingsprocessen inom WTO har många frihandelsavtal förhandlats fram de senaste åren.

2.2.2 Europeiska unionen förespråkar denna möjlighet att driva på liberaliseringen av handeln och att gå vidare med frågor där man inte har nått enighet, såsom kapitlet om hållbar utveckling. De senaste avtalen har dock visat begränsningarna i detta system och svårigheterna med att inta en gemensam hållning eller att fullt ut ta hänsyn till andra internationella avtal såsom Parisavtalet.

2.3 Internationell handel med jordbruksbaserade livsmedel är fortfarande nödvändig.

2.3.1 Strävan efter självförsörjning på livsmedelsområdet stöter på ett antal hinder, till att börja med befolkningstillväxten, som ofta gör det nödvändigt att importera. Handeln bidrar därför på ett avgörande sätt till global livsmedelstrygghet. Utmaningen för länderna är att hitta rätt balans mellan utvecklingen av deras egen jordbruksproduktion och öppenhet för handel. Det är också nödvändigt att se till att deras jordbruk, när det kan och på villkor som inte otillbörligen snedvrider konkurrensen, kan möta den internationella efterfrågan och exportera livsmedel till länder som inte har förmåga att producera tillräckligt för sina egna behov.

2.3.2 En framtidsstudie gjord av det franska institutet för forskning på jordbruks-, livsmedels- och miljöområdet, INRAE, visar att koncentrationen av den globala jordbruksexporten skulle kunna öka ytterligare fram till 2050. Det skulle främst gynna ett litet antal länder eller regioner där klimatförändringarna skulle få en positiv inverkan på jordbruket och därmed kunna öka deras odlingsarealer och skördar.

2.4 Handeln med jordbruksprodukter missbrukas inom diplomatin. Jordbrukssektorn är offer för politiska förhandlingar som inte har med den att göra. Oavsett om det rör sig om konflikten mellan Kina och USA, konflikten mellan Boeing och Airbus eller slutfasen av handelsförhandlingarna är jordbrukssektorn ständigt föremål för förhandlingsmässiga motåtgärder och motprestationer.

3. Brister i de nuvarande skyddsklausulerna

3.1 Skyddsförfarandena är för långdragna och krångliga.

3.1.1 Införandet av säkerhetsklausuler var tidigare en långdragen och krånglig process, vilket gjorde klausulerna ineffektiva. Även om Europeiska unionen är en av de WTO-medlemmar som har förbehållit sig rätten att återropa denna klausul för många varor tillämpar man den i praktiken nästan aldrig. När Brasilien således genomförde sin "avledningsmanöver" med fryst kyckling i saltlake (om den ligger i saltlake behöver den inte frysas ned) ledde den lägre tull som då kom att tillämpas till en betydande ökning av importen av fjäderfäkött från 1996 till 2001, utan att skyddsklausulerna för den skulle tillämpas.

3.2 De nuvarande förfarandena garanterar inte rättvis konkurrens.

3.2.1 Producenter från tredjeländer som inte är skyldiga att strikt följa EU:s normer åtnjuter en betydande konkurrensfördel. Enligt det senaste avtalet som undertecknades med Kanada har kanadensiska producenter således möjlighet att använda ett fyrtiotal växtskyddsmedel som är förbjudna i EU, t.ex. atrazin, vilket avsevärt minskar deras produktionskostnader. Länderna på den amerikanska kontinenten använder genetiskt modifierat utsäde som får saluföras men inte produceras i EU, bl.a. för vegetabiliskt protein såsom soja.

3.2.2 Dessa missförhållanden leder till en ökning av importen av jordbruksprodukter, särskilt jordbruksråvaror. Detta kan leda till att den europeiska livsmedelssuveräniteten äventyras. Enligt det senaste offentliggörandet av kommissionens *Agri-food trade statistical factsheet* ⁽¹⁾ är 2019 års underskott i EU:s handelsbalans för jordbruksråvaror mer än 20 miljarder euro.

3.3 Denna obalans drabbar även konsumenterna. Bristen på lagstiftning leder till alltför stor prisvolatilitet, som har ökat under de senaste åren. Spekulation på jordbruksmarknaderna späder på denna volatilitet, vilket försvårar tillgången till livsmedel för många konsumenter med låga inkomster. Dessutom innebär destabiliseringen av de berörda sektorerna en minskning av produktionskapaciteten, vilket minskar försörjningstryggheten för konsumenterna.

⁽¹⁾ Europeiska kommissionen: *Agri-food trade statistical factsheet*.

3.4 Covid-19-krisen har på ett tragiskt sätt visat på både behovet av handel med jordbruksprodukter och nödvändigheten av livsmedelssuveränitet. Vad gäller den internationella handeln måste EU därför skaffa sig verktyg för att öka sin motståndskraft mot ekonomiska chocker så att förtroendet, stabiliteten och det gemensamma välbefinnandet för alla européer kan återupprättas.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om En brådskande fråga för tiden efter covid-19: utformningen av en ny multilateral matris

(yttrande på eget initiativ)

(2020/C 364/08)

Föredragande: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	20.2.2020
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Yttre förbindelser
Antagande av sektionen	16.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	213/3/3

1. Slutsatser och rekommendationer

Covid-19 och multilateralism

1.1 De djupgående och aldrig tidigare skådade ekonomiska, sociala och finansiella konsekvenserna av den covid-19-relaterade hälsokrisen kräver ett aldrig tidigare skådat, långsiktigt och otvetydigt svar. EU måste stödja ekonomin och den internationella handeln för att förhindra att världshandeln måste komma ikapp, såsom 1929, och finansiera återhämtningen, och samtidigt skydda företag, arbetstagare av alla slag (även personer med funktionsnedsättning), utsatta grupper och medborgare, i en anda av solidaritet och ansvarstagande, så att ingen hamnar på efterkälken. Alla företag, inklusive företagen inom den sociala ekonomin, som väsentliga delar av lösningen, behöver full tillgång till återhämtningsåtgärderna.

1.2 Återhämtningen efter den stora nedstängningen måste bygga på hållbarhet samt inkluderande och grön tillväxt. Åtgärderna i den gröna givnen är därför mer relevanta än någonsin (industristrategi, koldioxidjustering vid gränserna och koldioxidneutralitet senast 2050).

1.3 Covid-19-krisen har inneburit ett hårt slag mot en multilateralism som redan undergrävs av strukturella svagheter såsom överlappande organisationer, ett åldrande funktionssätt och en enhällig beslutsprocess i kombination med ett stort antal medlemmar, såsom konkretiserats genom undergången för överprövningsorganet inom Världshandelsorganisationens (WTO) tvistlösningsmekanism och Förenta staternas frysta ekonomiska bidrag till och senare utträde ur Världshälsoorganisationen (WHO). Dessutom påverkar nationella exportrestriktioner för viktig medicinsk utrustning och personlig skyddsutrustning, även från EU-medlemsstaters sida, nationell egoism samt vissa brister i fråga om solidaritet och internationellt samarbete de mest sårbara länderna negativt och fördröjer den globala ekonomins återhämtning.

En mer övergripande vision krävs

1.4 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) vill dela med sig av sina tankar kring en "ny multilateral matris", som bygger på den omfattande förteckningen över tidigare förslag (om reformen av WTO, Internationella arbetsorganisationens (ILO) roll osv.), och lägga fram nya lösningar för tiden efter covid-19⁽¹⁾.

(¹) EESK:s yttranden REX/509 – "Reform av Världshandelsorganisationen för att anpassa den till utvecklingen inom internationell handel" (EUT C 159, 10.5.2019), REX/486 – "EU:s handels- och investeringspolitikens roll för att förbättra EU:s ekonomiska resultat" (EUT C 47, 11.2.2020), REX/500 – "Kapitel om handel och hållbar utveckling i EU:s frihandelsavtal" (EUT C 227, 28.6.2018), NAT/760 – "Diskussionsunderlaget 'Mot ett hållbart EU 2030'" (EUT C 14, 15.1.2020).

1.5 Denna reflektion, som genomförts under krisen, syftar till att inspirera till nytt samarbete och större enhetlighet i beslut som fattas av internationella, överstatliga och mellanstatliga organisationer, i frågor som rör handel och investeringar, anständigt arbete, sociala och mänskliga rättigheter samt klimatförändringar. Genom den uppmuntras länderna att följa principen om lojalt samarbete i dessa organisationer och att främja synergier, snarare än att utnyttja kryphål.

1.6 Efter respektive världskrig vände sig människorna till internationella organisationer för att bevara fred och välbefinnande. Denna globala hälsokris utgör just ett tillfälle att ompröva reglerna för global styrning och att införliva en del av den anda av innovation som manifesterar sig i situationer som saknar motstycke.

Ett antal konkreta förslag

1.7 Flera aktörer från många olika bakgrunder (se bilaga 1) hjälpte föredraganden att ta fram förslag, med beaktande av rättsliga, politiska och organisatoriska begränsningar.

1.8 Förslagen syftar till att säkerställa bättre samordning mellan

- de globala sociala normerna och klimat- och miljöskyddsåtagandena,
- de handelsrelaterade reglerna och klimat- och miljöskyddsavtalen, och
- de handelsrelaterade reglerna och de globala sociala normerna.

1.9 De omfattar ökad tillgång till observatörsstatus, finansiering för främjande av studier, inrättande av nya arbetsgrupper, förstärkt samordning mellan sekretariaten, gemensam politik på forskningsområdet, tolkning av vissa befintliga rättsliga bestämmelser och politiska åtaganden.

1.10 Kommittén är medveten om att förändringarna måste initieras på politisk nivå, och är övertygad om att EU, som en av de få globala aktörerna med ett konstitutionellt åtagande och mandat för ett gott globalt styre, har en avgörande roll att spela när det gäller att utforma en effektivare multilateral matris inifrån.

2. De blygsamma resultaten av vår långvariga efterlysning av samstämmighet i multilaterala regler

2.1 En vädjan från viktiga aktörer i det civila samhället

2.1.1 Många aktörer har upprepade gånger efterlyst större samstämmighet i den politik som förs av internationella, överstatliga och mellanstatliga organisationer.

2.1.2 När det gäller näringslivet har Internationella handelskammaren (ICC) i synnerhet påpekat att en av de bakomliggande spänningarna i den rådande debatten om globaliseringen är den upplevda bristande samstämmigheten mellan normerna för handel, arbete och miljö^(?).

2.1.3 Vid G7-L7-toppmötet 2019 förklarade man också att den globala styrningen bör ta större hänsyn till de nuvarande sociala utmaningarna, bl.a. behovet av ny kompetens, för att säkerställa anständigt arbete i enlighet med internationella normer och förutsättningarna för att företagen ska kunna stödja produktivitet och högre löner samt skapa goda arbetstillfällen (punkt 3).

^(?) ICC:s rekommendationer om reform av WTO, oktober 2019.

2.2 En översikt över tidigare steg

2.2.1 Att förstå globaliseringens komplexitet

2.2.1.1 Förenta nationerna (FN) spelar en viktig roll som den övergripande internationella organisation som kan ta fram regler och normer med största möjliga geografiska täckning. Därför stöder EESK en reform av FN som måste leda bort från en förfarandecentrerad strategi till en resultatbaserad strategi. I september 2015 antog FN 17 mål för hållbar utveckling som täcker människans mest universella utmaningar. Målen för hållbar utveckling är visserligen inte rättsligt bindande, men regeringarna, och även EU-institutionerna, förväntas ta egenansvar och upprätta inhemska ramar för att uppnå dem.

2.2.1.2 År 2017 framhöll Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) att vi behöver ordna upp globaliseringen, men vi vet inte exakt hur⁽³⁾. I policydokumentet förtecknades åtföljande politiska åtgärder (det sociala området och arbetsmarknad, utbildning och kompetens samt företagens sociala och miljömässiga ansvar) och hänvisades till det akuta behovet av att stärka det offentliga samrådet och civilsamhällesaktörernas medverkan i internationella organisationers normeringsverksamhet.

2.2.2 Globala sociala normer och multilaterala handelsregler: historien om en missad möjlighet

2.2.2.1 Precis efter det misslyckade försöket att införa en social klausul i dess regler, år 1996⁽⁴⁾, klargjorde WTO att ILO var det behöriga organet att fastställa och hantera grundläggande arbetsnormer. Sedan dess har ILO antagit flera grundläggande instrument. I avsnitt 5 i ILO:s deklARATION från 1998 fastställs att arbetsnormer inte bör användas i handelsprotektionistiskt syfte, och att ingenting i denna deklARATION och dess uppföljning ska åberopas eller på annat sätt användas för sådana ändamål. Dessutom får ett lands komparativa fördel på intet sätt ifrågasättas genom denna förklaring och dess uppföljning.

2.2.2.2 I sin hundraårsdeklARATION från 2019 visar ILO vägen genom att åta sig att stärka sitt samarbete och utveckla institutionella arrangemang med andra organisationer för att främja politisk samstämmighet i linje med sin människocentrerade syn på framtidens arbete, med erkännande av de starka, komplexa och avgörande kopplingarna mellan social-, handels-, finans-, ekonomi- och miljöpolitiken (avsnitt IV, punkt F).

2.2.2.3 ILO och WTO lever självständiga liv, men samarbetar ändå på ett antal områden, och utarbetar i synnerhet intressanta gemensamma publikationer om handel och sysselsättning, handel och informell sysselsättning, en socialt hållbar globalisering och betydelsen av strategier för kompetensutveckling för att hjälpa arbetstagare och företag att dra nytta av handelns fördelar.

2.2.2.4 Denna samlingsstrategi har aldrig korsat den röda linje som fastställdes i ministerförklaringen från WTO:s möte i Singapore 1996, nämligen att man förkastar användningen av arbetsnormer i protektionistiskt syfte och är överens om att de komparativa fördelar som länder, särskilt utvecklingsländer med låga löner, har inte på något sätt får ifrågasättas. I detta avseende noterar man att WTO:s och ILO:s sekretariat kommer att fortsätta sitt nuvarande samarbete.

2.2.3 Den gradvisa integreringen av klimat- och miljötaganden i det multilaterala landskapet

2.2.3.1 Sedan 1994, när FN:s ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC) trädde i kraft, har regeringarna regelbundet samlats för att övervaka framstegen med hjälp av ett robust system för öppenhet och ansvarighet. Det var emellertid först i slutet av 2015 som Parisavtalet, det första allmänna, rättsligt bindande avtalet om klimatförändringar, antogs, med ett system med nationellt fastställda bidrag som ska övervakas.

⁽³⁾ <http://www.oecd.org/about/sge/fixing-globalisation-time-to-make-it-work-for-all-9789264275096-en.htm>, s. 9.

⁽⁴⁾ Ministerförklaringen från WTO:s möte i Singapore 1996, punkt 4.

2.2.3.2 Med sin observatörsstatus i UNFCCC och ett mandat att göra framsteg i fråga om anständigt arbete och en rättvis omställning gav ILO betydande bidrag till arbetet i det förbättrade forumet för effekterna av genomförandet av motåtgärder (2015–2018). Forumet undersökte särskilt effekterna av genomförandet av de strategier, program och åtgärder för begränsning – inverkan inom och utanför jurisdiktionerna eller gränsöverskridande inverkan – som parterna har antagit inom ramen för konventionen, Kyotoprotokollet och Parisavtalet för att bekämpa klimatförändringar.

2.2.3.3 I enlighet med ett samförståndsavtal från 2016 hade ILO ett nära samarbete med UNFCCC:s personal och sakkunniga för att öka den ömsesidiga förståelsen: utbildning om de sociala aktörernas roll, kapacitetsuppbyggnad för att mäta effekterna av klimatåtgärder, regionala workshoppar om en rättvis omställning och ett globalt forum vartannat år.

2.2.3.4 ILO:s främsta handlingskanal i miljöfrågor är ett gemensamt konsortium med Unep, UNDP, Unido och Unitar, kallat "Partnership for Action on Green Economy" (PAGE).

2.2.3.5 En rad olika multilaterala miljöavtal bidrar till bilden. De används främst av FN och täcker ett stort antal miljöfrågor inom ramen för biologisk mångfald, mark, hav, kemikalier och farligt avfall eller luft. EU är part i omkring 30 sådana avtal.

2.2.3.6 Vid sidan av FN-nätverket utgör WTO:s handels- och miljökommitté ett forum för informationsutbyte, evenemang och diskussioner om handel och hållbarhet (dvs. cirkulär ekonomi, frivilliga initiativ i fråga om normer, reformer av subventioner för fossila bränslen, plast osv.).

2.2.3.7 Enligt WTO:s rättspraxis kan medlemmarna vidta åtgärder för att förbättra medborgarnas hälsa, skydda miljön eller bevara den biologiska mångfalden så länge de uppfyller fastställda kriterier för att säkerställa förenligheten med WTO:s regler och bestämmelser. Dessa undantag, som grundar sig på artikel XX i Gatt, anses vara förenliga om de är proportionerliga och icke-diskriminerande. Tillämpningen av sådana åtgärder får utgöra varken ett medel för godtycklig eller oberättigad diskriminering eller en förtäckt begränsning av den internationella handeln.

2.2.3.8 WTO:s generaldirektör Renato Ruggiero fastställde vid en konferens i Bonn (den 9 december 1997) mycket tydligt gränserna för vad en regering får och inte får göra: Regeringar får använda alla slags handelsbegränsningar, även kvoter för och förbud mot import och export, eller uttag av skatter eller andra avgifter vid gränsen, av miljöskydds- eller resursbevarandeskäl inom sin jurisdiktion – så länge som de grundläggande kraven på icke-diskriminering och minsta möjliga handelsbegränsning är uppfyllda. [...] Vad ett land inte får göra enligt WTO:s regler är dock att tillämpa handelsbegränsningar för att försöka ändra sina handelspartners process- och produktionsmetoder eller andra politiska åtgärder. Varför? I grund och botten eftersom frågan om produktions- och processmetoder omfattas av varje lands suveräna jurisdiktion.

2.2.3.9 Denna begränsning, som förhindrar inblandning i process- och produktionsmetoder, utgör ett tydligt hinder för skapandet av incitament för produktion av och handel med hållbara varor.

2.2.4 Bilateral lösningar för större samstämmighet mellan ekonomiska, sociala och miljömässiga regler

2.2.5 Fördelar med och begränsningar hos kapitlen om handel och hållbar utveckling

2.2.5.1 EU skapade kapitel om handel och hållbar utveckling i frihandelsavtal för att se till att liberaliseringen av handel och investeringar inte skulle leda till försämrade miljö- och arbetsvillkor.

2.2.5.2 År 2017 konstaterade Europeiska unionens domstol att bestämmelserna om hållbar utveckling "har en central roll" i ett avtal ⁽⁵⁾.

(5) Yttrande 2/15 av den 16 maj 2017, EU:C:2017:376.

2.2.5.3 År 2018 ⁽⁶⁾ efterlyste EESK en högre ambitionsnivå i och en ökad verkställbarhet av kapitlen om handel och hållbar utveckling, som borde tillmätas samma betydelse som kapitlen om handelsfrågor, tekniska frågor och tullfrågor.

2.2.5.4 År 2016 ⁽⁷⁾ rapporterade ILO att 63 % av avtalen med arbetsrättsliga bestämmelser antagits efter 2008, vilket tyder på en snabbare takt, och 46,8 % av frihandelsavtalen med arbetsrättsliga bestämmelser omfattade EU, Förenta staterna eller Kanada. Referenstexterna är, i fallande ordning, 1998 års deklARATION om grundläggande principer och rättigheter, konvention nr 182 (barnarbete), agendan för anständigt arbete samt deklARATIONEN om social rättvisa.

3. Ett nytt tänkesätt för att utforma en ny multilateral matris

3.1 Allmänna premisser

3.1.1 Alla nya förslag till ökad sammanhållning bör respektera fyra principer:

- **Specialisering:** Internationella organisationer har enbart befogenheter i den mån som dessa har tilldelats dem av deras medlemsstater ⁽⁸⁾.
- **Beslutsförmåga:** Organisationer har tydliga interna regler och förfaranden som gör att styrningsorganen (tekniska kommittéer eller generalförsamlingar) kan agera.
- **Öppenhet:** alla funktionella förändringar, t.ex. införande av gemensamma grupper, nya stadgar eller gemensamma förklaringar, måste meddelas på ett öppet sätt, både internt och externt.
- **Utvärdering:** skapandet av en kultur av utvärdering av det interna funktionssättet bör uppmuntras.

3.1.2 EESK stöder till sin natur öppnare kommunikation och samråd med det civila samhället om internationella organisationers politik, och efterlyser ett successivt införande av permanenta dialogprocesser. Mot bakgrund av sina erfarenheter står EESK redo att spela en pilotroll för att underlätta inrättandet av sådana förfaranden. På ett sätt liknande UNFCCC och OECD, som främjar en omfattande dialog med ett brett spektrum av partner, har WTO nyligen stärkt sitt engagemang för det civila samhället, utöver sitt årliga offentliga forum. Dessa kontakter kan i hög grad bidra till ökad ändamålsenlighet och demokrati i det multilaterala handelssystemet. Kommittén är tacksam för kommissionens stöd när det gäller att stärka det civila samhällets röst på multilateral nivå, och välkomnar åtgärd 6 i den handlingsplan med sex punkter som Ottawagruppen nyligen antog ⁽⁹⁾.

3.1.3 Arbetsmarknadsparternas förhandlingskapacitet kräver också ett större erkännande. Trepartsförklaringen från arbetsmarknadens parter på internationell nivå och uppsättningen av multinationella ramavtal innehåller användbara praktiska regler och verktyg (sociala normer, relationer med leverantörer, social dialog, kamp mot barn- och tvångsarbete).

3.2 Den multilaterala verktygslådan

Att integrera WTO i FN-systemet ur funktionell synvinkel

3.2.1 FN-systemet är pelaren i världsordningen med sitt nätverk av fackorgan såsom ILO, Unesco, WHO, IMF, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna. Samtidigt som handelsreglerna måste bidra till uppnåendet av målen för hållbar utveckling, har WTO inrättats som en "fristående" organisation och står fortfarande utanför FN-systemet. WTO:s generaldirektör deltar dock i FN:s huvudstyrelse (CEB) med alla generaldirektörer för fackorganen och andra viktiga FN-organ. EESK föreslår att WTO ska hålla CEB informerat om alla resultat av handelsregelsystemet som skulle bidra till uppnåendet av målen för hållbar utveckling.

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande REX/500 – "Kapitel om handel och hållbar utveckling i EU:s frihandelsavtal" (EUT C 227, 28.6.2018), punkt 2.4.

⁽⁷⁾ ILO, "Labour-related provisions in trade agreements: Recent trends and relevance to the ILO", GB.328/POL/3, punkt 9.

⁽⁸⁾ Jan Wouters, Cedric Ryngaert, Tom Ruys och Geert De Baere, "International Law: A European Perspective" (Oxford, Hart Publishing, 2018), s. 259.

⁽⁹⁾ Kanada leder en grupp av WTO-medlemmar, kallad Ottawagruppen, för att hantera särskilda utmaningar för det multilaterala handelssystemet. "June 2020 Statement of the Ottawa Group: Focusing Action on Covid-19", juni 2020.

3.2.2 Den uttryckliga hänvisningen till "hållbar utveckling" i ingressen till WTO-avtalet från 1994 måste tolkas som att den omfattar målen för hållbar utveckling, som är den nya allmänt överenskomna konkretiseringen av hållbarhet i internationell rätt. WTO verkar redan godta detta, eftersom organisationen på sin webbplats förklarar sig vara central för att målen för hållbar utveckling ska kunna uppnås.

Ytterligare sammankoppling av separata regelverk

3.2.3 Strängare sociala och miljörelaterade regler

3.2.3.1 År 2018 utarbetade ILO flera studier om de sammantagna potentiella effekterna av Parisavtalet, om frågan om ekologisk omställning och kompetens⁽¹⁰⁾ och om kompetens för en grönare framtid och uppvärmningens inverkan på arbetsvillkoren⁽¹¹⁾.

3.2.3.2 Kommittén efterlyser en större spridning av dessa rapporter och ställer sig positiv till anordnandet av kommissionsfinansierade regionala workshoppar i utvecklingsländer, särskilt de minst utvecklade länderna samt ö-ekonomier och sårbara ekonomier, som är de som drabbas socialt hårdast av den globala uppvärmningens brutala konsekvenser.

3.2.3.3 År 2015 offentliggjorde ILO riktlinjer för en rättvis omställning till miljömässigt hållbara ekonomier och samhällen för alla. EESK föreslår att dessa riktlinjer i högre grad ska användas av kommissionens tjänsteavdelningar när de fastställer normer. Dessutom bör en uppdatering av dessa riktlinjer stå på dagordningen för ILO:s styrelse.

3.2.4 Ytterligare kopplingar mellan handelsregler och sociala normer

3.2.4.1 Som en fråga om ömsesidighet skulle EESK vilja att WTO beviljar ILO formell observatörsstatus vid sammanträden i dess viktigaste organ och kommittéer. Utöver officiellt ILO-deltagande i WTO:s ministerkonferenser skulle det stärka ILO:s medverkan i WTO:s interna organ och skulle kunna bidra till att integrera respekten för internationella arbetsnormer i WTO:s handelspolitiska granskningsmekanism (TPRM). EESK föreslår att en särskild tillfällig arbetsgrupp mellan WTO:s och ILO:s sekretariat ska inrättas för att utarbeta och lägga fram riktlinjer senast i juni 2021.

3.2.4.2 Dessutom bör man blåsa nytt liv i ILO:s världskommission för globaliseringens sociala dimension mot bakgrund av covid-19-krisens inverkan på de globala värdekedjorna. Med utgångspunkt i sitt yttrande om det bindande FN-fördraget⁽¹²⁾ förespråkar EESK under det tyska EU-ordförandeskapet ett ändamålsenligt regelverk för att säkerställa respekten för mänskliga rättigheter och anständigt arbete i globala värdekedjor som skulle omfatta en europeisk handlingsplan med lagstiftningsinstrument och konkreta resultat samt ambitiösa och ändamålsenliga regleringsåtgärder på global nivå. Både ILO och WTO måste bidra inom ramen för sina respektive roller.

3.2.4.3 Vid granskningen av regionala och bilaterala handelsordningar, vars antal och geografiska täckning ständigt ökar, måste WTO spela en ny roll när det gäller arbetsrättsliga bestämmelser. Eftersom de flesta nya frihandelsavtal innehåller arbetsrättsliga bestämmelser bör WTO:s sekretariat samla in, jämföra och övervaka detta nya regelverk. Detta övervakningsarbete skulle kunna delas med ILO, inom ramen för ILO:s handlingsplan för anständigt arbete i globala leveranskedjor, och leda till ytterligare samarbete mellan ILO och WTO.

3.2.5 Ytterligare kopplingar mellan reglerna och politiken för handel och klimat

3.2.5.1 Ett WTO-klimatundantag, som redan har diskuterats i akademiska kretsar och inom näringslivet, skulle kunna definiera "klimatåtgärder": kännetecknen, mål av allmänt intresse och kriterier för förenlighet med WTO:s regler. Ett sådant undantag skulle göra att WTO-medlemmarna kan införa klimatåtgärder på inhemsk nivå (utsläppshandelssystem) eller vid sina gränser, samtidigt som man ser till att dessa åtgärder inte utgör förtäckta protektionistiska åtgärder.

⁽¹⁰⁾ "World employment social outlook 2018 – Greening with jobs", Genève, ILO, 2018.

⁽¹¹⁾ "Working on a warmer planet: The impact of heat stress on labour productivity and decent work", Genève, ILO, 2019.

⁽¹²⁾ EESK:s yttrande REX/518 – "Bindande FN-fördrag om företag och mänskliga rättigheter" (EUT C 97, 24.3.2020, s. 9).

3.2.5.2 En ministerförklaring från WTO om handel och miljö där man erkänner den roll som handeln, handelspolitiken och det multilaterala handelssystemet spelar när det gäller att stödja det internationella samfundets insatser för att uppnå målen för hållbar utveckling och andra gemensamma internationella miljöåtaganden, såsom Parisavtalet, bör utarbetas inför den tolfte ministerkonferensen 2021 av en informell WTO-arbetsgrupp. EESK uppmanar kommissionen att fortsätta sina insatser i detta syfte.

3.2.5.3 EESK uppmanar kommissionen att klargöra sin ståndpunkt om utfasningen av subventioner för fossila bränslen i EU och att fullt ut stödja alla nya initiativ på plurilateral nivå inom WTO.

3.2.5.4 EESK efterlyser en snabb nystart av WTO:s plurilaterala förhandlingar om ett avtal om miljöanpassade varor. Detta bör vara mer direkt kopplat till Parisavtalet, t.ex. Taiwans förslag från 2019 om ett Parisavtalsrelaterat avtal om miljöanpassade varor och tjänster (PAEGSA) som bygger på avskaffandet av tullar på varor och tjänster med anknytning till minskade koldioxidutsläpp. Inledandet av en helt ny förhandling såsom PAEGSA, som syftar till att ta itu med sådana betydelsefulla aktuella frågor som klimatförändringar och liberalisering av internationell handel, kommer att vara ett viktigt framsteg för det multilaterala handelssystemet ⁽¹³⁾.

3.2.5.5 För att uppnå större samstämmighet bör de multilaterala miljöavtalens sekretariat ha observatörsstatus i ett stort antal WTO-kommittéer, inte bara handels- och miljökommittén (t.ex. de kommittéer som arbetar med tekniska handelshinder och sanitära och fytosanitära åtgärder).

3.2.5.6 EESK rekommenderar att man inrättar en gemensam arbetsgrupp för FN:s miljöprogram, UNFCCC och WTO. Den skulle hantera frågor som rör växthusgasutsläpp och internationell handel och tillhandahålla mätmetoder eller kompensationsystem inom frihandelsavtalen (t.ex. genom återbeskogning). I de nationellt fastställda bidragen inom ramen för Parisavtalet bör man beakta sådana kompensationsystem som överenskommit med tredjeländer.

4. EU:s bidrag till en ny modell för hållbar multilateralism

4.1 För att bekämpa koldioxidläckage stöder EESK en mekanism för koldioxidjustering vid EU:s gränser som är förenlig med WTO:s regler, för att skapa lika villkor för koldioxidintensiva sektorer ⁽¹⁴⁾. EESK uppmanar kommissionen att hålla fast vid sin ursprungliga tidsplan med ett lagstiftningsförslag under våren 2021. Den nyligen gjorda inledande konsekvensbedömningen (färdplanen) visade på stöd, särskilt från sektorer såsom stål, cement, kemikalier och el.

4.2 EESK betonar vikten av en heltäckande social och miljömässig villkorlighet för mottagarländerna i nästa allmänna preferenssystem (förordning (EU) nr 978/2012 ⁽¹⁵⁾).

4.3 Starkare bestämmelser om hållbar utveckling i frihandelsavtalen

4.3.1 Kapitlen om handel och hållbar utveckling i EU:s handels- och investeringsavtal bör stärkas:

— Såsom Europaparlamentet rekommenderar bör kapitlen om handel och hållbar utveckling kräva att båda parter ratificerar och genomför grundläggande internationella instrument om mänskliga rättigheter (dvs. det internationella regelverket för mänskliga rättigheter), ILO:s grundläggande konventioner, inklusive konventionen om arbetarskydd och arbetsmiljö, samt Parisavtalet och andra internationella miljöavtal.

— EESK:s uppföljningskommitté för internationell handel anser att man i bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling på nytt bör utvärdera modellen för allmän jämvikt mot alternativa modeller och inkludera en bredare uppsättning indikatorer som mäter inverkan på mänskliga rättigheter och arbetstagarnas rättigheter, klimatförändringarna, den biologiska mångfalden, konsumenter och utländska direktinvesteringar. Det krävs en bredare uppsättning indikatorer, med en fördomsfri granskning av alternativa modeller.

⁽¹³⁾ Icke-officiellt dokument JOB/TE/19 av den 19 januari 2018.

⁽¹⁴⁾ EESK:s yttrande CCMI/167 – ”Det sektoriella industriella perspektivet på att göra klimatpolitiken och energipolitiken förenliga” (EUT C 353, 18.10.2019, s. 59).

⁽¹⁵⁾ EUT L 303, 31.10.2012, s. 1.

— EESK efterlyser en översyn av panelmekanismerna, där handelsjurister, men även experter på arbetsrätt, klimat och mänskliga rättigheter, skulle kunna undersöka klagomål inom ramen för kapitlen om handel och hållbar utveckling. Om sådana paneler skulle konstatera att överträdelser skett, bör det utlösa en fördragsstadgad mellanstatlig tvistlösningsmekanism, med möjligheter till ekonomiska påföljder eller sanktioner, och gottgörelse för den förfördelade parten.

4.3.2 EU:s framtida frihandelsavtal bör innehålla en hänvisning till Parisavtalet och måste omfatta incitament såsom nolltull på miljöanpassade varor eller tjänster. Artikel 22.3 i Ceta, där parterna åtar sig att främja ekonomiska flöden och handelsflöden som bidrar till att gynna anständigt arbete och miljöskydd, bör användas med andra handelspartner (Nya Zeeland, Australien). I EU:s framtida frihandelsavtal bör man också utvidga de inhemska rådgivande gruppernas övervakningsroll till att omfatta mer än miljö, sysselsättning och sociala frågor.

4.3.3 Alla investeringsavtal som EU förhandlar fram, särskilt med Kina, måste innehålla heltäckande bestämmelser om

- hållbar användning av naturresurser,
- tillämpning av försiktighetsprincipen när det gäller människors hälsa, naturresurser och ekosystem,
- principen om allmänhetens deltagande och tillgång till information och rättslig prövning, och
- principen om integration och inbördes samband, särskilt i fråga om mänskliga rättigheter samt sociala, ekonomiska och miljömässiga mål.

4.3.4 Den förestående utnämningen av en ansvarig för efterlevnaden av handelsavtal på EU-nivå kommer att bidra till ett ändamålsenligt genomförande av handelsavtal, inbegripet arbetstagarrättigheter, miljöåtaganden och det civila samhällets roll.

4.4 En ledande roll för EU vid utformningen av en ny multilateral matris

4.4.1 Unionen är en av de få globala aktörerna med ett konstitutionellt åtagande och mandat att "främja ett internationellt system som bygger på fördjupat multilateralt samarbete och ett gott globalt styre" (artikel 21.2 h i fördraget om Europeiska unionen [EU-fördraget]).

4.4.2 Som en organisation för regional integration har dock EU inte kunnat delta fullt ut i arbetet i många organ, byråer och organisationer inom FN-systemet, eftersom unionen måste förlita sig på att medlemsstaterna försvarar dess ståndpunkter och intressen. Mer än tio år efter Lissabonfördragets ikraftträdande, där EU åtog sig att "främja multilaterala lösningar på gemensamma problem, särskilt inom ramen för Förenta nationerna" (artikel 21.1 i EU-fördraget), är det hög tid att unionen, tillsammans med sina medlemsstater, utvecklar en integrerad strategi för att uppnå en starkare ställning inom FN-systemet.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

BILAGA

FÖRBEREDANDE MÖTEN SOM HÅLLITS

Namn	Organisation	Roll
Elina BARDRAM	Kommissionen	Enhetschef Internationella kontakter (CLIMA.A.1)
Daniele BASSO	EFS	Rådgivare
John BRYAN	EESK	Medlem av grupp III
Cinzia DEL RIO	EESK	Medlem av grupp II
Dimitru FORNEA	EESK	Medlem av grupp II
Alan HERVÉ	Sciences Po Rennes	Professor i folkrätt
Emmanuel JULIEN	ILO	Biträdande direktör Avdelningen för näringsliv
Bernd LANGE	Europaparlamentet	INTA-utskottets ordförande
Jürgen MAIER	Forum Umwelt & Entwicklung	Direktör
Jean-Marie PAUGAM	Franska regeringen	Frankrikes ständige representant vid WTO
Christophe PERRIN	ILO	Direktör Avdelningen för multilateralt samarbete
Denis REDONNET	Kommissionen	Direktör WTO, rättsliga frågor och varuhandel (TRADE.DGA2.F)
Lutz RIBBE	EESK	Medlem av grupp III
Victor VAN VUUREN	ILO	Direktör Avdelningen för näringsliv
Lieve VERBOVEN	ILO	Direktör för EU-kontoret
Jan WOUTERS	Leuvens universitet	Professor i internationell rätt och internationella organisationer

**Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Beskattning av delningsekonomin –
rapporteringskrav****(tilläggsyttrande)**

(2020/C 364/09)

Föredragande: **Ester VITALE**

Beslut av EESK:s presidium	18.6.2019
Rättslig grund	Artikel 29 i tillämpningsföreskrifterna (2010) Tilläggsyttrande
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	24.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	210/1/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Beskattningen och skattepolitiken måste anpassa sig till delningsekonominns fortlöpande utveckling. Det handlar i detta sammanhang inte om att utveckla nya eller särskilda skattesystem. EESK anser det vara lämpligare att anpassa de befintliga reglerna och skattemodellerna till de nya ekonomiska förhållandena och att bibehålla lika villkor för de olika berörda aktörerna.

1.2 EESK anser att man i de nationella skattesystemen bör beakta delningsekonomin och de digitala plattformarna som fenomen och att man i denna sektor bör respektera de principer som kännetecknar ett rättvist skattesystem, dvs. samstämmighet, förutsägbarhet och neutralitet, och samtidigt säkerställa samhällsintresset av att alla berörda aktörer fullgör sina skyldigheter på skatteområdet.

1.3 Kommittén är övertygad om att den skattepolitik som ska tillämpas på digitaliseringen av ekonomin och utarbetandet av verktyg och operativa lösningar bör samordnas på internationell nivå. EESK välkomnar därför det nära samarbetet mellan kommissionen, medlemsstaterna och OECD/G20 och erkänner att de former av samarbete som inletts redan har lett till vissa konkreta resultat och kan leda till ännu viktigare resultat i framtiden.

1.4 Det är viktigt att de internationella, europeiska och nationella institutionerna effektivt och snabbt agerar för att hantera de frågor som den digitala ekonomin och delningsekonomin ger upphov till genom att inta en proaktiv hållning och inte bara reagera när specifika problem uppstår.

1.5 En avgörande fråga när det gäller de skattesystem som ska tillämpas på delningsekonomin är kraven på de digitala plattformarna att samla in, till skattemyndigheterna översända och lagra uppgifter om genomförda transaktioner (rapporteringskrav). Sådana krav bör inte utgöra en orimlig administrativ börda för plattformarna.

1.6 Ett adekvat informationsutbyte inom ett fungerande och proportionellt system för insamling och utbyte av uppgifter skulle nämligen kunna underlätta skattemyndigheternas arbete å ena sidan och säkerställa ett säkert och förutsägbart system för företagen å andra sidan samt på så sätt gynna delningsekonomin som helhet.

1.7 EESK skulle vilja se att det utvecklas en europeisk standard för insamling av de data och uppgifter om de egna användarna som plattformarna ska översända till skattemyndigheterna och lagra under en tid. Rapporteringskraven bör vara tydliga och harmoniserade mellan de olika medlemsstaterna. En europeisk standard skulle kunna begränsa sådana ensidiga åtgärder från medlemsstaternas sida som skulle kunna leda till en kontraproduktiv brist på överensstämmelse mellan olika regler och till osäkerhet vid tillämpningen på den inre marknaden.

1.8 När det gäller de allmänna principer som bör ligga till grund för lagstiftningsåtgärderna på rapporteringsområdet anser EESK att det behövs en strategi som respekterar den proportionalitetsprincip som utvecklats i EU-domstolens rättspraxis och som alltså gör det möjligt att uppnå det mål som eftersträvas med åtgärderna, dvs. insamling av tydlig information som kan användas av skattemyndigheterna, utan att plattformarna och slutanvändarna i onödigt hög grad och utan giltiga skäl tvingas försaka sina privata intressen.

1.9 EESK anser att skattereglerna för delningsekonomin, inbegripet reglerna om rapporteringskrav, i enskilda fall bör anpassas till olika sektorer och olika verksamheter inom delningsekonomin, eftersom dessa ofta skiljer sig åt.

1.10 EESK anser att det är viktigt att undersöka om det nära förestående genomförandet av direktivet om vissa krav för betaltjänstleverantörer när det gäller förfrågningar om uppgifter som görs i syfte att fastställa mervärdesskattebedrägerier också kan användas i direktbeskattnings syfte när det gäller rapporteringskrav.

1.11 Utbytet av information mellan privata aktörer och offentliga myndigheter måste naturligtvis ske i enlighet med EU:s lagstiftning om skydd av privatlivet och behandling av enskildas personuppgifter, och bör endast få ske om det är nödvändigt och proportionerligt, och dessutom bör eventuella undantag från de allmänna principerna för skydd av privatlivet vid tillämpning av skattereglerna tolkas strikt.

2. Inledning och allmänna principer

2.1 Att utarbeta en effektiv skattepolitik för delningsekonomin är en utmaning för såväl de europeiska och nationella institutionerna som aktörerna inom denna sektor. I detta avseende är det mycket viktigt att se till att lika villkor råder dels mellan de olika aktörerna i delningsekonomin, dels mellan dessa aktörer och traditionella aktörer som är verksamma inom samma sektorer.

2.2 Tillväxten inom delningsekonomin har varit stadig och betydande de senaste åren, och delningsekonomin ger möjlighet till ytterligare utveckling i EU-länderna, även i framtiden, eftersom den gör det möjligt att mobilisera outnyttjade resurser och uppmuntra initiativförmågan hos enskilda medborgare. Samtidigt erkänner kommittén behovet av reglering för att säkerställa konsumentskyddet, skyddet av arbetstagarnas rättigheter, skyldigheterna på skatteområdet och rättvis konkurrens.

2.3 Den definition av delningsekonomin som används i detta yttrande avser affärsmodeller vars verksamhet underlättas genom delningsplattformar som möjliggör en tillfällig användning av egendom eller tjänster, som ofta tillhandahålls av privatpersoner. I detta sammanhang är det, även ur ett metodologiskt perspektiv, viktigt att uppnå ett minimum av samförstånd mellan Europeiska unionen och medlemsstaterna om begreppet "delningsekonomi", för att undvika stora brister i överensstämmelse mellan de olika definitioner som tillämpas på den inre marknaden.

2.4 Delningsekonomin är ett komplext ekonomiskt fenomen som kräver ett helhetsgrepp ur lagstiftningshänseende eftersom den berör olika samhällssektorer och många olika juridiska instanser som traditionellt sett har hanterat olika separata områden. Delningsekonominns fortlöpande utveckling påverkar exempelvis reglerna inom konsumentlagstiftning, arbetsrätt, socialt skydd, avtalsrätt, rätten till integritet och rätten till offentliga tjänster.

2.5 EESK betonar behovet av att man i de nationella skattesystemen, i kombination med en effektiv samordning på europeisk nivå, tar vederbörlig hänsyn till de nya verksamhetsmodeller som hänger samman med delningsekonomin. Det är nödvändigt att alla berörda parter – offentliga myndigheter, företag och konsumenter – respekterar principerna för ett rättvist skattesystem (dvs. samstämmighet, förutsägbarhet och neutralitet) i samband med sådana nya modeller.

2.6 De traditionella skattereglerna har dock svårt att anpassa sig till teknikens fortlöpande utveckling, och det uppstår ofta glapp mellan det snabba tempot i den digitala ekonomin och utvecklingen av skattereglerna. Det bör därför ske en läglig och vederbörlig anpassning av de traditionella reglerna och principerna till de pågående förändringarna, och den europeiska lagstiftarens och de olika nationella lagstiftarnas åtgärder bör samordnas.

2.7 Det är särskilt viktigt att de internationella, europeiska och nationella institutionerna i god tid och på ett effektivt och samordnat sätt agerar för att hantera de nya frågor som den digitala ekonomin och delningsekonomin ger upphov till genom att inta en proaktiv hållning och inte bara reagera när specifika problem uppstår.

2.8 Kommittén är övertygad om att skattepolitiken och utarbetandet av verktyg och konkreta lösningar mot bakgrund av ekonomins digitalisering bör samordnas på internationell eller rentav global nivå. EESK välkomnar därför det nära samarbetet mellan kommissionen, medlemsstaterna och OECD/G20 och erkänner att detta samarbete redan har lett till ett antal konkreta resultat och kan leda till andra och ännu viktigare resultat i framtiden.

3. Rapporteringskrav

3.1 En avgörande fråga när det gäller skattesystemen för delningsekonomin är kraven på de digitala plattformarna att samla in, till skattemyndigheterna översända och lagra uppgifter om genomförda transaktioner. Ett adekvat informationsutbyte inom ett fungerande och proportionellt system för insamling och utbyte av uppgifter skulle nämligen kunna underlätta arbetet för skattemyndigheterna, som å ena sidan behöver snabb och enkel tillgång till data och å andra sidan måste säkerställa ett system som är förutsägbart för plattformarna och deras användare å andra sidan. Rapporteringskraven bör inte utgöra en orimlig administrativ börda för plattformarna och aktörerna inom sektorn.

3.2 Det finns redan flera exempel på effektivt samarbete mellan plattformar och skattemyndigheter inom transportsektorn, som i Estland där åtgärder har vidtagits för att förenkla skattedeklarationen för förare som tillhör bilpoolsplattformar. Ett annat exempel på en innovativ lösning är, även detta i Estland, att man fastställer en proportionerlig minimimängd av data som ska översändas till myndigheterna och ger plattformsoperatörerna möjlighet att använda ett särskilt bankkonto för att fullgöra sina skyldigheter på skatteområdet. Ett sådant konto underlättar direkt och snabb kontakt mellan operatörerna, deras banker och skattemyndigheterna. I vissa regioner kan man å andra sidan konstatera en bristande vilja hos onlineplattformarna att samarbeta med skattemyndigheterna.

3.3 EESK skulle i detta sammanhang vilja se att det utarbetas en europeisk standard för insamling av de data och uppgifter som plattformarna ska översända till skattemyndigheterna och lagra under en tid. Att medlemsstaterna vidtar en mängd ensidiga åtgärder och att det samtidigt finns olika system med bristande överensstämmelse på den inre marknaden – såsom delvis redan är fallet – kommer nämligen att leda till operativa svårigheter och effektivitetsbrister för hela delningsekonomin.

3.4 Utvecklingen av en harmoniserad europeisk rapporteringsmodell bör grunda sig på praktiska erfarenheter och återkoppling. De olika medlemsstaterna har i dag olika rapporteringssystem som skiljer sig åt både organisatoriskt sett och när det gäller mängden och typen av uppgifter som ska samlas in och översändas. I vissa medlemsstater är rapporteringssystemen mycket betungande och ställer krav på betydande insatser från plattformarnas sida, medan systemen i andra medlemsstater är mer flexibla och har mindre inverkan på den pågående verksamheten. Erfarenheterna i vissa medlemsstater visar dessutom att valfria system för rapportering på frivillig basis, utöver specifika rättsliga krav, inte fungerar effektivt.

3.5 EESK anser att den rådande splittringen inte är hållbar på sikt eftersom den kan leda till onödiga efterlevnadskostnader och effektivitetsbrister som hänger samman med den bristande överensstämmelsen mellan reglerna för olika delar av den inre marknaden. Av denna anledning bör man finna en genomtänkt och proportionerlig strategi i rapporteringsfrågan som säkerställer ett förenklat och funktionellt system. Förenklingen av rapporteringskraven skulle nämligen kunna innebära ett konkret efterlevnadsincitament för de digitala plattformarna.

3.6 När det gäller de allmänna principer som bör ligga till grund för lagstiftningsåtgärderna för beskattningen av delningsekonomin i allmänhet och rapporteringskraven mer specifikt, anser EESK att det behövs en strategi som respekterar den proportionalitetsprincip som utvecklats i EU-domstolens rättspraxis. Man måste alltså göra det möjligt att uppnå det mål som eftersträvas med lagstiftningen, dvs. insamling av tydlig information som kan användas av skattemyndigheterna i samhällets intresse, utan att plattformarna och slutanvändarna i onödan tvingas försaka sina privata intressen.

3.7 Denna strategi bör säkerställa tydliga och förutsägbara regler för aktörerna inom sektorn som å ena sidan inte förorsakar onödiga efterlevnadskostnader (till exempel till följd av onödiga och oproportionerliga förfrågningar om data) och å andra sidan ger skattemyndigheterna möjlighet att på ett effektivt sätt samla in uppgifter.

3.8 I ett proportionerligt och rimligt rapporteringssystem bör man dessutom ur ett kvalitativt perspektiv ange vilka uppgifter som är absolut nödvändiga och bör samlas in för tillämpningen av skattereglerna utan att plattformarna och deras yrkesmässiga användare eller slutanvändare åläggs onödiga skyldigheter. I en proportionerlig strategi bör man dessutom skilja på professionella aktörer som är verksamma inom delningsekonomin och icke-professionella aktörer, och på lämpligt sätt anpassa rapporteringskraven för de två olika kategorierna.

3.9 Andra aspekter som bör regleras på ett harmoniserat sätt på europeisk nivå är följande: i) allmänna villkor för att den personuppgiftsansvariges behandling av uppgifterna ska vara tillåtlig, ii) personer som berörs av behandlingen, iii) de parter till vilka och de ändamål för vilka personuppgifterna får lämnas ut, iv) redogörelse för de specifika metoderna för behandling av uppgifter, v) begränsning av behandlingsändamålen, vi) lagringstid.

3.10 Utbytet av information mellan privata aktörer och offentliga myndigheter måste naturligtvis ske i enlighet med EU:s lagstiftning om skydd av privatlivet och behandling av enskildas personuppgifter, och bör endast få ske om det är nödvändigt och proportionerligt, och dessutom bör eventuella undantag från de allmänna principerna för skydd av privatlivet vid tillämpning av skattereglerna tolkas strikt.

3.11 I detta avseende kan det vara lämpligt att också förbättra och främja utbytet av information mellan olika nationella skattemyndigheter i syfte att skapa effektiva samarbetsformer inriktade på att förhindra bedrägerier och skatteflykt samt för att harmonisera de olika myndigheternas operativa praxis.

3.12 Skattereglerna för delningsekonomin bör, också i fråga om rapporteringssystemen, under alla omständigheter anpassas för delningsekonomin olika sektorer, eftersom de olika verksamheterna inom varje sektor ofta har olika och särskilda egenskaper som kräver specifika och ändamålsenliga regler.

3.13 EESK rekommenderar under alla omständigheter att lika villkor säkerställs för beskattningen av såväl delningsekonomin verksamhet som för traditionella former av liknande verksamhet, i enlighet med principen om skatteneutralitet, så att snedvridningar undviks på marknader där samma verksamhet bedrivs både under traditionella former och inom ramen för delningsekonomin.

3.14 För att stimulera delningsekonomin tillväxt kan det slutligen vara användbart att fastställa miniminivåer under vilka vissa verksamheter inte ska betraktas som yrkesmässiga eller ekonomiskt relevanta och därmed ska kunna omfattas av särskilda skatteundantag. Det är dock viktigt att dessa miniminivåer fastställs på ett förnuftigt sätt efter en grundlig analys av lagstiftningens konsekvenser.

4. Mervärdesskatt och delningsekonomi

4.1 När det gäller mervärdesskatt är det viktigt att exakt definiera begreppet "beskattningsbar person" och avgöra huruvida en sådan person bedriver ekonomisk verksamhet. Det är dessutom fortfarande svårt att avgöra hur man ska beskatta sådana transaktioner som genomförs i delningsekonomin och inte sker mot betalning med pengar men ändå förutsätter en ersättning eller en gentjänst, till exempel rätten att använda användarnas personuppgifter och utnyttja dem för datautvinning.

4.2 När det gäller moms måste närmare bestämt en distinktion göras mellan tre olika situationer när det gäller ersättningen för tjänster: **i)** situationer där tjänster utförs mot betalning i form av en summa pengar, **ii)** situationer där ersättningen inte tillhandahålls i pengar utan i form av en annan tjänst eller en icke-monetär ersättning, och **iii)** situationer där tjänsten tillhandahålls gratis utan ersättning⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Expertgruppen för mervärdesskatt, sammanträdet av den 1 april 2019 – taxud.c.1(2019)2026442 – EN, "VAT Treatment of the sharing economy", VEG 081.

4.3 När det gäller de konkreta situationer som kan tänkas falla under punkt **ii)** ovan efterlyser EESK en noggrann undersökning av huruvida delningsplattformarnas verksamhet omfattas av momsplikt eller inte.

4.4 Kommissionens expertgrupp för mervärdesskatt har i detta avseende utfört ett värdefullt arbete i form av en första studie med titeln "VAT treatment of the sharing economy", och EESK anser att denna fråga bör undersökas ytterligare.

4.5 Kommissionen och de nationella skatteförvaltningarna bör dessutom främja lämpliga åtgärder för ömsesidiga samarbets- och samordningsinsatser när det gäller tillämpningen av mervärdesskattereglerna på delningsekonomin, både för att ta fram harmoniserade operativa rutiner och för att utbyta information som är användbar i syfte att kontrollera efterlevnaden och för att undvika bedrägerier och skatteflykt.

4.6 EESK anser att det är viktigt att undersöka om det nära förestående genomförandet av direktivet om vissa krav för betaltjänstleverantörer för att fastställa mervärdesskattebedrägerier också, i samband med rapporteringskraven, kan användas i direktbeskattningssyfte antingen i fråga om kreditkortsbetalningar online eller betalningar som sker genom direkta banköverföringar och andra former av snabb betalning.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

**Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Europeiska klimatpakten
(förberedande yttrande)**

(2020/C 364/10)

Föredragande: **Dimitris DIMITRIADIS**

Medföredragande: **Peter SCHMIDT**

Remiss	Europeiska kommissionen, 11.3.2020
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	29.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	206/4/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Vi befinner oss i ett klimatnödläge. I dag, med en global hälsokris och en annalkande ekonomisk kris till följd av covid-19-pandemin, måste EU:s åtagande för omställningen till en hållbar, motståndskraftig, klimatneutral och resurseffektiv välfärdsekonomi bekräftas på nytt. Vi måste nu på ett genomgripande sätt omgestalta vår kultur och infrastruktur, vårt beteende och deltagande och våra försörjningsmöjligheter. Detta kommer att föra med sig många förändringar för medborgarna, men också öka deras handlingskraft ett antal olika sätt.

1.2 Klimatförändringarna innebär ett hot mot oss alla, men precis som i fallet med pandemin är skadeverkningarna värst för de mest utsatta och marginaliserade människorna. Det är oerhört viktigt att ingen lämnas på efterkälken i samband med omställningen.

1.3 EESK understryker att ett aktivt deltagande av alla delar av samhället – företag, arbetstagare, forskare, konsumenter, lokalsamhällen och medborgare och deras organisationer – är av avgörande betydelse för att sätta i gång omställningen till klimatneutralitet.

1.4 EESK stöder därför uppmaningen till Europeiska unionen att förbinda sig att uppnå koldioxidneutralitet senast 2050 och därmed anpassa sitt minskningsmål för växthusgasutsläppen fram till 2030. Enligt rapporten från FN:s miljöprogram om utsläppsklyftan (Emissions Gap Report) 2019 måste de globala utsläppen minskas med 7,6 % per år, från och med nu, för att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. Denna beräkning skulle innebära ett minskningsmål på minst 68 % fram till 2030.

1.5 Alla nivåer måste övergå till en modell som bygger på deltagande. När kommissionen genomför klimatpakten har den såväl ett lämpligt tillfälle som en skyldighet att utforma en innovativ strategi som återspeglar, stöder och inspirerar de åtgärder som redan pågår i det civila samhället, i lokalsamhällen, städer och regioner.

1.6 Deltagarmodeller med alltför snäv inriktning, eller vars upplägg innebär att omfattningen av de förändringar som utforskas begränsas, eller som ignoreras av den institution som har inrättat dem, riskerar endast att förvirra deltagarna och göra dem besvikna.

1.7 Europa måste dra igång en systemförändring för klimatåtgärder genom innovation (teknisk och social) genom att koppla samman innovationsutbudet med aktörer på efterfrågesidan, problemanvariga och personer med en stark motivation till förändring. Den digitala omvandlingen bör vägledas av målen för en hållbar utveckling för att undvika risker, inbegripet de mål som rör arbetstagarnas rättigheter⁽¹⁾. Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, tillsammans med den europeiska gröna given, innebär ett tillfälle att säkerställa en rättvis övergång som är inriktad på målet om arbetstillfällen av god kvalitet för alla.

1.8 De övergripande utmaningar som klimatengagerade aktörer i det civila samhället oftast pekar ut är bristande tillgång till finansiering, brist på expertis, brist på personal och brist på erkännande, samt avsaknaden av ett konsekvent budskap från EU:s och de nationella regeringarnas sida.

1.9 För att uppnå EU:s klimatmål och de internationella klimatmålen krävs betydande ekonomiska resurser. Budgeten för den europeiska gröna given (offentliga och privata medel), återhämtningsfondens 750 miljarder euro, inbegripet tilldelningen av medel för den europeiska planeringsterminen, bör inriktas på hållbar återhämtning, inbegripet klimatåtgärder.

1.10 Att hållbara metoder ska vara ett villkor för finansiering inom alla sektorer bör bli normen när man utformar återhämtningsplaner efter covid-19 med siktet inställt på att uppnå FN:s agenda 2030 för hållbar utveckling och Parisavtalet. Återhämtningen efter covid-19 bör inte handla om att ta ett steg tillbaka till det läge vi befann oss i tidigare, utan om att ta ett steg framåt för att åstadkomma något nytt och bättre.

1.11 Kapacitetsuppbyggnad och tekniskt stöd behövs för att alla aktörer ska kunna ställa om till en mer motståndskraftig och hållbar framtid. Inrättandet av ett EU-forum för klimatfinansiering skulle stimulera tillgången till finansiering och undanröja hinder.

1.12 EESK föreslår en europeisk plattform för berörda parter inom ramen för klimatpakten, som ska bygga på principerna om delaktighet, insyn, verkligt deltagande och inflytande för klimataktörer på alla nivåer.

1.13 Klimatpaktens tyngdpunkt bör ligga på att ge människor handlingskraft att förändra systemen genom att utforska, experimentera och visa på möjligheter. Flernivåperspektiv, framåttänk, berättelser och prognoser ur ett framtidsperspektiv kommer att vara av avgörande betydelse. Ett brett spektrum av klimatinitiativ bör främjas och underlättas.

2. Inledning

2.1 Att ta itu med de klimat- och miljörelaterade utmaningarna har blivit en alltmer brådskande uppgift som kräver att vi drastiskt ändrar de ohållbara socioekonomiska strategier som vi har i dag. Den globala covid-19-pandemin har visat att enkla justeringar av vår livsstil och våra system inte kommer att räcka. Grundläggande förändringar i produktionsmetoderna, som påverkar företag, arbetstagare och arbetsorganisationen, ägde redan rum före pandemin och kan komma att påskyndas till följd av den. Europeiska kommissionen antog den europeiska gröna given som en ny strategi för hållbarare, renare, säkrare och sundare socioekonomiska och finansiella modeller i EU.

2.2 I efterdyningarna av covid-19-krisen måste åtagandena om klimatåtgärder och hållbarhet ges en framträdande plats i politiken för återhämtning och återuppbyggnad och i budgetarna för detta, så att inte EU fortsatt sitter fast med stora koldioxidutsläpp i framtiden. Åtgärderna efter krisen måste utformas för att skapa systemuthållighet, skydda och återställa den biologiska mångfalden, prioritera folkhälsan, samtidigt som ingen lämnas på efterkälken, samt bana väg för en välmående ekonomi. Mot denna bakgrund bör den gröna given inte överges eller försenas, utan stärkas.

2.3 EU:s förmåga att engagera sina medborgare kommer i stor utsträckning att vara avgörande för om den gröna given ska lyckas. Med detta i åtanke håller kommissionen på att utforma en europeisk klimatpakt för att sammanföra olika aktörer, bland annat regioner, lokala myndigheter, lokalsamhällen, det civila samhället, skolor, företag och enskilda personer.

⁽¹⁾ FN:s nätverk för lösningar för hållbar utveckling (SDSN) Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals.

3. Vikten av att involvera det civila samhället och medborgarna i klimatfrågan

3.1 Vi står inför ett globalt klimatnödläge. Regeringarnas svar på klimatkrisen har hittills varit otillräckligt, och världen håller inte rätt kurs för att uppnå målet i Parisavtalet om klimatförändringar eller målen för hållbar utveckling. Unga klimatstrejkare och andra aktörer inom det civila samhället har kraftfullt efterlyst betydligt mer ambitiösa och skyndsamma klimatåtgärder. Beslutsfattarna har undertecknat Agenda 2030 och Parisavtalet och har därför ansvar för att skyndsamt bemöta dessa krav, fatta beslutsamma och ambitiösa politiska beslut och ta steget över till en ny modell med inkluderande klimatåtgärder, där alla aktörer deltar aktivt.

3.2 EESK stöder därför uppmaningen till Europeiska unionen att förbinda sig att uppnå koldioxidneutralitet senast 2050 och därmed anpassa sitt minskningsmål för växthusgasutsläppen fram till 2030⁽²⁾. EESK förväntar sig att det nya utsläppsmålet för 2030 ska baseras på en omfattande översyn och en ordentlig konsekvensbedömning. EESK anser också att det finns starka argument för målet om en minsta minskning på 55 % senast 2030, för att EU ska ta sin del av ansvaret för det enorma globala behovet av att minska utsläppen. Till exempel anger rapporten från FN:s miljöprogram om utsläppsklyftan (Emissions Gap Report) 2019⁽³⁾ att det behövs ett ännu mer ambitiöst utsläppsminskningmål för 2030 på global nivå för att uppnå det mål på 1,5 °C som fastställs i Parisavtalet⁽⁴⁾.

3.3 Eurobarometern från 2019 visar att 93 % av EU-medborgarna betraktar klimatförändringarna som ett allvarligt problem och att 79 % betraktar dem som ett mycket allvarligt problem. En stor majoritet av de svarande anser att det är viktigt att deras nationella regering fastställer ambitiösa mål för att öka andelen förnybar energi (92 %) och förbättra energieffektiviteten (89 %).

3.4 Klimatpakten måste utnyttja de europeiska medborgarnas drivkraft för att uppnå visionen i den gröna givnen om ett välmående, inkluderande och klimattåligt samhälle med en cirkulär ekonomi och nettonollutsläpp senast 2050. I IPCC-rapporten hänvisas det uttryckligen till behovet av snabba, långtgående och exempellösa förändringar av alla delar av samhället. Stegvisa förändringar kommer inte att räcka. En snäv inriktning på att minska koldioxidutsläppen är kontraproduktivt på gräsrotsnivå – det begränsar engagemanget och tankearbetet och begränsar avsevärt de förändringar som planeras och genomförs. Nu måste de ekonomiska, sociala och finansiella systemen förändras i grunden för att få till stånd en exponentiell förändring när det gäller mängden koldioxidutsläpp och stärka motståndskraften mot klimatförändringarna. För att detta ska ske krävs det inspirerande, breda och mångfasetterade berättelser, där man förklarar varför världen måste förändras.

3.5 Den rådande globala krisen, som orsakats av covid-19-pandemin, har tydligt visat att regeringarna kan vidta drastiska åtgärder för att minska ett existentiellt hot och att människor, åtminstone på kort sikt, kan anpassa sig till de nya livsstilar, kännetecknade av större restriktioner, som dessa åtgärder kräver. Det är viktigt att komma ihåg att lokalsamhällen, företag, arbetsmarknadens parter och andra icke-statliga aktörer spelar en avgörande roll i insatserna mot pandemin och ofta upptäcker behov och utformar och genomför situationsanpassade insatser på ett snabbare, ändamålsenligare och kreativare sätt än vad som visat sig möjligt med toppstyrning.

3.6 När vi nu är på väg in i nästa fas av covid-19-bekämpningen uppstår enorma möjligheter och risker. De ekonomiska åtgärder och finanspolitiska paket som utformas för att upprätthålla och ge en nystart åt den europeiska ekonomin måste anamma EU:s taxonomi för hållbara investeringar och direktstöd till projekt som är hållbara eller har potential att bli hållbara och till dem som är villiga att ingå åtaganden – som följs upp – för att kartlägga och snarast göra de nödvändiga förändringarna.

⁽²⁾ Europaparlamentets föredragande för den europeiska klimatlagen (COM(2020)0080), Jytte Guteland, föreslår att "unionens klimatmål för 2030 höjs till en utsläppsminskning på 65 % jämfört med 1990 års nivåer. Därför bör kommissionen senast den 30 juni 2021 bedöma hur den unionslagstiftning som är relevant för att uppnå detta högre mål skulle behöva ändras i enlighet härmed."

⁽³⁾ Emissions Gap Report 2019.

⁽⁴⁾ Enligt rapporten från FN:s miljöprogram om utsläppsklyftan (Emissions Gap Report) 2019 måste de globala utsläppen minskas med 7,6 % per år, från och med nu, för att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. För EU innebär detta ett minskningsmål på minst 68 % fram till 2030.

3.7 Den tragiska störning som orsakas av covid-19, som inneburit att finanspolitiska regler satts ur spel, har visat att ett annat scenario är möjligt när människors liv, våra ekonomier och livets fortgång på jorden såsom vi känner det står på spel. En vision om sociala framsteg som förlitar sig enbart på tillväxten i bruttonationalprodukten (BNP) bortser från grundläggande aspekter av individuell och social välfärd och tar inte tillräcklig hänsyn till miljömässiga och sociala överväganden. Vi måste därför ta språnget från en BNP-baserad ekonomi till en välfärdsekonomi ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.8 Ett sätt att höja klimatambitionerna är att skapa gynnsamma förutsättningar för fler åtgärder från icke-statliga aktörer, däribland olika typer av företag, även små och medelstora företag och mikroföretag, investerare, arbetsmarknadens parter, kooperativ, städer och regioner, fackföreningar, lokala samhällen och medborgargrupper, jordbrukare, skolor, religiösa organisationer, ungdomsgrupper och andra icke-statliga organisationer.

3.9 Ett läge med gynnsamma förutsättningar kräver ett avgörande skifte från samråd och toppstyrt engagemang till gemensamt utformande, skapande och egenmakt. Standardmodellerna för samråd når sällan bortom de ytterst begränsade, välfinansierade sektorerna i samhället. De enskilda personer, organisationer och företag som har mest att vinna på och som kan bidra mest till en genomgripande förändring måste erbjudas konkreta möjligheter att delta i beslutsfattandet för att de ska kunna investera tid och energi i arbetet.

3.10 2018 efterlyste EESK en "europeisk dialog för icke-statliga klimatåtgärder" ⁽⁷⁾. Syftet med dialogen bör vara att lyfta fram och visa upp åtgärder, men också att tillgodose de icke-statliga aktörernas behov genom att inspirera till nya partnerskap mellan dem och olika förvaltningsnivåer, underlätta ömsesidigt lärande, fortbildning och rådgivning samt underlätta tillgången till finansiering.

3.11 EESK föreslog ⁽⁸⁾ att en permanent medborgardialog skulle inrättas som ett obligatoriskt förberedande inslag i alla viktiga politiska beslut och alla relevanta initiativ på alla nivåer.

3.12 Hittills har kommissionen inte tagit fasta på dessa rekommendationer ⁽⁹⁾. Klimatpakten ger institutionerna en möjlighet till ett nära samarbete för att skapa en gynnsam ram för det civila samhällets och medborgarnas deltagande, som bygger på men går längre än de befintliga samrådsprocesserna.

4. Lärdomar från befintlig praxis kring det civila samhällets och medborgarnas deltagande

4.1 Exempel på medborgarförsamlingar, medborgardialoger och liknande format för organiserat engagemang och rådplägning ⁽¹⁰⁾ på nationell, regional och kommunal nivå visar på medborgarnas förmåga och önskan att ta ansvar för lösningar på klimatkrisen. Det är ofta så att bredare deltagandestrategier, om de utformas omsorgsfullt, resulterar i betydande hållbarhetsvinster utan att vara uttryckligt inriktade på klimatkrisen. De vittnar inte bara om det starka behovet av och intresset för deltagandedemokrati, utan också om myndigheternas förmåga att skapa sådana forum och att följa upp deras förslag politiskt.

4.1.1 År 2019 fick 150 slumpmässigt utvalda franska medborgare i uppdrag att fundera över frågan "Hur vi kan minska utsläppen av växthusgaser med minst 40 % senast 2030, i en anda av social rättvisa?". Sessionerna i detta medborgarkonvent hålls i Frankrikes ekonomiska och sociala råd. Regeringen planerar att ta upp förslagen offentligt och offentliggöra en preliminär tidsplan för deras genomförande ⁽¹¹⁾.

4.1.2 Den irländska medborgarförsamlingen, som inrättades 2016, bestod av 100 medborgare som valts ut slumpmässigt för att vara representativa för den irländska väljarkåren. De fick i uppdrag att diskutera olika ämnen, från det konstitutionella förbudet mot abort till hur Irland kan inta en ledande ställning i kampen mot klimatförändringarna. Den parlamentariska kommitté som inrättades för att ta församlingens rekommendationer om klimatförändringarna vidare var i högsta grad med och formade Irlands historiska handlingsplan för klimatfrågor, som offentliggjordes i juni 2019.

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande "Den hållbara ekonomi vi behöver" (EUT C 106, 31.3.2020, s. 1).

⁽⁶⁾ Välfärdsekonomin – ett ekonomiskt fackområde där man strävar efter att utvärdera den ekonomiska politiken med avseende på dess effekter på samhällets välbefinnande. Det etablerades som ett väldefinierat fackområde inom ekonomisk teori under 1900-talet.

⁽⁷⁾ EESK:s yttrande "Att främja icke-statliga aktörers klimatåtgärder" (EUT C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽⁸⁾ EESK:s yttrande "Strategi för en långsiktig minskning av utsläppen av växthusgaser i EU" (EUT C 282, 20.8.2019, s. 51).

⁽⁹⁾ Detta föreslogs redan i EESK:s yttrande "Att skapa en koalition mellan det civila samhället och de lokala och regionala myndigheterna för att genomföra åtagandena i Parisavtalet" (EUT C 389, 21.10.2016, s.20).

⁽¹⁰⁾ <https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/rsa-blogs/2018/07/our-call-for-action-on-deliberative-democracy>.

⁽¹¹⁾ <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/en/>.

4.1.3 I Spaniens två största städer har medborgardialoger och lokala forum inrättats för att främja ett bredare deltagande från medborgarnas och civilsamhällesorganisationernas sida i beslut kring delar av den lokala budgeten och i idéutbyten om stadens framtid.

4.1.4 Ungdomsrådet för klimatet vid ministeriet för klimat-, energi- och försörjningsfrågor i Danmark har till uppgift att föra in nya tankesätt i klimatpolitiken och lämna synpunkter till ministern om framtida klimatlösningar.

4.1.5 Staden Gdańsk i Polen har organiserat tre medborgarsammankomster kring hur staden ska anpassa sig till extrema väderförhållanden, minska luftföroreningarna och förbättra samhällsengagemanget.

4.1.6 I Finland samlade den första medborgarpanelen om hållbar utveckling omkring 500 finländare för en bedömning om den hållbara utvecklingen. Resultaten kommer att användas för att främja arbetet med hållbar utveckling i Finlands regering och parlament.

4.1.7 I Italien lades ett lagstiftningsförslag fram efter COP 25 av företrädare för det civila samhället om att inrätta en medborgarförsamling enligt den franska modellen. En liknande process lanserades i Storbritannien med "Climate Assembly UK: the path to net zero".

4.1.8 I Bologna, Italien, inrättade kommunen ett "Civic Imagination Office" som en del av sitt bredare arbete för att på nytt engagera medborgarna. Det inrättades sex "laboratorier" som anordnar regelbundna visionsevenemang med hjälp av Open Space och andra verktyg. När starka projektidéer läggs fram ingår kommunen "pakter" med lokalsamhället för att se till att de förverkligas. Man har ingått mer än 500 pakter de senaste fem åren, om alltifrån nya gatubänkar till betydligt större och mer ambitiösa projekt. Det har också blivit en kanal för att organisera medverkan i budgetarbetet.

4.2 Många andra lokalt ledda initiativ uppbygger lokala insatser för att skapa en mer hållbar framtid med anmärkningsvärda och inspirerande framgångar. Däribland: "Hållbara grannskap" i Bryssel, ett gräsrotsnätverk för klimatåtgärder i skotska lokalsamhällen bestående av cirka 120 grupper, Coopénico – ett kooperativ för förnybar energi (RESCoop) i Portugal, Omställningsrörelsen (Transition movement), som nu är aktiv i insatser för att bygga upp motståndskraft på lokal nivå i över 50 länder och som inspirerar människor att förändra sitt sätt att tänka, agera och vara i världen. Åtgärdsprogrammet "Communities for future", som kommer att lanseras i sommar, kan bidra till att skapa en institutionell ram för allmänhetens deltagande.

4.3 På europeisk nivå måste det civila samhället involveras på ett strukturerat sätt och ges ett tydligt uppdrag att delta i utarbetandet, genomförandet och övervakningen av politik och strategier för att uppnå klimatneutralitet.

4.3.1 Flerpartsplattformen för målen för hållbar utveckling hade en viktig roll, men lämnade också utrymme för förbättringar i fråga om finansieringen, mötesfrekvensen, egenansvaret för fastställandet av agendan, möjligheter till utvidgad debatt och ökat engagemang och underlättande av mer regelbundna, insynsvänliga och tillgängliga offentliga samråd.

4.3.2 Den europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin, som drivs gemensamt av EESK och kommissionen, är en plats där en bred grupp berörda aktörer kan utbyta god praxis och idéer och skapa värdefulla nätverk. Att ge berörda parter egenansvar för plattformen är den viktigaste skillnaden jämfört med flerpartsplattformen för målen för hållbar utveckling, och är en god praxis att följa.

4.4 Målen i Parisavtalet kommer inte att uppfyllas utan ett starkt engagemang från arbetsmarknadens parter på alla nivåer, särskilt inom de industrier och sektorer som drabbas hårt av utfasningen av fossila bränslen och digitaliseringen. Genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, tillsammans med den europeiska gröna given, innebär en möjlighet att säkerställa en rättvis omställning, med inriktning på målet om arbetstillfällen av god kvalitet för alla. Den sociala dialog som leds av fackföreningarna och arbetsgivarna är ett av de bästa forumen för att öka medvetenheten om klimatkrisen. De spelar en nyckelroll om vi vill förverkliga en socialt rättvis, produktiv och kommersiell omställning som den gröna given för med sig. Dessa scenarier sträcker sig från toppmöten för social dialog på europeisk nivå, via gränsöverskridande dialog, som är avgörande för att ge den europeiska sociala integrationen muskler, till kollektivavtal på sektors- och företagsnivå. Arbetstagarnas deltagande är en integrerad del av demokratin på arbetsplatsen och ger arbetstagarna möjlighet att aktivt delta i beslut på arbetsplatsen som kan bidra positivt till klimatarbetet.

4.5 Climate-KIC vid Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) utformar, genomför och kopplar samman entreprenörsexperiment och "deep demonstrations"-projekt för att främja systemförändring. EIT:s Climate-KIC bedriver en uppsättning experiment med inriktning på nya sätt att tänka, där man utnyttjar exponentiella effekter av ny teknik, nätverk och samhällskrafter med sikte på att lära sig snabbare än förändringstakten⁽¹²⁾.

5. Lära av företagens reaktioner

5.1 Innovation innebär att ta ett extra kliv i utvecklingen av nya tjänster och produkter för att tillgodose behov eller lösa problem på marknaden eller inom den offentliga sfären. Teknisk innovation handlar om de tekniska aspekterna hos en produkt eller tjänst. Social innovation avser nya sociala metoder som syftar till att tillgodose sociala behov på ett bättre sätt än befintliga lösningar, till exempel arbetsvillkor, utbildning, samhällsutveckling eller hälsa. Digital teknik har en viktig roll i den sociala innovationen genom användningen av IKT, såsom internetbaserade nätverk och andra digitala verktyg.

5.2 Processen för systeminnovation bör göras tillgänglig till en rimlig kostnad för alla intressenter som behöver delta i den gemensamma utformningen av lösningar som driver på den nödvändiga omställningen till hållbarhet. Ekonomisk bärkraft är en förutsättning för social sammanhållning och principen om att "inte lämna någon på efterkälken" vid genomförandet av den gröna given. Därför bör de aspekter av systemförändringen som har allmännyttiga egenskaper finansieras eller subventioneras med offentliga medel, vilket kommer att möjliggöra en fortsatt mobilisering av privata medel för klimatinvesteringar.

5.3 Samhällen som lyckas med att få igång systeminnovation är de som utmärker sig när det gäller att förstå problemet, hitta lösningar och besluta om lösningar utifrån specifika behov och resurser på olika platser och i olika sammanhang. Vi behöver utrusta de europeiska samhällena med dessa färdigheter och skapa gynnsamma förutsättningar för fler insatser från icke-statliga aktörer.

5.4 Det finns ett akut behov av innovativa finansieringsmekanismer där man lyfter fram och tar fasta på lokalt ledd innovation med dess potential och utmaningar, vilket förutsätter flexibilitet, grundläggande stöd för att kunna etablera sig och hålla igång verksamheten, riskvilligt startkapital för större projekt, samt professionell handledning och stöd. Klimatpakten skulle kunna skapa en oerhört värdefull kanal för sociala innovatörers återkoppling om de politiska och ekonomiska hinder som står i vägen för och missgynnar dem och som ofta riskerar att göra välbehövliga omdanande projekt ogenomförbara.

5.5 Företagens reaktioner är en mycket viktig referens, vilket illustreras av följande exempel:

- Multinationella företag som tillverkar kläder för att använda och slänga och som marknadsför ett sortiment med begagnade kläder, som en återvinningsstrategi.
- Mentorsverksamhet för stora oljeproducenter och försäkringsbolag, som måste ställa om sin verksamhet.

5.6 Exempel på betydelsefulla reaktioner från den finansiella sektorn:

- Investeringsfonders beslut att inte investera i projekt som inte beaktar klimatvariabeln.
- Nätverket för miljöanpassning av det finansiella systemet, som inrättades av åtta centralbanker och tillsynsmyndigheter, för grön finansiering.

⁽¹²⁾ "Deep Demonstrations"-projektet i EIT:s C-KIC beskriver en potentiell ekonomisk tillväxtfördel bland Europas mest ambitiösa utmaningsaktörer för att förstå deras problemställningar. Formgivare kartlägger systemet och skapar en uppsättning interventionsmöjligheter.

6. Informationsutbyte och allmänhetens förståelse av klimatåtgärder

6.1 Det behövs direkta dialoger med medborgarna för att öka medvetenheten om vikten av en omställning till mer hållbara samhällen och sundare lokalsamhällen. Sådana dialoger har störst mervärde när de organiseras på lokal, regional eller nationell nivå. Vägledning, samordning och stöd på EU-nivå är dock väsentligt.

6.2 Det bör i första hand vara de enskilda ländernas sak att utveckla ett miljöregleringssystem som utgår från deras lokala miljö och dess behov och som anpassas till landets hållbara utveckling. Ett erkännande av naturens rättigheter är ett viktigt inslag i detta ⁽¹³⁾.

6.3 Alla insatser på EU-nivå bör utformas tillsammans med användarna, genom att man lär sig av, utgår från och inspirerar den deltagandebaserade strategi som krävs på andra nivåer. Det finns ett behov av att samla sakkunskap och resurser för att stödja utformningen och främjandet av innovativa samarbetsområden, övertygande berättelser och användningen av innovativ teknik. En förutsättning för att klimatpakten ska bli en framgång är de berörda samhällenas förmåga att bli så effektiva berättare som möjligt, som kan ge liv åt och frammana bilden av den förändrade framtid som de förespråkar, som utforskar och knyter an till befintliga behov och önskemål och ger människor handlingskraft.

6.4 En nätverksmiljö som främjar och stöder klimatåtgärder behöver en onlineplattform för utbyte av praxis och erfarenheter från projekt och tillvägagångssätt. En sådan deltagarbaserad plattform skulle kunna underlätta ömsesidigt lärande och rådgivning mellan aktörer genom att hjälpa dem att övervinna regleringshinder. Den skulle kunna stimulera utbildning och innovation genom att erbjuda onlinekurser, webbseminarier och workshoppar.

6.5 Erkännande av, och trovärdig kommunikation om, befintliga åtgärder kan vara starka incitament för att vidta klimatåtgärder. Finansiering och andra resurser, specialiserat stöd och makt att bidra till utformningen av beslut som påverkar aktörernas arbete möjliggör en bredare tillämpning av beprövade metoder.

6.6 Klimatambassadörer skulle kunna ges i uppdrag att underlätta samarbete mellan flera aktörer, fastställa strategiska/tematiska prioriteringar, sammankalla evenemang och skapa incitament till nya klimatåtgärder.

6.7 Sådana ambassadörer för klimatpakten skulle kunna fungera som kontaktpunkter för olika sektorer av ekonomin. Särskilda ambassadörer för ungdomar, lokalsamhällen, städer och regioner bör också utses. Ambassadörer på EU-nivå skulle ha en annan roll än ambassadörer på nationell/regional/lokal nivå. Samordningen mellan olika nivåer skulle behöva säkerställas.

6.8 Att utse ledamöter från EESK och ReK till EU-ambassadörer för de valkretsar som de företräder skulle innebära att man utnyttjar deras omfattande nätverk inom det civila samhället och de lokala och regionala myndigheterna, samt stärka samarbetet mellan de rådgivande organen och kommissionen.

6.9 Fackföreningar och näringslivsorganisationer ser till exempel vad som händer på plats och företräder på ett demokratiskt sätt arbetstagare inom olika sektorer. De är viktiga för utformningen av de olika åtgärderna för att tillgodose arbetstagarnas och företagens behov och för att kartlägga utmaningarna. Klimatambassadörer på olika nivåer i fackföreningar och inom näringslivet skulle kunna bygga vidare på den sociala dialogens styrkor, effektivt öka informationsutbytet och uppmuntra till klimatåtgärder. Detta arbete kräver en institutionell miljö som främjar rättigheter i arbetslivet.

6.10 Den digitala omvandlingen förändrar företagens organisation och produktionssätt, och många små och medelstora företag kämpar med mycket allvarliga brister i digitaliseringen. Många arbetstagare oroar sig för digitaliseringens inverkan på deras arbete, att den kan komma att leda till ökad arbetslöshet och ojämlikhet.

⁽¹³⁾ EESK:s yttrande om diskussionsunderlaget "Mot ett hållbart EU 2030" (EUT C 14, 15.1.2020, 95) och EESK:s yttrande om "Klimaträttvisa" (EUT C 81, 2.3.2018, s. 22).

6.11 För att främja finansiering och gröna investeringar och säkerställa en rättvis omställning i den gröna given har kommissionen tagit fram en taxonomi för att uppmuntra till investeringar i åtta stora ekonomiska grupper och 70 verksamhetsområden, vilket radikalt kommer att förändra deras produktion och antalet arbetstillfällen och kvaliteten på dessa. I detta dokument, som är hörnstenen i investeringsplanen för den gröna given, görs det bara en hänvisning till arbetstagarrättigheterna i ILO:s grundläggande normer.

7. Skapa verkliga och virtuella mötesplatser för klimatutbyte

7.1 Klimatpaktens tyngdpunkt bör ligga på att ge människor handlingskraft att förändra systemen genom att utforska, experimentera och visa på möjligheter. Det behövs utbildnings- och fortbildningsprogram som täcker in hela spektrumet av det civila samhället och andra icke-statliga aktörer. Det är viktigt att förbättra kunskaperna om och förståelsen för klimatutmaningen genom ett djupare och bredare upplägg och genom att förbättra kvaliteten på diskussionerna och samtalen kring problemet bland berörda aktörer.

7.2 Startklara verktyg för att strukturera och hantera utmaningarna och utnyttja möjligheter till hållbarhetsinnovationer och omställningar kommer att behövas. Många av dessa verktyg har tagits fram och prövats genom kommissionens Horisont 2020-program. I multidisciplinära sammanhang bör tillvägagångssättet vara att följa principen om "inlärning genom att tillämpa verktygen på användarnas fall".

7.3 Ledning med hjälp av berörda parter, flernivåperspektiv, framåttänk, berättelser och prognoser ur ett framtids-perspektiv samt nischförvaltning kommer att vara av avgörande betydelse för få igång klimatpakten. Denna struktur är tänkt att underlätta problemlösningsförfarandet genom att staka ut en kurs för systeminnovation för klimatförändringar och genomförandet av den gröna given.

7.4 Klimatpaktens framgång kommer delvis att avgöras av entreprenörernas och näringslivets förmåga att locka till sig bidragsfinansiering från offentliga, filantropiska och privata källor. Sådan finansiering bör syfta till att ta itu med de marknadsmisslyckanden som har gett upphov till klimatförändringarna, ha aptit för omvälvande förändringar och nå en betydande omfattning. EU:s multilaterala ram för finansiering, målinriktade europeiska och internationella offentliga och privata medel som syftar till att driva på systemförändringen på områden som begränsning av och anpassning till klimatförändringarna, kan utnyttjas för att mobilisera miljarder till innovativa klimatåtgärder. Det övergripande målet bör vara att få fram resurser, erfarenhet och förmåga för att uppnå ändamålsenliga resultat när det gäller utsläppsminskningar och ökad motståndskraft mot klimatförändringar, vilka sedan kan mångfaldigas för att påskynda förändringar och skapa hopp. Klimatpakten bör välkomna engagemanget från den nationella och internationella finanssektorn, inbegripet relevanta multilaterala och privata fonder. Dessutom bör skattesystemet återspegla principen om att maximera och bevara välfärdsekonomin.

7.5 Man bör också överväga att inkorporera fysiska och virtuella miljöer för klimatutbyten i befintliga civilsamhällesorganisationer, som skulle kunna samverka genom plattformen för berörda parter inom ramen för klimatpakten.

7.5.1 När det gäller arbetslivet skulle det vara lämpligt att inrätta observationsorgan för prognoser, analys och tolkning av arbetsrelaterade, organisatoriska och tekniska förändringar som omfattar de åtta taxonomigrupperna, med deltagande av fackföreningar, arbetsgivare och förvaltningar på EU-nivå och medlemsstatsnivå och med materiellt stöd från kommissionen.

8. Bygga upp kapacitet för att underlätta gräsrotsinitiativ

8.1 Den allmänna ramen bör vara tydligt definierad för att undvika bristande överensstämmelse med den gröna given.

8.2 De övergripande utmaningar för att engagera sig i klimatåtgärder som aktörer i det civila samhället oftast pekar ut är bristande tillgång till finansiering, brist på expertis, brist på personal och brist på erkännande⁽¹⁴⁾, samt avsaknaden av ett konsekvent budskap från EU:s och de nationella regeringarnas sida.

⁽¹⁴⁾ EESK:s studie.

8.3 Flera berörda parter har pekat ut de komplexa regelverken och administrativa bördor som hinder för klimatåtgärder. Det civila samhällets organisationer och lokalt ledda initiativ skulle kunna få stöd i form av kapacitetsbyggande insatser som hjälper dem att få ett grepp om regelverket och de administrativa förfarandena.

8.4 Tillhandahållande av både materiellt (tekniskt stöd, kapacitetsuppbyggnad, finansiering osv.) och icke-materiellt (erkännande, ökad synlighet osv.) stöd, samt underlättande av nätverk och kopplingar till specifika politikområden och processer, bör vara grundläggande inslag i en *europaisk plattform för berörda aktörer inom ramen för klimatpakten* som syftar till att uppmuntra klimatåtgärder på fältet.

8.5 Icke-statliga aktörer kan komma att ställas inför olika utmaningar när det gäller tillgången till finansiering för deras klimatinitiativ, bland annat orimliga krav på projektstorlek, privata investerarens ovilja att finansiera projekt, komplicerade förfaranden och krav för att ansöka om och få tillgång till medel⁽¹⁵⁾. Andra hinder är bland annat bristande medvetenhet om klimatfinansieringsalternativ, otillräcklig administrativ kapacitet och teknisk kunskap när det gäller att säkra finansiering, budget- och regleringsbegränsningar, säkerställande av potentiella investeringars ekonomiska bärkraft, politiska begränsningar och svårigheter med att uppfylla alltför föreskrivande kriterier för stödberättigande när det gäller EU-medel och internationella medel⁽¹⁶⁾.

8.6 EESK har föreslagit att det ska inrättas ett forum för klimatfinansiering, som skulle sammanföra nyckelaktörer för att ta itu med de viktigaste frågorna, kartlägga hinder, utforma lösningar och fastställa de mest effektiva mekanismerna för en förbättrad fördelning av finansieringen i enlighet med subsidiaritetsprincipen. En studie⁽¹⁷⁾ håller på att genomföras för att lägga upp en handlingsplan och i slutändan förbättra icke-statliga klimataktörers tillgång till finansiering.

9. På väg mot en europeisk plattform för berörda parter inom ramen för klimatpakten

9.1 Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna med den europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin föreslår EESK att man inrättar en liknande europeisk plattform för berörda aktörer inom ramen för klimatpakten.

9.2 Inkludering, öppenhet och verkligt deltagande samt egenansvar för lokala klimataktörer bör bli de vägledande principerna för plattformen.

9.3 EESK har förklarat att omställningen till en hållbar, koldioxidneutral och resurseffektiv ekonomi måste vara rättvis och att inga hushåll, samhällen, regioner, sektorer och minoriteter får lämnas på efterkälken⁽¹⁸⁾. Den europeiska plattformen för berörda aktörer inom klimatpakten bör omfatta ett observationsorgan för omställningen till klimatneutralitet som ska övervaka genomförandet av EU:s klimatpolitik på nationell och regional nivå och samla in data till stöd för beslutsfattandet på alla nivåer.

9.4 EESK stöder anordnandet av medborgarsammankomster i medlemsstaterna för att informera, inspirera och främja förståelse och ge råd kring klimatpolitiken till alla styresnivåer. Den europeiska plattformen för berörda aktörer inom klimatpakten skulle kunna främja befintliga framgångsrika erfarenheter och sprida vägledning och bästa praxis till länder, regioner och städer som är intresserade av att stå som värd för liknande sammankomster.

9.5 Den europeiska plattformen för berörda aktörer inom klimatpakten skulle kunna ges i uppdrag att anordna en medborgarförsamling på EU-nivå som skulle arrangeras gemensamt av EESK, ReK och Europaparlamentet med kommissionens stöd.

9.6 En viktig del av plattformen skulle vara ett nav för kapacitetsuppbyggnad och finansiering, som skulle ge vägledning, information och utbildning om klimatpolitik och klimatstrategier samt underlätta tillgången till finansiering för småskaliga projekt. EU:s nav och nationella nav skulle kunna inrättas i samarbete med lokala och regionala myndigheter.

⁽¹⁵⁾ EESK:s yttrande "Att underlätta tillgången till klimatfinansiering för icke-statliga aktörer" (EUT C 110, 22.3.2019, s. 14).

⁽¹⁶⁾ Rossi, L., Gancheva, M. och O'Brien, S., 2017.

⁽¹⁷⁾ Climate Finance Forum – modalities and first tasks, studie för EESK av Milieu Consulting SPRL.

⁽¹⁸⁾ EESK:s yttrande "Att inte låta någon hamna på efterkälken vid genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling" (EUT C 47, 11.2.2020, s. 30).

9.7 Den europeiska onlineplattformen för berörda parter inom ramen för klimatpakten skulle syfta till att skapa utrymme för utbyte av information och kunskap, underlätta nätverkande och bygga upp åtaganden.

9.8 Det skulle behöva inrättas en samordningsgrupp bestående av företrädare för olika aktörer för den europeiska plattformen för berörda parter inom ramen för klimatpakten. Valet av medlemmar i samordningsgruppen måste ske enligt öppna och tydliga kriterier för att säkerställa delaktighet och representativitet, samtidigt som en effektiv styrning av strukturen bibehålls. Följande berörda parter bör vara representerade: EU-institutionerna, det civila samhället inklusive näringslivet, fackföreningar, lokala och regionala myndigheter, vetenskapssamfundet, finanssektorn och ungdomar. Berörda parter från institutioner och sektorer med mindre resurser bör ges tillräckliga resurser för att kunna delta och ha en beslutsfattande roll.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

III

(Förberedande akter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

553:E (HYBRID)PLENARSESSIONEN DEN 15 OCH 16 JULI 2020

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Jämställdhetsstrategin

(COM(2020) 152 final)

(2020/C 364/11)

Föredragande: **Giulia BARBUCCI**Medföredragande: **Indrė VAREIKYTė**

Remiss	Europeiska kommissionen, 22.4.2020
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Presidiets beslut	18.2.2020
Ansvarig sektion	Sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	17.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	171/38/7

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommittén är medveten om att covid-19-pandemin har lett till olika konsekvenser för män och kvinnor och på ett mycket tydligt sätt belyst jämställdhetsaspekten när det gäller social och ekonomisk ojämlikhet. Denna fråga måste beaktas fullt ut i den nya jämställdhetsstrategin. Europeiska kommissionen bör genomföra jämställdhetsstrategin parallellt med hanteringen av konsekvenserna av covid-19, genom skraddarsydda och riktade politiska åtgärder.

1.2 EESK rekommenderar att man antar strategier för jämställdhetsintegrering inom alla organ och strukturer för programplanering och styrning och anser att kommissionen eftertryckligen bör uppmana medlemsstaterna att använda samma tillvägagångssätt. Dessutom förespråkar kommittén en intersektionell strategi för jämställdhet, även för att ta itu med flera olika former av diskriminering.

1.3 EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att säkerställa en jämn könsfördelning i de rådgivande och tekniska organ som inrättas för att diskutera politiska åtgärder i syfte att få igång ekonomin igen och förhindra social och ekonomisk marginalisering mot bakgrund av covid-19.

1.4 EESK uppmanar dessutom medlemsstaterna att se till att jämställdhetsperspektivet integreras fullt ut i återhämtningsåtgärderna efter covid-19, att ta itu med långvarig bristande jämställdhet genom ett strategiskt och strukturellt tillvägagångssätt, samt att främja och förbättra kvinnors deltagande på alla nivåer på arbetsmarknaden.

1.5 EESK efterlyser ett starkare engagemang för jämställdhet i den kommande fleråriga budgetramen 2021–2027. Detta tillvägagångssätt måste också integreras i genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och kommissionens sex prioriteringar för 2019–2024 samt i den europeiska planeringsterminens rekommendationer.

1.6 EESK stöder den jämställdhetsstrategi som kommissionen utarbetat och uppmanar kommissionen att inrätta en samordningsmekanism som omfattar alla medlemsstater, arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället.

1.7 EESK uppmanar medlemsstaterna att vidta särskilda åtgärder för att förbättra studie- och yrkesvägledningen som ett sätt att öka medvetenheten om jämställdhetsfrågor och tillhandahålla lämpliga resurser och verktyg, vilket skulle leda till en mer jämställdhetsmedveten strategi och minskad könssegregering inom utbildning och sysselsättning.

1.8 EESK efterlyser åtgärder för att undanröja den digitala könsklyftan och fullt ut integrera jämställdhetsperspektivet i den digitala agendan och agendan för artificiell intelligens, på EU- och medlemsstatsnivå, genom fastställande av en särskild agenda samt en övervakningsmekanism där jämställdhetsperspektivet beaktas med stöd av indikatorer och insamling av könsuppdelade uppgifter.

1.9 Lönegapet mellan kvinnor och män är fortfarande en av de viktigaste formerna av bristande jämställdhet och diskriminering, något som har blivit ännu tydligare under covid-19-krisen. EESK uppmanar kommissionen att omedelbart gå vidare med förslaget om att införa bindande åtgärder om insyn i lönesättningen för kvinnor och män, och kommittén är redo att spela en ledande roll när det gäller att främja en strategi för jämställdhetsintegrering för att uppnå lika lön.

1.10 EESK uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att främja en ändamålsenlig strategi för att förhindra alla former av våld mot kvinnor och erbjuda kvinnor skydd. EESK förespråkar åtgärder för att stödja och anta internationella och europeiska initiativ för att utrota våld mot kvinnor. EESK kan samarbeta med arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer för att säkerställa ett snabbt genomförande av sådana initiativ.

1.11 EESK spelar en nyckelroll när det gäller att öka medvetenheten genom att samla in och sprida god praxis bland arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer avseende verktyg och organisatorisk infrastruktur för att förebygga och erbjuda skydd mot sexuella trakasserier i hemmet och på arbetsplatsen.

1.12 EESK rekommenderar en systematisk strategi för omsorgspolitiken, som omfattar flera andra politiska aspekter (insyn i lönesättningen, offentliga tjänster, infrastruktur, beskattning, transporter, den digitala agendan och agendan för artificiell intelligens samt EU-medel). Medlemsstaterna bör fortsätta sina ansträngningar för att förbättra utbudet av överkomligheten hos och kvaliteten på platserna inom förskoleverksamhet och barnomsorg.

1.13 EESK uppmanar kommissionen att stödja medlemsstaterna när det gäller att stärka arbetsmarknadsdeltagandet bland kvinnor med funktionsnedsättning, och därmed genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, liksom alla andra utsatta grupper av kvinnor (däribland romska kvinnor och invandrarkvinnor).

1.14 Lika möjligheter att delta är avgörande för en representativ demokrati på alla nivåer – europeisk, nationell, regional och lokal nivå. EESK stöder ett jämlikt deltagande och en jämn könsfördelning i beslutsfattandet och i det politiska, ekonomiska och sociala livet, inbegripet i strukturer för social och medborgerlig dialog. Positiva åtgärder som grundar sig på rättsliga, budgetmässiga, frivilliga, organisatoriska och kulturella åtgärder är nödvändiga för att ta itu med frågan om kvinnors låga representation och deltagande i beslutsfattande organ.

1.15 EESK uppmanar återigen rådet att fortsätta diskussionerna om direktivet om en jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser.

1.16 EESK uppmanar medie- och reklambranschen att stödja ett mer balanserat deltagande av kvinnor i beslutsfattande positioner och bidra till att undanröja könsstereotyper i medieinnehåll genom att anta uppförandekoder och mekanismer för att säkerställa en jämn könsfördelning i beslutsfattande organ.

1.17 EESK uppmanar Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE) att i jämställdhetsindexet inkludera ett tematiskt fokus på jämställdhet i medierna, för att belysa bristande jämställdhet.

2. Inledning

2.1 Jämställdhet är inte bara ett av EU:s grundläggande värden⁽¹⁾, utan innebär också en bindande skyldighet att agera⁽²⁾. Kommissionen har gjort jämställdhet till en ledande princip och ett av målen under sin mandatperiod. Trots detta finns det belegg⁽³⁾,⁽⁴⁾,⁽⁵⁾ för att arbetet med att uppnå jämställdhet i EU går mycket långsamt. Detta EESK-yttrande har utarbetats som ett svar på den jämställdhetsstrategi för 2020–2025 som kommissionen lade fram i mars 2020, före covid-19-pandemins spridning. Kommittén är medveten om att covid-19-pandemin har lett till olika konsekvenser för män och kvinnor, vilket måste beaktas i jämställdhetsstrategin. Det är viktigt att understryka att denna kris förvärrar de könsrelaterade ojämlikheter som redan fanns före krisen. Kvinnor riskerar i allt högre grad att utsättas för våld och drabbas av fattigdom, flera olika typer av diskriminering och ekonomiskt beroende, och vi rekommenderar att kommissionen vidtar snabba åtgärder för att genomföra jämställdhetsstrategin parallellt med hanteringen av konsekvenserna av covid-19 för kvinnor och flickor, genom skräddarsydda och riktade politiska åtgärder. Strategins insatsområden behandlas på följande sätt:

2.1.1 **Våld mot kvinnor** är en av de värsta formerna av könsdiskriminering.

2.1.2 Kommissionen efterlyser en **systematisk analys**, kraftfullare åtgärder för att undanröja stereotyper och utrota våld, trakasserier och mobbning på grund av kön samt åtgärder för att skydda offren och ställa förövarna till svars. Våld i hemmet har ökat under covid-19-krisen, och kvinnor har varit mer utsatta för våld från sina partner i hemmet.

2.1.3 **Kvinnors sysselsättning.** Det finns belegg för att klyftorna mellan könen i ekonomin – och den bestående obalansen i fråga om omsorgsansvar – kraftigt begränsar kvinnors fullständiga sociala och ekonomiska egenmakt samt tillgång till rättvis lön, inkomst och pension. Risken för ekonomisk marginalisering påverkas också av seglivade stereotyper och intersektionella former av diskriminering. Kompetensglapp på arbetsmarknaden är en följd av flera strukturella faktorer, som i stor utsträckning är könsrelaterade. Dessa faktorer begränsar inte bara effekterna av den ekonomiska politiken, utan berövar också våra samhällen och ekonomier befintliga resurser i fråga om kvinnors färdigheter och talanger.

2.1.4 **En jämn könsfördelning i beslutsfattandet** är ett viktigt mål och ett ihållande problem. För att ta itu med de komplexa ekonomiska och sociala utmaningarna är det nödvändigt att öka antalet kvinnor i ledande ställning. Lagstiftningsåtgärder är ett alternativ för att åtgärda könsklyftorna på kort sikt.

⁽¹⁾ Artikel 2 i EU-fördraget.

⁽²⁾ Artikel 8 i EUF-fördraget: "I all sin verksamhet ska unionen syfta till att undanröja bristande jämställdhet mellan kvinnor och män och att främja jämställdhet mellan dem."

⁽³⁾ EIGE (2019), Gender Equality Index 2019 in brief: Still far from the finish line.

⁽⁴⁾ Europeiska kommissionen (2019), New vision for Gender Equality.

⁽⁵⁾ Eurofound (2020), Gender equality at work.

2.1.5 **Jämställdhetsintegrering** är en strategi för att uppnå jämställdhet genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla stadier av beslutsfattandet. I alla EU:s medlemsstater finns det en särskild jämställdhetsinfrastruktur⁽⁶⁾ som ansvarar för att genomföra jämställdhetsintegrering och för att stödja integreringen av ett jämställdhetsperspektiv i den politiska dagordningen. Sådana institutionella mekanismer bör vara bättre utrustade med ett starkare politiskt mandat och ökad kompetens för att tillhandahålla relevanta verktyg (evidensbaserad analys, systematisk insamling av konsupplade uppgifter, jämställdhetsbudgetering⁽⁷⁾) samt övervakning och utvärdering där jämställdhetsperspektivet beaktas).

2.1.6 **EU-medlen för 2021–2027** utgör en möjlighet att stödja jämställdhet. EESK har avgett ett yttrande⁽⁸⁾ där kommittén uppmanar parlamentet och rådet att införa nya och lämpliga indikatorer för att förbättra övervakningen av EU:s ekonomiska bidrag till att uppnå jämställdhetsmålen. Syftet är att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden (särskilt för dem som tillhör sårbara grupper⁽⁹⁾), t.ex. kvinnor med funktionsnedsättning⁽¹⁰⁾ och kvinnor som utsätts för flera olika former av diskriminering) och att förbättra åtgärderna för att skapa balans mellan arbete och privatliv samt tjänsterna och infrastrukturen för barnomsorg och långvarig vård och omsorg. Covid-19-krisen understryker behovet av att finansiera åtgärder som främjar balans mellan arbete och privatliv, investera i högkvalitativa och tillgängliga offentliga omsorgstjänster och upprätthålla såväl sysselsättningsnivåer som inkomststöd.

2.1.7 EESK anser också att **EU-medel bör anslås på ett mer jämställdhetsmedvetet sätt**, att jämställdhet bör vara ett fristående mål snarare än sammanslaget med icke-diskrimineringsmålen och att jämställdhetsperspektivet bättre bör integreras i alla andra särskilda mål, i enlighet med ett övergripande och intersektionellt tillvägagångssätt.

3. Allmänna kommentarer om jämställdhetsstrategin för 2020–2025 och förslag avseende genomförandet

3.1 EESK stöder kommissionens strategi att återuppta jämställdhetsintegrering som strategin för att uppnå jämställdhet och anser att covid-19-pandemins specifika konsekvenser för kvinnor bör beaktas. Den dubbla strategin – positiva åtgärder och integrering av jämställdhetsperspektivet – måste fullt ut införlivas i styrningen av mekanismerna för finansiell programplanering. Detta tillvägagångssätt måste också integreras i genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och kommissionens sex prioriteringar för 2019–2024⁽¹¹⁾ samt rekommendationerna i den europeiska planeringsterminen.

3.2 Den befintliga institutionella infrastrukturen för jämställdhet på EU-nivå (GD Rättsliga frågor och konsumentfrågor, EIGE, Europaparlamentet och EU-institutionerna liksom de rådgivande organen⁽¹²⁾ och arbetsgruppen för jämställdhet⁽¹³⁾), med stöd av data från Eurofound och Eurostat) bör integreras bättre i EU:s politiska styrningsprocess. Bortom jämställdhetsområdet i sig bör denna institutionella infrastruktur utgöra en integrerad del av den politiska mekanismen för de aktuella huvudärendena (bl.a. den digitala agendan, kompetensagendan, EU:s gröna giv och de europeiska ungdomsmålen⁽¹⁴⁾).

⁽⁶⁾ EIGE (2019), Beijing +25 policy brief: Area H – Institutional mechanisms for the advancement of women: reduced efforts from Member States.

⁽⁷⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting>.

⁽⁸⁾ EUT C 110, 22.3.2019, s. 26, punkt 1.8.

⁽⁹⁾ EUT C 110, 22.3.2019, s. 26, punkt 1.6.

⁽¹⁰⁾ EIGE (2017), The European Pillar of Social Rights as an Opportunity for Gender Equality in the EU, s. 6.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/priorities_sv.

⁽¹²⁾ Artikel 300 i EUF-fördraget.

⁽¹³⁾ Kommissionen har inrättat en arbetsgrupp för jämställdhet som består av företrädare för kommissionens samtliga avdelningar och Europeiska utrikesjämbudet för att säkerställa det konkreta genomförandet av jämställdhetsintegrering på operativ och teknisk nivå, utöver de nyckelåtgärder som anges i jämställdhetsstrategin. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_357.

⁽¹⁴⁾ <https://youthforeurope.eu/european-youth-goals-2019-2027/>.

3.3 EESK instämmer i att jämställdhet kräver en övergripande och intersektionell politisk strategi, med inriktning på de sociala och ekonomiska pullfaktorer som leder till bristande jämställdhet och med investeringar i möjliggörande faktorer som ökar jämställdheten. EESK⁽¹⁵⁾ efterlyser ett strategiskt tillvägagångssätt för att övervaka integreringen av jämställdhetsperspektivet i alla tematiska mål som fastställs i den nya budgetramen 2021–2027.

3.4 Kommittén vill fästa uppmärksamheten på att en avmattning i den ekonomiska tillväxten i EU redan är ett faktum på grund av covid-19-viruset. Det är viktigt att den makroekonomiska politikens könsspecifika inverkan bedöms och beaktas fullt ut vid genomförandet av strategin, för att undvika att befintliga brister när det gäller jämställdheten förvärras ytterligare⁽¹⁶⁾.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK uppmanar kommissionen att ta itu med den befintliga samordningsmekanismen för jämställdhet för att övervaka genomförandet av strategin, i syfte att rapportera om resultaten ur ett jämställdhetsperspektiv. Samordningsmekanismen skulle också kunna inriktas på könsspecifika aspekter vid genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och i rekommendationerna i den europeiska planeringsterminen.

4.2 EESK har redan uppmanat kommissionen att rekommendera att EU-länderna fastställer nationella mål och indikatorer för att övervaka situationen med hjälp av en årlig resultattavla.

4.3 Sätta stopp för det könsrelaterade våldet

4.3.1 Både i hemmet och på arbetet är det fortfarande vanligare att kvinnor rapporterar att de utsätts för negativa sociala beteenden och våld⁽¹⁷⁾. EESK kan spela en viktig roll när det gäller att främja ökad kunskap om fenomenet för att förebygga alla former av våld mot kvinnor. Arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer kan stödja förebyggande av våld mot kvinnor och främjande av en genusmedveten kultur genom att öka medvetenheten och samla in och utbyta god praxis.

4.3.2 Arbetsmarknadsparternas europeiska ramavtal från 2007 om trakasserier och våld i arbetet är ett verktyg för att garantera en arbetsplats som är fri från trakasserier och våld, och det ska tillämpas överallt i Europa och på alla arbetsplatser oavsett företagets storlek.

4.3.3 Internationella och europeiska initiativ för att utrota våld mot kvinnor måste stödjas och antas. EESK kan ge ett starkt stöd när det gäller ILO:s konvention om våld och sexuella trakasserier på arbetsplatsen. ILO:s konvention 190 från 2019 om våld och trakasserier bör ratificeras och genomföras av alla regeringar på internationell och europeisk nivå liksom av Europeiska unionen. EESK välkomnar också kommissionens initiativ att under 2021 föreslå åtgärder för att uppnå Istanbulkonventionens mål.

4.3.4 Nätmobbning⁽¹⁸⁾ är ett av de hinder som kvinnor möter när det gäller att delta i aktiviteter på internet och sociala nätverk. EESK har uppmanat kommissionen att stärka den tidigare arbetsgruppen "Women in Digital" och uppföljningen av initiativet "Digital4Her"⁽¹⁹⁾. Kommissionen måste anpassa dessa frivilliga åtgärder till rättsliga ramar om våld mot kvinnor.

4.3.5 EESK har vid upprepade tillfällen uppmanat kommissionen att uppdatera rekommendationen om åtgärder för att effektivt bekämpa olagligt innehåll online och uppförandekoden för att motverka olaglig hatpropaganda på nätet, som kommissionen och globala it-företag kommit överens om, genom att inbegripa nättrakasserier och nätmobbning som riktas mot kvinnor i definitionen av olaglig hatpropaganda⁽²⁰⁾.

⁽¹⁵⁾ EUT C 240, 16.7.2019, s. 3.

⁽¹⁶⁾ Se fotnot 15.

⁽¹⁷⁾ Eurofound (2020), Gender equality at work, den europeiska undersökningen om arbetsvillkor 2015, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

⁽¹⁸⁾ EIGE (2017), Gender equality and youth: opportunities and risks of digitalisation – Main report.

⁽¹⁹⁾ EUT C 440, 6.12.2018, s. 37.

⁽²⁰⁾ Se fotnot 15.

4.3.6 Kommittén föreslår att det ska inrättas en rättslig nödfond på EU-nivå som kan ge stöd åt de civilsamhällesorganisationer som ser till att lagstiftning som kränker kvinnors rättigheter prövas i domstol⁽²¹⁾.

4.4 Minska klyftorna mellan könen

4.4.1 **Utbildning.** Klyftor mellan könen kvarstår på utbildningsområdet och leder till könssegregation på arbetsmarknaden och när det gäller sysselsättning och inkomster samt kompetensglapp⁽²²⁾,⁽²³⁾. Särskilda åtgärder bör inriktas på studievägledningssystemet⁽²⁴⁾. Utbildning spelar en viktig roll när det gäller att utrota stereotyper och motverka fördomar, med början i grundskolan.

4.4.2 Teknik och kompetens på det digitala området och inom artificiell intelligens måste vara tillgängliga för alla, oavsett kön, ålder eller socioekonomisk bakgrund. Det är viktigt att öka antalet kvinnor och flickor inom sektorerna för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik samt IKT, att undanröja den digitala klyfta som ligger till grund för deras låga representation och att få fram fler kvinnliga förebilder på det digitala området för att övervinna stereotyper, särskilt med tanke på effekterna av den pågående covid-19-krisen.

4.4.3 Genom att främja fler kvinnliga IKT-utvecklare kan man kanske få bukt med den könsdiskriminering som förekommer i utformningen av en viss teknik. Det är därför avgörande att säkerställa allmän tillgång till kompetenshöjning inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, IKT och artificiell intelligens samt arbetsrättsligt skydd för kvinnor som riskerar att förlora sina arbeten på grund av att de har låg IKT-kompetens.

4.4.4 Särskild uppmärksamhet och särskilda åtgärder bör även ägnas åt jämställdhetsperspektivet i den finansiella utbildningen.

4.4.5 **Sysselsättning.** Klyftor mellan könen på sysselsättningsområdet har lett till långvariga klyftor i fråga om inkomst, tillgång till kredit, löner och pensioner, och ökar också risken för fattigdom, social utestängning och/eller hemlöshet. Trots den EU-ledda lagstiftningen om likabehandling i arbetslivet är lönegapet mellan kvinnor och män fortfarande en av de vanligaste formerna av bristande jämställdhet och diskriminering.

4.4.6 Kollektivförhandlingar kan spela en viktig roll i detta avseende. Alla åtgärder bör bidra till att minska könsklyftorna för att förbättra tillgången till socialt skydd, förbättra arbetets kvalitet och öka arbetsmarknadens stabilitet.

4.4.7 EESK välkomnar kommissionens initiativ till bindande åtgärder om insyn i lönesättningen för kvinnor och män, vilka måste införas så snart som möjligt. Sådana åtgärder kan spela en ledande roll när det gäller att främja en strategi för jämställdhetsintegrering för lika lön. Kvinnor utgör 70 % av alla arbetstagare inom vård- och omsorgssektorn i 104 länder (WHO) och 58,6 % av arbetstagarna i tjänstesektorn i hela världen (ILO), vilket utgör en risk för deras hälsa i samband med pandemin. Den övervägande andelen kvinnor i låglönesektorer och osäkra jobb placerar dem i frontlinjen när det gäller risken för att förlora arbetet och drabbas av hälsoproblem.

4.4.8 Arbeten och uppgifter som utförs inom sektorerna för omsorg, lokalvård, handel och hälso- och sjukvård utgör ett stort bidrag till samhället och till ekonomin, vilket också blivit tydligt under covid-19-krisen. Dessa arbetstillfällen och sektorer, som traditionellt sett sysselsätter många kvinnor, är ofta underbetalda, undervärderade och kännetecknas av osäkra arbetsvillkor. Därför är det viktigt att ge dessa yrken större socialt erkännande och därmed högre ekonomiskt värde, vilket skulle kunna minska lönegapet och andra klyftor mellan könen, och öka det ekonomiska och sociala värdet på dessa arbeten.

⁽²¹⁾ Se fotnot 15.

⁽²²⁾ Källa: Eurostat; Early leavers from education and training (kod: SDG_04_10); Adult participation in learning (kod: sgd_04_60); Tertiary educational attainment (kod: sgd_04_20).

⁽²³⁾ Cedefop (2020), 2020 European Skills Index.

⁽²⁴⁾ Cedefop (2019), Briefing Note, Not just new jobs: digital innovation supports careers.

4.4.9 Ökade investeringar i digitaliseringen av den offentliga sektorn möjliggör större och bättre deltagande av kvinnor och män på arbetsmarknaden och kan hjälpa dem som har omsorgsansvar eller som behöver hjälp med att övervinna byråkratiska hinder och få tillgång till offentliga tjänster ⁽²⁵⁾.

4.4.10 Kvinnliga företagare utgör fortfarande bara en liten andel av det totala antalet företagare i EU. Genom att underlätta tillgången till investeringskapital för kvinnliga företagare och främja en jämn könsfördelning i beslutsfattande positioner i finansinstitut, där beslut om investeringar fattas ⁽²⁶⁾, stöder man både kvinnligt företagande och jämställdhet.

4.4.11 **Omsorg och balans mellan arbete och privatliv.** Kvinnor utför fortfarande en större andel av det obetalda arbetet, oavsett om det rör sig om att ta hand om barn och äldre eller utföra hushållsarbete ⁽²⁷⁾. Åtgärder för balans mellan arbete och privatliv, antingen genom lagstiftning eller genom kollektivförhandlingar, kan leda till att man på ett bättre sätt kan förena behoven hos både kvinnor och män, liksom arbetstagare som också är omsorgsgivare. Pandemin har ökat den börda som oavlönat omsorgsarbete innebär, särskilt när skolor, förskolor och arbetsplatser har stängts på grund av karantänen.

4.4.12 EESK anser att direktivet om balans mellan arbete och privatliv bör genomföras, särskilt när det gäller betald ledighet, för att se till att både kvinnor och män kan utnyttja sin rätt att vara omsorgsgivare. Dessutom uppmanar EESK medlemsstaterna att göra ytterligare ansträngningar för att nå det nuvarande uppnådda målet att 33 % av alla barn under tre år ska omfattas av den formella barnomsorgen och att lägga till ett mål för barnomsorg efter skoltid, så att föräldrar kan arbeta heltid om de vill. Kommissionen bör samarbeta med medlemsstaterna för att se till att målen nås fullt ut.

4.4.13 EESK uppmanar medlemsstaterna att använda EU-medel för att förbättra utbudet av, överkomligheten hos och kvaliteten på tjänster och infrastruktur för förskoleverksamhet och barnomsorg.

4.4.14 Man måste också stärka arbetsmarknadsdeltagandet bland kvinnor med funktionsnedsättning genom att genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

4.4.15 På grund av den åldrande befolkningen bör det finnas ett starkare fokus på äldreomsorgen vid utformningen av åtgärder för att förena behov och skapa balans mellan arbete och privatliv.

4.4.16 Det krävs en systematisk strategi för omsorgspolitiken, som omfattar flera andra politiska aspekter (infrastruktur, beskattning, transporter, den digitala agendan, hälsa och kompetens, artificiell intelligens och EU-medel), där den sociala dialogen, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer kan spela en ledande roll.

4.5 Uppnå jämställdhet i beslutsfattandet

4.5.1 Lika möjligheter att delta är avgörande för en representativ demokrati på alla nivåer – europeisk, nationell, regional och lokal nivå. EESK stöder ett jämlikt deltagande och en jämn könsfördelning i beslutsfattandet och i det politiska, ekonomiska och sociala livet, inbegripet i strukturer för social och medborgerlig dialog. Positiva åtgärder som grundar sig på rättsliga, budgetmässiga, frivilliga, organisatoriska och kulturella åtgärder är nödvändiga för att ta itu med frågan om kvinnors låga representation och deltagande i beslutsfattande organ.

4.5.2 Könsklyftor på arbetsmarknaden leder också till obalans mellan könen i beslutsfattandet. Det finns två gånger fler män än kvinnor i ledande ställning i EU. Kvinnor är underrepresenterade på chefspositioner i nästan alla ekonomiska sektorer. Könsfördelningen på ledande positioner är jämnast inom den offentliga sektorn ⁽²⁸⁾.

⁽²⁵⁾ EUT C 440, 6.12.2018, s. 37, punkt 1.12.

⁽²⁶⁾ Eurofound (2019), Female entrepreneurship: Public and private funding, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

⁽²⁷⁾ EIGE (2017), The European Pillar of Social Rights as an Opportunity for Gender Equality in the EU, s. 8.

⁽²⁸⁾ Eurofound (2018), Women in management: Underrepresented and overstretched?, Europeiska unionens publikationsbyrå, Luxemburg.

4.5.3 Lagstiftning kan hjälpa, men det är inte troligt att den i sig räcker för att påverka kulturen och de organisatoriska mekanismerna. Man kan även eftersträva en jämn könsfördelning i beslutsfattandet och i det politiska, ekonomiska och sociala livet genom att anta en strategi för jämställdhetsintegrering, som syftar till att säkerställa positiva förutsättningar och större medvetenhet om jämställdhetsfrågor för att öka kvinnors deltagande på beslutsfattande nivå.

4.5.4 EESK uppmanar rådet att fortsätta diskussionerna om direktivet om jämnare könsfördelning i bolagsstyrelser ⁽²⁹⁾. Kommittén uppmanar också företag att gå i täten och avsevärt öka antalet kvinnor på de högsta beslutsfattande positionerna.

4.5.5 Kommittén har rekommenderat ⁽³⁰⁾ att man överväger ändamålsenliga strategier och verktyg (t.ex. rättsliga, budgetmässiga och frivilliga åtgärder och könskvotering) för att uppnå en jämn könsfördelning när det gäller poster som tillsätts genom val eller nominering inom större politiska strukturer och föreslår att kommissionen fortsätter att stödja medlemsstaterna i arbetet på detta område. Kommittén uppmanar därför på nytt ⁽³¹⁾ rådet att se över sina riktlinjer för utnämningen av EESK-ledamöter för att ta hänsyn till den ekonomiska, sociala och demografiska utvecklingen inom unionen.

4.6 Jämställdhetsintegrering

4.6.1 Jämställdhetsintegrering är det bästa sättet att integrera ett jämställdhetsperspektiv bland alla aktörer och på alla nivåer, men den operativa dimensionen och genomförandet måste förbättras.

4.6.2 För programperioden 2021–2027 efterlyser EESK ett starkare engagemang för jämställdhet. De grundförutsättningar som främjar jämställdhet och som ska säkerställa att program, projekt och medel är relevanta och sammanhängande måste genomföras och utvärderas på ett ändamålsenligt sätt.

4.6.3 EESK stöder den jämställdhetsstrategi som kommissionen utarbetat och uppmanar kommissionen att ta itu med de befintliga samordningsmekanismerna (den rådgivande kommittén för lika möjligheter för kvinnor och män, högnivågruppen för jämställdhetsintegrering och arbetsgruppen för jämställdhet) för att övervaka att strategin genomförs på ett korrekt sätt, rapportera om resultaten och underlätta utbyte av metoder och erfarenheter på EU-nivå.

4.7 Genus i media

4.7.1 Mediernas inverkan på jämställdheten har länge underskattats, trots att de spelar en avgörande roll för att forma samhället. Mediebranschen bör inta en ledande roll för att se till att reklamen har en positiv snarare än negativ inverkan när det gäller att framställa och främja jämställdhet i samhället.

4.7.2 I syfte att förbättra jämställdheten inom mediebranschen är det viktigt att öka kvinnors deltagande på de högsta beslutsfattande positionerna ⁽³²⁾, ⁽³³⁾ och att anta uppförandekoder samt andra åtgärder ⁽³⁴⁾, ⁽³⁵⁾, som förbjuder sexism och stereotyper och stöder integreringen av jämställdhetsperspektivet i den organisatoriska omvandlingen av mediesektorn och det innehåll som denna producerar.

4.7.3 Det är viktigt att inse konsekvenserna av könsstereotyper i medieinnehåll. EESK anser att ett nytt tematiskt fokus – media och reklam – bör inkluderas i EIGE:s nästa jämställdhetsindex.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽²⁹⁾ Se fotnot 15.

⁽³⁰⁾ EUT C 240, 16.7.2019, s. 1.

⁽³¹⁾ Se fotnot 30.

⁽³²⁾ Gender Equality Index, EIGE (2019).

⁽³³⁾ Gender Statistics Database, EIGE (2020).

⁽³⁴⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/good-practices/denmark/kvinfo-expert-database>.

⁽³⁵⁾ [http://www.womeninnews.org/ckfinder/userfiles/files/Gender%20Balance%20Guidebook_FINAL_RGB%20\(1\).pdf](http://www.womeninnews.org/ckfinder/userfiles/files/Gender%20Balance%20Guidebook_FINAL_RGB%20(1).pdf).

BILAGA

Följande ändringsförslag avslogs under debatten, men fick minst en fjärdedel av rösterna (artikel 59.3 i arbetsordningen):

1. Punkt 1.9

Ändra enligt följande:

1.9 Lönegapet mellan kvinnor och män är fortfarande en av de viktigaste formerna av bristande jämställdhet och diskriminering, något som har blivit ännu tydligare under covid-19-krisen. EESK uppmanar kommissionen att beakta covid-19-krisens dramatiska konsekvenser för företag och i synnerhet små och medelstora företag, att överväga att skjuta upp det rättsliga, bindande förslaget och att använda tiden för vederbörligt samråd med arbetsmarknadens parter, omedelbart gå vidare med förslaget om att införa bindande åtgärder om insyn i lönesättningen för kvinnor och män, och kommittén EESK är redo att spela en ledande roll när det gäller att främja en strategi för jämställdhetsintegrering för att uppnå lika lön.

Resultat av omröstningen:

Röster för: 70

Röster emot: 120

Nedlagda röster: 13

2. Punkt 4.4.7

Ändra enligt följande:

4.4.7 ~~EESK välkomnar~~ kommissionens initiativ till bindande åtgärder om insyn i lönesättningen för kvinnor och män, vilka ~~måste införas så snart som möjligt, och kan spela en ledande roll när det gäller att främja en strategi för jämställdhetsintegrering för lika lön. EESK uppmanar kommissionen att beakta covid-19-krisens dramatiska konsekvenser för företag och i synnerhet små och medelstora företag, att överväga att skjuta upp det rättsliga, bindande förslaget och att använda tiden för vederbörligt samråd med arbetsmarknadens parter.~~ Kvinnor utgör 70 % av alla arbetstagare inom vård- och omsorgssektorn i 104 länder (WHO) och 58,6 % av arbetstagarna i tjänstesektorn i hela världen (ILO), vilket utgör en risk för deras hälsa i samband med pandemin. Den övervägande andelen kvinnor i låglönesektorer och osäkra jobb placerar dem i frontlinjen när det gäller risken för att förlora arbetet och drabbas av hälsoproblem.

Resultat av omröstningen:

Röster för: 70

Röster emot: 121

Nedlagda röster: 12

3. Punkt 4.4.8

Ändra enligt följande:

4.4.8 Arbeten och uppgifter som utförs inom sektorerna för omsorg, lokalvård, handel och hälso- och sjukvård utgör ett stort bidrag till samhället och till ekonomin, vilket också betonades under covid-19-krisen. ~~Inom Dessa arbetstillfällen arbeten och sektorer, som traditionellt sett sysselsätter många kvinnor, skulle covid-19-krisen kunna få en negativ inverkan på arbetsvillkoren, är ofta underbetalda, undervärderade och kännetecknade av osäkra arbetsvillkor.~~ Därför är det viktigt att ge dessa yrken större socialt erkännande och därmed högre ekonomiskt värde, vilket skulle kunna minska lönegapet och andra klyftor mellan könen, och öka dessa arbetstillfällens ekonomiska och sociala värde.

Resultat av omröstningen:

Röster för: 68

Röster emot: 121

Nedlagda röster: 13

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Vitbok om artificiell intelligens – en EU-strategi för spetskompetens och förtroende

(COM(2020) 65 final)

(2020/C 364/12)

Föredragande: **Cateljine MULLER**

Remiss	Kommissionen, 9.3.2020
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	25.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	207/0/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK berömmar kommissionen för dess strategi, som beskrivs i vitboken om artificiell intelligens (AI) och syftar till att uppmuntra spridningen av AI-teknik och samtidigt se till att den överensstämmer med europeiska etiska normer, rättsliga krav och sociala värden.

1.2 EESK välkomnar också målet att utnyttja EU:s styrka på industrins och företagens marknader och betonar vikten av att främja **investeringar, infrastruktur, innovation och kompetens**, så att företag, inklusive små och medelstora företag, och samhället som helhet kan ta vara på AI:s möjligheter. AI-innovation bör främjas för att maximera fördelarna med AI-system, samtidigt som man förebygger och minimerar riskerna.

1.3 Kommittén anser dock att inriktningen på enbart datadriven AI är alltför snäv för att göra EU till en verklig ledare när det gäller avancerad, tillförlitlig och konkurrenskraftig AI. **EESK uppmanar kommissionen att också främja en ny generation AI-system som är kunskaps- och resonemangsbaserade och som upprätthåller mänskliga värden och principer.**

1.4 EESK uppmanar kommissionen att (i) **främja tvärvetenskaplighet inom forskningen** genom att involvera andra discipliner såsom juridik, etik, filosofi, psykologi, arbetsvetenskap, humaniora, ekonomi osv., (ii) **involvera relevanta intressenter** (fackföreningar, yrkessammanslutningar, företagsorganisationer, konsumentorganisationer, icke-statliga organisationer) i debatten om AI och som jämbördiga partner i EU-finansierade forskningsprojekt och andra projekt, t. ex. det offentlig-privata partnerskapet om AI, sektorsdialoger samt programmet för anammande av AI inom den offentliga sektorn och det ledande referenscentrumet ("lighthouse centre"), och (iii) **fortsätta att utbilda och informera en bredare allmänhet** om de möjligheter och utmaningar som AI medför.

1.5 EESK uppmanar kommissionen att mer ingående ta ställning till **effekterna av AI på hela spektrumet av grundläggande fri- och rättigheter**, inklusive – men inte bara – rätten till en rättvis rättegång, till rättvisa och öppna val och till mötes- och demonstrationsfrihet samt rätten att inte bli diskriminerad.

1.6 EESK fortsätter att **motsätta sig införandet av varje slags form av rättskapacitet för AI**. Detta skulle innebära att ansvarsbestämmelsernas preventiva beteendekorrigerande verkan urholkades och det uppstod en moralisk risk vid både utvecklingen och användningen av AI, vilket skapar möjligheter till missbruk.

1.7 EESK efterlyser ett **kontinuerligt och systematiskt sociotekniskt tillvägagångssätt**, som granskar tekniken ur alla perspektiv och genom olika linser, snarare än en föregående bedömning av överensstämmelse av AI med hög risk som bara görs en gång (eller till och med regelbundet).

1.8 EESK varnar för att kravet på "högrisksektor" skulle kunna utesluta många AI-tillämpningar och AI-användningar som i sig innebär hög risk, utöver biometrisk identifiering och AI som används vid rekrytering. EESK rekommenderar att kommissionen upprättar en förteckning över **gemensamma kännetecken hos AI-tillämpningar eller AI-användningar som anses ha en inneboende hög risk**, oavsett sektor.

1.9 EESK uppmanar starkt till att användning av biometrisk identifiering endast tillåts (i) om det finns en vetenskapligt bevisad effekt, (ii) i kontrollerade miljöer och (iii) på strikta villkor. **En utbredd användning av AI-baserad biometrisk identifiering för övervakning eller för att spåra, bedöma eller kategorisera människor eller människors beteende eller känslor bör vara förbjudet.**

1.10 EESK förespråkar **ett tidigt och nära samarbete med arbetsmarknadens parter** när AI-system införs på arbetsplatserna, i enlighet med tillämpliga nationella bestämmelser och nationell praxis, för att se till att systemen är användbara och överensstämmer med arbetstagarnas rättigheter och arbetsvillkoren.

1.11 EESK förespråkar också ett tidigt och nära samarbete med de arbetstagare som i slutändan kommer att arbeta med AI-systemen och arbetstagare med expertkunskaper på områdena juridik, etik och humaniora när AI-system införs, så att systemen är avpassade till lagstiftning och etiska krav, men också till arbetstagarnas behov, så att arbetstagarna behåller självständigheten i förhållande till sitt arbete och AI-system som förbättrar arbetstagarnas färdigheter och arbetstillfredsställelse.

1.12 **AI-teknik och AI-metoder som används för att bekämpa covid-19-pandemin bör vara stabila, effektiva, öppna och förklarliga. De bör också respektera mänskliga rättigheter, etiska principer och befintlig lagstiftning samt vara rättvisa, inkluderande och frivilliga.**

1.13 EESK uppmanar kommissionen att inta en ledande roll för att säkerställa bättre samordning inom Europa av de AI-lösningar och metoder som används för att bekämpa covid-19-pandemin.

2. EU:s vitbok om artificiell intelligens

2.1 EESK noterar med tillfredsställelse att kommissionen tar upp många av rekommendationerna från tidigare EESK-yttranden och från expertgruppen på hög nivå för AI-frågor och uppmanar till att sprida AI-teknik samtidigt som man ser till att den följer europeiska etiska normer, rättsliga krav och sociala värden, med stöd av vad kommissionen kallar ett "ekosystem för spetskompetens och förtroende".

2.2 EESK välkomnar de förslag som riktar sig till företag, inbegripet små och medelstora företag, och samhället som helhet om att utnyttja möjligheterna med utvecklingen och användningen av AI. EESK betonar vikten av att främja investeringar, infrastruktur, innovation och kompetens för att förbättra EU:s konkurrenskraft på global nivå.

Strategi där människan har kontrollen

2.3 Vitboken har dock också en något "uppgiven" ton, och insinuerar att AI "överrumplat oss", vilket inte ger oss någon annan möjlighet än att reglera användningen av den. EESK tror verkligen på EU:s åtagande att se till att Europa endast godtar AI som är tillförlitlig och därför bör våga inta en mycket starkare ståndpunkt här. Vi uppmanar därför kommissionen att alltid hålla möjligheten öppen att inte alls godkänna en viss typ av (användning av) artificiell intelligens. Detta är vad EESK har kallat **"human-in-command"**-strategin för AI, en strategi där människan har kontrollen, som vi måste främja.

Utnyttjande av artificiell intelligens i Europa – en framåtblickande definition

2.4 Den definition av AI som används i vitboken är "en samling tekniker som kombinerar data, algoritmer och datorkapacitet". Senare i texten definieras **data** och **algoritmer** som de viktigaste delarna av AI. Denna definition skulle dock omfatta alla programvaror som någonsin har gjorts, inte bara AI. Det finns fortfarande ingen allmänt vedertagen definition av AI, som är en generisk term för en rad olika datortillämpningar.

2.5 **Vitbokens inriktning på enbart datadriven AI är alltför snäv för att göra EU till en verklig ledare när det gäller avancerad, tillförlitlig och konkurrenskraftig AI.** Vitboken utesluter möjligheten att överväga och därmed styra och reglera många lovande AI-system. EESK uppmanar kommissionen att också främja en ny generation AI-system som integrerar datadrivna strategier med **kunskaps- och resonemangsbaserade metoder**, så kallade hybridsystem. I vitboken erkänns dock behovet av hybridsystem i **förklarbarhets**syfte, men fördelarna med hybridsystem går längre än förklarbarheten: de kan påskynda och/eller bromsa inlärning och validera och kontrollera maskininlärningsmodellen.

2.6 Vitboken fokuserar endast på snedvridningar i förhållande till data, men inte alla snedvridningar beror på att data är av låg kvalitet eller begränsade. **Utformningen av alla artefakter är i sig en ackumulation av snedvridna val** på olika nivåer, från de indata som beaktats till de mål som fastställts för en optimal användning. Alla dessa val är på ett eller annat sätt beroende av en inneboende partiskhet hos den eller de personer som gör dem.

2.7 Det viktigaste är dock att AI-systemen är mer än bara summan av deras programvarukomponenter. **AI-systemen omfattar också det sociotekniska system som omger dem.** När man överväger AI-styrning och AI-reglering bör fokus också ligga på de sociala strukturer som omger den: de organisationer, företag, olika yrken och personer och institutioner som skapar, utvecklar, sprider, använder och kontrollerar AI, och de personer som påverkas av den, t.ex. medborgare i deras kontakter med myndigheter, företag, konsumenter, arbetstagare och hela samhället som helhet.

2.8 Det bör också noteras att **rättsliga definitioner (för styrning och reglering) skiljer sig från rent vetenskapliga definitioner**, då ett antal olika krav måste uppfyllas, såsom delaktighet, precision, varaktighet, omfattning och praktisk genomförbarhet. En del av dessa är rättsligt bindande krav och en del anses vara god regleringspraxis.

Att sammanföra alla krafter

2.9 EESK välkomnar insatserna för att ta itu med det fragmenterade AI-landskapet i Europa genom att sammanföra AI-forskare, fokusera på små och medelstora företag och samarbeta med den privata och den offentliga sektorn. Dessutom rekommenderar EESK följande åtgärder: (i) främja tvärvetenskaplighet inom forskningen genom att involvera andra discipliner såsom juridik, etik, filosofi, psykologi, arbetsvetenskap, humaniora, ekonomi osv., (ii) involvera relevanta intressenter (fackföreningar, företagsorganisationer, konsumentorganisationer och icke-statliga organisationer) i debatten om AI och som jämbördiga partner i EU-finansierade forskningsprojekt och andra projekt, t.ex. det offentlig-privata partnerskapet om AI, sektorsdialoger, programmet för anammande av AI inom den offentliga sektorn och det ledande referenscentrumet ("lighthouse centre"), och (iii) fortsätta att utbilda och informera en bredare allmänhet om de möjligheter och utmaningar som AI medför.

Artificiell intelligens och lagen

2.10 I vitboken erkänns det faktum att **AI inte fungerar i en rättslös värld.** EESK välkomnar särskilt betoningen på AI:s konsekvenser för de grundläggande rättigheterna och rekommenderar att kommissionen mer ingående tar ställning till effekterna av AI på en rad grundläggande rättigheter och friheter, såsom yttrande- och åsiktsfrihet, och rätten till respekt för privatlivet (som går långt utöver skyddet av människors personuppgifter), till en rättvis rättegång, till rättvisa och öppna val och till mötes- och demonstrationsfrihet samt rätten att inte bli diskriminerad.

2.11 EESK välkomnar den tydliga ståndpunkt som framförs i vitboken om tillämpligheten av befintliga ansvarssystem på AI och ansträngningarna att bygga vidare på dessa system för att ta itu med de nya risker som AI kan ge upphov till, åtgärda brister i kontrollen av efterlevnaden om det är svårt att fastställa vem som är den faktiska ekonomiska aktören och göra systemen anpassningsbara till AI-systemens föränderliga funktion.

2.12 Kommissionen bör också erkänna att AI inte känner några gränser och att ansträngningarna inte kan och inte bör vara begränsade till Europa. Man bör nå ett allmänt samförstånd över hela världen som grundar sig på diskussioner mellan och forskning av juridiska experter och syftar till att försöka fastställa en gemensam internationell rättslig ram.

2.13 EESK **fortsätter** under alla omständigheter att **starkt motsätta sig införandet av varje slags form av rättskapacitet för AI**. Detta skulle innebära att ansvarsbestämmelsernas preventiva beteendekorrigerande verkan urholkades och det uppstod en moralisk risk vid både utvecklingen och användningen av AI, vilket skapar möjligheter till missbruk.

Reglering av artificiell intelligens med hög risk

2.14 EESK välkomnar den riskbaserade metoden för att kontrollera effekterna av AI. Kommissionen aviserar ett regelverk för "AI med hög risk", som måste uppfylla kraven på robusthet, korrekthet, reproducerbarhet, öppenhet, mänsklig tillsyn och dataförvaltning. Enligt vitboken uppfyller en AI-tillämpning med hög risk två kumulativa kriterier: (i) sektorn har hög risk och (ii) användningen av AI-tillämpningen innebär hög risk. I vitboken anges två exempel på AI-tillämpningar eller användningsområden som kan anses innebära en hög risk i sig, dvs. oavsett sektor. I vitboken kvalificeras också biometrisk identifiering som en tillämpning med hög risk i sig. Den uttömmande förteckningen över högrisksektorer (som ses över regelbundet) omfattar nu följande sektorer som potentiella högrisksektorer: hälso- och sjukvård, transport, energi och delar av den offentliga sektorn.

2.15 Det andra kriteriet, att AI-tillämpningen används på ett riskabelt sätt, är lösare, vilket tyder på att olika risknivåer kan beaktas. EESK föreslår att man lägger till samhälle och miljö som påverkansområden här.

2.16 I enlighet med vitbokens logik kommer en AI-tillämpning med **hög risk** som används i en sektor med **låg risk** i princip inte att omfattas av regelverket. EESK betonar att oönskade negativa effekter av AI med hög risk i en lågrisksektor skulle kunna utesluta AI-tillämpningar eller AI-användning från regleringen, och ge ett "fönster" för kringgående av regler: tänk på riktad reklam (en lågrisksektor), som har visat sig kunna ha segregrande, diskriminerande och splittrande effekt, till exempel vid val eller för individuell prissättning (högriskanvändning eller -effekt). **EESK rekommenderar att man fastställer gemensamma kännetecken för AI-tillämpningar eller AI-användning som anses utgöra en hög risk i sig**, oavsett inom vilken sektor de används.

2.17 EESK erkänner visserligen behovet av överensstämmelsetest av AI, men fruktar att en enstaka (eller till och med regelbundet återkommande) **föregående bedömning av överensstämmelsen** inte räcker för att garantera en tillförlitlig och människocentrerad utveckling, spridning och användning av AI på ett hållbart sätt. **Tillförlitlig AI behöver en kontinuerlig och systematisk socioteknisk metod** som granskar tekniken ur alla perspektiv och genom olika linser. När det gäller beslutsfattande kräver detta ett tvärvetenskapligt tillvägagångssätt där beslutsfattare, akademiker från olika områden, arbetsmarknadens parter, yrkessammanslutningar, yrkesverksamma, företag och icke-statliga organisationer kontinuerligt arbetar tillsammans. Särskilt när det gäller tjänster av allmänt intresse som har samband med människors hälsa, säkerhet och välbefinnande och som bygger på förtroende, måste det garanteras att AI-systemen är anpassade till de praktiska kraven och inte kan ha företräde framför människors ansvar.

Biometrisk identifiering

2.18 EESK välkomnar kommissionens uppmaning att inleda en offentlig debatt om användningen av biometrisk identifiering som drivs av AI. Biometrisk identifiering av mikroutryck, gångart, röst (eller röstläge), hjärtfrekvens, temperatur osv. används redan för att bedöma eller till och med förutsäga vårt beteende, mentala tillstånd och våra känslor bland annat vid rekrytering. För att vara mycket tydlig **finns det inga tillförlitliga vetenskapliga belägg som tyder på att en persons inre känslor eller mentala tillstånd kan "avläsas" korrekt från hans eller hennes ansiktsuttryck, gångart, hjärtfrekvens, röstläge eller temperatur, än mindre att det framtida beteendet skulle kunna förutses på detta sätt.**

2.19 **Det bör också noteras att den allmänna dataskyddsförordningen endast i viss utsträckning begränsar behandlingen av biometriska uppgifter.** I den allmänna dataskyddsförordningen definieras biometriska uppgifter som "personuppgifter som har erhållits genom en särskild teknisk behandling som rör en fysisk persons fysiska, fysiologiska eller beteendemässiga kännetecken och som möjliggör eller bekräftar en entydig identifiering av denna fysiska person". Många biometriska identifieringstekniker är dock inte utformade för att entydigt identifiera en person, utan endast för att bedöma en persons beteende eller känslor. Dessa användningar kanske inte omfattas av definitionen av biometriska uppgifter (eller behandling av dem) enligt den allmänna dataskyddsförordningen.

2.20 Biometrisk identifiering påverkar också vår bredare rätt till respekt för privatliv, identitet, självständighet och psykisk integritet genom att skapa en situation där vi (hela tiden) ses, följs och identifieras. **Detta skulle kunna ha en psykologisk "hämmande effekt", så att människor kan känna sig benägna att anpassa sitt beteende till en viss standard.** Detta utgör en kränkning av vår grundläggande rätt till personlig integritet (moralisk och psykisk integritet). Biometrisk identifiering skulle dessutom kunna påverka andra grundläggande fri- och rättigheter, såsom mötesfriheten och rätten att inte bli diskriminerad.

2.21 EESK rekommenderar att användning av biometrisk identifiering **endast tillåts om det finns en vetenskapligt bevisad effekt, i kontrollerade miljöer och på strikta villkor.** En utbredd användning av AI-baserad biometrisk identifiering för att övervaka, spåra, bedöma eller kategorisera människor eller människors beteende eller känslor bör vara förbjudet.

Inverkan av artificiell intelligens på arbete och kompetens

2.22 EESK noterar att vitboken saknar en strategi för hur man ska hantera effekterna av AI på arbetet, trots att detta var ett uttryckligt inslag i 2018 års europeiska strategi för artificiell intelligens.

2.23 EESK förespråkar en **tidig och nära medverkan av alla typer av arbetstagare och tjänsteleverantörer, inklusive frilansare, egenföretagare och behovsanställda**, dvs. inte bara personer som utformar eller utvecklar AI, utan också dem som köper, använder, arbetar med eller påverkas av AI-systemen. **Den sociala dialogen måste äga rum före** införandet av AI-teknik på arbetsplatsen, i enlighet med tillämpliga nationella regler och praxis. På arbetsplatsen bör tillgång till och styrning av arbetstagardata vägledas av principer och bestämmelser som förhandlas fram av arbetsmarknadens parter.

2.24 EESK skulle vilja fästa särskild uppmärksamhet vid **AI som används vid anställning, avskedande och utvärdering och bedömning av arbetstagare.** I vitboken nämns AI som används vid rekrytering som ett exempel på en högriskstillämpning som skulle omfattas av reglering oavsett sektor. EESK rekommenderar att detta användningsområde utvidgas till att omfatta AI som används vid avskedande och vid utvärdering och utvärdering av arbetstagare, men också att man undersöker de gemensamma egenskaperna hos AI-tillämpningar som skulle innebära en högriskanvändning på arbetsplatsen, oavsett sektor. AI-tillämpningar som saknar vetenskaplig grund, t.ex. detektering av känslor genom biometrisk identifiering, bör inte tillåtas i arbetsmiljöer.

2.25 Att upprätthålla och lära sig AI-färdigheter är nödvändigt för att människor ska kunna anpassa sig till den snabba utvecklingen inom artificiell intelligens. Men politiken och de finansiella medlen kommer också att behöva **riktas in på utbildning och kompetensutveckling** på områden som inte kommer att hotas av AI-system (dvs. uppgifter där samspelet mellan människor står i främsta rummet, såsom allmännyttiga tjänster som rör människors hälsa, säkerhet och välbefinnande och som bygger på förtroende, där människa och maskin samarbetar eller uppgifter som vi vill att människor ska fortsätta göra).

3. Artificiell intelligens och coronaviruset

3.1 AI kan bidra till en bättre förståelse av coronaviruset och covid-19 samt skydda människor från exponering, hjälpa till att hitta ett vaccin och undersöka behandlingsalternativ. Det är dock fortfarande viktigt att vara öppen och tydlig om vad AI kan och inte kan göra.

3.2 **Robusthet och effektivitet:** Datadriven AI för att prognostisera spridningen av coronaviruset är potentiellt problematisk eftersom det finns för lite uppgifter om coronaviruset för att AI ska få tillförlitliga resultat. De knapphändiga uppgifter som har blivit tillgängliga är dessutom ofullständiga och snedvridna. Att använda dessa uppgifter för maskininlärningsstrategier skulle kunna leda till många falska negativa och falska positiva resultat.

3.3 Det är ytterst viktigt med **insyn** i de uppgifter och de modeller som används samt resultatens **förklarbarhet**. Särskilt i denna tid har världen inte råd att fatta beslut som grundar sig på "svarta lådor".

3.4 När AI används för att bekämpa denna pandemi är **respekten för mänskliga rättigheter, etiska principer och befintlig lagstiftning** viktigare än någonsin. Särskilt när AI-verktyg kan inkräkta på de mänskliga rättigheterna måste det finnas ett berättigat intresse av att använda dem. De måste vara strikt nödvändiga, proportionerliga och framför allt tidsbegränsade.

3.5 Slutligen måste vi säkerställa **rättvisa och inkludering**. AI-system som håller på att utvecklas för att bekämpa pandemin bör vara opartiska och inte diskriminera. De bör dessutom vara tillgängliga för alla och ta hänsyn till de samhällsliga och kulturella skillnaderna mellan de olika berörda länderna.

Spårings- och hälsoövervakningsappar

3.6 Enligt virologer och epidemiologer krävs det effektiv spårning, övervakning och skydd av människors hälsa när man öppnar upp samhället och ekonomin efter en nedstängning. Många **appar** utvecklas för närvarande för spårning och utförande av hälsokontroller, något som vanligtvis (och traditionellt) har utförts av yrkesverksamma. I hela världen har många regeringar satt stor tillit till spårningsappar som ett sätt att öppna upp samhället igen.

3.7 Användningen av dessa typer av appar är ett mycket radikalt steg. Därför är det viktigt att kritiskt granska om applikationerna är **användbara, nödvändiga och ändamålsenliga** samt deras samhällsliga och rättsliga konsekvenser, innan ett beslut fattas om att använda dem. Det måste fortfarande vara möjligt att inte använda appar, och mindre invasiva lösningar bör prioriteras.

3.8 Det är mycket viktigt att spårningsapparna är **effektiva och tillförlitliga**, eftersom ineffektivitet och bristande tillförlitlighet kan leda till många falska positiva och falska negativa resultat, en falsk känsla av trygghet och därmed en större smittrisk. De första vetenskapliga simuleringarna väcker allvarliga tvivel om huruvida en spårningsapp över huvud taget kommer att ha någon positiv inverkan på spridningen av viruset, även om den används till 80 % eller 90 %. En app kan inte heller registrera särskilda omständigheter, t.ex. förekomsten av plexiglas och fönster eller användning av personlig skyddsutrustning.

3.9 Dessutom **leder dessa appar till ett (partiellt) åsidosättande av olika mänskliga rättigheter och friheter**, eftersom de påverkar vår föreningsfrihet, rätten till säkerhet, rätten till icke-diskriminering och rätten till personlig integritet.

3.10 Även om personlig integritet är mycket viktigt handlar det om mycket mer än våra personuppgifter och vår anonymitet. Personlig integritet handlar också om rätten att inte följas, spåras och övervakas. Det är vetenskapligt bevisat att människor när de vet att de är övervakade börjar bete sig annorlunda. Enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna utgör denna "hämmande effekt" ett intrång i vår personliga integritet. Samma breda integritetsbegrepp bör ingå i debatten om AI.

3.11 Det finns en risk att de uppgifter som samlas in (nu eller i framtiden) inte bara kommer att användas för att bekämpa den aktuella pandemin, utan också för att beskriva, kategorisera och betygsätta människor i olika syften. I en mer avlägsen framtid är det till och med möjligt att föreställa sig att en **funktionsglidning** skulle kunna leda till oönskade typer av profilering i samband med kontroll och övervakning, att det accepteras i samband med försäkringar eller sociala förmåner, anställning eller avskedande osv. De uppgifter som samlas in med hjälp av sådana appar får därför under inga omständigheter användas för profilering, riskgradering, klassificering eller prediktion.

3.12 Dessutom kommer **alla AI-lösningar som används under dessa extraordinära omständigheter, även om avsikterna är goda, att skapa prejudikat**, oavsett om vi gillar det eller inte. Tidigare kriser har visat att sådana åtgärder, trots alla goda avsikter, i praktiken aldrig kommer att försvinna.

3.13 Användningen av AI under denna pandemi bör därför alltid mätas och vägas mot flera överväganden, såsom: (i) Är den effektiv och tillförlitlig? (ii) Finns det mindre invasiva lösningar? (iii) Uppväger fördelarna de samhällsliga och etiska problemen och de problem som rör de grundläggande rättigheterna? och iv) Kan en ansvarsfull kompromiss uppnås mellan motstridiga grundläggande rättigheter och friheter? Dessutom får dessa typer av system **inte tas i bruk under någon form av skyldighet eller tvång**.

3.14 EESK uppmanar de politiska beslutsfattarna att **inte alltför lätt ge efter för tanken att tekniken är en lösning på allt**. Med tanke på situationens allvar rekommenderar vi att tillämpningar kopplade till projekt som syftar till att hjälpa till att kontrollera pandemin baseras på sund forskning inom epidemiologi, sociologi, psykologi, juridik, etik och systemvetenskap. Innan man fattar beslut om användningen av dessa system måste effektivitets-, behovs- och känslighetsanalyser och simuleringar genomföras.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin För ett renare och mer konkurrenskraftigt Europa

(COM(2020) 98 final)

(2020/C 364/13)

Föredragande: **Antonello PEZZINI**

Medföredragande: **Cillian LOHAN**

Remiss	Kommissionen, 22.4.2020
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	25.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	215/2/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) är fast övertygad om att hållbarhet är en av pelarna i Europas framtida utveckling, genom en skicklig och deltagandebaserad övergång med stöd i den cirkulära ekonomins kultur.

1.2 Vid övergången till cirkulära former i den europeiska ekonomin får man inte bortse från det socioekonomiska sammanhang inom vilket denna för närvarande måste ske. De utmaningar som hälsokrisen leder till måste dock möjliggöra en renässans, på ny grund, med de förutsättningar som krävs för att snabbare lägga grunden till nya cirkulära former.

1.3 Den nya kultur som ligger till grund för den cirkulära ekonomin bör ge oss tillfälle att snabbare införa ett nytt välståndsbegrepp för de lokala och regionala myndigheterna, med nya kriterier, och alltså se till mer än bara BNP ⁽¹⁾.

1.4 Större tonvikt bör läggas vid spridningen av en "cirkulär kultur", genom utbildning, kapacitetsuppbyggnad och ökad ansvarsskyldighet, så att människor uppmuntras att anpassa sig och ändra sina dagliga vanor och beteenden.

1.5 Europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin bör utvecklas och skulle kunna stödja olika politiska initiativ som skulle vara till hjälp för att underlätta övergången till cirkularitet.

1.6 Kommittén välkomnar förslagen i handlingsplanen för den cirkulära ekonomin och anser att de åtgärder som syftar till att genomföra övergången vederbörligen bör beaktas vid utarbetandet av planerna för ekonomisk och social återuppbyggnad efter den förödande situation som orsakats av covid-19.

⁽¹⁾ EUT C 100, 30.4.2009, s. 53.

1.7 Det är av avgörande vikt att man erkänner komplementariteten mellan klimatförändringarna, de politiska strategierna för cirkulär ekonomi och företagens sociala ansvar och att man framhåller de cirkulära egenskaperna hos energin i de förnybara energikällorna, framför allt inom bygg- och transportsektorerna, utan att glömma det stöd till jordbruket och livsmedelssystemet som krävs för att minska slöseriet.

1.8 EESK anser att den föreslagna pakten för kompetens och sysselsättning inom Europeiska socialfonden+ ger oss ett utmärkt tillfälle att genomföra de planerade programmen.

1.9 Ekodesign som praxis bör få fortsatt ökad spridning för att på så sätt göra det lättare att förlänga livslängden på produkter och underlätta planerad återvinning av komponenter som ett incitament för en dynamisk marknad för sekundära råvaror, uppbackad med rättsligt bindande åtgärder, med obligatoriskt återvunnet innehåll och digital spårning.

1.10 Såsom var fallet med "energianvändande produkter", och i samråd med de berörda sektorerna, bör kommissionen utfärda delegerade akter för att identifiera egenskaperna hos nya produkter som skulle kunna användas i andra produkter.

1.11 Teknisk standardisering av hållbara produkter bör, till att börja med i resursintensiva sektorer, spela en viktig roll i systemet för "kvalitet och överensstämmelse", inklusive bedömning av överensstämmelse, på samma sätt som ökad användning av grön upphandling och certifiering av råvaror och returråvaror.

1.11.1 De nationella standardiseringsorganen bör så snart som möjligt, i samarbete med de europeiska organen ⁽²⁾, utarbeta referensmetoder ⁽³⁾ och harmoniserade standarder för att underlätta övergången till en ny funktionsekonomi.

1.12 Det praktiska genomförandet av den cirkulära ekonomin kommer att kräva en hög grad av samarbete mellan berörda aktörer, och EESK efterlyser tydliga politiska strategier och ekonomiskt stöd, särskilt på reklamområdet, för att minska reklamens starka inriktning på konsumtion och se till att den, med respekt för reglerna för den fria marknaden, fokuserar på produkthållbarhet och möjligheterna till återanvändning.

1.13 EESK anser att det är mycket viktigt att man ger konsumenterna bättre information och uppgifter om produkthantering, spårbarhet och transparens, med hjälp av bl.a. produktspecifikationer och digital teknik, så att ett flöde av information om sammansättning och reparationsmöjligheter möjliggörs.

1.14 EESK anser att man bör utnyttja europeiska program för att stimulera konkreta test av den cirkulära ekonomins processer i olika sektorer i ett betydande antal europeiska städer, centrum för jordbruks- och livsmedelsproduktion och landsbygdsområden för att dra nytta av de betydande erfarenheter som finns i produktions- och konsumtionskedjorna och som skulle kunna användas som bästa praxis.

1.15 EESK anser att man bör skapa stort utrymme för offentliga och privata aktörer på gräsrotsnivå, som kan spela en avgörande roll när det handlar om att utnyttja nya möjligheter genom att utveckla offentlig-privata partnerskap och ta fram exempel på "regionalt socialt ansvar" ⁽⁴⁾ och företagens sociala ansvar som är inriktade på principerna om samarbetsbaserad cirkularitet.

1.16 Slutligen anser EESK att alla föreslagna åtgärder bör genomgå lämpliga konsekvensbedömningar där hänsyn tas till deras miljörelaterade, sociala och ekonomiska konsekvenser.

2. Socioekonomiskt sammanhang – mot en europeisk cirkulär ekonomi

2.1 Företag och konsumenter erkänner i allt högre grad den skada på den hållbara utvecklingen som orsakas av de linjära ekonomiska modeller som hittills har varit normen och som kännetecknas av höga nivåer av material- och resursförbrukning, av användning av teknik för planerat åldrande och av att de uppmuntrar människor att alltid köpa nytt.

⁽²⁾ CEN, Cenelec och Etsi.

⁽³⁾ Se UNI (den nationella italienska standardiseringsorganisationen) och standardförberedande åtgärder, förordning 1025/2012.

⁽⁴⁾ EUT C 175, 28.7.2009, s. 63.

2.2 Under 2019 utvanns och bearbetades mer än 92 miljarder ton material, vilket bidrog till omkring hälften av de globala koldioxidutsläppen⁽⁵⁾ och vållade betydande problem för miljön och den mänskliga hälsan.

2.2.1 Utvinning och bearbetning av resurser orsakar mer än 90 % av den globala förlusten av biologisk mångfald⁽⁶⁾.

2.2.2 Omkring 20 % av växthusgasutsläppen orsakas av utvinning och bearbetning av metaller och icke-metalliska mineraler⁽⁷⁾.

2.2.3 Vidare är EU tvunget att importera det mesta av de råvaror som det behöver, till en betydande kostnad.

2.3 Den cirkulära ekonomin, som främjar

- företagens sociala ansvar och miljöansvar,
- ny, lokal och högkvalitativ sysselsättning,
- minskat avfall,
- kontinuerlig och säker användning av naturresurser,
- cirkularitet i systemet för utformning, produktion, distribution och konsumtion,
- regenerering och återanvändning av uttjänta produkter,

kan utveckla en funktionsekonomi med betydande fördelar för samhället.

2.4 För närvarande bedrivs bara 8,6 % av den globala verksamheten på cirkulär basis. För att åstadkomma denna övergång krävs dock en hög grad av samarbete mellan den offentliga och den privata sektorn.

2.5 Vid övergången till cirkulära former i den europeiska ekonomin får man inte bortse från det socioekonomiska sammanhang inom vilket denna för närvarande måste ske, vid en tidpunkt då coronaviruspandemin har utlöst den värsta recessionen sedan den stora depressionen år 1929.

2.5.1 Till följd av covid-19 drabbas företagen av inkomstförluster och leveranskedjorna bryts, samtidigt som nedläggningar av fabriker och arbetslöshet blir allt vanligare överallt.

2.6 Det nuvarande tredubbla hotet – okontrollerade pandemier, otillräckliga projekt för den ekonomiska politiken och den geopolitiska "svarta svanen" (dvs. att en extremt oförutsägbar händelse skulle inträffa) – skulle kunna kasta in den globala ekonomin i en varaktig depression, just när alla delar av det europeiska samhället håller på att bli medvetna om att hållbar ekonomisk utveckling förutsätter metoder där man samtidigt ger akt på den tekniska aspekten, ökad produktivitet och ett effektivare resursutnyttjande.

2.7 Å andra sidan kan de utmaningar som planeten nu genomgår ge oss ett utmärkt tillfälle till en nystart och en nytändning för hållbar utveckling, på ny grund, med de förutsättningar som krävs för att snabbare lägga grunden till nya cirkulära former.

2.8 EESK har vid flera tillfällen uttryckt sin ståndpunkt om behovet av hållbar tillväxt för alla. Kommittén har tillsammans med kommissionen lanserat Europeiska plattformen för berörda parter inom den cirkulära ekonomin (ECESP)⁽⁸⁾ och betonat att "det finns uppenbara hinder för uppnåendet av en cirkulär ekonomi, trots framgångarna hittills".

2.9 Såsom framhållits av ECESP:s samordningsgrupp bör övergången till en klimatneutral och cirkulär ekonomi för alla inledas nu⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ Se "Circular Economy and Material Value Chains", Världsekonometiskt forum, 2020.

⁽⁶⁾ Se "Natural Resources for the Future We Want", FN:s miljöprogram (Unep), 2019.

⁽⁷⁾ Se "Mission Possible: Reaching Net-Zero Carbon Emissions by Mid-Century", Energy Transitions Commission, 2018.

⁽⁸⁾ EESC-2017-02666-05-00-DECBUR – Uppdragsbeskrivning för samordningsgruppen.

⁽⁹⁾ "Joint statement on the new Circular Economy Action Plan (CEAP) by members of the Coordination Group (CG) of the European Circular Economy Stakeholder Platform" – mars 2020.

2.10 Den 6 april 2020 antog kommittén ett gemensamt uttalande i vilket den betonade följande: "I dessa tider av stor osäkerhet [skulle] endast en heltäckande europeisk ekonomisk återhämtningsplan [...] ge möjlighet att [...] hantera konsekvenserna av covid-19-pandemin och återuppbygga en mer hållbar [...] europeisk ekonomi".

3. Kommissionens förslag

3.1 Den nya **handlingsplanen för den cirkulära ekonomin** innehåller en rad nya initiativ som rör hela design- och livscykeln för produkter och syftar till att göra det möjligt för enskilda och företag att delta fullt ut i den cirkulära ekonomin.

3.2 Som en del av EU:s industristrategi föreslås åtgärder för

- **att göra hållbara produkter till norm i EU**, med en rättsakt om strategin för hållbara produkter, för att se till att produkter som släpps ut på EU-marknaden är utformade på ett sådant sätt att de håller längre,
- **att ge konsumenter ökat inflytande**, med tillgång till tillförlitlig information och en verklig "rätt till reparation",
- att fokusera på de sektorer som utnyttjar mest resurser och där cirkularitetspotentialen är hög, t.ex.
 - **elektronik och IKT**: ett "initiativ för cirkulär elektronik",
 - **batterier och fordon**: ett nytt regelverk för batterier,
 - **förpackningar**: nya bindande bestämmelser om vad som är tillåtet på EU-marknaden,
 - **plast**: nya bindande bestämmelser som rör återvunnet innehåll,
 - **textilier**: en ny EU-strategi som ska stärka konkurrenskraften och innovationen inom sektorn,
 - **byggande och byggnader**: en övergripande strategi för en hållbar bebyggd miljö,
 - **livsmedel**: ett nytt lagstiftningsinitiativ om återanvändning som syftar till att ersätta förpackningar och bordsartiklar inom restaurangtjänster,
- **att minska avfallet**: undvika produktion av avfall och omvandla det till återvunna resurser av hög kvalitet,
- att åstadkomma en cirkularitet som fungerar för människor, regioner och städer,
- att förstärka standardiseringens roll,
- **övergripande åtgärder**: cirkularitet som en förutsättning för klimatneutralitet,
- insatser på global nivå,
- övervakning av framstegen.

Det handlar om cirka 35 åtgärder under en treårsperiod, från mitten av 2020 till mitten av 2023, med initiativ inom elektronik, avfall samt tjänster för personer och miljön.

4. Allmänna kommentarer

4.1 Kommittén är fast övertygad om att hållbarhet är en av pelarna i Europas framtida utveckling och att medborgare, konsumenter, företag och arbetstagare, genom en skicklig och deltagandebaserad övergång till en cirkulär ekonomi, med kraftiga investeringar, kommer att kunna anta utmaningen och bidra inte bara till respekten för miljön utan även till att utveckla idén om ett öppet och inkluderande samhälle som säkrar resurser för framtida generationer.

4.1.1 Framför allt jordbruket och livsmedelssystemet kan dra stor nytta av den cirkulära ekonomin för att minska slöseriet och förbättra människors välbefinnande.

4.1.2 Det kommer att behövas kraftfulla investeringar för att utveckla grön teknik, nya organiska gödningsmedel och biometan.

4.2 Kommittén välkomnar den uppsättning lagstiftningsåtgärder och politiska åtgärder som föreslås i handlingsplanen för den cirkulära ekonomin och anser att de åtgärder som syftar till att genomföra övergången till en cirkulär ekonomi vederbörligen bör beaktas, särskilt efter den förödande situation som orsakats av covid-19.

5. Samstämmighet på EU-nivå

5.1 Vi anser att det är mycket viktigt att erkänna komplementariteten mellan klimatförändringarna och de politiska strategierna för den cirkulära ekonomin. Det är mycket viktigt att också energitillförseln kommer från förnybara energikällor och inte är linjär, som t.ex. fossila bränslen.

5.1.1 En cirkulär energianvändning innebär också en inriktning på energisparande och energieffektivitet som blir alltmer angelägen inom transportsektorn.

5.2 Uppbyggnaden av den kapacitet som behövs för att föra den cirkulära ekonomin framåt bör uppmuntras på alla nivåer. Den föreslagna pakten för kompetens och sysselsättning inom Europeiska socialfonden+ ger oss ett utmärkt tillfälle att genomföra de planerade programmen.

5.3 Den roll som de offentliga upphandlingarna spelar i strävan att åstadkomma denna övergång bör inte underskattas. De minimimiljökriterier som redan ingår i direktiven om offentlig upphandling⁽¹⁰⁾ bör bli bindande, med lämpliga tekniska specifikationer⁽¹¹⁾. Man bör ge entreprenörer särskild utbildning för att se till att alla cirkulära möjligheter erbjuds och för att undvika att eventuella hinder motverkar cirkulära offentliga upphandlingar.

5.4 Kommittén anser att man i de många initiativ som ska förverkligas under de närmaste månaderna uttryckligen måste beakta hur man kan göra de berörda investeringarna mer cirkulära och hållbara, särskilt i de strukturellt och finansiellt mest sårbara länderna.

5.4.1 Dessa initiativ bör genomföras i samarbete med de lokala myndigheterna och arbetsmarknadens parter, med särskilt fokus på att skapa nya och bättre arbetstillfällen.

5.5 EESK instämmer i att man bör införa rättsligt bindande krav för att främja marknaden för returråvaror, särskilt för förpackningar, fordon, byggmaterial och batterier.

5.6 Ekodesign av produkter är ett viktigt inslag när cirkulära processer ska genomföras. Ekodesign bör få fortsatt ökad spridning, för att bli en integrerad del av alla produktionsled och på så sätt underlätta återvinning av komponenter som ett incitament för en dynamisk marknad för returråvaror.

5.6.1 Mot denna bakgrund, och såsom var fallet med "energianvändande produkter"⁽¹²⁾, bör kommissionen utfärda delegerade akter för att identifiera egenskaperna hos olika vanliga produkter som efter användning skulle kunna användas i andra produkter.

5.7 Teknisk standardisering är av särskild betydelse i den cirkulära ekonomin. Denna fråga är så övergripande och komplex att det krävs en hög grad av samordning mellan de olika berörda aktörerna, de olika standardiseringsorganen och lagstiftarens verksamhet.

5.8 Teknisk standardisering av hållbara produkter, särskilt inom resursintensiva sektorer, är särskilt viktig framför allt vid tilldelning av gröna upphandlingskontrakt och klassificering av råvaror och returråvaror.

5.9 EESK anser att alla föreslagna åtgärder bör genomgå lämpliga konsekvensbedömningar där hänsyn tas till deras miljörelaterade, sociala och ekonomiska konsekvenser.

⁽¹⁰⁾ Direktiven 2014/23/EU (EUT L 94, 28.3.2014, s. 1), 2014/24/EU (EUT L 94, 28.3.2014, s. 65) och 2014/25/EU (EUT L 94, 28.3.2014, s. 243)

⁽¹¹⁾ Se "Linee guida per la modalità di verifica del contenuto di riciclato e/o recuperato e/o sottoprodotto presente nei prodotti regolati da CAM (Criteri Ambientali Minimi)" (riktlinjer för kontroll av innehållet av återvunnet och/eller återanvänt material och/eller biprodukter i produkter som omfattas av minimimiljökriterier), UNI/PdR: 2019.

⁽¹²⁾ Se direktiv 2005/32/EG (EUT L 191, 22.7.2005, s. 29), omarbetat genom direktiv 2009/125/EG (EUT L 285, 31.10.2009, s. 10).

5.10 Den debatt som pågår om det lämpliga och det nödvändiga i att tillämpa den cirkulära ekonomins principer kan ge oss tillfälle att beslutsamt ta oss an frågan, som diskuterats flera gånger, om att se till mer än bara BNP, det traditionella måttet, dvs. att ta hänsyn till ytterligare faktorer och inte bara till de ekonomiska faktorer som i dag används i de tre systemen för att beräkna BNP⁽¹³⁾, t.ex. att skapa solidariska system för ett samhälle för alla, att leva inom planetens gränser och att fördela välfärden rättvist.

6. Utbildning och kultur

6.1 EESK anser att det är viktigt att lägga större tonvikt vid spridningen av en "cirkulär kultur" genom utbildning, kapacitetsuppbyggnad och ökad ansvarsskyldighet, och genom att förstärka dialogen med det civila samhället, så att människor uppmuntras att anpassa sig och ändra sina dagliga vanor och beteenden. Det är vidare av avgörande vikt att man har ett starkt sektorsövergripande samarbete.

6.1.1 Företagens sociala ansvar som ett konkret inslag i en funktionsekonomi passar perfekt in i den cirkulära ekonomins kultur, eftersom det möjliggör extraordinära synergier mellan företagarnas och arbetstagarnas intressen, som båda förenas i målet om en hållbar utveckling med inriktning på minskat avfall och minskat slöseri.

6.2 Förslag bör läggas fram för att införliva den cirkulära ekonomins principer i skolornas läroplaner och program inom högre utbildning, samt finansiering av teknisk utbildning med hög kapacitet och stöd till kreativa färdigheter.

6.3 Programmet Erasmus+ skulle ha varit ett mycket användbart sätt att främja ett utbyte av kunskaper om den cirkulära ekonomin mellan de olika länderna i Europa.

6.4 Den studie som beställts av EESK⁽¹⁴⁾ och det yttrande som hänger samman med detta, "Att utveckla synergier mellan olika färdplaner för den cirkulära ekonomin" (NAT/764), tillsammans med det nätverk som är aktivt inom Europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin, utgör en gedigen grund för informationsutbyte mellan intressenter och deras skapande av kunskap.

6.5 De ekonomiska aktörerna och det civila samhället skulle, bl.a. genom användning av lämpliga fonder, såsom fonden för uppdrag inom ramen för Horisont Europa-programmet, kunna genomföra konkreta test av den cirkulära ekonomins processer i olika sektorer i ett betydande antal lämpliga europeiska kommuner.

6.6 Ekodesign av produkter är under alla omständigheter ett viktigt inslag när cirkulära processer ska genomföras.

7. Konsumenter som viktiga aktörer i genomförandet

7.1 Det praktiska genomförandet av den cirkulära ekonomin kommer att kräva ett starkt nätverk av berörda aktörer som informeras, involveras och sammanlänkas. Viktiga strategier och strukturstöd för de olika berörda grupperna bör identifieras, ses över regelbundet och meddelas på ett effektivt sätt.

7.2 Man bör också ta sig an reklamens roll och minska dess starka inriktning på konsumtion och se till att den, med respekt för reglerna för den fria marknaden, fokuserar på produkt hållbarhet och möjligheterna till återanvändning, utan att vara bedräglig eller vilseledande.

7.2.1 Det är viktigt att man i reklamen tar större hänsyn till principerna om realism, trender och typiska egenskaper och framhåller konkreta exempel, tendensen i riktning mot hållbar utveckling och varornas positiva hållbarhetsgenskaper som värdefulla för konsumenten och samhället.

7.3 Rätten till reparation av produkter till rättvisa och rimliga priser bör erkännas och tas med i produktgarantierna, också genom skatteåtgärder och lättillgängliga lokala reparationsnätverk⁽¹⁵⁾. Kampen mot planerat åldrande bör i detta sammanhang bli en integrerad del av de nya tekniska egenskaper som enligt bestämmelserna ska finnas hos en miljövänlig produkt som enkelt kan repareras och återvinnas.

⁽¹³⁾ Jämför SEC 2010 EU.

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/circular-economy-strategies-and-roadmaps-europe-executive-summary>.

⁽¹⁵⁾ Jämför rådets direktiv 1999/85/EG av den 22 oktober 1999 beträffande möjligheten att tillämpa en reducerad mervärdesskattesats på arbetsintensiva tjänster (EGT L 277, 28.10.1999, s. 34): små reparationstjänster avseende cyklar, skor- och lädervaror, kläder och hushållslinne, renovering och reparation av privata bostäder samt hemtjänster.

7.4 EESK erkänner att partnerskapet mellan EESK och kommissionen har varit lyckat när det gäller att utveckla en innovativ interinstitutionell plattform (ECESP) och ser fram emot att utöka dess mandat i framtiden.

7.4.1 EESK anser att man bör överväga en omfördelning av skattebördan så att beskattningen av arbete minskar och den av resurser och framför allt mindre hållbara produkter och produkter med uppenbart åldrande.

7.4.2 Principen om strängare beskattning bör tillämpas på produkter som importeras till EU och som verkar mindre förenliga med den cirkulära ekonomins kriterier.

7.5 Man bör uttryckligen erkänna och stödja de sociala företagens roll i den cirkulära ekonomin och göra det möjligt för verksamheter med erfarenhet inom återanvändning, reparation och regenerering att dra nytta av ett större socialt värde eftersom de ägnar sig åt kompetensutveckling för de mest utsatta i samhället.

7.6 EESK betonar behovet av att ge de europeiska konsumenterna bättre information om produkthantering, inbegripet fördelarna med cirkulär design och tillverkning, samt spårbarhet och transparens, med hjälp av bl.a. produktpass och digital teknik, t.ex. blockkedjeteknik, så att ett flöde av information om sammansättning, reparationsmöjligheter och bortskaffande av uttjänta produkter möjliggörs.

7.7 Tillförlitlig, jämförbar och verifierbar information spelar en viktig roll för att köpare ska kunna fatta mer hållbara beslut och minskar risken för vilseledande miljöpåståenden ("grönmålning").

7.8 De lokala myndigheterna är viktiga aktörer när det gäller hantering av vatten, avfall och sekundära näv för råvaror. De kan lansera partnerskapsbaserade test som är nödvändiga för utvecklingen av cirkulär innovation.

7.9 Kommittén stöder utvecklingen av principerna om "regionalt socialt ansvar" som den redan lyft fram i tidigare yttranden och som skulle säkerställa offentlig och privat ansvarsskyldighet för regionernas cirkulära hållbarhet.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Att forma EU:s digitala framtid

(COM(2020) 67 final)

(2020/C 364/14)

Föredragande: **Ulrich SAMM**

Medföredragande: **Jakob Krištof POČIVAVŠEK**

Remiss	Kommissionen, 9.3.2020
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	25.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	216/1/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) har redan välkomnat kommissionens initiativ för att underlätta utvecklingen av en digital ekonomi och ett digitalt samhälle och ser nu med tillfredsställelse att denna drivkraft förstärks av ett paket med nya initiativ på en rad olika områden.

1.2 EESK förespråkar en europeisk väg för digitaliseringen, som både tar tillvara möjligheterna för ekonomin och skyddar våra uppgifter för att garantera integritet och självbestämmande. Det människoorienterade förhållnings sätt som kommissionen har i samtliga initiativ är mycket välkommet.

1.3 EESK anser att Europa är på rätt väg, men vi har en lång väg kvar. Digitaliseringen går snabbt framåt, och EU:s lagstiftning måste hålla jämna steg. Detta kräver ett sunt och ambitiöst regelverk, inklusive rättsligt bindande etiska regler och tydliga ansvarsregler. Kommittén är övertygad om att en sådan dynamisk utveckling också förutsätter flexibla och anpassningsbara processer som kräver en ständig dialog mellan de berörda parterna, i synnerhet bör det vara obligatoriskt att göra det möjligt för de anställda att kunna yttra sig. EESK är, såsom företrädare för det civila samhällets organisationer, redo att ta ansvar för sin roll i detta sammanhang.

1.4 Det är viktigt att investera i rätt teknik inför framtiden, främja utbildning och skapa förtroende bland medborgarna samt att uppmuntra dem att ta aktiv del i omvandlingen. Den digitala omvandlingen måste vara rättvis, hållbar och socialt godtagbar.

1.5 EESK instämmer med kommissionen att vi behöver bygga en genuin europeisk inre marknad för uppgifter – ett europeiskt dataområde grundat på europeiska regler och värden. EESK välkomnar initiativet till en ny industristrategi för EU som innehåller åtgärder för att underlätta övergången till en mer digital, ren, cirkulär och globalt konkurrenskraftig EU-industri med hållbara företag, inbegripet en strategi för små och medelstora företag.

1.6 EESK betonar att europeisk teknisk suveränitet varken bör definieras i kontrast till andra eller innebära att man går miste om fördelarna med globalt samarbete. EU-medborgarnas behov och den europeiska sociala modellens behov måste dock också beaktas på vederbörligt sätt, med EU:s pelare för sociala rättigheter som utgångspunkt.

1.7 Utbildning i digitala färdigheter är nyckeln till förberedelserna inför ett digitalt liv. EESK välkomnar kommissionens fokus på digital kompetens och digitala färdigheter, men uppmanar kommissionen att bättre skilja mellan teknisk och social kompetens, även om båda är av mycket stor betydelse. Ytterligare insatser måste till, och metoder för digital utbildning för personer ur socialt utsatta grupper måste tillhandahållas.

1.8 Europas digitala framtid, som bygger på ett människoorienterat förhållningssätt, kommer att bli framgångsrik endast om människor känner förtroende. EESK noterar att kommissionen har för avsikt att göra en tydlig distinktion mellan applikationer med hög risk, som bör omfattas av strikta bestämmelser, respektive applikationer med låg risk, där det är tillräckligt att förlita sig på självreglering och marknadsmekanismer. EESK välkomnar detta generella förhållningssätt, men betonar också att det behövs en detaljerad och grundlig analys av de olika applikationerna.

1.9 EESK välkomnar också det människoorienterade förhållningssättet vad gäller de utmaningar som onlineplattformarna ställer arbetstagarna inför. En förstärkt rättslig ram som skulle förhindra osäkra arbetsvillkor och säkerställa arbetstagarnas rättigheter online, inbegripet i samband med förhandlingar om kollektivavtal, är en av de viktigaste aspekterna av detta förhållningssätt.

1.10 EESK noterar att meddelandet inte omfattar utvecklingen av digitala offentliga tjänster för den digitala framtiden, särskilt med tanke på att gränsöverskridande e-förvaltningstjänster skulle kunna stärka den (digitala) inre marknaden och förbättra den offentliga regleringen och samordningen.

1.11 Under covid-19-pandemin, som nyligen drabbade oss och fortfarande pågår, har samhället fått uppleva hur användningen av digital teknik fungerar i praktiken, vilket har skapat många nya utmaningar. I och med behovet av att kommunicera, studera och arbeta på distans har det visat sig att många inte är tillräckligt rustade för att använda modern digital teknik på ett effektivt sätt. Den digitala infrastrukturen har inte heller den kapacitet som krävs för att lika tillgång och inkluderande deltagande ska kunna garanteras med hjälp av digital teknik.

1.12 Behovet av att ändra vanor till följd av de åtgärder som de nationella regeringarna har vidtagit för att motverka spridningen av covid-19 kan få långvariga effekter på konsumtionsmönstren och arbetsförhållandena på lång sikt. De positiva och negativa effekterna av dessa förändringar måste beaktas när ny politik ska utvecklas på detta område. Den digitala omvandlingen bör övervakas genom ett omfattande EU-finansierat och arbetsorienterat forskningsinitiativ om "digitalisering för anständigt arbete". Kommittén är övertygad om att digitaliseringen endast kommer att bli framgångsrik på lång sikt om systemen för Industri 4.0 utformas på ett effektivt och arbetstagarvänligt sätt ⁽¹⁾.

2. Inledning och sammanfattning av meddelandet

2.1 Med detta meddelande lägger den nya kommissionen fram ett paraplydokument som beskriver en rad initiativ som ska hjälpa till att forma Europas digitala framtid. Eftersom Europa måste gå i bräschen för den rättvisa omställningen till en välmående planet och en ny digital värld måste utmaningarna med koppling till den gröna omställningen och den digitala omvandlingen gå hand i hand, så att digital teknik kan stödja den gröna given med respekt för målen för hållbar utveckling.

2.2 Kommissionen har därför lagt fram ett paket med initiativ. De olika initiativ som lagts fram och aviserats för detta och nästa år är indelade i tre huvudpelare:

En teknik som fungerar för människorna:

- Vitbok om artificiell intelligens (COM(2020) 65 final, se INT/894).
- Strategi för kvantteknik, blockkedjor och superdatorer.
- Handlingsplan för 5G och 6G (framlagd i form av COM(2020) 50 final/se TEN/704).
- Handlingsplanen för digital utbildning och en stärkt kompetensagenda.
- Initiativ för att förbättra arbetsvillkoren för plattformsarbetare.
- Standarder för säkra och gränslösa dataflöden och datatjänster i den offentliga sektorn.

⁽¹⁾ EUT C 190, 5.6.2019, s. 17.

En rättvis och konkurrenskraftig ekonomi:

- EU-strategi för data (framlagd i form av COM(2020) 66 final, se TEN/708).
- Översyn av ändamålsenligheten i EU:s konkurrensregler.
- Industristrategipaketet.
- Meddelande om företagsbeskattning för 2000-talet.
- Ny konsumentagenda.

Ett öppet, demokratiskt och hållbart samhälle:

- Nya och reviderade regler för att fördjupa den inre marknaden för digitala tjänster.
- Översyn av eIDA-förordningen.
- Handlingsplan för medier och audiovisuella medier.
- Europeisk handlingsplan för demokrati.
- EU:s strategi för cybersäkerhet.
- Initiativ för att utveckla en mycket exakt digital modell av jorden.
- Ett initiativ för cirkulär elektronik.
- Främjande av elektroniska patientjournaler.

2.3 För att hävda Europas intressen som en global aktör tillkännages också en global strategi för digitalt samarbete och en standardiseringsstrategi.

3. Det europeiska sättet – att sätta människor i centrum för digitaliseringen

3.1 På ett aldrig tidigare skådat sätt erbjuder digitaliseringen en uppsjö nya alternativ för människor att fatta beslut som gör det möjligt för dem att leva ett bättre liv. Ju mer digitaliseringen påverkar våra liv och ju mer sammankopplade vi är, desto sårbarare är vi emellertid mot skadlig it-verksamhet, manipulation och teknik som undergräver vårt oberoende.

3.2 EESK förordar därför en europeisk väg för digitaliseringen, som bygger på europeiska värden och som tar tillvara möjligheterna för ekonomin och skyddar våra uppgifter för att garantera integritet och självbestämmande. Det människoorienterade förhållningssätt som kommissionen har i samtliga initiativ är mycket välkommet.

3.3 EESK välkomnar också det människoorienterade förhållningssättet vad gäller de utmaningar som onlineplattformarna ställer arbetstagarna inför. En förstärkt ram som skulle förhindra osäkra arbetsvillkor och säkerställa arbetstagarnas rättigheter online, inbegripet i samband med förhandlingar om kollektivavtal, är en av de viktigaste aspekterna av detta förhållningssätt. EESK betonar att arbete på plattformar utförs av såväl egenföretagare som arbetstagare. Egenföretagarna befinner sig i en B2B- eller B2C-relation. Uppförandekoder och affärsvillkor för B2B-relationer, som utarbetats på EU-nivå, bör sörja för rättvis konkurrens mellan företag av alla storlekar och förebygga falskt egenföretagande.

3.4 EESK betonar också vikten av digitala lösningar för genomförandet av den gröna given, särskilt vad gäller den cirkulära ekonomin. Energiförbrukning, råmaterial för IKT och återvinningsbarhet för IKT-utrustning är dock några av de utmaningar som måste hanteras längs vägen.

3.5 Europa är på rätt väg, men vi har långt kvar att gå. Den allmänna dataskyddsförordningen och de etiska riktlinjerna för AI, till exempel, var ett viktigt steg. Men digitaliseringen går snabbt framåt och EU:s lagstiftning måste hålla jämna steg. Detta kräver ett sunt och ambitiöst regelverk, inklusive rättsligt bindande etiska regler och tydliga ansvarsregler. Vi är övertygade om att en sådan dynamisk utveckling också förutsätter flexibla och anpassningsbara processer som kräver en ständig dialog mellan berörda parter. EESK är, såsom företrädare för det civila samhällets organisationer, redo att ta ansvar för sin roll i detta sammanhang.

3.6 EESK anser att det inte uttrycks tydligt nog att det behövs hållbara demokratiska strukturer för att kapacitet ska kunna byggas och förtroende skapas i förhållandet mellan arbetsmarknadens parter. Kommittén är övertygad om att grundläggande förändringar i företagen genom digitalisering bara kan bli framgångsrika om förhållandet mellan företagsledning och företrädare för arbetstagarna präglas av förtroende. Uppkomsten av populistiska rörelser under tjugohundratalet ifrågasätter dock de traditionella formerna av förtroendeskapande åtgärder som bygger på ett värnande om sociala rättigheter. Lämpliga åtgärder måste därför vidtas för att stödja den sociala dialogen på EU-nivå. Det handlar om sociala bestämmelser i företaget, dess ekonomiska resultat och att stärka den demokratiska förändringen i allmänhet.

4. En rättvis och konkurrenskraftig ekonomi

4.1 Uppgifter har blivit en viktig faktor i vår ekonomi. EESK instämmer med kommissionen att vi behöver bygga en genuin europeisk inre marknad för uppgifter – ett europeiskt dataområde grundat på europeiska regler och värden. EESK välkomnar initiativet till en ny industristrategi för EU som innehåller åtgärder för att underlätta övergången till en mer digital, ren, cirkulär och globalt konkurrenskraftig EU-industri, inbegripet en strategi för små och medelstora företag.

4.2 EESK anser också att för att säkerställa lika villkor bör bestämmelser som tillämpas offline – alltifrån konkurrensregler och regler för den inre marknaden och konsumentskydd till immateriella rättigheter, beskattning och arbetstagares rättigheter – gälla även online.

4.3 EESK är övertygad om att det kommer att krävas en betydande ökning av investeringarna (i EU:s medlemsstater) i kombination med ett starkt europeiskt forsknings- och innovationsprogram för att upprätthålla ett högpresterande datorsystem i världsklass och att en industriell strategi för att utveckla nästa generation mikrochipp med låg energiförbrukning i Europa kommer att göra EU mindre beroende av import.

4.4 Vi är fullt övertygade om att innovation och investeringar, särskilt offentliga sådana, också kan bidra till att överbrygga regionala skillnader i utvecklingen, om digital infrastruktur, och därmed den digitala marknaden, finns tillgänglig även i avlägsna områden. Detta är en nödvändig förutsättning för att ingen ska hamna på efterkälken i den digitala omvandlingen.

4.5 EESK betonar att europeisk teknisk suveränitet varken bör definieras i kontrast till andra eller innebära att man går miste om fördelarna med globalt samarbete. EU-medborgarnas behov och den europeiska sociala modellens behov måste dock beaktas på ett vederbörligt sätt, med utgångspunkt i kommissionens åtgärder för att stärka EU:s pelare för sociala rättigheter. Tillämpningen av europeiska värden (skydd av personuppgifter, integritet, socialt skydd, hållbarhet) skulle kunna bli en konkurrensfördel om medvetenheten bland allmänheten och företagen ökar om vilka datahanteringsmetoder tredje part (USA) använder och om hur de digitala systemen kan användas för övervakning (Kina).

4.6 Kommissionen påpekar med rätta att vi måste säkerställa att den systemiska roll som vissa nätbaserade plattformar innehar och det marknadsinflytande som de förvärvar inte äventyrar vår marknads öppenhet och rättvisa. I detta syfte och även för att stimulera utvecklingen av onlineplattformar i EU bör regler på EU-nivå säkerställa lika villkor och tillgång till de resurser som utgör de viktigaste drivkrafterna för digital innovation⁽²⁾ (särskilt uppgifter) och till det ekosystem av produkter som konsumenterna använder.

4.7 Kommissionen uppger att det är en stor utmaning att säkerställa rättvisa i den digitala ekonomin. Det är emellertid ytterst viktigt att det görs. Därför ställer sig EESK bakom avsikten att fastställa ytterligare bestämmelser när så behövs för att säkerställa konkurrens, rättvisa och innovation och möjlighet att komma in på marknaden, samt allmänna intressen som sträcker sig bortom konkurrens eller ekonomiska överväganden. EESK noterar att beskattning i den digitala ekonomin kommer att få stor betydelse i detta avseende. Internationella och europeiska lösningar när det gäller digital beskattning kommer att vara viktiga, och EU bör sträva efter en digital beskattning som är rättvis och förhindrar fragmentering och ensidiga åtgärder.

⁽²⁾ De Streef, A., *Contribution to Growth: European Digital Single Market. Delivering improved rights for European citizens and businesses*, Europaparlamentet, Luxemburg, 2019.

4.8 EESK välkomnar initiativet, som syftar till att förbättra arbetsvillkoren för anställda inom digitala plattformar, med särskilt fokus på kompetens och utbildning, men utmaningar som anställningsförhållanden, representation och åtgärder för att förbättra det sociala skyddet för plattformsarbetare samt tvistlösning och tillämpning av rättigheter måste också tas upp längs vägen. Detta är särskilt relevant för gränsarbetare. Efter en begäran från det kommande tyska rådsordförandeskapet kommer EESK att utarbeta ett förberedande yttrande om anständigt arbete i plattformsekonomin.

4.9 EESK noterar att kommissionens meddelande inte omfattar utvecklingen av digitala offentliga tjänster för den digitala framtiden, särskilt med tanke på att gränsöverskridande e-förvaltningstjänster skulle kunna stärka den (digitala) inre marknaden och förbättra den offentliga regleringen och samordningen.

5. Utbildning som förbereder för ett digitalt liv

5.1 Utbildning i digitala färdigheter är nyckeln till förberedelserna inför ett digitalt liv. EESK välkomnar kommissionens fokus på digital kompetens och digitala färdigheter, men uppmanar kommissionen att bättre skilja mellan teknisk och social kompetens, även om båda är av mycket stor betydelse. Att skapa "arbetbarhet" – i stället för att endast justera "anställbarheten" – kräver åtgärder för fortsatt stöd till livslångt lärande.

5.2 Tekniska kunskaper (programmering på olika nivåer) kommer att krävas för de flesta yrkesverksamma i framtiden. Detta är en utmaning för utbildningssystemen och de organisationer som anordnar yrkesutbildning i medlemsstaterna. Yrkesverksamma måste utbildas i nya verktyg och de måste vara medvetna om egenskaper, begränsningar och risker, eftersom de har det yttersta ansvaret. Så många medborgare som möjligt måste dock förvärva åtminstone grundläggande tekniska färdigheter för att kunna förstå, använda och interagera med digital teknik och digitala verktyg på ett produktivt, inkluderande och säkert sätt. Grundläggande teknisk kompetens är nödvändig till stöd för människor i alla åldrar, men särskilt äldre, så att de kan förstå och använda digital teknik och digitala verktyg på ett säkert sätt.

5.3 Sociala färdigheter kräver inga särskilda tekniska kunskaper, men de bör läras ut i så tidig ålder som möjligt. Sociala färdigheter gör det möjligt för barn, konsumenter och medborgare att förstå bakgrunden till digitala system och använda dem på bästa sätt. De bidrar till att upptäcka eventuella risker att utsättas för manipulation eller brott och gör det lättare att bedöma de mängder av information som strömmar in. EESK påminner om att allmän utbildning fortfarande är det som bäst förbereder för den framtida utvecklingen.

5.4 Särskild kompetens, kunskap och medvetenhet krävs för att kunna använda och arbeta med artificiell intelligens. EESK skulle därför vilja dra nytta av Finlands erfarenheter. Där föreslås nämligen att man ska utbilda så många som möjligt på AI-området via en onlinekurs.

5.5 Som EESK redan tidigare har betonat är det i den digitala tidsålderns snabbt föränderliga tid inte tillräckligt att endast hjälpa enskilda individer att skaffa sig en minimiuppsättning färdigheter. Det är av avgörande betydelse att säkerställa att kompetensgarantin blir en garanterad väg som gör det möjligt för och uppmuntrar människor att gå vidare och nå högsta möjliga kompetensnivå⁽³⁾.

5.6 EESK upprepar att arbetsmarknadens parter har en viktig roll att spela för att en rättvis omställning ska kunna uppnås. Det är mycket viktigt att strategin föregriper kompetensbehov och därmed också stöder lämplig omskolning och kompetenshöjning i rätt tid. Arbetsmarknadens parter och deras deltagande är av yttersta vikt i såväl detta avseende som när diskussioner förs om införande av ny teknik.

6. Tillit och ansvar – förtroende för det digitala livet

6.1 Europas digitala framtid, som bygger på ett människoorienterat förhållningssätt, kommer att bli framgångsrik endast om människor känner förtroende. EESK efterlyser lämpliga garantier för personlig integritet, säkerhet och datahantering samt öppenhet vad gäller AI-algoritmer, något som kan bidra till att skapa detta förtroende.

⁽³⁾ EUT C 173, 31.5.2017, s. 45.

6.2 EESK noterar att kommissionen har för avsikt att göra en tydlig distinktion mellan applikationer med hög risk, som bör omfattas av strikta bestämmelser, respektive applikationer med låg risk, där det är tillräckligt att förlita sig på självreglering och marknadsmekanismer. EESK välkomnar detta generella förhållningssätt, men betonar också att en detaljerad och grundlig analys av de olika applikationerna behövs i dag och för den framtida utvecklingen, och när osäkerhet föreligger bör de betraktas som högriskapplikationer. EESK stöder särskilt beslutet att betrakta de applikationer som påverkar arbetstagares och arbetssökandes rättigheter som högriskapplikationer och föreslår att man håller fast vid detta beslut för att stärka arbetstagarnas digitala rättigheter.

6.3 EESK har redan efterlyst utveckling av standardiserade testförfaranden för att bedöma de digitala systemens funktionalitet och begränsningar (t.ex. partiskhet, fördomar, diskriminering, motståndskraft, robusthet, säkerhet osv.). Beroende på risknivå kan sådana tester utföras av utvecklare och företag själva eller med hjälp av testförfaranden som utförs av oberoende institutioner. EESK välkomnar kommissionens idé om att införa ett frivilligt märkningssystem, liknande det som EESK tidigare föreslagit gällande ett europeiskt certifikat för tillförlitlig AI.

6.4 EESK välkomnar kommissionens avsikt att inleda en bred debatt om de undantag enligt vilka ansiktsgenkänning för biometrisk fjärridentifiering kan tillåtas. Föreskrifter bör också förbjuda oproportionerlig övervakning på arbetsplatsen och diskriminering på grund av partiska algoritmer.

6.5 EESK betonar att enbart förtroende är inte tillräckligt, kritiskt tänkande baserat på allmän utbildning är fortsatt mycket viktigt. Detta är särskilt viktigt i fråga om hur man ska hantera desinformation, som utgör ett hot mot vår demokrati.

6.6 EESK betonar att förtroendet även inbegriper respekt för arbetstagarnas rätt till information och samråd. Rätten till information och samråd vid förändringar på arbetsplatsen, som garanteras genom EU-fördragen, förvandlar "arbetstagarna" till "medborgare på arbetsplatsen".

6.7 EESK betonar att EU-lagstiftningen är särskilt viktig för att skydda konsumenter och arbetstagare som saknar yrkesmässig digital kompetens.

7. Konsekvenserna av covid-19-krisen för den digitala omvandlingen

7.1 Under covid-19-pandemin, som nyligen drabbade oss och fortfarande pågår, har samhället fått uppleva hur användningen av digital teknik fungerar i praktiken, vilket har skapat många nya utmaningar. I och med behovet av att kommunicera, studera och arbeta på distans har det visat sig att många inte är tillräckligt rustade för att använda modern digital teknik på ett effektivt sätt. Den digitala infrastrukturen har inte heller den kapacitet som krävs för att lika tillgång och inkluderande deltagande ska kunna garanteras med hjälp av digital teknik. De digitala näten har inte byggts ut tillräckligt för att klara av den ökade belastningen. Investeringar måste göras som är kraftfulla nog för att snabb och effektiv kommunikation ska kunna göras tillgänglig inte bara för kommersiella ändamål utan även för privatlivet, inklusive i avlägsna områden.

7.2 Sårbara grupper måste ägnas särskild uppmärksamhet. Särskilt äldre som inte har tillräcklig kompetens, erfarenhet eller ens hårdvara för att använda internetplattformar har hamnat i ett läge där de saknar lämpliga kommunikationsmedel. Det har gjort sociala kontakter mellan bland annat familjemedlemmar svårare, och sociala och andra offentliga tjänster otillgängliga eller åtminstone mindre tillgängliga för dem. Ytterligare insatser måste göras, och metoder för digital utbildning för personer ur socialt utsatta grupper måste tillhandahållas.

7.3 Vidare har karantänsåtgärder och tillfälligt stängda gränser mellan medlemsstaterna i det nuvarande läget satt fokus på andra återverkningar och brister på den digitala inre marknaden vad gäller gränspendling och distansarbete. Covid-19-krisen har också lett till en kraftig ökning av e-handel och kontantlösa betalningar, samtidigt som otillbörliga och bedrägliga metoder har tilltagit. Behovet av att ändra vanor till följd av de åtgärder som de nationella regeringarna har vidtagit för att motverka spridningen av covid-19 kan få långvariga effekter på konsumtionsmönstren och arbetsförhållandena på lång sikt. De positiva och negativa effekterna av dessa förändringar måste beaktas när ny politik ska utvecklas på detta område.

7.4 Den digitala världen har mobiliserats fullt ut för att tillhandahålla expertis i kampen mot covid-19. Frågan om applikationer för digital spårning (kontaktspårning) för att informera människor om att de någon gång under de senaste dygnet har varit i kontakt med någon som fått diagnosen covid-19 har varit föremål för mycket diskussion. EESK beklagar att man inte har nått enighet kring EU-initiativet för digital övervakning av sådana kontakter, PEPP-PT (Pan European Privacy Preservation Proximity Tracing), något som skulle göra det möjligt att inkludera standardiserade applikationer i nationella hälso- och sjukvårdsstrategier.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – En ny industristrategi för EU

(COM(2020) 102 final)

(2020/C 364/15)

Föredragande: **Mihai IVAȘCU**

Medföredragande: **Dirk BERGRATH**

Remiss	Kommissionen, 22.4.2020
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	25.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	207/4/7

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska unionen och dess medlemsstater måste stå enade för att skydda sitt oberoende. Kommittén är fast övertygad om att Europa behöver en stark och konkurrenskraftig industriell bas för att kunna behålla sin ledande roll i världen.

1.2 EESK erkänner den avgörande betydelsen av att övergå till en koldioxidneutral ekonomi och vända den nuvarande utvecklingen mot kollapsande biologisk mångfald. Utan en grön industristrategi som en hörnsten i den gröna given kommer EU aldrig att lyckas nå en koldioxidneutral ekonomi inom en generation.

1.3 Den nya industristrategin måste säkerställa rätt balans mellan att stödja europeiska företag, respektera vårt klimatneutralitetsmål för 2050 och ge konsumenterna incitament att övergå till att konsumera hållbara varor och tjänster.

1.4 EESK erkänner att kommissionen har tillmätt arbetsmarknadsparterna och civilsamhällesorganisationerna stor vikt när det gäller att utforma den europeiska industrins framtid. Kommittén är övertygad om att en konstruktiv social och civil dialog på alla nivåer kommer att bidra till att strategin genomförs framgångsrikt.

1.5 Den cirkulära ekonomin är nyckeln till att utveckla Europas framtida ekonomiska modell. Den måste undersöka praktiskt möjliga och ekonomiska alternativ till fossila bränslen och beakta decentraliserade och kooperativa lösningar för ren energi. Den cirkulära ekonomin kommer också att leda till en stor förbättring av den ekonomiska verksamhetens resurseffektivitet och minska vårt beroende av import av råvaror av avgörande betydelse.

1.6 Kommittén är övertygad om att industripolitiken måste gå hand i hand med en bestämd handels- och utrikespolitik som i sin tur måste utveckla strategier för att säkra tillgången till råvaror.

1.7 EESK anser att det är av yttersta vikt att Europa hinner i kapp Förenta staterna, Kina och andra länder inom viss teknik. Att bygga vidare på våra konkurrensfördelar, samtidigt som vi finansierar FoU, är avgörande för att bli världsledande. Det är mycket viktigt att bygga upp en enad europeisk kapitalmarknad, inklusive en europeisk riskkapitalmarknad.

1.8 Europas industri kommer antingen att digitaliseras eller upphöra att existera. Investeringar i IKT-sektorer såsom dataekonomin, sakernas internet, molntjänster, artificiell intelligens och avancerad tillverkning måste nå alla regioner och medlemsstater.

1.9 Den inre marknaden utgör grunden för vår globala konkurrenskraft. Förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar bör tillämpas av alla medlemsstater, och bör vid behov förstärkas och uppdateras. Den som vill delta i den inre marknaden bör följa dess regler, inbegripet principerna om klimatneutralitet.

1.10 För att återställa arbetstillfällena, tillväxt och förtroende krävs det mer entreprenörskap i EU. EU bör främja och finansiera utbildningsprogram som främjar skapandet av en ny hållbar ekonomisk och social miljö.

1.11 Industripolitiken bör ha en stark social dimension. Arbetstillfällena med hög kvalitet, socialt skydd och välfungerade offentliga tjänster skapar en god miljö för en blomstrande industriverksamhet. Den europeiska pelaren för sociala rättigheter är i detta avseende en viktig drivkraft för en inkluderande ekonomisk tillväxt.

1.12 EESK efterlyser ett snabbt genomförande av det europeiska enhetliga patentet. Det skulle kunna göra det möjligt för industrier att utveckla, förnya och skydda sin know-how på europeisk och internationell nivå till en rimlig kostnad.

1.13 För att hantera internationella skillnader i koldioxidpriser anser EESK att följande är nödvändigt: införande av gränsjusteringsåtgärder, miljöstandarder som importörerna måste följa, subventioner för koldioxidsnål export, kraftfull användning av handelspolitiska skyddsinstrument samt åtgärder för att komma till rätta med skillnader i koldioxidpris-sättning i frihandelsavtal. Det yttersta målet bör vara att fastställa ett globalt koldioxidpris.

1.14 EESK anser att EMU måste fullbordas för att säkerställa att alla ekonomiska verktyg finns tillgängliga för att motverka den negativa ekonomiska chock som den covid-19-relaterade hälsokrisen medfört.

1.15 EESK signalerar att den enda möjligheten för medlemsstaterna att övervinna krisen är att agera samordnat och se till att ingen hamnar på efterkälken, samt återställa företagens kapacitet att skapa mervärde, investera i en hållbar framtid samt bevara och skapa arbetstillfällena av god kvalitet. EU:s återhämtningsplan, den gröna given och den nya industristrategin kan, om de genomförs på ett integrerat sätt, utgöra ett djärvt och ambitiöst policypaket för att ta oss ur pandemikrisen och förbereda vår gemensamma framtid.

1.16 Små och medelstora företag kommer förmodligen att drabbas hårdast av denna kris. EESK stöder avsikten att hjälpa små och medelstora företag att expandera, utveckla nya affärsmodeller och locka till sig kvalificerad arbetskraft, t.ex. genom att införa aktieoptioner för anställda.

1.17 Mellanliggande strukturer såsom nätverk för små och medelstora företag, regionala utvecklingsorgan och kluster måste stödja och förstärka de strategiska värdekedjorna och föra samman alla dynamiska krafter för att stärka de ekonomiska ekosystemen.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EESK välkomnar meddelandet om en ny industristrategi för Europa, men beklagar att det endast förtecknar framtida projekt och åtgärder i stället för att presentera en tydlig och övergripande strategi på kort, medellång och lång sikt för den europeiska industrin. EESK uppmanar därför kommissionen att utfärda en konkret handlingsplan med tydliga årliga mål och övervakningsförfaranden, som inbegriper ett nära samarbete med alla berörda parter.

2.2 EESK noterar dock ett antal skillnader jämfört med tidigare meddelanden:

- Meddelandet har ett strategiskt angreppssätt, eftersom det lägger mycket större tonvikt på den dubbla omställningen på de digitala och koldioxidneutrala områdena.
- I meddelandet förespråkas en mer samarbetsinriktad hållning beträffande industripolitiken, t.ex. genom att man betonar behovet av att bygga starka industriekosystem eller främja industriallianser.

- Det ser ut att möjliggöra mer statlig finansiering av strategiska industriprojekt genom att lätta på EU:s normala subventionslagar eller genom att ge upphov till större projekt av gemensamt europeiskt intresse.
- Det intar en mer bestämd hållning i fråga om yttre förbindelser, eftersom det föreslås att EU:s regleringsbefogenheter ska användas för att försvara Europas strategiska oberoende.
- Det fokuserar på utfasningen av fossila bränslen i Europas energiintensiva industrier.

2.3 I denna turbulenta internationella miljö måste EU och dess medlemsstater stå enade för att skydda sitt oberoende. Kommittén är fast övertygad om att Europa, för att kunna behålla sin ledande roll i världen, behöver en stark och konkurrenskraftig industriell bas som bidrar till EU:s insatser för att uppnå målen för hållbar utveckling, följa Parisavtalet och återgå till ett ekologiskt fotavtryck⁽¹⁾ på mindre än ett jordklot per år så snart som möjligt och senast 2040.

2.4 EESK erkänner den avgörande betydelsen av att övergå till en koldioxidneutral ekonomi och vända den nuvarande utvecklingen mot kollapsande biologisk mångfald. En gemensam industristrategi kan endast lyckas genom deltagande av och samarbete mellan alla medlemsstater och berörda parter och genom integrerad strategisk planering, där man sammanför de resurser som finns hos europeiska aktörer, regionala och lokala institutioner, industrikuster, företag, arbetsmarknadens parter, företag inom den sociala ekonomin, universitet och forskningsgrupper samt civilsamhällesorganisationer.

2.5 Den nya industristrategin måste säkerställa rätt balans mellan att stödja europeiska företag så att de utvecklas på ett miljövänligt sätt, respektera vårt klimatneutralitetsmål för 2050 och ge konsumenterna incitament att övergå till att konsumera hållbara varor och tjänster. Därför måste vi vidareutveckla verktygslådan för en hållbar industripolitik, med beaktande av små och medelstora företags särdrag.

2.6 Dessutom är kommittén övertygad om att en välskött omställning till en digital och klimatneutral ekonomi kan blåsa nytt liv i Europas industri och skapa nya arbetstillfällen av hög kvalitet i nya hållbara värdekedjor. Den föreslagna styrningsstrukturen bör därför stärka egenansvaret för industristrategin på alla nivåer och involvera alla berörda parter.

2.7 Den europeiska industrins utveckling förutsätter att man främjar ett stort program för privata och offentliga investeringar. En ny europeisk industristrategi, som är anpassad till EU-medborgarnas nya behov, ökar BNP-tillväxten, främjar interregional sammanhållning, minskar inkomstskillnaderna och förbättrar livskvaliteten genom investeringar och innovation, kan bidra till att skapa en gemensam europeisk identitet, stimulera solidaritet, stärka EU-institutionerna och därmed utgöra "europeiskt mervärde".

2.8 EESK erkänner att kommissionen har tillmätt civilsamhällesorganisationerna stor vikt när det gäller att utforma den europeiska industrins framtid. EESK anser att endast ett gemensamt samarbete mellan medlemsstaterna, EU-institutionerna, arbetsmarknadens parter och representativa civilsamhällesorganisationer kan skapa en lämplig miljö där den europeiska industrin kan växa. I detta sammanhang är en konstruktiv social och civil dialog på alla nivåer en viktig garanti för att strategin ska kunna genomföras framgångsrikt.

2.9 EESK har sedan länge erkänt att "det inom näringslivet finns föregångare vad gäller integrering av hållbarhet. Många företag ligger faktiskt före politiken. Genom politiken måste man skapa den stabila miljö och den säkerhet som krävs för att säkerställa att bästa praxis blir allmän praxis. Detta kommer att göra det möjligt för företagen att leverera hållbara lösningar". EESK uppmanar kommissionen att beakta detta när den utarbetar framtida politik⁽²⁾. Det bör noteras att den sociala ekonomin har en lång tradition av hållbarhet.

2.10 År 2019 var industriproduktionen slutligen tillbaka på den nivå som rådde före krisen (före 2007). Industrin är fortfarande ryggraden i vår ekonomi och måste tillhandahålla lösningar på de många utmaningar som vårt samhälle står inför. Industrin har också en viktig social funktion på grund av sin verksamhet med högt mervärde, sina arbetstillfällen av

⁽¹⁾ Som det definieras av Global Footprint Network (<https://www.footprintnetwork.org/>).

⁽²⁾ EUT C 14, 15.1.2020, s. 95.

god kvalitet och skapandet av indirekt sysselsättning inom relaterade tjänster. EESK välkomnar därför den heltäckande uppsättningen av förslag i meddelandet och hoppas att de snabbt kommer att utformas och genomföras. Den dramatiska nedgången i industriproduktionen som följt i coronakrisens spår kräver dock att de nödgärder som vidtagits av regeringarna och fått stöd av kommissionen för att hålla bärkraftiga företag flytande och skydda de anställdas inkomster måste fortgå så länge som de behövs.

2.11 EESK har sedan länge erkänt vikten av uppstarts företag och expanderande företag för att bygga en konkurrenskraftig och innovativ industrisektor. Kommittén fortsätter därför att efterlysa "en samordnad politisk strategi för uppstarts företag och expanderande företag som tar hänsyn till mångfalden av företagsmodeller, och välkomnar de särskilda åtgärderna för företag inom den sociala ekonomin" ⁽³⁾.

2.12 EESK välkomnar det aviserade förslaget om att förbättra arbetsvillkoren för plattformsarbetstagare. EESK beklagar dock att den mycket större utmaningen att åstadkomma en inkluderande och rättvis omställning inte nämns direkt i meddelandet. Den framhåller att det behövs en ambitiös handlingsplan för att uppmuntra medlemsstaterna att hålla sina loften i samband med tillkännagivandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

3. Ett grönt Europa

3.1 EU behöver en hållbar industripolitik som främjar en rättvis omställning till en koldioxidsnål ekonomi. Detta kräver en stark flerårig budgetram, där Europeiska investeringsbanken har en avgörande uppgift när det gäller att finansiera en sådan omställning. Investeringarna bör främja både miljökvalitet och förbättrad livskvalitet för EU-medborgarna.

3.2 Många av de mål som vi har satt upp för 2030 kan höjas för 2050 och vår omställning till en koldioxidfri kontinent. EESK anser därför att industristrategin, liksom strategin för hållbar utveckling, "bör omfatta både EU:s inre och yttre åtgärder och främja maximal samstämmighet mellan dem. [...]. Hörnstenarna i genomförandet bör vara innovation, hållbarhetsinriktade internationella samarbets- och handelsavtal samt mobilisering av företag och det civila samhället" ⁽⁴⁾.

3.3 Såväl traditionella som framväxande industrisektorer kommer att behöva utveckla en proaktiv hållning och förutse, anpassa och hantera förändringar med hjälp av ny hållbar teknik, nya arbetstillfällen och omskolning som motsvarar framtidens utmaningar i linje med den europeiska planeringsterminens sociala resultatavla. Ny politik för kompetens bör utformas med medverkan av civilsamhällesorganisationer och arbetsmarknadens parter, i syfte att påskynda anpassningen av utbildningssystemen så att de motsvarar efterfrågan på nya arbetstillfällen.

3.4 EU bör bli världsledande inom den cirkulära ekonomin och ren teknik. Unionen kommer att sträva efter utfasning av fossila bränslen i energiintensiva industrier. Den cirkulära ekonomin är nyckeln till att utveckla Europas framtida ekonomiska modell. EESK anser att "produkter och tjänster som uppfyller principerna om cirkularitet bör differentieras prismässigt på ett tydligt sätt" och att "nedsatta skattesatser eller befrielse från mervärdesskatt för återvunna produkter samt återanvändning och reparation kan skapa incitament för entreprenörer att vara aktiva på detta område och erbjuda konsumenterna konkurrenskraftigt prissatta produkter [...]" ⁽⁵⁾.

3.5 Omställningen till en koldioxidneutral ekonomi kräver säkra rena energikällor. Reformerad energireglering och Europaomfattande samarbete för prosumenter och ytterligare nätsammanlänkning är av största vikt. Dessutom måste vi undersöka praktiskt möjliga och ekonomiska alternativ till fossila bränslen och beakta decentraliserade och kooperativa lösningar för ren energi, såsom kooperativ för förnybar energi, prosumenter och smarta nät.

3.6 Lanseringen av en energiunion 2.0 måste anses utgöra grunden för ett program som investerar i en stor ökning i försörjningen med (koldioxidsnål) energi (inbegripet vätgas), integrerar de olika energibärrarna, skapar ett Europaomfattande elnät för att hantera vindkraftens och solenergis intermittenta karaktär samt utvecklar teknik för energilagring.

3.7 Utan en grön industristrategi som en hörnsten i den gröna given kommer EU aldrig att lyckas nå en koldioxidneutral ekonomi inom en generation. Den gröna given kommer att definiera och forma det industripolitiska beslutsfattandet inte bara under kommissionens mandatperiod som precis har inletts, utan även under lång tid därefter.

⁽³⁾ EUT C 288, 31.8.2017, s. 20.

⁽⁴⁾ EUT C 14, 15.1.2020, s. 95.

⁽⁵⁾ EUT C 264, 20.7.2016, s. 98.

3.8 Solpaneler, vindkraftparker och batterier är avgörande för vårt nya industriella paradig. De kräver dock också råvaror som kontrolleras av våra jämbördiga konkurrenter på den internationella arenan. Industripolitiken måste gå hand i hand med en bestämd handels- och utrikespolitik som i sin tur måste säkra tillgången till dessa resurser.

3.9 För att uppnå den investeringsnivå som krävs för att finansiera den gröna given bör man också överväga en översyn av statsstödsreglerna för investeringar i koldioxidsnåla produkter och processer. Dessutom skulle de nyligen inrättade innovations- och moderniseringsfonderna, liksom auktionsintäkterna från utsläppshandelssystemet, (kunna) tillhandahålla ytterligare resurser för att stödja en hållbar industripolitik och hantera de sociala konsekvenserna av omställningen.

4. Ett digitalt Europa

4.1 Ny teknik förändrar vårt sätt att leva, konsumera och göra affärer. Vi diskuterar en strategi för 5G-nät, medan andra ekonomiska stormakter investerar i 6G-teknik. Att bygga vidare på våra konkurrensfördelar, samtidigt som vi finansierar FoU, är avgörande för att bli världsledande. Hittills har vi släpat efter Förenta staterna, Kina och andra länder inom vissa teknikområden. Denna digitala teknik är hörnstenen i alla åtgärder i riktning mot Industri 4.0. EESK anser att det är avgörande att Europa hinner i kapp. Detta måste göras på ett sätt som väger säkerhetsfrågor mot ekonomiska behov.

4.2 Investeringar i artificiell intelligens och smart användning av data, samtidigt som de europeiska företagens och konsumenternas integritet skyddas, är avgörande, och detta kan endast uppnås genom att europeiska medel för innovation kanaliseras till ny digital teknik. De små och medelstora företagen har en avgörande uppgift, och det är ytterst viktigt att säkerställa tillräcklig finansiering för att de ska kunna växa och vara innovativa. EESK har redan nämnt att "kommissionen bör undersöka och (utan att träda i deras ställe) komplettera de privata initiativen för utbyte av god praxis och erfarenheter innovatörer emellan" och att EU bör "upprätta en politisk, skattemässig och rättslig ram för att stödja användning av dessa nya hållbara modeller i stor skala" ⁽⁶⁾.

4.3 Teknik som utvecklats i Europa kommersialiseras alltför ofta på annat håll. EU har inte kunnat skapa några teknikjättar. Alltför få nya ledande innovativa företag utvecklas till stora FoU-intensiva företag. För att ta det sista steget från uppstarts företag till fullskaligt företag är det viktigt att slutföra skapandet av en enad europeisk kapitalmarknad, inklusive en europeisk riskkapitalmarknad.

4.4 Europas industri kommer antingen att digitaliseras eller upphöra att existera, omsprungen av effektivare och snabbare konkurrenter. Detta kommer också att kräva större investeringar för att öka tillväxtstyrkan i nya IKT-sektorer såsom dataekonomin, sakernas internet, molntjänster, artificiell intelligens och avancerad tillverkning. Investeringar i digital infrastruktur måste nå alla regioner och medlemsstater.

4.5 Det är mycket viktigt att förse den europeiska arbetskraften med digitala färdigheter för den nya industrialiseringsfasen. Vi behöver en kvalificerad och väl förberedd arbetskraft för den digitala eran. EESK har redan uppgett att "europeiska arbetstagare måste ges tillgång till program för utbildning, omskolning, kompetensutveckling och livslångt lärande för att fullt ut kunna dra nytta av den tekniska utvecklingen" ⁽⁷⁾. Detta kräver aktiva arbetsmarknadsinstrument och ett effektivt socialförsäkringssystem som grundas på solidaritet och som slår vakt om den europeiska sociala modellen.

4.6 Kommissionens datastrategi måste kompletteras med en förordning om rättvis konkurrens i den digitala ekonomin, som övervakas av en myndighet för digital konkurrens. I detta avseende kommer de dataområden för strategiska sektorer som föreslagits av kommissionen också att kräva bestämmelser om åtkomst, fritt flöde och skydd av data och användning av specifika algoritmer, genom att organisera tillgången till industridata enligt FRAND-villkor (rättvisa, rimliga och icke-diskriminerande). Dessutom måste framstegen inom digitalisering av dataset och innovativ teknik till fullo överensstämma med den allmänna dataskyddsförordningen och direktivet om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

⁽⁶⁾ EUT C 81, 2.3.2018, s. 57.

⁽⁷⁾ EUT C 228, 5.7.2019, s. 58.

5. Ett globalt konkurrenskraftigt EU

5.1 Den europeiska industrins framtida konkurrenskraft är avgörande för att den europeiska ekonomin ska kunna göra framsteg i en alltmer multipolär global ekonomi med ökande geopolitiska spänningar. Att fördjupa den inre marknaden är vägen framåt, med mer lika villkor i förhållande till tredjeländers företag. En fungerande inre marknad måste stödjas av en stark handelspolitik för att bemöta internationella hinder och icke-konkurrensutsatt praxis. Förordningen om granskning av utländska direktinvesteringar⁽⁸⁾, som träder i kraft i oktober 2020, är ett viktigt steg för att skydda viktiga tillgångar i EU, men EESK påpekar att det är viktigt att förordningen övervakas kontinuerligt och vid behov uppdateras och ändras.

5.2 Den inre marknaden utgör EU:s konkurrensfördel och är kärnan i vårt samarbete. Den är grunden för vår globala konkurrenskraft. Att skydda och utveckla den inre marknaden måste stå i centrum för den nya industripolitiken, och leda till åtgärder som stärker den inre marknaden, och de fyra friheternas, utveckling och effektivitet.

5.3 EESK står fast vid sin åsikt att "administrativa bördor och byråkrati [...] fortfarande [är] ett centralt hinder för uppstarts företag och expanderande företag". Kommittén uppmanar därför kommissionen att undvika att öka denna administrativa börda genom överreglering och att undersöka sätt att effektivisera och minska den⁽⁹⁾, uteslutande i fall där detta inte undergräver sociala och miljömässiga rättigheter.

5.4 Beträffande forskning och utveckling uppmanar EESK kommissionen att

- bibehålla och uppfylla ambitionen att investera 3 % av EU:s BNP i FoU för att hinna i kapp våra största konkurrenter, exempelvis Förenta staterna och Japan,
- ytterligare bygga upp en EU-omfattande riskkapitalmarknad som kommer att förbättra finansieringen för innovativa högriskprojekt med stor potential,
- säkerställa att den första industriella tillämpningen av offentligt finansierad FoU äger rum inom EU,
- stärka innovationssystemen i regioner i utkanten eller i regioner som står inför strukturella förändringar.

5.5 För att återställa arbetstillfällena, tillväxt och förtroende krävs det mer entreprenörskap i EU. EU bör främja och finansiera utbildningsprogram som främjar skapandet av nya företag i framtiden. Utbildning är vägen framåt och att lära yngre generationer entreprenörskap skulle kunna innebära fler företag och en mycket hållbarare ekonomisk och social miljö.

5.6 När man vill främja innovation måste medlemsstaterna och kommissionen sträva efter att återskapa miljön kring framgångsrika innovationskluster som Silicon Valley. Gynnsam reglering, skatteincitament, kvalificerad arbetskraft och lättillgänglig finansiering kommer att göra det möjligt för europeiska innovatörer att stanna kvar i Europa och genomföra sina idéer i stor skala.

5.7 EU kan inte behålla sin ledande roll inom innovation utan en smart politik för immateriella rättigheter. Vi måste se till att europeisk innovation och europeiska patent är väl skyddade mot fientliga avsikter och ekonomiskt spionage. Att genomföra det europeiska enhetliga patentet är därför ett måste!

5.8 Europa får inte förbli naivt inför illojal konkurrens. Att skydda europeiska konsumenter, företag och den inre marknaden är avgörande för att vår ekonomi ska blomstra. Den som vill delta i den inre marknaden bör följa dessa regler till fullo, inbegripet principerna om klimatneutralitet.

5.9 EESK uppmanar kommissionen att påskynda antagandet av vitboken om ett instrument om utländska subventioner, som kommer att ta itu med snedvridningseffekterna av utländska subventioner på den inre marknaden.

⁽⁸⁾ Förordning (EU) 2019/452 (EUT L 79 I, 21.3.2019, s. 1).

⁽⁹⁾ EUT C 288, 31.8.2017, s. 20.

5.10 EESK har redan efterlyst en bruksvärdesorienterad industripolitik för Europa, som är geografiskt anpassad till lokala förutsättningar och främjar kluster och samarbete, varvid bevarandet av mångfald matchar stordriftsfördelar enligt principerna om industriell symbios och cirkulär ekonomi ⁽¹⁰⁾.

5.11 Den mycket omtalade reformen av konkurrensramen behövs i högsta grad. Kommittén är dock besviken över att översynen av EU:s konkurrensregler har skjutits upp till 2021. Det finns inget utrymme för politiska manövrer när reformen utformas. Strategin bör bygga på den globala utvecklingen och inte bara på den inre marknaden, vilket hittills har varit fallet.

5.12 Dessutom bör samarbetet och samspelet mellan de olika nivåerna av lokala och nationella myndigheter och EU öka. EESK har upprepade gånger efterlyst starkare synergier, varvid "kommunikations- och samarbetsplattformar bör främjas och inbegripa alla medlemsstater. Det som fungerar i en medlemsstat kan fungera i en annan, och det som en medlemsstat har undersökt kan användas eller förbättras av en annan. [...] Ingen medlemsstat kan spela en framträdande roll på världsarenan ensam" ⁽¹¹⁾.

5.13 För att hantera internationella skillnader i koldioxidpriser behöver ett antal åtgärder övervägas: införande av gränjusteringsåtgärder, miljöstandarder som importörerna måste följa, subventioner för koldioxidsnål export, användning av handelspolitiska skyddsinstrument samt åtgärder för att komma till rätta med skillnader i koldioxidprissättning i frihandelsavtal. Det yttersta målet bör vara att fastställa ett globalt koldioxidpris.

5.14 Det är avgörande att de europeiska kapitalmarknadernas kraft frigörs. Fullbordandet av kapitalmarknadsunionen, och skapandet av rätt marknadsvillkor för företag att finansiera sig själva genom marknaderna, kommer att göra det möjligt för våra företag att få tillgång till de rätta instrumenten för att finansiera varje steg i sin utveckling.

5.15 EESK beklagar att den regionala dimensionen av den dubbla omställningen i stor utsträckning har förbisetts i meddelandet. Kommittén välkomnar dock förslaget (som ingår i EU:s återhämtningsplan) att kraftigt öka resurserna till Fonden för en rättvis omställning från 7,5 miljarder euro till 40 miljarder euro. EESK hoppas att detta kommer att täcka behoven hos alla de regioner som står inför en djupgående omställning av industrin.

5.16 En bättre integrering och samordning av verktygslådan för industripolitik tillsammans med lämpliga styrningsstrukturer bör säkerställa att EU uppnår sina ambitioner att bli en grön, digital och cirkulär ekonomi, samtidigt som dess strategiska oberoende och ekonomiska motståndskraft ökar.

5.17 Mellanliggande strukturer såsom nätverk för små och medelstora företag, regionala utvecklingsorgan, kluster, industriallianser och offentlig-privata partnerskap måste stödja och stärka de strategiska värdekedjorna och föra samman alla dynamiska krafter (innovativa små och medelstora företag, stora företag, forskningsinstitut, företag inom den sociala ekonomin samt offentliga myndigheter) för att stärka de ekonomiska ekosystemen.

6. Coronaviruset

6.1 Covid-19-pandemin har lett till en omfattande ekonomisk recession (ECB förutspår en ekonomisk nedgång på 8,7 % i år! ⁽¹²⁾) som, till skillnad från tidigare kriser, inbegriper chocker på både utbuds- och efterfrågesidan. Alla medel måste användas för att undvika att den tillfälliga förlusten av industriproduktion blir permanent och/eller att ett likviditetsproblem utvecklas till en solvenskris.

6.2 EESK välkomnar därför kommissionens förslag om en återhämtningsplan för EU (inbegripet återhämtningsfonden Next Generation EU). Denna plan

— kommer att stärka den nya industristrategin genom en fördubbling av InvestEU, inrättandet av en facilitet för strategiska investeringar och det nya solvensstödet,

⁽¹⁰⁾ EUT C 97, 24.3.2020, s. 31.

⁽¹¹⁾ EUT C 228, 5.7.2019, s. 67.

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2020-economic-forecast-deep-and-uneven-recession-uncertain-recovery_sv

- utgör ett sant europeiskt svar på pandemikrisen, som är ambitiöst och kommer att få betydande makroekonomiska effekter; det kommer att bidra till att undvika ytterligare förstörelse av kapital (däribland humankapital), återupprätta förtroendet och generera betydande multiplikatoreffekter,
- bidrar till att undvika en asymmetrisk återhämtning och stärker den inre sammanhållningen och solidariteten,
- stärker i hög grad resurserna för Fonden för en rättvis omställning,
- för fram våra gemensamma samhälleliga och ekonomiska prioriteringar: att få industrin tillbaka till normalläget, främja offentliga och privata investeringar i den dubbla digitala och gröna omställningen, utveckla gemensamma program för återuppbyggnad av industrin och stödja sysselsättningen inom framtidsinriktad verksamhet.

6.3 EESK uppmanar institutionerna att snabbt komma överens så att genomförandet av planen kan börja så snart som möjligt. Tillsammans utgör den gröna given, återhämtningsplanen och den nya industristrategin en kraftfull och sammanhängande uppsättning verktyg för att bekämpa recessionen och förbereda för vår gemensamma framtid.

6.4 När så många industrisektorer är nedstängda anser EESK att det är

- brådskande att kartlägga hur djupgående konsekvenser covid-19-krisen får för industrisektorer och värdekedjor, för att identifiera och tillgodose varje sektors särskilda behov i syfte att återställa produktionen/sysselsättningen,
- nödvändigt att (återupp)bygga integrerade industriella värdekedjor inom EU för att främja Europas strategiska oberoende och ekonomiska motståndskraft; återflytt av strategisk verksamhet måste stödjas och försörjningstryggheten måste garanteras inom sådana sektorer som energi, hälso- och sjukvård och aktiva farmaceutiska substanser.

6.5 Det är uppenbart att EU måste visa sin styrka och makt i dessa svåra tider. EESK signalerar att den enda möjligheten för medlemsstaterna att övervinna krisen är att agera samordnat och se till att ingen hamnar på efterkälken. Det finns inget utrymme för populistiska idéer och nationell planering. Solidaritet, samarbete och respekt för varandra är grundläggande för en snabb återhämtning, som för att vara hållbar måste dra största möjliga lärdom av tidigare brist på respekt för ekosystemen.

6.6 Lättandet av finanspolitiska regler kommer endast att främja produktiva investeringar om ett av målen är uppåtående konvergens i medlemsstater med lägre inkomster. Det är dags att föreslå konkreta åtgärder för att bevisa att europeisk solidaritet faktiskt tar sig uttryck i handlingar, och inte bara i ord.

6.7 Små och medelstora företag kommer förmodligen drabbas hårdast av denna kris, eftersom de vanligtvis är beroende av stora företag och saknar likviditet. Det är ytterst viktigt att hitta rätt verktyg för att stödja alla europeiska små och medelstora företag, och EESK stöder avsikten att hjälpa dessa företag att expandera och locka till sig kvalificerad arbetskraft, t.ex. genom att införa aktieoptioner för anställda⁽¹³⁾.

6.8 Viktiga industrier och sektorer måste identifieras och stödjas, i fråga om allt från mänskliga resurser till forskning, så att vi får en europeisk industripolitik som skyddar dessa strategiska sektorer från marknaden och säkerställer försörjningstryggheten för viktiga komponenter, såsom respiratorer, masker och andra produkter. Detta måste innebära stöd till företag som omlokaliserar produktionskapaciteten till Europa, så att det blir möjligt för EU att återta kontrollen över produktionen och säkerställa oberoende gentemot världsmarknaden, hela tiden i överensstämmelse med en rättvis ekologisk omställning. EU:s växande beroende av import av läkemedel och aktiva farmaceutiska substanser kan innebära systemproblem genom att skapa brist på läkemedel och hälsorisker. Detta väcker allvarliga farhågor angående EU:s strategiska oberoende.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹³⁾ COM(2020) 103 final.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om a) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna

(COM(2020) 94 final)

b) Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén — Kartlägga och åtgärda hinder på den inre marknaden

(COM(2020) 93 final)

(2020/C 364/16)

Föredragande: **Gerardo LARGHI**

Medföredragande: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Remiss	a) Europeiska kommissionen, 22.4.2020 b) Europeiska kommissionen, 22.4.2020
Rättslig grund	a) och b) Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	25.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	212/2/5

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) stöder kommissionens meddelande "Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna" ⁽¹⁾.

1.2 Kommittén är beredd att stödja och ställa sig bakom kommissionens meddelande "Kartlägga och åtgärda hinder på den inre marknaden" ⁽²⁾.

1.3 EESK anser att den otillräckliga och inadekvata tillämpningen av EU-reglerna alltför länge har varit EU-lagstiftningens akilleshäla och att många fall av bedrägeri och olagligt beteende därför inte har åtgärdats. Tillämpningen av EU-lagstiftningen är avgörande för att bygga upp konsumenternas förtroende och säkerställa att den inre marknads fulla potential kommer företag, anställda och konsument till godo.

1.4 EESK anser att en genomförandestrategi för att vara effektiv måste 1) bygga på ett starkt partnerskap med deltagande av alla berörda aktörer, 2) möjliggöra ett ökat samarbete på europeisk nivå mellan befintliga tillsyns nätverk för att säkerställa att problem som samtidigt berör flera sektorer åtgärdas, 3) utarbeta strategier och metoder för att hantera omfattande EU-överträdelser, där en enda åtgärd för att kontrollera efterlevnaden kan vidtas för att skydda alla aktörer och säkerställa gränsöverskridande upprätthållande av lagen, samt 4) utnyttja den nya teknikens möjligheter.

⁽¹⁾ COM(2020) 94 final.

⁽²⁾ COM(2020) 93 final.

1.5 EESK uppmanar kommissionen att i handlingsplanen avsätta en tydligt definierad roll för det civila samhällets aktörer, entreprenörer, arbetstagare och konsumenter.

1.6 EESK understöder till fullo kommissionens idé att använda Solvit som ett ändamålsenligt standardverktyg för omotiverade hinder på den inre marknaden, men det är viktigt att Solvit får ett mer strukturerat förfarande för att hänvisa viktiga mål till kommissionen och fungera över alla sektorer och politikområden.

1.7 EESK välkomnar initiativet för att **förbättra förhandsbedömningarna av restriktiv reglering enligt direktivet om proportionalitetsprövning** ⁽³⁾. Att involvera intressegrupper under "proportionalitetsprövningen" bör vara mer regel än undantag.

1.8 **Den gemensamma digitala ingången** är ett sätt att digitalt tillgodose företags och konsumenters behov av information online. De gemensamma kontaktpunkterna kommer snabbt att integreras i den gemensamma digitala ingången, så att företag och konsumenter endast behöver vända sig till ett ställe för hjälp och information.

1.9 EESK stöder kommissionens uppmaning till Europaparlamentet och rådet att anta förslaget om tillämpning av direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden, om fastställande av ett anmälningsförfarande för tillståndsförfaranden och krav avseende tjänster ⁽⁴⁾.

1.10 Kommittén betonar att krisen i samband med spridningen av covid-19 medför allvarliga risker för den inre marknaden, nämligen att skillnaderna mellan EU-länderna när det gäller ekonomisk utveckling, sociala garantier och välfärdsnivåer skulle kunna öka efter pandemin.

1.11 Kommittén konstaterar att företag och konsumenter, trots den inre marknadens faktiska landvinningar, fortfarande rapporterar alltför många kvarvarande hinder.

1.12 EESK ställer sig bakom kommissionens handlingsplan, enligt vilken ett "verkligt partnerskap mellan de olika aktörer på EU-nivå och nationell nivå som ansvarar för genomförande och efterlevnad blir avgörande för att övervinna de hinder som finns på den inre marknaden".

1.13 EESK uppmanar därför kommissionen att använda den nya handlingsplanen för efterlevnad av inre marknadsreglerna för att bygga upp en stark samarbetsram som omfattar alla aktörer som är aktiva inom tillämpning av EU-lagstiftningen. Organisationer bör bland annat delta fullt ut i arbetet i den aviserade arbetsgruppen för efterlevnad på den inre marknaden, som bör fungera som ett forum för diskussioner om övergripande efterlevnadsfrågor.

1.14 EESK anser att kontrollen av efterlevnaden i grund och botten är ett övergripande problem och därför inte bör hanteras på ett fragmenterat sätt. Det är mycket viktigt att bättre organisera och rationalisera arbetsflödet mellan de olika tillsynsätverken och underlätta utbytet av information och god praxis mellan dem.

1.15 Förordningen om konsumentskyddssamarbete har bidragit till att bygga en bro mellan det civila samhällets organisationer och brottsbekämpande myndigheter genom ett bättre erkännande av deras samarbete. Det är positivt, men detta regelverk är fortfarande ofullständigt och måste förbättras ytterligare, till exempel i takt med att åtgärder vidtas till följd av medborgarnas anmälningar.

1.16 EESK anser att data och artificiell intelligens kan användas för att hjälpa till att övervaka marknaderna. Kommittén anser därför att dessa digitala verktyg bör utvecklas på EU-nivå och vara gemensamma för alla aktörer.

1.17 Tillsynsmyndigheterna möter i dag en mängd ohederliga metoder på den inre marknaden, samtidigt som deras arbete ofta är föremål för strikta budgetbegränsningar. I detta sammanhang efterlyser kommittén en bättre användning av knappa resurser, bättre samordning mellan befintliga nätverk, utveckling av nya synergier mellan alla aktörer och nya verktyg som bygger på ny teknik som kan bidra till ett ändamålsenligt genomförande av EU-lagstiftningen.

⁽³⁾ EUT L 173, 9.7.2018, s. 25.

⁽⁴⁾ COM(2016) 821 final.

2. Angående – Långsiktig handlingsplan för bättre genomförande och efterlevnad av inre marknadsreglerna (COM(2020) 94 final) – INT/899

2.1 Utmaningar för den inre marknaden

2.1.1 Den inre marknaden utgör det europeiska projektets kärna och har underlättat livet för de europeiska konsumenterna och företagen. En effektiv inre marknad bör göra det möjligt för EU-medborgare att få tillgång till ett bredare utbud av tjänster och produkter och bättre arbetstillfällen. Den inre marknaden bör stimulera handel och konkurrens och är grundläggande för att EU ska kunna få till stånd den gröna, industriella och digitala omvandlingen.

2.1.2 För att uppnå detta måste Europa fastställa kriteriebaserade prioriteringar och på grundval av väletablerade kriterier arbeta för att tillhandahålla tydlig politisk vägledning som ger absolut prioritet åt människor.

2.1.3 För att stärka samarbetet kring kontrollen av efterlevnaden av inre marknadsreglerna tillkännager kommissionen inrättandet av en arbetsgrupp för efterlevnad på den inre marknaden, vars roll är att bedöma om den nationella lagstiftningen överensstämmer med inre marknadsreglerna, prioritera de mest akuta hindren, åtgärda överreglering, diskutera övergripande efterlevnadsaspekter och övervaka genomförandet av den föreslagna handlingsplanen. I detta avseende bör arbetsgruppen fastställa tydliga kriterier för att avgöra vilka de mest akuta hindren är, beroende på deras ekonomiska värde.

2.1.4 Kommissionen avser också att använda förebyggande mekanismer för att undvika nya hinder för tillhandahållande av tjänster på den inre marknaden; förbättra förmågan att upptäcka brist på efterlevnad; inrätta en plattform för efterlevnad på nätet (e-enforcement lab) för att utbyta information om olagliga industri- och konsumentprodukter och industri- och konsumentprodukter som inte uppfyller kraven; inrätta en gemensam europeisk informationsportal för kontroller av andra produkter än livsmedel och den kommande gemensamma kontaktpunkten för tullen; se till att informationssystemet för den inre marknaden (IMI) blir standardverktyget; skapa ett verktyg som gör det möjligt för enskilda och företag att rapportera anonymt om regleringshinder de stöter på när de utövar sina rättigheter på den inre marknaden; förbättra kontrollen av efterlevnaden av EU:s jordbruks- och livsmedelslagstiftning (inbegripet djur- och växtskydd); bedöma integrationen av befintliga strukturer (t.ex. nätverket för konsumentskyddssamarbete, EU:s nätverk för produktöverensstämmelse eller observationsorganet vid Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet [Euiipo]) och ett laboratorium som finansieras inom programmet för den inre marknaden eller programmet för ett digitalt Europa när det gäller att prova och tillämpa avancerade it-lösningar; stärka kampen mot förfälskade och olagliga produkter, inbegripet olagliga produkter som tillverkas eller sätts samman i EU av importerade komponenter, och utvidga Olafs nuvarande uppdrag; stärka kontrollen av efterlevnaden i livsmedelskedjan; utarbeta märknings- och spårbarhetssystem genom att främja användningen av digitala verktyg för att möjliggöra mer målinriktade kontroller vid EU:s yttre gränser och inom EU; göra Solvit till standardverktyget för tvistlösning på den inre marknaden; effektivisera processen för handläggande av ärenden, genomföra en preliminär bedömning av klagomålen inom två månader för att fastställa vilka åtgärder som ska vidtas därefter; samt använda EU Pilot med tydliga villkor och tidsplaner för de ärenden där det förefaller vara möjligt att uppnå en snabb lösning inom en kort period.

2.2 Allmänna kommentarer

2.2.1 EESK anser att ett fullbordande av och en ändamålsenlig kontroll av efterlevnaden av inre marknadsreglerna är av största vikt, eftersom det är ett sätt att uppnå de politiska mål som fastställs i Europeiska unionens grundläggande dokument, snarare än ett mål i sig.

2.2.2 De viktigaste hinder som identifierats i meddelandet är: regleringsval på EU-nivå och nationell nivå, införlivande, genomförande och efterlevnad av lagstiftning, administrativ och praktisk kapacitet i medlemsstaterna, det allmänna företagsklimatet och konsumenternas situation samt underliggande orsaker som inte rör den offentliga politiken, t.ex. språk eller kultur.

2.2.3 Att göra Solvit till ett standardverktyg: EESK stöder säkrandet av att Solvitförfarandena blir standardverktyget för omotiverade hinder på den inre marknaden. Det har dock endast tillgång till dialog och mjuk makt; dessutom kan det inte användas parallellt med tvisteförfaranden. Solvitsystemet behöver ett mer strukturerat förfarande för att hänvisa viktiga fall till kommissionen. Samtidigt är det viktigt att Solvit fungerar över alla sektorer och politikområden.

2.2.4 Förbättringen av förhandsbedömningarna av restriktiv reglering enligt direktivet om proportionalitetsprövning⁽⁵⁾ är en välkommen åtgärd. Kommissionen bör dock erbjuda strukturerad hjälp och vägledning åt medlemsstater om hur man genomför en proportionalitetsprövning på förhand av ny planerad nationell reglering av yrken enligt direktivet om proportionalitetsprövning. Att involvera intressegrupper under ”proportionalitetsprövningen” bör dessutom vara mer regel än undantag.

2.2.5 Tillgång till information och administrativa förfaranden: den gemensamma digitala ingången är ett sätt att digitalt tillgodose företags och konsumenters behov av information online, men enligt gällande lagstiftning för den inre marknaden måste medlemsstaterna också informera företagen genom de gemensamma kontaktpunkterna. Olika delar av EU-lagstiftningen bidrar till centraliseringen av de gemensamma kontaktpunkterna. Dessa kommer snabbt att integreras i den gemensamma digitala ingången, så att företag och konsumenter endast behöver vända sig till ett ställe för hjälp och information. Affärsverksamheter ska få ett enda, koordinerat svar.

2.2.6 EU skakas för närvarande i sina grundvalar av både yttre faktorer såsom den pågående pandemin, som har orsakat många dödsfall, skapat panik och lett till att hela EU:s ekonomi hamnat i recession, och interna faktorer såsom avsaknaden av den våg av solidaritet som ledde till att unionen föddes. Vi frågar oss därför vad som behövs för att skapa en inre marknad som inte bara är en teknisk och lagstiftningsmässig övning utan innebär att man omprövar hela modellen för det europeiska projektet. Det är helt rimligt att undra om ett enat Europa – något som vissa har föreställt sig, många har kämpat för att bygga upp och andra har föresatt sig att förstöra bit för bit, åtminstone sedan EU:s konstitution förkastades – fortfarande kommer att finnas kvar 2050 och därefter som en modell för frihet, en ledstjärna på kulturens område, en förkämpe för fred, som stöder välvilja mellan folken och försvarar lika möjligheter för kvinnor och män i en värld utan diskriminering eller hinder.

2.2.7 Detta är desto mer sant i denna särskilt svåra tid då Europa kvävs av en långvarig kris som är en systemkris snarare än bara en följd av den nuvarande ekonomiska situationen: detta är inte bara en ekonomisk och finansiell kris utan också en kris i fråga om sociala och kulturella värden. Ett betydande antal medborgare anser att den enda trovärdiga lösningen är att lägga det rent monetära och ekonomiska synsättet åt sidan till förmån för en verklig politisk union.

2.2.8 EESK anser att covid-19-krisen, som har påverkat alla europeiska länder, kräver en omprövning av hela systemet, inte bara i organisatoriskt hänseende utan också för att skapa nya idéer och utarbeta nya affärsmodeller.

2.2.9 Systemen för civilskydd har inte fungerat i alla länder när det gäller att hantera krisen. Tvärtom har dessa system på många ställen misslyckats: varken centralregeringarna, kommunerna eller medborgarna har visat att de var redo för en nödsituation, och åtgärderna har ofta varit långsamma och kostsamma och ibland förbryllande.

2.2.10 Det har blivit tydligt att Europa på vissa områden är beroende av tredjeländer, vilket kräver en omprövning av vissa av grunderna för Europeiska unionen, som måste uppvisa en förmåga att reagera och omorganisera sig. Kommunal, regional och statlig upphandling, samt stöd till lokala leverantörer, kommer att kräva särskild uppmärksamhet: offentlig upphandling måste bli en garanti för ekonomisk trygghet.

2.2.11 Marknadsdriven standardisering spelar en viktig roll enligt den ”nya metoden”, som inte bara tillämpas på produkter utan även på tjänster.

2.2.12 Det bör göras en korrekt bedömning av behovet av, effektiviteten hos och inverkan av de åtgärder som ska vidtas, så att man vid regleringen av tjänster tydligt särskiljer de som är relevanta för den inre marknaden från andra tjänster.

2.2.13 EESK håller med kommissionen om vikten av alla åtgärder som är avsedda att främja utvecklingen, genomförandet och efterlevnaden av EU-lagstiftningen på den inre marknaden. När det gäller områden som varor och tjänster, offentlig upphandling, marknads kontroll, bolagsrätt, avtalsrätt och rättsregler om ansvar utanför avtalsförhållanden, kampen mot penningtvätt, fri rörlighet för kapital, finansiella tjänster, konkurrens och utveckling av styrmedel måste det snarast inrättas en inre marknad som värnar de enskilda personernas, producenternas, arbetstagarnas och konsumenternas rättigheter, utan att det undergräver en balanserad ekonomisk verksamhet.

⁽⁵⁾ EUT L 173, 9.7.2018, s. 25.

2.2.14 EESK efterlyser en rättvis inre marknad för att ta hänsyn till behovet av att följa de arbetsrättsliga reglerna och konsument- och miljöreglerna, i enlighet med den nyligen föreslagna industristrategin för EU ⁽⁶⁾ och de principer för den cirkulära ekonomin som anges i kommissionens program. EESK har redan fullt ut ställt sig bakom dessa principer och anser att Europa bör ta ledningen på detta område.

2.2.15 EESK stöder beslutet att inrätta en arbetsgrupp för efterlevnad på den inre marknaden, som ska bestå av företrädare för medlemsstaterna och kommissionen, i enlighet med förslag och rekommendationer som EESK lagt fram vid ett flertal tillfällen ⁽⁷⁾.

2.2.16 EESK betonar vikten av att bekämpa varje enskilt fall av överreglering och felaktig tillämpning av reglerna, som så ofta har undergrävt marknadens funktion. Kommittén begär bestämt om att få vara företräd i denna arbetsgrupp, åtminstone som observatör.

2.2.17 Som EESK redan påpekat i flera av sina tidigare yttranden ⁽⁸⁾ ställer sig kommittén bakom kommissionens kartläggning av riskerna och förseningarna när det gäller fullbordandet av den inre marknaden. Dessa beror på marknadsfragmentering, skillnader i verkställbara regler, osäkerhet kring uppgifters konfidentialitet, skrupelfri och inte alltid kontrollerbar användning av it-nätverk, och det faktum att olagliga tjänster finns tillgängliga online, främst på grund av att berörda avdelningar inom kommissionen brister i kontrollen av efterlevnaden genom skattemässiga åtgärder och påföljder. EESK rekommenderar att kommissionens generaldirektorat tar itu med dessa frågor på grundval av en övergripande strategi.

2.2.18 EESK beklagar att det fortfarande inte sker någon ändamålsenlig kontroll av efterlevnaden av EU-lagstiftningen. EU-medborgarna bör ha rätt till meningsfull kollektiv talan på EU-nivå, och denna bör införas på ett otvetydigt sätt och snabbt. Detta skulle, som en sista utväg, i hög grad bidra till att garantera ansvarsskyldighet för underlåtenhet att följa EU:s regler och därmed bidra till att dessa regler efterlevs frivilligt ⁽⁹⁾.

2.2.19 EESK understryker att medlemsstaterna mycket ofta själva har brutit mot överenskomna inre marknadsregler eller skapat och tolererat hinder i den nationella lagstiftningen, i syfte att införa ytterligare skydd på sin marknad och skapa fördelar för inhemska företag. Vinsterna är ofta mycket kortsiktiga, men detta skadar små och medelstora företag och uppstarts företag samt även enskilda personer och konsumenterna som utsätts för risk till följd av produkter som inte uppfyller kraven, eller som har färre valmöjligheter.

2.2.20 Av detta skäl stöder EESK kommissionens uppmaning till Europaparlamentet och rådet att anta förslaget till direktiv om anmälan av nationella bestämmelser enligt tjänstedirektivet ⁽¹⁰⁾. Överenskommelsen bör dock inte undergräva det befintliga tjänstedirektivet genom undantag från anmälningsplikten gällande territoriala begränsningar (inklusive stadsplanering) eller genom att frånta kommissionen dess beslutsbefogenheter.

2.3 Särskilda kommentarer

2.3.1 Den inre marknaden innebär att EU kan skapa ett multilateralt, öppet, icke-diskriminerande och regelbaserat handelssystem. Företag från tredjeländer måste följa EU:s regler för att få tillträde till den inre marknaden, bland annat på sådana områden som hälsa, miljö, livsmedels- och produktsäkerhet samt konsumentskydd.

2.3.2 EESK ställer sig bakom kommissionens beslut att kombinera redan befintliga verktyg för att stödja utvecklingen av en inre marknad med nya verktyg (t.ex. en central informationstjänst som tjänstemän i medlemsstaterna kan vända sig till när de har praktiska frågor, plattformar för utbyte med medlemsstaterna såsom den plattform som används för direktiven om offentlig upphandling, samt förbättrad tillgång till information om regler och krav för användare via den gemensamma digitala ingången).

⁽⁶⁾ COM(2020) 102 final.

⁽⁷⁾ Se EUT C 43, 15.2.2012, s. 14 och ovan nämnda yttranden.

⁽⁸⁾ Se bifogad förteckning.

⁽⁹⁾ EESK har utarbetat ett flertal yttranden om denna fråga, bland annat EUT C 309, 16.12.2006, s. 1, EUT C 324, 30.12.2006, s. 1, EUT C 162, 25.6.2008, s. 1, EUT C 228, 22.9.2009, s. 40 och EUT C 128, 18.5.2010, s. 97.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 821 final.

2.3.3 EESK rekommenderar att kommissionen lägger till vägledning om följande principer:

- a) Subsidiaritet och "dubbel subsidiaritet".
- b) Ömsesidigt erkännande.
- c) Innovation och försiktighet.
- d) Allmänintresset i fråga om vissa tjänster (t.ex. bank- och försäkringstjänster).

2.3.4 EESK instämmer i beslutet att fokusera på offentlig upphandling. Handläggare och mottagare av EU-medel måste få hjälp med att förbättra sina metoder för offentlig upphandling, för att säkerställa lika villkor och använda upphandling som ett strategiskt verktyg för att uppnå centrala politiska mål, såsom principerna för den cirkulära ekonomin.

3. Angående meddelandet — Kartlägga och åtgärda hinder på den inre marknaden" (COM(2020) 93 final) – INT/908

3.1 Hinder på den inre marknaden

3.1.1 Kommissionens meddelande om att kartlägga och åtgärda hinder på den inre marknaden är inriktat på de 13 huvudsakliga hindren, och visar att det inte bara handlar om rättsliga eller administrativa utan också om praktiska hinder. Företag eller konsumenterna som är verksamma i EU stöter ofta på flera hinder samtidigt. Detta gäller särskilt små och medelstora företag, yrkesverksamma och konsumenterna.

3.1.2 För att föreslå möjliga lösningar på EU- och medlemsstatsnivå fastställs i meddelandet fem grundorsaker: regleringsval på EU-nivå och nationell nivå, införlivande, genomförande och efterlevnad av lagstiftning, administrativ kapacitet och praxis i medlemsstaterna, företagsklimatet och konsumenternas situation samt grundorsaker som inte rör den offentliga politiken, t.ex. språk eller kultur.

3.1.3 Ibland verkar det som om medlemsstaterna bryter mot överenskomna inre marknadsregler eller skapar och tolererar hinder i den nationella lagstiftningen, i syfte att införa ytterligare skydd på sin marknad och skapa fördelar för inhemska företag.

3.2 Allmänna kommentarer

3.2.1 EESK noterar i kommissionens meddelande att den identifierar de huvudsakliga kvarstående hindren för en verklig inre marknad. Dessa hinder består inte bara av rättsliga eller administrativa hinder, utan också av praktiska sådana, vilket innebär att företag eller konsumenterna som är verksamma i EU ofta ställs inför flera begränsningar samtidigt. Detta har en negativ inverkan, i synnerhet på små och medelstora företag och fria yrkesutövare.

3.2.2 EESK anser att en genomförandestrategi för att vara ändamålsenlig måste 1) bygga på ett starkt partnerskap med deltagande av alla berörda aktörer, 2) möjliggöra ett ökat samarbete på europeisk nivå mellan befintliga tillsynsätverk för att säkerställa att överträdelsehanteringen och komplexa problem som samtidigt berör flera sektorer åtgärdas, 3) utarbeta strategier och metoder för att på ett effektivt sätt hantera omfattande överträdelsehanteringen av EU-regler, där en enda tillsynsåtgärd kan vidtas för att skydda alla berörda aktörer och säkerställa gränsöverskridande upprätthållande av lagen, samt 4) utnyttja den nya teknikens möjligheter för att främja effektivare åtgärder för kontroll av efterlevnaden och striktare marknads kontroll.

3.2.3 EESK anser att den otillräckliga och inadekvata tillämpningen av EU-reglerna alltför länge har varit EU-lagstiftningens akilleshäla och har inneburit att många fall av bedrägeri och olagliga metoder inte har åtgärdats. En kraftfull kontroll av efterlevnaden av EU-lagstiftningen är avgörande för att bygga upp konsumenternas förtroende och för att se till att företag, anställda och konsumenterna utnyttjar den inre marknads fulla potential.

3.2.4 De skador som covid-19-krisen åsamkat den inre marknaden kommer att förvärra den skada som åsamkats av Förenade kungarikets utträde ur EU. Detta skulle kunna innebära att skillnaderna mellan EU-länderna när det gäller ekonomisk utveckling, sociala garantier och välfärdsnivåer kommer att öka när pandemin är över, med konsekvenser för den inre marknaden och dess utveckling.

3.2.5 EESK anser att den nuvarande situationen mycket väl skulle kunna leda till att den inre marknaden inskränks till en ren frihandelszon — inte det naturliga resultatet av ett övernationellt politiskt projekt, utan bara den minsta gemensamma nämnaren av ländernas nationella intressen.

3.2.6 EESK uppmanar därför EU-institutionerna och de berörda civilsamhällesorganisationerna att tydligt informera EU-medborgarna om den inre marknads begränsningar så att de får en realistisk uppfattning om vad de faktiskt kan förvänta sig av dess genomförande och efterlevnad. Detta gör det viktigt att inte införa några åtgärder som kan vara överflödiga och omotiverade och som i själva verket endast skapar hinder för företagens verksamhet, särskilt för små och medelstora företag ⁽¹⁾, inbegripet fria yrkesutövare, och heller inte påtvinga fullständig harmonisering, vilket inte är försvarbart med tanke på att andra principer måste få företräde, till exempel konsumenträttigheter och konsumentskydd. Den inre marknaden måste återspegla principen om styrkan i mångfalden, som bör vara en central del av EU:s politik vid sidan av harmoniseringen.

3.2.7 Standardisering spelar en viktig roll enligt den ”nya metoden”, som inte bara tillämpas på produkter utan även på tjänster.

3.2.8 En långsiktig plan som den som kommissionen utarbetat för att undanröja de återstående hindren är ett ambitiöst och lovtärd företag, men den måste åtföljas av omfattande investeringar i informations-, varnings-, inlärnings-, utbildnings-, integrations- och standardiseringsprocesser.

3.3 Den inre marknads sociala dimension

3.3.1 EESK uppmanar återigen kommissionen att ta hänsyn till EU:s sociala dimension för att främja skapandet av ändamålsenliga arbetstillfällen av god kvalitet, främja rörligheten över gränserna, förbättra kapaciteten och kompetensen samt öka investeringarna i de små och medelstora företag som känner att de i särskilt hög grad begränsas av de regler som införts av EU och gynnas minst av status quo. Av detta skäl välkomnar EESK antagandet av strategin för små och medelstora företag för ett hållbart och digitalt Europa.

3.3.2 EESK anser att de regler som fastställts för den inre marknaden endast är användbara i den mån som de bidrar till utvecklingen av en sund social marknadsekonomi i syfte att förebygga fattigdom, ojämlikhet, diskriminering och social utestängning, med särskild tonvikt på att se till att ungdomar har en plats i samhället.

3.3.3 Det finns en stark känsla bland små och medelstora företag och anställda att det är de som drabbats hårdast av de ekonomiska kriserna, införandet av euron och nu den mycket allvarliga pandemi som har drivit den europeiska ekonomin in i en recession. Detta innebär att varje åtgärd till stöd för en europeisk inre marknad måste omfatta en mer rak, direkt och effektiv kommunikation, mindre byråkrati och regler som kan förstås av alla.

3.3.4 EESK anser också att de framtida åtgärderna för en grön ekonomi och kommissionens handlingsplan för den inre marknaden bör omfatta bestämmelser om den sociala ekonomin för att garantera lika villkor för företag inom den sociala ekonomin och främja utvecklingen av denna sektor.

3.3.5 Stöd till unga företagare och till innovativa produkter och tjänster är en central aspekt av programmet för att fullborda den inre marknaden. EESK ställer sig bakom beslutet att stödja nya affärsmodeller, nämligen den cirkulära ekonomin, avancerad teknik, resurseffektiva lösningar med låga koldioxidutsläpp och andra initiativ som t.ex. syftar till att främja företagets internationella dimension, locka till sig talanger och höja personalens kompetens.

3.3.6 EESK instämmer i att små och medelstora företag som investerar i digitala projekt bör få stöd. Projekten bör också utformas så att de gynnar företagen, konsumenterna och det civila samhället som helhet.

3.4 Särskilda kommentarer

3.4.1 Kommittén betonar de svårigheter som det innebär för europeiska företag att konkurrera på globala marknader med oligopol eller monopol, som i vissa fall är statligt ägda. Till exemplen på detta hör järnvägs-, lufttransport- och vindkraftssektorerna, där europeiska företag är utsatta för en mycket hård konkurrens (från företag i tredjeländer, särskilt Kina).

⁽¹⁾ EUT C 376, 22.12.2011, s. 51.

3.4.2 Kommittén stöder kommissionen i dess kamp för att se till att onlineplattformarna uppfyller kraven på produktöverensstämmelse, så att olagliga och osäkra produkter inte släpps ut på marknaden. Den betonar vikten av varje enskild åtgärd som är utformad för att kontrollera överensstämmelsen hos produkter som säljs på onlineplattformar och för att försöka säkerställa produktsäkerhet i den globala internetbaserade leveranskedjan.

3.4.3 EESK rekommenderar dock att kommissionen, som en del av detta arbete, även tar hänsyn till frågor som artificiell intelligens, marknadskommunikation, marknadsföring och reklam, rättsliga och avtalsmässiga garantier vid försäljning av varor och tjänster samt särskilda bestämmelser för genomförande och kontroll av efterlevnaden av reglerna för den inre marknaden inom bank- och försäkringssektorn.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU vid ett vägskäl – bygga upp och bygga nytt för nästa generation

(COM(2020) 456 *final*)

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: EU-budgeten som motor i den europeiska återhämtningsplanen

(COM(2020) 442 *final*)

Förslag till rådets förordning om inrättande av Europeiska unionens återhämtningsinstrument för att stödja återhämtningen efter covid-19-pandemin

(COM(2020) 441 *final*/2 – 2020/0111 (NLE))

Ändrat förslag till rådets förordning om den fleråriga budgetramen 2021–2027

(COM(2020) 443 *final* – 2018/0166 (APP))

Ändrat förslag till rådets beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel

(COM(2020) 445 *final* – 2018/0135 (CNS))

Förslag till rådets förordning om ändring av rådets förordning (EU, Euratom) nr 1311/2013 om den fleråriga budgetramen för 2014–2020

(COM(2020) 446 *final* – 2020/0109 (APP))

Ändrat förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, och om dess regler för deltagande och spridning, Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa – ramprogrammet för forskning och innovation, Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete, Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013

(COM(2020) 459 *final* – 2018/0224 (COD))

(2020/C 364/17)

Huvudföredragande: **Petru Sorin DANDEA**

Huvudföredragande: **Tommaso DI FAZIO**

Huvudföredragande: **Petr ZAHRADNÍK**

Remisser	Europaparlamentet, 17.6.2020 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD)) Europeiska unionens råd, 10.6.2020 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD)) Europeiska kommissionen, 17.6.2020: COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE) COM(2020) 442 final COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP) Europeiska kommissionen, 02.7.2020: COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS) COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP) COM(2020) 456 final
Rättslig grund	Artiklarna 43.2, 173.3, 182.1, 188 och 304 i EUF-fördraget
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Presidiets beslut	9.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	206/4/5

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Kommittén är medveten om de allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenserna av covid-19-pandemin för alla medlemsstater. Därför stöder EESK starkt kommissionens förslag – Next Generation EU – som ett särskilt verktyg för en snabb och ändamålsenlig återhämtning. Kommissionen har beaktat de ekonomiska och sociala skevheter som orsakats av de åtgärder som vidtogs efter 2008 års kris och har grundat sina åtgärder på principen om solidaritet mellan alla länder, utan undantag. Kommissionen återgår till Europeiska unionens grundläggande värden enligt grundfördraget, som den genomför på ett beslutsamt sätt.

1.2 Kommittén är väl medveten om den extraordinära och allvarliga ekonomiska situation som pandemin har orsakat, och instämmer i de åtgärder som vidtagits för att mildra de negativa konsekvenserna för det ekonomiska utfallet. Effekterna har varierat, med inte bara en aldrig tidigare skådad efterfrågechock och minskad likviditet, utan även avbrott i leveranskedjor och allvarliga problem på utbudssidan, där leveranskedjorna bröts och många företag hade problem med komponenter, arbetskraft, råvaror osv. och därför var tvungna att ställa in sina produktionsprocesser. I detta avseende måste de åtgärder som vidtas också vara exceptionella, och EESK begär att de ska vara mycket omfattande.

1.3 EESK välkomnar därför beslutet att ge unionen ett kraftfullt finansiellt verktyg som ger alla medlemsstater möjlighet till en snabb och ändamålsenlig ekonomisk och social återhämtning. EESK välkomnar också kommissionens beslut att tillhandahålla den extraordinära återhämtningsfonden allt som behövs för att blåsa nytt liv i unionens ekonomi och dessutom bekräfta sin konkurrenskraft på global nivå, tillsammans med de sociala landvinningar som är kännetecknande för Europeiska unionen och som också måste förbli ett grundläggande mål.

1.4 EESK ser mycket positivt på kommissionens två viktigaste beslut. Det första är att införa ett extraordinärt finansiellt återhämtningsinstrument som en del av den fleråriga budgetramen. Den fleråriga budgetramen är ett instrument vars förfaranderegler godtas av alla medlemsstater, som har fungerat väl under lång tid och som därför fungerar fullt ut. Det andra viktiga beslutet är att ta upp gemensamma skulder, som kommer att återbetalas under lång tid, och förhindra att den extraordinära finansiella bördan på kort sikt faller direkt på medlemsstaterna, som alla – utan undantag – lider av de negativa ekonomiska och sociala konsekvenserna av pandemin i större eller mindre utsträckning.

1.5 Det andra beslutet har föranlett kommissionen att begära tillstånd att utnyttja Europeiska unionens höga kreditbetyg på finansmarknaden för att, i successiva trancher, ta upp mycket långfristiga gemensamma europeiska lån till låg ränta för alla medlemsstater. De finansiella ansträngningarna måste bidra till att blåsa nytt liv i den europeiska ekonomin så snart som möjligt, återställa förtroendet och bygga en mer hållbar och rättvis union.

1.6 EESK välkomnar de två viktiga beslut som har antagits, eftersom medlemsstaternas ekonomier, såsom anges upprepade gånger i de lagstiftningsdokument och andra dokument som lagts fram, inte längre kan stå emot de negativa konsekvenserna av krisen på egen hand, då de alla är mycket beroende av varandra på grund av de många åren av konsolidering av den inre marknaden, som har haft den positiva effekt som eftersträvades av EU:s grundare och i grundfördragen.

1.7 Sammantaget, i det bredare sammanhanget av hela den fleråriga budgetramen, ger Next Generation EU-programmet en signal om hur EU:s gemensamma finansiella medel kan mobiliseras och utnyttjas i framtiden. Dessutom kan det totala beloppet på 750 miljarder euro verka enormt, men det överstiger definitivt inte EU:s ekonomiska medel (det motsvarar bara 4,1 % av EU:s BNP 2019) och kan återbetalas till fullo fram till 2058.

1.8 EESK uppskattar kommissionens innovativa och originella tillvägagångssätt för att öka EU:s finanspolitiska bas från 1,1 % av EU:s BNP till omkring 1,7 % i jämförbara termer, eller ännu mer om så behövs i framtiden. EESK anser att detta svar är en signal om hur EU:s gemensamma finansiella medel kan mobiliseras och utnyttjas på ett modernt sätt i framtiden.

1.9 EESK välkomnar varmt att det nyligen föreslagna instrumentet bör samordnas nära med den europeiska planeringsterminen, som har visat sin bärkraft, och stöder förslaget om att medlemsstaterna ska specificera sina behov i nationella återhämtnings- och resiliensplaner.

1.10 EESK välkomnar kommissionens förslag till EU-budget, som syftar till att införa ytterligare verkliga egna medel baserade på olika skatter (intäkter från EU:s utsläppshandelssystem, digital beskattning, stora företags intäkter). EESK påpekar i synnerhet att det enorma finansiella stöd som EU:s medlemsstater behöver för att övervinna den ekonomiska krisen bör åtföljas av ett mer ambitiöst finanspolitiskt reformprojekt – en finanspolitisk union – som syftar till att fastställa ett harmoniserat skattesystem som bygger på principerna om rättvis konkurrens och solidaritet och undvika de snedvridningar och den diskriminering som förekommer i medlemsstaterna, som har lett till ett opportunistiskt beteende av både stater och enskilda skattebetalare och som har undergrävt den inre marknads enhetlighet.

1.11 EESK uppmanar kommissionen att utarbeta ett bakgrundsdocument om EU:s egna finansiella medel som har starkt stöd och bygger på samförstånd. EESK förstår den långa tidsramen för att återbetala Next Generation EU, men den slutliga lösningen beträffande egna medel måste antas i god tid före detta datum.

1.12 EESK uppmanar med kraft till att se till att de åtgärder som kommissionen föreslår kan tas i bruk så snart som möjligt, och tidsfaktorn är avgörande. Kommittén uppmanar därför rådet att utan dröjsmål nå samförstånd genom att övertyga de medlemsstater som för närvarande motsätter sig planen om värdet av enighet och sammanhållning vid denna svåra tidpunkt och påminna dem om att alla länder, utan undantag, är ekonomiskt och socialt beroende av varandra.

1.13 Slutligen vill EESK påpeka att krisen återigen har framhävt behovet av att påskynda de reformer som inletts för euroområdet och övervinna de begränsningar som fortfarande förhindrar en verklig ekonomisk, social, finanspolitisk och politisk integration. Detta är något som EESK framhöll redan under den tidigare finanskrisen, som bröt ut 2008.

2. Sammanfattning av kommissionens förslag

2.1 Som svar på covid-19-pandemin och dess omedelbara ekonomiska och sociala konsekvenser föreslog kommissionen den 27 juni 2020 ett tillfälligt återhämtningsinstrument på 750 miljarder euro, kallat Next Generation EU, för att stärka EU-budgetens finansiella kapacitet.

2.2 Återhämtningsinstrumentet är inbäddat i en förstärkt flerårig budgetram för 2021–2027 för att snabbt styra investeringarna dit de behövs bäst, stärka den inre marknaden, utöka samarbetet inom bl.a. hälsa och krishantering samt förse EU med en långtidsbudget som driver på den gröna och digitala omställningen och bygger en rättvisare, mer motståndskraftig ekonomi.

2.3 Återhämtningsplanen består av en bidragsdel på 440 miljarder euro som ska fördelas över alla rubriker i budgeten. Dessutom kommer 60 miljarder euro att tillhandahållas i garantier. Cirka 250 miljarder euro kommer att ges till medlemsstaterna som lån.

2.4 För att finansiera de föreslagna återhämtningsåtgärderna kommer kommissionen att låna upp till 750 miljarder euro på finansmarknaderna för unionens räkning, för återhämtningsåtgärder under perioden 2021–2024.

2.5 För att möjliggöra detta kommer kommissionen att använda budgetmarginalen, dvs. skillnaden mellan långtidsbudgetens tak för egna medel (det maximala belopp som EU kan begära av medlemsstaterna för att täcka sina finansiella skyldigheter) och taket för de faktiska utgifterna (betalningstaket för den fleråriga budgetramen).

2.6 Taket för egna medel kommer undantagsvis och tillfälligt att höjas med 0,6 procentenheter. Denna höjning kommer att läggas till det permanenta taket för egna medel – 1,4 % av EU:s bruttonationalinkomst – som föreslås på grund av den ekonomiska osäkerheten och brexit. Höjningen på 0,6 procentenheter kommer endast att gälla fram till dess att alla medel har återbetalats och alla ansvarsförbindelser har upphört att existera.

2.7 Med EU:s budgetmarginal som garanti kommer EU att kunna emittera skuldförbindelser på relativt fördelaktiga villkor jämfört med många enskilda medlemsstater. De medel som anskaffats kommer att återbetalas från framtida EU-budgetar med början efter 2027 och senast 2058. Lånen kommer att återbetalas av de låntagande medlemsstaterna.

2.8 Eftersom lånedelen uppgår till 250 miljarder euro måste EU kollektivt återbetala 500 miljarder euro genom mekanismen för egna medel (unionen skulle emellertid också vara ansvarig för betalningsinställelser av medlemsstaterna beträffande resterande 250 miljarder euro).

2.9 För att underlätta återbetalningen av den marknadsfinansiering som anskaffats och ytterligare minska trycket på de nationella budgetarna kommer kommissionen att föreslå ytterligare nya egna medel – utöver de redan föreslagna – i ett senare skede av budgetperioden 2021–2027. Dessa ska vara tätt kopplade till EU:s prioriteringar (klimatarbete, cirkulär ekonomi och rättvis beskattning).

2.10 Användningen av medlen från återhämtningspaketet bygger på tre pelare:

2.10.1 PELARE 1 – Stödja medlemsstaterna så att de ska kunna återhämta sig, läka och gå stärkta ur krisen: Detta omfattar flera olika instrument för att stödja investeringar och reformer i medlemsstaterna, i första hand där krisen har slagit till som värst och där resiliensbehoven är som störst:

— En ny facilitet för återhämtning och resiliens på 560 miljarder euro ska användas för investeringar och reformer för återhämtning och resiliens.

— Initiativet React-EU ska ge ytterligare 55 miljarder euro i sammanhållningspolitiska medel fram till 2022.

— Ändringar av Europeiska socialfonden+.

— Ett förslag om att stärka Fonden för en rättvis omställning med upp till 40 miljarder euro.

— Ett förslag om att utöka budgeten för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling med 15 miljarder euro.

2.10.2 PELARE 2 – Sätta fart på ekonomin och privata investeringar:

- Ett nytt solvensstödsinstrument kommer att mobilisera privata medel med hjälp av en EU-budgetgaranti för att som en brådskande åtgärd ge bärkraftiga europeiska företag i alla ekonomiska sektorer stöd i form av eget kapital.
- Ett stärkt InvestEU, som är särskilt lämpat för att mobilisera investeringar och stödja unionens politik under återhämtningen på områden som hållbar infrastruktur, innovation och digitalisering.
- Kommissionen föreslår att man inom InvestEU inrättar en strategisk investeringsfacilitet för att öka EU:s motståndskraft genom att skapa strategisk autonomi i viktiga försörjningskedjor på europeisk nivå.

2.10.3 PELARE 3 – Dra lärdom av krisen och ta itu med Europas strategiska utmaningar:

- Ett nytt hälsoprogram, EU för hälsa, på 9,4 miljarder euro för att se till att EU har den kritiska kapacitet som krävs för att snabbt hantera framtida kriser.
- En ökning på 2 miljarder euro för rescEU, unionens civilskyddsmekanism.
- En uppgradering av Horisont Europa till 94,4 miljarder euro.
- En ökning av instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete till 86 miljarder euro, via en ny garanti för yttre åtgärder, och ytterligare 1 miljard euro till Europeiska fonden för hållbar utveckling.
- En ökning med 5 miljarder euro till instrumentet för humanitärt bistånd.

2.11 Utöver de utökade anslagen inom ramen för Next Generation EU föreslår kommissionen att flera andra program stärks, så att de fullt ut kan utnyttjas för att göra unionen mer motståndskraftig och hantera de utmaningar som pandemin och dess konsekvenser medför:

Programmet för ett digitalt Europa, Fonden för ett sammanlänkat Europa, programmet för den inre marknaden och program som stöder samarbete på skatte- och tullområdet, Erasmus+, Kreativa Europa, den gemensamma jordbrukspolitiken och Europeiska havs- och fiskerifonden, Asyl- och migrationsfonden och Fonden för integrerad gränsförvaltning, Fonden för inre säkerhet samt EU:s föranslutningsstöd.

2.12 Återhämtningsfonden ingår i EU:s budgetstruktur. Det gör att utbetalningar kommer att kräva programplanering och är kopplade till den europeiska planeringsterminen (och därmed makroekonomiska villkor). De är också kopplade till kommissionens system för budgetförvaltning och budgetkontroll, och Europaparlamentets budgetkontroll är tillämplig.

2.13 För att överbrygga övergångsperioden tills det ändrade beslutet om egna medel ratificeras och göra den välbehövliga finansieringen tillgänglig för arbetstagare, företag och medlemsstaterna redan 2020 föreslår kommissionen också att den nuvarande långtidsbudgeten för 2014–2020 justeras för att medge högre utgifter under 2020.

2.14 Den europeiska gröna given (EU:s tillväxtstrategi) – inklusive den mekanism för en rättvis omställning som föreslogs i januari – och unionens digitala och industriella strategier är väsentliga för att EU:s återhämtning ska bli hållbar, och utgör fortfarande kärnan i kommissionens förslag eftersom de är avgörande för att driva vår ekonomi framåt och skapa goda förutsättningar för nästa generation. Investeringar och reformer för att främja dem måste därför tas med i alla nationella planer för återhämtning och resiliens.

2.15 I maj 2018 föreslog kommissionen visserligen att alla korrigeringar på inkomstsidan (rabatter) skulle avskaffas, men med tanke på covid-19-pandemins ekonomiska konsekvenser anser kommissionen nu att en utfasning av rabatterna och återhämtningsplanen skulle kunna innebära att vissa medlemsstaters bidrag till nästa långtidsbudget skulle öka oproportionerligt mycket. För att undvika detta föreslår kommissionen att de nuvarande rabatterna ska fasas ut under en mycket längre tidsperiod.

2.16 Kommissionens förslag till förordning om skydd av EU-budgeten mot generella brister i rättsstatsprincipen förblir ett viktigt inslag i återhämtningspaketet.

3. Allmänna kommentarer

3.1 När det gäller kommissionsordförande Ursula von der Leyens presentation av återhämtningsplanen inför Europaparlamentet den 27 maj 2020 uppskattar EESK särskilt och instämmer i de djupa och betydande motiv som ledde till Next Generation EU. Detta instrument är en rättvis pakt mellan generationerna som kommer att skapa ett stärkt och framtidsinriktat EU. Man kommer att ha lämpliga verktyg för att göra unionen starkare och mer sammanhållen, så att framtida generationer kommer att dra stor nytta av den snarare än att bara bära bördan av de mycket långfristiga skulder som uppstår i dag.

3.2 EESK hänvisar särskilt till följande skäl till att förslaget är extraordinärt, för att inte säga revolutionärt:

- För första gången ska EU:s budgetmedel fungera med implicita skulder, som ska återbetalas under de kommande 30 åren.
- För första gången skulle medel lånas på finansmarknaderna, och lösningen skulle bli marknadstestad. Under denna tid skulle hela summan garanteras av EU som helhet.
- Lösningen skulle kunna leda till en framtida ökning av EU:s egna medel och en motsvarande minskning av dess direkta beroende av medlemstaternas bidrag.
- Den skulle också öka unionens finansiella bas från dagens 1,1 % av EU:s BNP till ca 1,7 % i jämförbara termer.
- Lösningen är mycket stödande, inte bara för dem som påverkas direkt av pandemin, utan också för dem som behöver hjälp med sina strukturreformer.
- Förslaget bygger i mycket hög grad på användningen av de finansiella instrumenten, vilket kommer att säkerställa en effektivare omfördelning av medlen.

3.3 I detta skede är det nödvändigt att undvika ömsesidiga negativa återverkningar genom att visa solidaritet med de länder som drabbats hårdast av pandemin och/eller som har svagare ekonomier på grund av euroområdet nuvarande obalanser och begränsningar.

3.4 EESK uppskattar tillkännagivandet av Next Generation EU-programmet och förslaget i det ändrade förslaget till flerårig budgetram för 2021–2027 om att öka EU:s finanspolitiska (budget)bas och anpassa den till de aktuella akuta behoven. De föreslagna finanspolitiska åtgärderna kompletterar också de åtgärder som redan har vidtagits inom ramen för penning- och strukturpolitiken samt regelverken.

3.5 I många tidigare yttranden, och i synnerhet i sitt yttrande från 2018 om den fleråriga budgetramen för 2021–2027, har EESK efterlyst en stark EU-budget och uppmanat till att ge EU de finansiella medel som krävs för att unionen på ett trovärdigt sätt ska kunna förverkliga sin politiska agenda⁽¹⁾.

3.6 När det gäller finansieringen av EU:s budget har EESK och Europaparlamentet sedan länge efterlyst ett tillräckligt stort belopp av autonoma, transparenta och rättvisa egna medel samt en övergång från de BNI-baserade bidragens dominans. EESK stöder slutsatserna från högnivågruppen för egna medel, med Mario Monti som ordförande⁽²⁾. Metoderna för att uppbära intäkter bör komplettera och stärka EU:s politiska mål. EESK välkomnar därför kommissionens förslag om ytterligare verkliga egna medel⁽³⁾.

(1) EUT C 440, 6.12.2018, s. 106, EUT C 81, 2.3.2018, s. 131, EUT C 75, 10.3.2017, s. 63 och EUT C 34, 2.2.2017, s. 1.

(2) FUTURE FINANCING: Final report and recommendations of the High-Level Group on Own Resources, december 2016 https://ec.europa.eu/budget/mff/hlgor/library/reports-communication/hlgor-report_20170104.pdf

(3) EUT C 440, 6.12.2018, s. 106 och EUT C 81, 2.3.2018, s. 131.

3.7 EESK uppmanar kommissionen att utarbeta ett politiskt bakgrundsdokument och ett genomförbarhetstest för de egna finansiella medlen. EESK förstår att det kommer att ta tid innan en slutlig lösning kan antas. Det skulle dock vara mycket värdefullt om den rådande osäkerheten kring hur EU:s budget ska finansieras kunde undanröjas. Utan en lösning är hela detta koncept mycket sårbart.

3.8 EESK noterar kommissionens förslag inom ramen för återhämtningsplanen att fasa ut de nuvarande rabatterna för vissa nettobidragsgivande medlemsstater under en längre tidsperiod än vad som föreslogs 2018. EESK vidhåller dock sin ståndpunkt från sina yttranden på senare tid, där kommittén i slutändan efterlyser ett slut på alla rabatter ⁽⁴⁾.

3.9 Eftersom Next Generation EU har inkluderats i EU:s budget kommer detta att innebära en koppling till den europeiska planeringsterminen – när det gäller villkorlighet – och till kommissionens förvaltnings- och kontrollsystem, som också står under Europaparlamentets kontroll. EESK påpekar att potentiella konflikter mellan medlemsstaterna och kommissionen eller mellan kommissionen och Europaparlamentet kan leda till betydande förseningar i utbetalningen av medel.

3.10 EESK anser att medlemsstaterna avsevärt måste förbättra sin programplaneringskapacitet om ytterligare 165 miljarder euro ska kunna fördelas under de första tre åren av den nya budgetramen och användas på ett ändamålsenligt sätt. Kommittén rekommenderar också att kommissionen överväger att göra reglerna mer flexibla för att stödja medlemsstaterna i den ytterligare programplanering som krävs.

3.11 EESK välkomnar skrivelsen från ordförandena för Europaparlamentets viktigaste politiska grupper, där de uppmanar Europeiska rådet och rådet att snabbt nå en överenskommelse på grundval av kommissionens förslag. EESK instämmer också i parlamentets resolution av den 15 maj 2020, där parlamentet förespråkar ett återhämtningspaket på 2 biljoner euro för att ta itu med konsekvenserna av covid-19 ⁽⁵⁾.

3.12 EESK inser att paketet för att inrätta ett återhämtningsinstrument och anpassa den fleråriga budgetramen för 2021–2027 till behoven under perioden efter covid-19 betraktas som ett extraordinärt steg i EU:s finansiering, men det är också nödvändigt och brådskande. EU:s budgetpolitik skulle under de rådande omständigheterna helt enkelt ha varit otillräckligt flexibel och oförmögen att stödja åtgärder som på ett synligt sätt skulle kunna bidra till att lösa krisen.

3.13 EESK förstår också att förslaget är det bästa som skulle kunna läggas fram under de rådande politiska omständigheterna.

4. Särskilda kommentarer

4.1 När det gäller faciliteten för återhämtning och resiliens uppskattar EESK varmt den föreslagna kopplingen till den europeiska planeringsterminen samt återhämtnings- och resiliensplanerna, som kan utgöra grunden och riktmärket för finansiering.

4.2 När det gäller React-EU-initiativet välkomnar EESK inte bara den relativt kraftiga ökningen av den sammanhållningspolitiska basen, utan även de exceptionella flexibilitetsregler som utformats för att ge betydande stöd till behövande områden och brådskande prioriteringar.

4.3 EESK stöder också starkt en stor ökning av anslagen till Fonden för en rättvis omställning och de föreslagna åtgärderna inom de andra pelarna i mekanismen för en rättvis omställning. Det utformade systemet kan nu lättare och mer kraftfullt stödja den strukturella omställningen till ny och mer diversifierad ekonomisk verksamhet, vilket är en grundläggande del av EU:s gröna giv.

4.4 För att kunna återgå till den ekonomiska situation som rådde före krisen är det mycket viktigt att skapa gynnsamma villkor för privata investeringar. EESK välkomnar förslaget om att inrätta ett instrument för solvensstöd, som bör hjälpa sunda företag som drabbats av pandemin.

⁽⁴⁾ EUT C 440, 6.12.2018, s. 106.

⁽⁵⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0124_SV.html

4.5 EESK uppskattar innehållet i den andra pelaren i Next Generation EU-programmet, som fokuserar på återhämtning i investeringsverksamheten, som ska stödjas genom innovativa finansiella instrument.

4.6 EESK välkomnar innehållet i den tredje pelaren i Next Generation EU-programmet, som tar upp frågor som hittills främst har varit medlemsstaternas ansvar.

4.7 EESK anser att Next Generation EU-programmets struktur är väl avvägd och tillgodoser de behov som måste tillgodoses med de gemensamma EU-medlen, samtidigt som subsidiaritetsprincipen respekteras.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en facilitet för återhämtning och resiliens

(COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD))

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av ett instrument för tekniskt stöd

(COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD))

(2020/C 364/18)

Huvudföredragande: **Dimitris DIMITRIADIS**

Remiss	Europeiska unionens råd, 10.6.2020 Europaparlamentet, 17.6.2020
Rättslig grund	Artiklarna 175.3 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	208/4/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar den föreslagna faciliteten för återhämtning och resiliens (nedan kallad "faciliteten")⁽¹⁾.

1.2 Utöver dess ekonomiska dimension främjar Europeiska kommissionens förslag också en i grunden starkare sammanhållen europeisk familj, genom att stärka solidariteten och samarbetet mellan medlemsstaterna.

1.3 Europeiska kommissionens förslag visar bland annat att Europeiska unionen, under förutsättning att rätt politisk vilja finns, effektivt kan hantera större kriser, tillhandahålla seriösa och trovärdiga lösningar och göra nödvändiga och realistiska kompromisser, vilket i slutändan bidrar till att avsevärt främja det europeiska idealet.

1.4 EESK anser att faciliteten bör stödja omställningen till klimatneutralitet och en digital ekonomi med hjälp av medel från Next Generation EU⁽²⁾ för att lindra de socioekonomiska effekterna av omställningen i de regioner som drabbats hårdast.

1.5 Mot bakgrund av covid-19-krisen har behovet av en hållbar, grön och digital återhämtning blivit ännu mer brådskande, liksom behovet av stöd till de mest utsatta regionerna.

⁽¹⁾ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en facilitet för återhämtning och resiliens COM(2020) 408 final, 28.5.2020.

⁽²⁾ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – EU-budgeten som motor i den europeiska återhämtningsplanen, COM(2020) 442 final.

1.6 EESK har redan klargjort att kommittén "förespråkar en stark koppling mellan reformstödsprogrammet ⁽³⁾ och den europeiska planeringsterminen" ⁽⁴⁾. Därför bör de planer som medlemsstaterna lämnat in ta itu med de viktigaste utmaningar som har identifierats inom ramen för den europeiska planeringsterminen, och de bör harmoniseras med den europeiska gröna given och den digitala agendans principer.

1.7 Det behövs en snabb och effektiv samordning av åtgärder mellan Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska rådet för att undvika förseningar som skulle äventyra förverkligandet av facilitetens mål.

1.8 Med tanke på den korta tidsramen för de olika projektplanernas förberedelse och slutförande krävs en omedelbar och fullständig reaktion från medlemsstaterna.

1.9 EESK anser att det är viktigt att medlemsstaterna samarbetar nära med Europeiska kommissionen för att godkänna, övervaka och säkerställa ett framgångsrikt genomförande av de projektplaner som lämnats in inom ramen för faciliteten.

1.10 Planerna bör ge direkt ekonomiskt stöd till små och medelstora företag.

1.11 EESK anser att det är mycket viktigt att varje åtgärd som tillkännages, särskilt de som omfattar ekonomiskt stöd, åtföljs av tydlig, företagsvänlig information om vilken typ av stöd som tillhandahålls, hur små och medelstora företag faktiskt kan få tillgång till EU:s olika finansieringsinstrument, vem de kan kontakta på EU-nivå om de har frågor, genom vilka nationella organ medlen kanaliseras, vilka nationella aktörer små och medelstora företag kan vända sig till samt vilken roll och vilka skyldigheter de nationella bankerna har.

1.12 Inlämnandet, godkännandet, övervakningen och slutförandet av projekt kan påskyndas genom att aktivt involvera konsultföretag i den privata sektorn med övergripande erfarenhet på relevanta områden.

1.13 EESK betonar åter behovet av att dela bästa praxis inom EU och att påskynda byråkratiska processer beträffande tilldelning och utbetalning av tillgängliga medel, med nödvändigt tekniskt stöd från kommissionen. ⁽⁵⁾

1.14 Arbetsmarknadsparternas och det civila samhällets organisationers roll och åsikter bör integreras i de planer som medlemsstaterna lägger fram. I synnerhet har EESK redan begärt en aktivare roll för det organiserade civila samhället "när det gäller att uppnå överensstämmelse mellan kommissionens och medlemsstaternas syn på reformprogrammets innehåll" ⁽⁶⁾.

1.15 Instrumentet för tekniskt stöd kan fungera som ett effektivt komplement till de åtgärds paket som föreslås av kommissionen för att ta itu med de ekonomiska följderna av covid-19-pandemin.

2. Inledning och allmänna kommentarer

2.1 Facilitetens syfte är att främja unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra resiliensen och anpassningsförmågan i medlemsstaterna, mildra krisens sociala och ekonomiska konsekvenser samt stödja den gröna och digitala omställning som syftar till att uppnå ett klimatneutralt Europa senast 2050 och på så sätt bidra till att återställa tillväxtpotentialen i medlemsstaternas ekonomier i covid-19-krisens efterdyningar, främja sysselsättningen och skapa hållbar tillväxt.

2.2 Faciliteten kommer att byggas kring tillhandahållande av icke återbetalningspliktigt stöd samt lån för att hjälpa länder – särskilt dem med lägre inkomst per capita och hög arbetslöshet – att på ett lämpligt sätt hantera de allvarliga ekonomiska effekterna av pandemin.

2.3 Lånen kommer att vara ett komplement till det icke återbetalningspliktiga stödet och kommer att dra fördel av de långa löptider och gynnsamma räntesatser som unionen har.

⁽³⁾ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska investeringsstabiliseringsfunktionen, COM(2018) 387 final.

⁽⁴⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 121.

⁽⁵⁾ EUT C 237, 6.7.2018, s. 53.

⁽⁶⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 121.

2.4 Covid-19-pandemin är vår tids största globala hälsokris och hade den 12 juni 2020 kostat fler än 420 000 människor livet ⁽⁷⁾. Covid-19 är mycket mer än en hälsokris: viruset har fått enorma socioekonomiska följder runt om i världen och det är fortfarande svårt att bedöma deras omfattning. Enligt Världsbankens senaste rapport om den globala ekonomin, "Global Economic Prospects" (juni 2020), kommer chocken till följd av coronapandemin att orsaka den djupaste globala lågkonjunkturen sedan andra världskriget.

2.5 Världsekonomin förväntas krympa med 5,2 % under 2020, vilket är ungefär tre gånger mer än under den globala finanskrisen 2008–2009. Bland de utvecklade ekonomierna förväntas den reala BNP-tillväxttakten för 2020 bli - 6,1 % i USA respektive - 9,1 % i euroområdet. Såsom uttryckligen anges i Världsbankens rapport från juni 2020 ⁽⁸⁾ kommer många miljoner människor sannolikt att falla tillbaka i fattigdom, eftersom mer än 90 % av tillväxtmarknaderna och utvecklingsekonomierna förväntas krympa när det gäller inkomst per capita i år.

Covid-19-chockens ekonomiska följder är ⁽⁹⁾

- 1) ökad osäkerhet, vilket leder till ökat buffertsparande,
- 2) minskad konsumtion,
- 3) minskat intresse för produktiva investeringar,
- 4) ökad arbetslöshet, varav en del sannolikt kommer att bli permanent,
- 5) minskad global handel samt betydande störningar i globala leveranskedjor,
- 6) en nedgång i råvarupriser (särskilt oljepriset), vilket i sin tur försvårar finansieringen av bytesbalansen, inte minst för traditionella råvaruexportörer,
- 7) en kraftig ökning av de obligatoriska riskpremierna vid innehav av risktillgångar.

2.6 Det är nu ett välbekant faktum att åtgärder som kan hjälpa till att lösa hälsokrisen kan förvärra den ekonomiska krisen och vice versa. Att platta ut pandemikurvan gör oundvikligen den makroekonomiska lågkonjunkturskurvan brantare och äventyrar alla leveranskedjor, även de som är avgörande för människans överlevnad (livsmedel och läkemedel). Om pandemins effekter fortsätter att öka kan vi få finansiella kriser, vilket i sin tur kan resultera i en utlåningskollaps, en mer långvarig global lågkonjunktur och en långsammare återhämtning. Enligt Världsbankens prognos om den globala ekonomin från juni 2020 ("Global Economic Prospects"), har ökad skuldsättning gjort det globala finansiella systemet mer känsligt för stress på finansmarknaden.

2.7 Därför behövs omgående och storskaliga ekonomiska ingripanden för att mildra covidkrisens ekonomiska konsekvenser och göra medlemsstaternas ekonomier mer resilienta och bättre förberedda inför framtiden.

2.8 De ekonomiska prioriteringarna bör vara följande:

- 1) Det är viktigt att säkerställa att arbetstagare får behålla sina jobb även om de sätts i karantän eller tvingas stanna hemma.
- 2) Regeringar bör kanalisera ekonomiskt stöd till offentliga och privata institutioner som stöder utsatta samhällsgrupper.
- 3) Små och medelstora företag bör skyddas mot konkurs (behovet av skattepengar för att stödja stora icke-finansiella företag är däremot mycket mindre uppenbart).

⁽⁷⁾ <https://ourworldindata.org/grapher/total-deaths-covid-19>.

⁽⁸⁾ Världsbanken, "Global Economic Prospects", juni 2020.

⁽⁹⁾ Arbetsdokument från Phoebe Koundouri, Athens universitet för ekonomi och handel, 2020.

4) Strategier kommer att behövas för att stödja det finansiella systemet när andelen nödlidande lån ökar.

5) Finanspolitiska paket som motsvarar den krisrelaterade BNP-förlusten bör antas.

2.9 Kommissionen föreslår nu en förstärkt EU-budget för att hjälpa till att åtgärda den omedelbara ekonomiska och sociala skada som orsakats av covid-19-pandemin, snabbstarta återhämtningen och förbereda en bättre framtid för nästa generation. För att säkerställa en återhämtning som är hållbar, jämn, inkluderande och rättvis för alla medlemsstater, föreslår kommissionen att skapa ett nytt återhämtningsinstrument, Next Generation EU, som en del av en kraftfull, modern och uppdaterad långsiktig EU-budget. Flaggskapet för Next Generation EU är faciliteten för återhämtning och resiliens ⁽¹⁰⁾.

3. Allmänna principer för faciliteten för återhämtning och resiliens och instrumentet för tekniskt stöd

3.1 EESK välkomnar och stöder helhjärtat den föreslagna faciliteten för återhämtning och resiliens (nedan kallad "faciliteten") och instrumentet för tekniskt stöd (nedan kallat "instrumentet"), vars mål är att erbjuda omfattande ekonomiskt stöd för offentliga investeringar och reformer, särskilt för den gröna och digitala omställningen. Det förväntas inte bara göra medlemsstaternas ekonomier mer motståndskraftiga och bättre förberedda inför framtiden, utan även hjälpa dem att snabbare och mer effektivt övervinna pandemins konsekvenser.

3.2 Kommittén är djupt oroad över pandemins ekonomiska konsekvenser i medlemsstaterna, särskilt när det gäller den ökade arbetslösheten, som i vissa länder i den södra delen av EU har nått hela 33 % bland ungdomar, och den växande fattigdomen.

3.3 EESK håller med om att pandemin verkar utgöra den värsta ekonomiska chocken sedan den stora depressionen, med förödande konsekvenser för miljoner medborgare och företag, och naturligtvis med potential att fördjupa de ekonomiska och sociala skillnaderna och leda till stor fragmentering ⁽¹¹⁾.

3.4 Kommittén har redan påpekat att den senaste tidens ekonomiska utveckling "inte har varit lika positiv i hela EU och euroområdet och att konvergensen fortfarande är otillräcklig" samt att "hållbarhetsfrågan [...] också [är] en alltmer komplicerad utmaning för EU" ⁽¹²⁾.

3.5 EESK anser följande: "Den europeiska integrationen står vid ett vägsäl. En av lärdomarna från den nyliga långdragna ekonomiska krisen, och de djupa sociala ärr som den har lämnat efter sig i flera medlemsstater, är att avsaknaden av ekonomisk och social konvergens mellan medlemsstater och regioner utgör ett hot mot det europeiska projektets politiska hållbarhet och alla de fördelar som det har gett EU-medborgarna" ⁽¹³⁾.

3.6 EESK anser också följande: "Parallellt med dessa initiativ bör den europeiska ekonomins konkurrenskraft stärkas, det vill säga dess förmåga att öka produktiviteten och levnadsstandarden på ett hållbart sätt samtidigt som den blir klimatneutral. Detta bör ske inte minst genom forskning, utveckling och mer och bättre kompetens för arbetskraften" ⁽¹⁴⁾.

3.7 Kommittén anser att "att skapa en motståndskraftig ekonomi och arbetsmarknad som är hållbar ur ekonomisk, social, miljömässig och institutionell synvinkel bör vara den princip utifrån vilken man utformar en politik som främjar uppåtgående konvergens och rättvisa i omställningen till en klimatneutral ekonomi (dvs. en ekonomi där det råder jämvikt mellan utsläpp och upptag av växthusgaser) samtidigt som utmaningarna med koppling till digitaliseringen och de demografiska förändringarna hanteras" ⁽¹⁵⁾. EESK stöder därför uppmaningen till EU att förbinda sig att uppnå koldioxidneutralitet senast 2050 och därmed anpassa sitt mål för minskade växthusgasutsläpp fram till 2030. Enligt 2019 års rapport från FN:s miljöprogram (Unep) om utsläppsklyftan ("Emissions Gap Report 2019") måste de globala utsläppen minskas med 7,6 % per år, från och med nu, för att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. Det innebär ett globalt minskningsmål på minst 68 % fram till 2030.

⁽¹⁰⁾ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en facilitet för återhämtning och resiliens, COM(2020) 408 final, 28.5.2020.

⁽¹¹⁾ Uttalande av kommissionsledamot Paolo Gentiloni vid presskonferensen om faciliteten för återhämtning och resiliens, pressmeddelande från Europeiska kommissionen, den 28 maj 2020.

⁽¹²⁾ EUT C 47, 11.2.2020, s. 106

⁽¹³⁾ EUT C 353, 18.10.2019, s. 23.

⁽¹⁴⁾ Se ovan.

⁽¹⁵⁾ Se ovan.

3.8 EESK håller därför med om att huvudmålen för faciliteten bör vara

- 1) att främja unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning,
- 2) att lindra krisens sociala och ekonomiska konsekvenser, och
- 3) att stödja den gröna och digitala omställningen som syftar till att uppnå ett klimatneutralt Europa senast 2050 och på så sätt bidra till att återställa tillväxtpotentialen i unionens ekonomier i covid-19-krisens efterdyningar, främja sysselsättningen och skapa hållbar tillväxt.

3.9 EESK betonar att dessa investeringar och reformer bör inriktas på utmaningarna och investeringsbehoven i samband med den gröna och digitala omställningen och på så sätt säkerställa en hållbar återhämtning.

3.10 Det är nu allmänt erkänt att grön stimulanspolitik har fördelar jämfört med traditionell finanspolitisk stimulans och att klimatpositiv politik också har överlägsna ekonomiska egenskaper. Gröna byggprojekt, såsom eftermontering av isolering eller förnybar energiinfrastruktur, kan ge större multiplikatoreffekter på grund av minskade långsiktiga energikostnader som i sin tur får effekter på den bredare ekonomin.

3.11 EESK håller med om att förutom att kanalisera medel till kontroll av epidemin och relevant biomedicinsk forskning samt att investera i gränssäkerhet, säkra resor och säker handel, är det nu dags för finansinstitut och regeringar att börja använda EU:s taxonomi för hållbara investeringar (2019), fasa ut fossila bränslen genom att använda befintlig teknik för förnybar energi, styra om subventioner från fossila bränslen till gröna och smarta infrastrukturprojekt för begränsning av och anpassning till klimatförändringar, investera i en cirkulär och koldioxidsnål ekonomi, byta från industriellt till regenerativt jordbruk och investera i livsmedelstrygghet, främja europeiska leveranskedjor, minska transportbehovet och utnyttja potentialen i den digitala revolutionen fullt ut samtidigt som säkerheten för IKT-nätverk säkerställs⁽¹⁶⁾.

3.12 EESK instämmer i Internationella energiorganets (IEA) påpekande att omställningar till ren energi kan hjälpa till att ge den europeiska ekonomin en nystart, med en ambitiös agenda för sysselsättning och klimatmål genom modernisering av energisystem. Med tanke på att regeringar i denna kristid, direkt eller indirekt, ligger bakom över 70 % av de globala energiinvesteringarna är deras agerande viktigare än någonsin. Utformningen av politiken kan aktivt styra energirelaterade investeringar in på en mer hållbar väg, samtidigt som energieffektivitet, förnybara energikällor och batterilagring görs till en central del av den ekonomiska återhämtningen. I stimulansprogrammen inom energisektorn bör prioriteten vara att stödja befintlig arbetskraft, skapa nya arbetstillfällen och minska utsläppen. Internationella energiorganet⁽¹⁷⁾ råder oss att bygga vidare på det vi redan har och att tänka stort. Politikområden som redan har rättsliga och institutionella strukturer är de enklaste att skala upp.

3.13 EESK instämmer helhjärtat i att den facilitet som inrättas genom denna förordning bör bidra till att integrera klimatåtgärder och miljömässig hållbarhet och till att uppnå ett övergripande mål om att 25 % av EU:s budget ska stödja klimatmål.

3.14 EESK är av den bestämda åsikten att faciliteten främst bör baseras på tillhandahållandet av icke återbetalningspliktigt ekonomiskt stöd för att hjälpa länder – särskilt dem med lägre inkomst per capita och hög arbetslöshet – att på ett lämpligt sätt hantera de allvarliga ekonomiska effekterna till följd av pandemin. Lån som drar fördel av de långa löptiderna och gynnsamma räntesatser som EU har bör endast vara ett komplement till det icke återbetalningspliktiga stödet.

⁽¹⁶⁾ Koundouri, P., *Never Waste a Good Crisis: For a Sustainable Recovery from COVID-19*, april 2020.

⁽¹⁷⁾ Internationella energiorganet: <https://www.iea.org/>.

3.15 EESK ställer sig bakom kommissionens avsikt att utnyttja den fulla kraften i EU:s budget för att mobilisera investeringar och tidigarelägga ekonomiskt stöd under de avgörande första åren av återhämtningen genom ett kombinerat antagande av ett akut europeiskt instrument för återhämtning på 808 984,090 miljoner euro (i löpande priser) och en förstärkt flerårig budgetram för perioden 2021–2027.

3.16 EESK efterlyser samtidigt "fortsatta effektiva strukturreformer med välriktade investeringsstrategier" ⁽¹⁸⁾.

3.17 EESK välkomnar inrättandet av ett fristående instrument för tekniskt stöd som ska vara tillgängligt för alla medlemsstater, som en efterföljare till stödprogrammet för strukturreformer ⁽¹⁹⁾.

4. Utarbetande av nationella planer för återhämtning och resiliens, inlämning, bedömning och tidsfrister

4.1 EESK anser att facilitetens medel måste förmedlas så snabbt som möjligt till medlemsstaterna, som i sin tur bör använda dem effektivt för att optimera fördelarna med faciliteten.

4.2 Medlemsstaterna bör utarbeta nationella planer för återhämtning och resiliens som fastställer reform- och investeringsagendan för de kommande fyra åren.

4.3 EESK anser att dessa planer bör ta itu med de viktigaste utmaningar som medlemsstaterna står inför, i enlighet med vad som anges i den europeiska planeringsterminen, på områden såsom konkurrenskraft, produktivitet, utbildning och färdigheter, hälsa, sysselsättning samt ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. De bör också se till att dessa investeringar och reformer på ett lämpligt sätt inriktas på utmaningarna med koppling till den gröna och digitala omställningen, för att bidra till att skapa arbetstillfällen och hållbar tillväxt och göra unionen mer motståndskraftig.

4.4 EESK anser att den nuvarande ramen för tillhandahållande av stöd till små och medelstora företag måste förstärkas och att de bör få direkt ekonomiskt stöd genom ett innovativt verktyg för att skydda dem från konkurs.

4.5 Alla åtgärder som aviseras, särskilt de som omfattar ekonomiskt stöd, bör åtföljas av tydlig, företagsvänlig information om vilken typ av stöd som tillhandahålls, hur små och medelstora företag faktiskt kan få tillgång till EU:s olika finansieringsinstrument, vem de kan kontakta på EU-nivå om de har frågor, genom vilka nationella organ medlen kanaliseras, vilka nationella aktörer små och medelstora företag kan vända sig till samt vilken roll och vilka skyldigheter de nationella bankerna har.

4.6 EESK anser att stor hänsyn bör tas till arbetsmarknadsparternas och det civila samhällets organisationers roll och åsikter i detta sammanhang.

4.7 EESK har redan föreslagit att man ska "införa en regel om att ingen finansiering bör ges till medlemsstater som inte till fullo har antagit partnerskapsprincipen och verkligen involverat arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhällets organisationer vid beslut rörande de fleråriga åtagandepaketet för reformer ⁽²⁰⁾" och har påpekat att "tillämpningen av partnerskapsprincipen är av avgörande betydelse för att säkerställa faktabaserade reformer som är kopplade till den verkliga situationen i ekonomierna i varje medlemsstat" ⁽²¹⁾.

4.8 EESK håller med om att planerna bör bedömas av kommissionen på grundval av transparenta kriterier, bland annat om de förväntas ta itu med de utmaningar som fastställts i den **europeiska planeringsterminen** på ett effektivt sätt, om de bidrar till att stärka tillväxtpotentialen och medlemsstaternas ekonomiska och sociala motståndskraft och bidrar till att förbättra den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen, om de innehåller åtgärder som är relevanta för den gröna och digitala omställningen och om den kostnadsberäkning som medlemsstaten tillhandahåller är rimlig och trovärdig och står i proportion till den förväntade inverkan på ekonomin.

4.9 EESK anser att tilldelningen av medel också bör göras med beaktande av konvergenskriterier ⁽²²⁾.

⁽¹⁸⁾ EUT C 47, 11.2.2020, s. 106.

⁽¹⁹⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/825 av den 17 maj 2017 om inrättande av stödprogrammet för strukturreformer för perioden 2017–2020 och om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013 och (EU) nr 1305/2013 (EUT L 129, 19.5.2017, s. 1).

⁽²⁰⁾ Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 240/2014 av den 7 januari 2014 om den europeiska uppförandekoden för partnerskap inom ramen för de europeiska struktur- och investeringsfonderna (EUT L 74, 14.3.2014, s. 1).

⁽²¹⁾ EUT C 237, 6.7.2018, s. 53.

⁽²²⁾ Se ovan.

4.10 EESK betraktar följande som rimligt:

- 1) Det ekonomiska stödet och de relevanta åtgärder som vidtas av medlemsstaterna inom ramen för faciliteten bör tidigareläggas till senast slutet av 2024, och när det gäller det icke återbetalningspliktiga ekonomiska stödet bör åtaganden för minst 60 % av det totala stödet göras före utgången av 2022.
- 2) Medlemsstaterna bör lämna in planer för återhämtning och resiliens senast den 30 april, i form av en separat bilaga till det nationella reformprogrammet.
- 3) Medlemsstaterna bör den 15 oktober föregående år kunna lägga fram ett utkast till plan tillsammans med ett utkast till budget för det kommande året.
- 4) De återstående åren från 2024 fram till slutet av den fleråriga budgetramen (2027) bör användas av kommissionen och medlemsstaterna för att främja genomförandet av relevanta åtgärder på fältet och för att åstadkomma den förväntade återhämtningen i de relevanta ekonomiska och sociala sektorerna och främja resiliens och konvergens.

4.11 EESK betonar behovet av en tillräckligt lång tidsperiod för att man effektivt ska kunna genomföra och uppnå målen för "facilitetsprojektet". Utöver det påpekar EESK risken för att projektet i slutändan misslyckas med att uppnå de mål som fastställts, om synpunkter om en kortare genomförandeperiod vinner gehör.

4.12 EESK betonar behovet av en snabb och effektiv samordning av åtgärderna mellan kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska rådet för att undvika förseningar som skulle äventyra uppnåendet av facilitetens mål. En omedelbar och fullständig reaktion krävs också från medlemsstaterna med tanke på de korta tidsfristerna för utarbetande och genomförande av de olika projektplanerna. Medlemsstaterna bör samarbeta nära med kommissionen för att godkänna, övervaka och säkerställa ett framgångsrikt genomförande av de projektplaner som lämnas in inom ramen för faciliteten. Inlämnandet, godkännandet, övervakningen och slutförandet av projekt kan påskyndas genom att aktivt involvera konsultföretag i den privata sektorn med övergripande erfarenhet på relevanta områden.

4.13 EESK betonar åter behovet av att dela bästa praxis inom EU och att påskynda byråkratiska processer beträffande tilldelning och utbetalning av tillgängliga medel, med nödvändigt tekniskt stöd från kommissionen ⁽²³⁾.

5. Instrumentet för tekniskt stöd

5.1 EESK förespråkar stabila strukturreformer som syftar till social och ekonomisk utveckling, inklusive institutionell kapacitetsuppbyggnad för att förbättra förvaltningens kvalitet. Sådana reformer bör vara landsspecifika och få demokratiskt stöd, och man bör undvika att tillämpa samma strategi för alla medlemsstater ⁽²⁴⁾.

5.2 EESK instämmer i att instrumentet för tekniskt stöd bör ledsaga de nationella myndigheterna i de ansökande medlemsstaterna genom hela reformprocessen eller under vissa skeden i processen.

5.3 Kommittén betonar att instrumentet för tekniskt stöd måste stödja medlemsstaternas myndigheter i deras arbete med att utforma reformer enligt sina egna prioriteringar och stärka deras kapacitet att utveckla och genomföra reformpolitik och reformstrategier samt att dra nytta av god praxis och sakkunnigas exempel.

5.4 EESK håller med om att instrumentet för tekniskt stöd kan fungera som ett effektivt komplement till de åtgärds paket som föreslås av kommissionen för att hantera de ekonomiska konsekvenserna av covid-19-pandemin.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽²³⁾ Se ovan.

⁽²⁴⁾ Se ovan.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av InvestEU-programmet*(COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD))***Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2015/1017 vad gäller inrättandet av ett instrument för solvensstöd***(COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))**(2020/C 364/19)*Huvudföredragande: **Ronny LANNOO**

Remiss	Rådet, 11.6.2020 Parlamentet, 17.6.2020
Rättslig grund	Artiklarna 172, 173, 175 tredje stycket, 182.1 och 304 i EUF-fördraget
Ansvarig sektion	Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Presidiets beslut	9.6.2020
Antagande vid plenarsession	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	208/0/8

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Redan sedan början av covid-19-krisen har EESK i olika förklaringar uttryckt sin övertygelse om att en övergripande europeisk återhämtningsplan är den enda utvägen för att hantera konsekvenserna av pandemin och återuppbygga en mer hållbar och motståndskraftig europeisk ekonomi i dessa tider av stor osäkerhet.

1.2 EESK välkomnar därför det ambitiösa återhämtningspaket som kommissionen lagt fram och betonar att återhämtningen endast kan lyckas om vi har ett starkt och enhälligt politiskt ledarskap. EESK insisterar på att införandet av dessa åtgärder speglar hur akut den alarmerande socioekonomiska situationen är.

1.3 För att säkerställa en snabb och hållbar återhämtning för den europeiska ekonomin är det mycket viktigt att erforderliga ekonomiska resurser ställs till förfogande. EESK stöder därför helhjärtat en förstärkning av EU:s budget och uppmanar EU:s beslutsfattare att nå en snabb överenskommelse om både nästa fleråriga budgetram 2021–2027 och det nya återhämtningsinstrumentet, Next Generation EU.

1.4 EESK välkomnar förstärkningen av InvestEU-programmet och det kompletterande instrumentet för solvensstöd, och efterlyser en snabb överenskommelse om dessa förslag för att se till att båda programmen kan tas i bruk snabbt och att ett tillräckligt antal stödberättigande projekt kan utarbetas för att dra nytta av dem.

1.5 Med tanke på att nästan hela InvestEU kommer att anslås inom ramen för Next Generation EU och inte inom den fleråriga budgetramen 2021–2027, vilket innebär att programmet kommer att behöva genomföras före 2026 års utgång, uppmanar EESK lagstiftarna att vidta åtgärder för att säkerställa att det inte uppstår ett finansieringsunderskott efter 2026 och innan den fleråriga budgetramen för tiden efter 2027 inleds.

1.6 EESK upprepar sitt stöd⁽¹⁾ för kommissionens mål att stärka investeringsverksamheten i EU inom ramen för EU:s nästa långtidsbudget. Detta har fått ännu större betydelse mot bakgrund av den ekonomiska nedgången till följd av covid-19-pandemin.

1.7 EESK stöder ständigt inriktningen på långsiktiga investeringsprojekt som är av stort allmänintresse, samtidigt som man respekterar kraven på hållbar utveckling. Det är av avgörande betydelse att covid-19-krisen inte leder till att EU försummar de medellångsiktiga och långsiktiga målen i den europeiska gröna given, strategin för hållbar tillväxt 2020 och den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

1.8 EESK anser att InvestEU-programmet lämpar sig särskilt väl för att ge långsiktig finansiering och stödja unionens politik i återhämtningen från en djup ekonomisk och social kris. Kommittén betonar vikten av att det tydligt fastställs vilka projekt som kan komma i fråga för stöd inom ramen för det nya femte politikområdet, eftersom detta är avgörande för att skapa komplementaritet med övriga fyra politikområden. EESK förespråkar också en bredare definition av innovation som går längre än informationsteknik och digitalisering. Små och medelstora företag, särskilt mikroföretag och småföretag, är mycket hårt drabbade av den rådande krisen och bör därför uttryckligen vara stödberättigade inom ramen för det nya femte politikområdet. Här är ett strukturellt samarbete mellan genomförandepartnerna och myndigheterna på europeisk, nationell och regional nivå väsentligt.

1.9 EESK efterlyser särskilda och tydliga riktlinjer som syftar till att fastställa vilka projekt som kan dra nytta av InvestEU, samt om möjligheterna till synergieffekter mellan de många EU-programmen, och därigenom till att säkerställa att de genomförs på ett lämpligt och effektivt sätt.

1.10 Covid-19-krisen har påverkat alla EU-medlemsstater. Vissa länder har dock drabbats hårdare än andra. EESK betonar att återhämtningen efter covid-19-krisen inte får leda till större skillnader mellan medlemsstaterna.

1.11 Mot bakgrund av detta välkomnar EESK det nya instrumentet för solvensstöd, och understryker vikten av att se till att det verkligen kan gynna de medlemsstater vars ekonomier har påverkats mest av covid-19-pandemins effekter. Även om det är mycket viktigt att säkerställa en snabb återhämtning är det lika viktigt att de tillgängliga medlen tilldelas företag med bärkraftiga affärsmodeller. Detta skulle bidra till att skapa en hållbar och motståndskraftig europeisk ekonomi.

1.12 EESK understryker de europeiska finansmarknadernas roll när det gäller att se till att dessa instrument kan mobilisera de förväntade investeringsbeloppen, liksom den ledande rollen för Europeiska investeringsbanksgruppen (EIB) och Europeiska investeringsfonden (EIF) samt det stora behovet av en lämplig struktur för genomförandepartnerna, särskilt på nationell nivå. Det är viktigt att flödet av medel via EIB-gruppen samt utvecklingsbankerna och utvecklingsinstitutionerna är insynsvänligt, tydligt och lättillgängligt.

2. Bakgrundsinformation

2.1 Covid-19-krisen, som först och främst utgör ett akut hot mot människors hälsa, har lett till en allvarlig ekonomisk och social chock med en kraftigt minskad produktivitet i ekonomin, en snabb ökning av arbetslösheten och försämrad levnadsstandard (minskad realinkomst, osäkerhet kring jobben, begränsad rörlighet) och en drastisk minskning av utrikeshandelsomsättningen både inom EU och med tredjeländer. Krisen har också medfört en kraftig försämring av indikatorerna för de offentliga finanserna och en nedgång i investeringarna.

2.2 Den 27 maj 2020 tillkännagav kommissionen den ambitiösa återhämtningsplanen Next Generation EU, och ett reviderat förslag till en övergripande EU-budget för 2021–2027⁽²⁾.

2.3 I nästa fleråriga budgetram 2021–2027 avser kommissionen att förse EU:s ekonomi med ett investeringsprogram som kan ta hänsyn till tvärgående mål i fråga om förenkling, flexibilitet, synergieffekter och samstämmighet mellan relevanta EU-politikområden. Behovet av ett sådant investeringsprogram har ökat ytterligare till följd av covid-19-pandemin.

(1) EESK:s yttrande "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av InvestEU-programmet" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 131).

(2) Meddelande om återhämtningsplanen: "EU vid ett vägskal – bygga upp och bygga nytt för nästa generation"

2.4 Därför drog kommissionen tillbaka sitt tidigare förslag till **InvestEU-programmet**, som lades fram i maj 2018, och lade fram ett nytt förslag ⁽³⁾, som återspeglar den partiella överenskommelse som nåddes mellan Europaparlamentet och rådet redan i april 2019.

2.5 För att ge InvestEU-programmet större möjligheter att reagera på den ekonomiska och sociala kris som orsakats av covid-19-pandemin föreslår kommissionen att den finansieringsram som planerades för det ursprungliga InvestEU-programmet utökas för att avspegla de större totala investeringsbehoven och en situation med ökad risk.

2.6 Det nya förslaget utvidgar dessutom InvestEU-programmets tillämpningsområde genom att skapa ett femte politikområde, faciliteten för strategiska investeringar, som tillgodoser den europeiska ekonomins framtida behov och säkrar eller upprätthåller ett strategiskt oberoende inom nyckelsektorer.

2.7 Det förstärkta InvestEU-programmet skulle kunna stödja företag i återhämtningsfasen och samtidigt, i linje med de ursprungliga målen, garantera ett starkt fokus från investerarnas sida på unionens prioriteringar på medellång och lång sikt, t.ex. den gröna och den digitala omvandlingen.

2.8 Kommissionen har också lagt fram ett förslag ⁽⁴⁾ till ett tillfälligt instrument som bygger på eget kapital, **instrumentet för solvensstöd**.

2.9 Instrumentet för solvensstöd skulle stödja företag med en i övrigt bärkraftig affärsmodell som har solvensproblem till följd av covid-19-krisen. Syftet är att hjälpa dem att ta sig igenom denna svåra period så att de därefter kan bidra till återhämtningen. Ett annat syfte med förslaget är att motverka de förväntade snedvridningarna på den inre marknaden, med tanke på att vissa medlemsstater kanske inte har tillräckliga budgetmedel för att ge tillräckligt stöd till behövande företag.

2.10 Det förväntas att instrumentet för solvensstöd ska inrättas snarast möjligt under 2020, senast i början av oktober, så att det snabbt blir operativt med full kapacitet under 2021.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK upprepar ⁽⁵⁾ sitt stöd för InvestEU-programmet och en fortsättning och utvidgning av ett finansieringsinstrument baserat på garantiprincipen. Kommittén anser att detta är mycket viktigt, inte minst med tanke på den långsiktiga utvecklingen och förvaltningen av EU:s budget.

3.2 EESK välkomnar den ytterligare kapaciteten för InvestEU-programmet, tack vare vilken storleken på EU-garantin kommer att uppgå till 75,2 miljarder euro (i löpande priser och inbegripet det nya politikområdet för strategiska investeringar), för att leda till ytterligare investeringar på 1 biljon euro. EESK efterlyser en balanserad fördelning av medlen mellan de politiska målen.

3.3 EESK välkomnar införandet av ett femte politikområde, området för strategiska europeiska investeringar, till vilket 31,2 miljarder euro kommer att anslås från EU-garantin för att stödja investeringar i strategiska sektorer och centrala värdekedjor, bl.a. sådana som är avgörande för den gröna och den digitala omställningen.

3.4 Kommittén betonar vikten av att tydligt fastställa vilka projekt som kan komma i fråga för stöd inom ramen för det femte politikområdet, eftersom detta syftar till att skapa komplementaritet med övriga fyra politikområden. EESK förespråkar också en bredare definition av innovation som går längre än informationsteknik och digitalisering. Det bör uttryckligen anges att små och medelstora företag, särskilt mikroföretag och småföretag, också är berättigade till stöd inom ramen för detta politikområde. Detta är ännu viktigare mot bakgrund av minskningen av den EU-garanti som anslås till politikområdet för små och medelstora företag – från 11,25 miljarder euro till 10,17 miljarder euro (i löpande priser) – jämfört med kommissionens ursprungliga förslag. Här är ett strukturellt samarbete mellan genomförandepartnerna och finansförmedlarna, samt med myndigheter på europeisk, nationell och regional nivå väsentligt.

⁽³⁾ Förslag till förordning om inrättande av InvestEU-programmet

⁽⁴⁾ Förslag till förordning om inrättande av ett instrument för solvensstöd

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av InvestEU-programmet" (EUT C 62, 15.2.2019, s. 131).

3.5 EESK understryker att investeringar i kompetens är avgörande för omställningen till en grönare och rättvis ekonomi, och därför bör sociala investeringar inte försummas inom InvestEU-programmet.

3.6 Många små och medelstora företag, särskilt mikroföretag och småföretag, lider i hög grad av covid-19-krisen och de nedstängningsåtgärder som de flesta EU-länder vidtagit. Därför är det mycket viktigt att se till att tillräckliga medel ställs till förfogande för att de ska kunna återhämta sig från krisen. Detta stöd måste vara efterfrågestyrt, vilket innebär att både skuld- och egetkapitalprodukter måste vara tillgängliga. Eftersom garantikapaciteten inom politikområdet för små och medelstora företag minskar, bör denna minskning kompenseras genom att de små och medelstora företagens portföljer, särskilt småföretags och mikroföretags portföljer, omfattas av politikområdet för strategiska investeringar. Detta ska åtföljas av proportionella rapporteringskrav för att undvika att skapa alltför stora administrativa bördor för de minsta företagen med knappa resurser, eftersom det skulle avskräcka dem från att söka stöd från InvestEU. Genomförandepartnerns och finansförmedlarnas roll är avgörande för att säkerställa att medlen når dessa företag.

3.7 Under den rådande krisen har det blivit särskilt viktigt med politiska åtgärder och stöd från myndigheternas sida. Myndigheternas förmåga att stödja de sektorer och företag som drabbas hårdast av krisen varierar dock kraftigt mellan EU:s medlemsstater.

3.8 EESK välkomnar därför det nya instrumentet för solvensstöd och att instrumentet, även om det är öppet för alla medlemsstater, kommer att inriktas på de länder vars ekonomier drabbats hårdast av covid-19-pandemins effekter och/eller där tillgången till statligt solvensstöd är mer begränsad. Kommittén instämmer i att stöd uteslutande bör ges till företag med bärkraftiga affärsmodeller som inte befann sig i svårigheter före covid-19-krisen. Vi välkomnar dessutom att instrumentet införlivas i Europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi). För att säkerställa en effektiv användning av medlen bör flexibla övergångar till och från övriga politikområden inom Efsi tillåtas. Slutligen bör man planera för en välbalanserad marknadsbaserad fördelning av tillgängliga medel mellan produkter baserade på eget kapital respektive på därmed likställt kapital, t.ex. efterställda lån.

3.9 En dubbel omställning (grön och digital) uppmuntras inom ramen för instrumentet för solvensstöd. Dessa villkor måste också vara realistiska och genomförbara för mikroföretag, småföretag och traditionella sektorer.

3.10 Covid-19-krisen har påverkat alla EU-medlemsstater. Vissa länder har dock drabbats hårdare än andra. EESK betonar att återhämtningen efter covid-19-krisen inte får leda till större skillnader mellan medlemsstaterna. Inga geografiska kvoter har fastställts vare sig för InvestEU eller för det nya instrumentet för solvensstöd, men EESK välkomnar att styrelsen kommer att fastställa särskilda gränser för geografisk koncentration.

3.11 Den förenkling, ökade öppenhet och större potential för synergieffekter som inrättandet av InvestEU som ett övergripande finansieringsinstrument innebär har fått ännu större betydelse med tanke på inrättandet av investeringsplanen inom den gröna given och övriga delar av återhämtningsplanen för Europa. EESK efterlyser särskilda och tydliga riktlinjer som syftar till att fastställa vilka projekt som är stödberättigande och möjligheter till synergieffekter mellan de många EU-programmen, och därigenom till att säkerställa att de genomförs på ett lämpligt och effektivt sätt.

3.12 Covid-19-krisen får inte leda till att EU försummar de medellångsiktiga och långsiktiga målen i den europeiska gröna given, strategin för hållbar tillväxt 2020 och den europeiska pelaren för sociala rättigheter. I en nyligen antagen resolution⁽⁶⁾ framhöll EESK att Europa måste finansiera verksamhet som uppfyller två kriterier: dels en omställning av strategisk produktion för att göra Europa oberoende, särskilt när det gäller hälsoskydd och hälsoinsatser, och för att tillhandahålla högkvalitativa arbetstillfällen, dels en inriktning på hållbara investeringar som är socialt ansvarsfulla och miljövänliga. Små och medelstora företag, precis som stora företag och sociala företag, skulle kunna spela en avgörande roll i en omstrukturering av det europeiska produktionssystemet.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽⁶⁾ EESK:s förslag till återuppbyggnad och återhämtning efter covid-19-krisen

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999 (Europeisk klimatlag)

(COM(2020) 80 final – 2020/0036 (COD))

(2020/C 364/20)

Föredragande: **Jan DIRX (NL–III)**

Medföredragande: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (FI–I)**

Remiss	Europaparlamentet, 10.3.2020 Rådet, 13.3.2020
Rättslig grund	Artiklarna 192.1 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	29.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	210/2/9

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 I likhet med många av EU:s viktigaste institutioner och ledare understryker EESK att klimatåtgärder och den ekonomiska återuppbyggnaden och återhämtningen efter coronaviruskrisen kan och måste gå hand i hand. Detta kan åstadkommas genom att man skapar återhämtning i den europeiska ekonomin genom att främja ett ändamålsenligt och fullständigt hållbart paket med offentliga och privata investeringar. EESK ser därför förslaget till en europeisk klimatlag som ett av de instrument som ska bidra till denna eftersträvarde och nödvändiga återuppbyggnad av den europeiska ekonomin.

1.2 EESK välkomnar att omställningen till klimatneutralitet ska ske på en övergripande EU-nivå i stället för i varje enskild medlemsstat. Denna strategi har den fördelen att en optimal fördelning av insatserna kan uppnås i hela EU, samtidigt som man tar hänsyn till relevanta skillnader mellan medlemsstaterna. Kommittén är också övertygad om att klimatpolitiken kommer att få starkast stöd om det övergripande målet är att uppnå största möjliga minskning av växthusgasutsläpp till lägsta möjliga socioekonomiska kostnad.

1.3 EESK uppmanar kommissionen att fullt ut beakta effekterna av coronaviruskrisen när man bedömer utsläppsmålen för 2030 och välja en minskning på minst 55 % fram till 2030 med motsvarande lagstiftningsförslag. EESK påpekar att enligt rapporten från FN:s miljöprogram (Unep) om utsläppsklyftan (Emissions Gap Report) 2019 behövs ett ännu mer ambitiöst utsläppsmålsminskningsmål för 2030 på global nivå för att uppnå det mål på 1,5 °C som fastställs i Parisavtalet.

1.4 EESK konstaterar att alla måste vidta ytterligare åtgärder för att uppnå det fastställda målet om klimatneutralitet 2050. Den senaste Eurobarometerundersökningen (före coronaviruskrisen) visade att 92 % av EU-medborgarna stöder EU:s klimatneutralitetsmål. För att detta stöd ska kunna bibehållas krävs det att insatserna på klimatområdet påskyndas och går hand i hand med den ekonomiska återhämtningen och återuppbyggnaden.

1.5 EESK uppmanar EU att spela en initierande och inspirerande roll vid det uppskjutna klimattoppmöte som skulle ha ägt rum i november 2020 i Glasgow och vid efterföljande klimattoppmöten, i syfte att få åtminstone alla viktiga globala aktörer att kraftfullt arbeta för klimatneutralitet.

1.6 Det är endast möjligt att uppnå målet om klimatneutralitet i EU senast 2050 på europeisk nivå om alla länder fullt ut och i tid bidrar till begränsningen och anpassningen. EESK stöder därför att kommissionen får utfärda rekommendationer till en medlemsstat om medlemsstatens åtgärder inte är förenliga med målet att begränsa klimatförändringarna eller inte är lämpliga för att säkerställa framsteg med klimatanpassningen, på grundval av klara och tydliga bedömningskriterier.

1.7 EESK föreslår att de fullständiga bedömningsdokumenten avseende alla förslag till åtgärder eller lagstiftningsförslag i samband med klimatneutralitetsmålet ska göras tillgängliga för allmänheten så snart bedömningen är klar.

1.8 Kommissionens förslag omfattar med rätta både begränsning och anpassning, ”i enlighet med artikel 7 i Parisavtalet”.

1.9 EESK föreslår att man inrättar en europeisk plattform för berörda parter inom ramen för klimatpakten, i enlighet med vårt yttrande om klimatpakten, för att organisera och underlätta ett aktivt deltagande av ”alla delar av samhället”.

2. Inledning

2.1 Den pågående globala coronaviruskrisen (covid-19) har ännu en gång gjort det tydligt hur sårbart livet på jorden är. Även om det är nödvändigt att fullt ut bekämpa coronaviruskrisen och dess ekonomiska, sociala och ekologiska konsekvenser måste vi också fortsätta att fokusera på att förebygga och, vid behov, bekämpa annan utveckling som hotar livskvaliteten, såsom klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald⁽¹⁾. När Patricia Espinosa, verkställande sekreterare för FN:s ramkonvention om klimatförändringar (UNFCCC), meddelade att toppmötet om klimatförändringar i Glasgow (COP26) i november 2020 kommer att skjutas upp varnade hon också för att covid-19 är det mest akuta hotet mot mänskligheten i dag, men att vi inte får glömma att klimatförändringarna är det största hotet på lång sikt.

2.2 EESK anser därför att klimatåtgärder och den ekonomiska återuppbyggnaden och återhämtningen efter coronaviruskrisen kan och måste gå hand i hand. Återhämtnings- och återuppbyggnadsåtgärderna måste ligga i linje med klimatmålet, och klimatåtgärder måste vidtas på ett sätt som minimerar kostnaderna och ger ekonomiska fördelar.

2.3 I denna anda noterar EESK också följande uttalanden från EU:s viktigaste institutioner och ledare:

Europaparlamentet röstade den 16 april med en överväldigande majoritet för att ställa den europeiska gröna given i centrum för EU:s kommande paket för återhämtning och återuppbyggnad ”för att ge ekonomin en rivstart, förbättra dess motståndskraft och skapa arbetstillfällen och samtidigt bidra till den ekologiska omställningen [och] främja en hållbar ekonomisk och social utveckling”.

Samma dag slog EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen också fast att Europa kraftigt måste öka sina investeringar i den europeiska gröna given. EU-kommissionens vice ordförande Frans Timmermans gav samma budskap i ett öppet brev i sju europeiska nyhetsbrev. Europeiska rådets ordförande Charles Michel vill också utnyttja detta tillfälle för att göra EU grönare: ”Europeiska unionen måste bli bättre än förut, vi måste dra nytta av denna kris”.

2.4 Allt detta kan göras genom att man skapar återhämtning i den europeiska ekonomin genom att främja ett fullständigt hållbart paket med ändamålsenliga offentliga och privata investeringar, som exempelvis omfattar minskad energiförbrukning, hållbar energi, nätinvesteringar, rena produktionsprocesser eller återvinning, tillsammans med en förbättrad hållbar konsumtion. För att uppnå klimatneutralitet måste man dessutom förbättra kolsänkor och lagring av koldioxid med hjälp av t.ex. hållbar skogs- och markförvaltning. En europeisk klimatlag är ett av de instrument som ska bidra till denna eftersträvarade och nödvändiga återuppbyggnad av den europeiska ekonomin.

(1) Vissa experter hävdar att biologisk mångfald utgör ett naturligt hinder för överföring av virus och sjukdomar från vilda djur till människor (zoonos). Förlust av biologisk mångfald kan därför leda till fler pandemier i framtiden. Detta är ett aktuellt ytterligare argument.

2.5 EESK välkomnar därför förslaget till en europeisk klimatlag⁽²⁾, som lades fram av kommissionen den 4 mars 2020 och som fastställer en rättslig ram för att uppnå klimatneutralitetsmålet i unionen senast 2050. EESK instämmer i att det är önskvärt och nödvändigt att uppnå klimatneutralitetsmålet senast 2050, och om möjligt tidigare, för att bidra till att uppnå Parisavtalets mål, enligt vilket den globala uppvärmningen måste ligga långt under 2 °C och man måste sträva efter att hålla den under 1,5 °C.

2.6 Det är självklart för EESK att det, för att uppnå målen i Parisavtalet, är absolut nödvändigt att åtminstone alla viktiga globala aktörer också arbetar kraftfullt för klimatneutralitet. Detta kräver dels en aktiv klimatdiplomati från EU, dels åtgärder – t.ex. koldioxidprissättning – för att skapa lika villkor för EU:s produkter och tjänster när det gäller deras utsläpp av växthusgaser i förhållande till konkurrenter från länder utanför EU.

2.7 Förslaget till den europeiska klimatlagen är en hörnsten i den europeiska gröna giv⁽³⁾ som kommissionen offentliggjorde den 11 december 2019. I den europeiska gröna given fastställs hur Europa ska bli den första klimatneutrala kontinenten senast 2050, vilket kommer att stimulera ekonomin och förbättra människors hälsa och livskvalitet, samtidigt som miljön värnas och ingen lämnas utanför.

2.8 EESK noterar med tillfredsställelse att detta mål om nettoklimatneutralitet senast 2050 på politisk nivå redan har fått stöd av Europaparlamentet i dess resolution av den 14 mars 2019 och av Europeiska rådet i dess slutsatser av den 12 december 2019. Den 5 mars 2020 överlämnade även rådet (miljö), på EU:s och dess medlemsstaters vägnar, Europeiska unionens och dess medlemsstaters långsiktiga strategi för utveckling mot låga växthusgasutsläpp (med målet att uppnå ett klimatneutralt EU senast 2050) till UNFCCC⁽⁴⁾.

2.9 Kommittén är medveten om att det kommer att krävas mycket från regeringar, kommuner, företag, fackföreningar, civilsamhällsorganisationer och medborgare för att målet om klimatneutralitet ska kunna uppnås senast 2050. Det betyder att alla måste vidta ytterligare åtgärder för att uppnå detta mål senast 2050, eller som kommissionen uttrycker det: "Men det behövs ytterligare åtgärder inom samtliga sektorer eftersom den nuvarande politiken endast förväntas minska växthusgasutsläppen med 60 % fram till 2050. Mycket mer måste alltså göras för att uppnå klimatneutralitet"⁽⁵⁾.

2.10 EESK betonar vikten av att beakta "internationell utveckling och insatser" och "konkurrenskraften hos unionens ekonomi", vilket nämns i artikel 3.3 i förslaget. EESK framhåller särskilt vikten av "behovet av att säkerställa en rättvis och socialt jämlik omställning" (artikel 3.3 h). EESK vill betona att särskilt energifattigdom måste förhindras, och rekommenderar att denna fråga ingår i bedömningen av nationella åtgärder i enlighet med artikel 6 i förslaget.

2.11 Kommissionen planerar att senast i september 2020 ta fram en översyn av unionens klimatmål för 2030 mot bakgrund av klimatneutralitetsmålet och undersöka möjligheterna till ett nytt mål för 2030 med en utsläppsminskning på 50–55 % jämfört med 1990 års nivåer, samt att lägga fram motsvarande lagstiftningsförslag i mitten av 2021. EESK förväntar sig att det nya utsläppsmålet för 2030 ska baseras på en bred översyn och en väl genomförd konsekvensbedömning. EESK anser också att det finns starka argument för målet om en minsta minskning på 55 % senast 2030, för att EU ska ta sin del av ansvaret för det enorma globala behovet av att minska utsläppen. Till exempel anges det i rapporten från FN:s miljöprogram om utsläppsklyftan (Emissions Gap Report) 2019⁽⁶⁾ att det behövs ett ännu mer ambitiöst utsläppsminskningmål för 2030 på global nivå för att uppnå det mål på 1,5 °C som fastställs i Parisavtalet⁽⁷⁾.

⁽²⁾ Europeisk klimatlag.

⁽³⁾ Den europeiska gröna given.

⁽⁴⁾ Bidrag till UNFCCC.

⁽⁵⁾ Europeisk klimatlag, se t.ex. s. 2.

⁽⁶⁾ Emissions Gap Report 2019.

⁽⁷⁾ Enligt rapporten från FN:s miljöprogram (Unep) om utsläppsklyftan (Emissions Gap Report) 2019 måste de globala utsläppen minskas med 7,6 % per år, från och med nu, för att kunna begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 °C. Omräknat betyder det ett minskningmål om minst 68 % fram till 2030.

2.12 I samband med konsekvensbedömningarna är det viktigt att konstatera att coronaviruskrisen har lett till ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser utan motstycke, som i sin tur påverkar effekterna av de åtgärder som ska vidtas för att begränsa klimatförändringarna.

2.13 EESK anser att de potentiella effekterna av coronakrisen varken kan eller bör leda till att man lättar på minskningsmålet för 2030.

2.14 EESK anser att denna process bör genomföras på ett sätt som gör det möjligt för EU att spela en initierande och inspirerande roll vid det uppskjutna klimattoppmöte som skulle ha ägt rum i november 2020 i Glasgow och vid efterföljande klimattoppmöten, i syfte att få åtminstone alla viktiga globala aktörer att kraftfullt arbeta för klimatneutralitet.

2.15 Dessutom rekommenderar EESK att kommissionen börjar utarbeta ett mellanliggande klimatmål för 2040 om utsläppsminskningar, för att uppnå klimatneutralitet senast 2050, eller tidigare om möjligt, tillsammans med ett lagstiftningsförslag till Europaparlamentet och rådet om detta, inklusive ett förslag om att fastställa nya utsläppsminskningkrav för perioden 2031–2040 som ska antas före 2028. Det är nödvändigt att fastställa ett mål i god tid för att garantera största möjliga förutsebarhet och insyn för samhället och alla ekonomiska sektorer.

2.16 Den senaste Eurobarometerundersökningen (före coronaviruskrisen) visade att 93 % av EU-medborgarna ser klimatförändringar som ett allvarligt problem och 92 % stöder EU:s klimatneutralitetsmål⁽⁸⁾. För att detta stöd ska kunna bibehållas krävs det att insatserna på klimatområdet påskyndas och går hand i hand med den ekonomiska återuppbyggnaden och återhämtningen.

3. Delegering av befogenheter

3.1 Den föreslagna klimatlagen (artikel 3) ger kommissionen en delegerad befogenhet att "komplettera" klimatlagen och på så sätt "fastställa en utvecklingsbana på unionsnivå för att fram till 2050 uppnå det klimatneutralitetsmål som anges i artikel 2.1". Inom sex månader efter varje sådan global översyn som avses i artikel 14 i Parisavtalet ska kommissionen dessutom se över utvecklingsbanan.

EESK anser att kommissionen i stället för att anta delegerade akter måste lägga fram ett lagstiftningsförslag för att fastställa och justera utvecklingsbanan där den anser detta lämpligt som ett resultat av översynen.

3.2 Det är under alla omständigheter nödvändigt att fortsätta att skydda de demokratiska reglerna i vårt institutionella system. Detta inbegriper rätten för aktörer i det civila samhället och deras organisationer, däribland EESK, att bidra till den demokratiska beslutsprocessen. I detta sammanhang skulle vi vilja lyfta fram vad kommissionen säger i artikel 8 i utkastet till klimatlag: "Kommissionen ska samverka med alla delar av samhället [...]".

4. Bedömning av framsteg och åtgärder

4.1 Enligt artikel 5 ska kommissionen bedöma unionens framsteg och åtgärder. Kommissionen ska före antagandet bedöma "alla utkast till åtgärder eller förslag till lagstiftning mot bakgrund av [...] klimatneutralitetsmål[et] [...] [och] ta med analysen i alla eventuella konsekvensbedömningar som åtföljer dessa åtgärder eller förslag".

Detta innebär i praktiken att kommissionen i de konsekvensbedömningar som åtföljer dess förslag tar hänsyn till hur de påverkar klimatneutraliteten. EESK rekommenderar kommissionen att undersöka om detta kan uppnås inom den befintliga ramen för bättre lagstiftning utan ändringar av lagstiftningen.

4.2 I artikel 5 föreskrivs att resultatet av bedömningen ska offentliggöras vid tidpunkten för antagandet. Domstolen (i mål C 57/16 P, Client Earth mot kommissionen, som avgjordes den 4 september 2018) har emellertid varit mycket tydlig med att även utkast till konsekvensbedömningsrapporter ska göras "direkt tillgängliga" i enlighet med artikel 12.2 i förordning (EU) nr 1049/2001⁽⁹⁾. EESK föreslår därför att ordalydelsen ändras så att det fullständiga bedömningsdokumentet görs tillgängligt för allmänheten så snart bedömningen är klar.

4.3 EESK anser att det endast är möjligt att uppnå målet om klimatneutralitet i EU senast 2050 på europeisk nivå om alla länder fullt ut och i tid bidrar till begränsningen och anpassningen.

⁽⁸⁾ Allmänhetens stöd för klimatarbetet.

⁽⁹⁾ EGT L 145, 31.5.2001, s. 43.

EESK stöder därför kommissionens avsikt: Kommissionen får utfärda rekommendationer till en medlemsstat om medlemsstatens åtgärder inte är förenliga med målet att begränsa klimatförändringarna eller inte är lämpliga för att säkerställa framsteg med klimatanpassningen med avseende på nationella planer. EESK stöder i detta sammanhang kommissionen och rekommenderar att kommissionen i sina rekommendationer väljer en ändamålsenlig blandning av åtgärder som är anpassade till omständigheterna. EESK anser dock att det bör klargöras vilka mål och kriterier som framstegen i de enskilda medlemsstaterna bedöms mot.

4.4 Kommissionens förslag syftar till att uppnå ett klimatneutralt EU senast 2050. Detta innebär att inte alla medlemsstater måste uppnå klimatneutralitet var för sig. EESK välkomnar denna strategi – som också ligger i linje med den nuvarande strategin inom EU:s klimatlagstiftning – eftersom den har den fördelen att en optimal fördelning av insatserna kan uppnås i hela EU, samtidigt som man tar hänsyn till relevanta skillnader mellan medlemsstaterna. EESK anser dock att det är nödvändigt att alla medlemsstater i sina nationella energi- och klimatplaner, som ska läggas fram senast den 1 januari 2029 (i enlighet med artikel 3 i förordningen om styrning (EU) 2018/1999⁽¹⁰⁾), ska ange om, och i så fall när, de vill uppnå klimatneutralitet och vilken typ av åtgärder de kommer att vidta för att nå ett optimalt resultat på EU-nivå, däribland åtgärder som bidrar till andra medlemsstaters ansträngningar eller som kommer att genomföras i en eller flera andra medlemsstater, och på så sätt säkerställa att sådana arrangemang görs i tid och genom verkställbara avtal.

4.5 Kommittén är också övertygad om att klimatpolitiken kommer att få starkast stöd om det övergripande målet är att uppnå största möjliga minskning av växthusgasutsläpp till lägsta möjliga socioekonomiska kostnad. Kompensationer mellan medlemsstaterna bör därför vara möjliga om de regleras av ett stabilt regelverk som kompletteras med verkställighetsåtgärder. Det är också viktigt att konstatera att sektorer som omfattas av EU:s utsläppshandelssystem inom ramen för det nuvarande systemet regleras genom ett system som omfattar hela EU, medan andra sektorer omfattas av ansvarsfördelningen inom de nationella utsläppstaken. Med tiden kommer naturligtvis fler sektorer att omfattas av utsläppshandeln.

4.6 Utöver systemet för handel med utsläppsrätter finns det en hel del EU-lagstiftning, t.ex. tekniska krav, som styr utsläppen från olika sektorer och därmed ingår i genomförandet av det övergripande målet. Reglering på EU-nivå är särskilt relevant på områden som rör den inre marknadens funktion.

4.7 EESK föreslår också en ordentlig övervakning av de eventuella konsekvenserna av EU:s åtgärder i ett globalt sammanhang. Detta omfattar till exempel effekter på utländska investeringar och handel och den inverkan de i sin tur har på utvecklingen av utsläpp, både direkt och indirekt.

4.8 Enligt kommissionens förslag ska "åtgärder på EU-nivå inriktas på att uppnå långsiktiga klimatmål på ett kostnadseffektivt sätt, samtidigt som man säkerställer rättvisa och miljöintegritet". EESK konstaterar att det fortfarande finns många frågor, både när det gäller förfarandet (vilken är den bästa strategin när det gäller beslutsfattande?) och innehållet (vilka fördelningskriterier är rättvisa och ekonomiskt sunda och garanterar en hög miljöskyddsnivå?), avseende hur detta ska uppnås. Förfarandet (den pågående diskussionen horisontellt mellan EU-institutionerna, däribland EESK och ReK, och vertikalt med medlemsstaterna) är därför viktigt. Ännu mer grundläggande är frågan om vad man ska göra om vissa medlemsstater vill uppnå klimatneutralitet i det egna landet tidigare än 2050 och detta inte kommer att vara det mest kostnadseffektiva eller klimateffektiva alternativet på EU-nivå. EESK uppmanar kommissionen och rådet att så snart som möjligt tillhandahålla förtydliganden och vägledning i denna fråga.

5. Anpassning

5.1 Kommissionens förslag omfattar med rätta både begränsning och anpassning, "i enlighet med artikel 7 i Parisavtalet". Särskilt när det gäller anpassning föreslår kommissionen att EU:s åtgärder ska utvidgas till att även omfatta nationella anpassningsåtgärder.

Anpassning anses generellt mer kopplad till lokala myndigheters åtgärder än begränsning. EESK anser därför att kommissionen, i enlighet med subsidiaritetsprincipen, bör klargöra i vilken utsträckning befogenheter bör tilldelas på EU-nivå och vilka skyldigheter som ska införas för medlemsstaterna.

⁽¹⁰⁾ EUT L 328, 21.12.2018, s. 1.

5.2 Dessutom återstår det att undersöka vad skyldigheten innebär för de "relevanta EU-institutionerna". I förslaget anges att medlemsstaterna ska anta nationella anpassningsstrategier och anpassningsplaner. Inga särskilda åtgärder – exempelvis en plan – krävs av EU-institutionerna.

5.3 Kommissionen föreslår att den får befogenhet att bedöma inte bara begränsningsåtgärderna utan även medlemsstaternas anpassningsåtgärder (artikel 6.1 b). Om kommissionen finner att en medlemsstats åtgärder "inte är tillräckliga för att säkerställa framsteg med klimatanpassningen enligt artikel 4, får den utfärda rekommendationer till den medlemsstaten". Detta är en mycket öppen bestämmelse. EESK anser att kommissionen bör fastställa kriterier för en sådan bedömning.

6. Allmänhetens deltagande

6.1 EESK tar detta för givet och välkomnar därför artikel 8 (allmänhetens deltagande) i klimatlagen. Aktivt deltagande av "alla delar av samhället" är en nödvändig förutsättning för att klimatpolitiken ska lyckas inom EU, med tanke på att det är civilsamhällesaktörer (företag, arbetstagare, konsumenter och enskilda personer och deras organisationer) som genomför klimatmålen i praktiken.

EESK uppmanar därför kommissionen och medlemsstaterna att aktivt uppmana alla dessa civilsamhällesaktörer att delta och lägga fram sina förslag till konkret klimatpolitik och konkreta klimatåtgärder.

6.2 EESK välkomnar därför att kommissionen nyligen inlett ett offentligt samråd för att samla in synpunkter på olika sätt att samarbeta med allmänheten avseende klimatåtgärder ⁽¹⁾. Mot bakgrund av samrådet kommer kommissionen under det tredje kvartalet 2020 att lansera en "klimatpakt". Genom den europeiska klimatpakten vill kommissionen sammanföra berörda aktörer, bland annat regioner, lokala myndigheter, lokalsamhällen, det civila samhället, skolor, företag och enskilda personer.

6.3 Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna av Europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin, som inrättats av Europeiska kommissionen och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, och i linje med förslagen i vårt yttrande om klimatpakten (NAT/785) ⁽²⁾ föreslår EESK att man inrättar en europeisk plattform för berörda parter inom ramen för klimatpakten, som ska bygga på principerna om delaktighet, insyn, verkligt deltagande och inflytande för lokala klimataktörer.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁾ Samråd om den europeiska klimatpakten.

⁽²⁾ Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Europeiska klimatpakten (se sidan 67 i detta nummer av EUT).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett Europaår för järnvägen (2021)

(COM(2020) 78 final)

(2020/C 364/21)

Föredragande: **Alberto MAZZOLA**

Remiss	Europaparlamentet, 10.3.2020 Rådet, 13.3.2020 Europeiska unionens råd, 13.3.2020
Rättslig grund	Artikel 91 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Beslut av kommitténs presidium	24.4.2020
Ansvarig sektion	Transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället
Antagande av sektionen	23.6.2020
Antagande vid plenarsession	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	209/1/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens förslag och stöder dess mål, i synnerhet att uppmuntra och stödja Europeiska unionen, medlemsstaterna, regionala och lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och marknadskrafter för att öka järnvägarnas andel inom person- och godstransporter.

1.2 EESK anser att Europaåret för järnvägen skulle behöva bekanta en bredare allmänhet, järnvägsarbetare, arbetsmarknadsparter, företag, akademiska sektorer samt i synnerhet europeiska ungdomar med EU-institutionernas offentliga debatt om EU:s politik för hållbarhet och rörlighet och om den europeiska rörlighetens framtid för att främja järnvägarna som ett hållbart, innovativt och säkert trafikslag.

1.3 För EESK bör järnvägsåret vara ett tillfälle att kommunicera om järnvägarnas hållbarhet, bl.a. som ett lämpligt alternativ till kortdistansflygningar när detta är möjligt, strategin för smart och hållbar rörlighet samt EU:s politik för järnvägsinvesteringar.

1.4 EESK rekommenderar att man under Europaåret för järnvägen bedömer kvaliteten på järnvägstjänsterna och vid behov anpassar dem till användarnas behov så att de uppfyller de kriterier som anges i det protokoll nr 26 om tjänster av allmänt intresse som är fogat till EUF-fördraget, utvecklar projekt som främjar en helhetssyn på tillgänglighet, stärker kopplingen mellan digitalisering och hållbarhet och diskuterar med investerare om möjliga initiativ mot bakgrund av kommissionens handlingsplan för hållbar finansiering.

1.5 EESK efterlyser initiativ under Europaåret för järnvägen för att återställa kundernas förtroende för kollektivtrafiken, i synnerhet järnvägarna, för att bättre, särskilt till unga européer, förmedla hur attraktiv en järnvägskarriär är genom att stödja gemensamma initiativ med arbetsmarknadens parter, universitet, den akademiska världen i stort samt europeiska ungdomsorganisationer.

1.6 Kommittén är starkt övertygad om att järnvägsåret bör vara ett tillfälle att skapa offentlig medvetenhet om hållbar turism och sätta ny fart på DiscoverEU-initiativet. EESK stöder starkt Europaparlamentets initiativ att ge alla EU-medborgare rätt till ett DiscoverEU-pass som en symbol för EU:s identitet när de fyller 18 år.

1.7 EESK påpekar att järnvägsåret bör utnyttjas för att tillhandahålla mer information om Europalias evenemangskalender och informera en bredare allmänhet om det innehåll som skapats vid redan befintliga kulturevenemang, såsom filmfestivaler (Cannes, Venedig och Berlin) och konstutställningar. Här skulle även järnvägsstationer och museer under 2021 kunna användas för större initiativ som kopplar samman järnvägarnas framtid och historia med viktiga sektorer såsom arkitektur och byggnation, design, den elektromekaniska sektorn, livsmedel och turism. I detta sammanhang skulle kommittén kunna ta med en utställning om järnvägarna i sitt kulturprogram för 2021.

1.8 Under järnvägsåret måste man eftersträva ett deltagande av alla europeiska järnvägmuseer, inbjuda medborgare att upptäcka deras samlingar, även via digitalisering, och främja utbyten mellan museer och en europeisk rutt mellan olika järnvägmuseer.

1.9 Kommittén är djupt övertygad om att Europaåret för järnvägen även bör vara en möjlighet att främja mycket ambitiösa mål med europeiskt socioekonomiskt och symboliskt europeiskt mervärde – även som ett sätt att reagera på den dramatiska covid-19-krisen – såsom att återuppta arbetet med att uppnå ett europeiskt järnvägsnät för höghastighetståg i enlighet med vitboken om transporter (2011) för att koppla samman alla EU:s huvudstäder och städer med över 500 000 invånare.

1.10 EESK betonar vikten av att även utnyttja Europaåret för järnvägen som en unik möjlighet att kommunicera om järnvägarnas säkerhetshistorik, som saknar motstycke bland de markbundna transportsätten. I detta sammanhang påminner EESK om att det den 11 juni varje år är Internationella dagen för bättre kunskap om plankorsningar (ILCAD) och att ILCAD firade sitt tolvårsjubileum 2020. Särskild uppmärksamhet bör ägnas denna dag inom ramen för Europaåret för järnvägen.

2. Kommissionens förslag

2.1 Syftet med att utropa 2021 till Europaåret för järnvägen är att främja järnvägarna i linje med de mål som fastställs i kommissionens meddelande om den europeiska gröna given, särskilt med avseende på hållbar och smart mobilitet. Genom projekt, debatter, evenemang, utställningar och initiativ över hela Europa kommer Europaåret för järnvägen att främja järnvägarna som ett attraktivt och hållbart sätt att förflytta sig genom Europa, riktat till medborgare, företag och myndigheter och med fokus på dess unionsomfattande och innovativa dimension. Genom att rikta sig till medborgare, och inte bara till järnvägssektorn, kommer Europaåret, genom särskilda evenemang och kommunikationskampanjer, att övertyga fler människor och företag att använda sig av järnvägarna ⁽¹⁾.

2.2 Målet för Europaåret för järnvägen ska vara att uppmuntra och stödja unionens, medlemsstaternas, regionala och lokala myndigheters samt andra organisationers insatser för att öka järnvägarnas andel av person- och godstransporterna. I synnerhet bör Europaåret främja järnvägarna som ett hållbart, innovativt och säkert trafikslag genom att nå ut till den bredare allmänheten, särskilt ungdomar. Det bör också belysa den europeiska, gränsöverskridande dimensionen hos järnvägarna, som för medborgarna närmare varandra, gör det möjligt för dem att utforska unionen i all dess mångfald, främjar sammanhållningen och bidrar till att integrera unionens inre marknad. Det bör även öka järnvägarnas bidrag till unionens ekonomi, industri och samhälle i stort och främja järnvägarna som en viktig del av förbindelserna mellan unionen och tredjeländer ⁽²⁾.

3. Järnvägarna och covid-19-pandemin

3.1 Järnvägssektorn har lidit och lider fortfarande av medlemsstaternas åtgärder för att bekämpa spridningen av covid-19-pandemin och av den enorma minskningen av rörligheten.

⁽¹⁾ COM(2020) 78 final.

⁽²⁾ COM(2020) 78 final.

3.2 Enligt de första grova uppskattningarna, som beräknats av branschorganisationer som CCFE, uppgår de förlorade intäkterna för samtliga aktörer inom persontransporter, till följd av pandemin, till 900miljoner euro per vecka sedan krisen började. Konsekvenserna av covid-19-utbrottet orsakade en ungefärlig genomsnittlig minskning av intäkterna från godstransporter på järnväg med 25 % i Europeiska unionen (EU27) under mars och april 2020 och förlorade intäkter på cirka 78 miljoner euro i veckan. Även om godstransporterna på järnväg uppvisade en stark motståndskraft kunde resultaten ha varit ännu bättre om åtgärderna för "gröna körfält" fullt ut tillämpats på järnvägar, om banavgifterna sänkts till noll och om Schweiz tillfälligt slutat tillämpa det förbud som infördes den 1 januari 2020. Förvaltarna av järnvägsinfrastrukturen påverkas allt mer av covid-19-utbrottet.

3.3 Trots den mycket kraftiga nedgången i efterfrågan tillhandahöll järnvägsoperatörer och järnvägsarbetare fortfarande tjänster där så var möjligt och lyckades göra det möjligt för medicinsk personal och viktig arbetskraft att pendla till arbetet. Dessutom har operatörer erbjudit sjukvårdståg för att personer som drabbats av viruset ska kunna transporteras från de mest drabbade regionerna till mindre belastade sjukhus.

3.4 Återlanseringen av Europa efter covid-19 kommer också att vara ett tillfälle att återuppta och förbättra person- och godstransporterna på järnväg. EU:s återhämtningsplan, som är inriktad på den gröna given och den digitala agendan, kommer att tillhandahålla kortfristigt stöd till järnvägstjänster och fokusera på kort- till långfristig finansiering, eventuellt tillsammans med statligt stöd för att få tillbaka järnvägarna på rätt spår efter den enorma förlust av intäkter som viruskrisen orsakat.

3.5 Om järnvägssektorn efter covid-19-krisen förväntas ersätta vissa flygförbindelser, bör den dra nytta av det statliga stöd som öronmärkts för dessa förbindelser, i synnerhet för att undvika att arbetstillfällena går förlorade och för att skola om de berörda personerna.

3.6 Transportarbetare har varit och är fortfarande i direkt kontakt med passagerare vid frontlinjen och riskerar att smittas av viruset när de utför sina dagliga uppgifter. Det är också de som påverkas av de katastrofala ekonomiska konsekvenserna av viruset – både operativt som anställda inom järnvägssektorn och som medborgare. Järnvägsarbetare håller Europa rörligt i besvärliga tider genom att se till att hälso- och sjukvård och nödvändiga varor levereras till de platser där de behövs.

3.7 Europas renässans efter covid-19 kommer också att innebära en renässans för persontransporterna på räls och en bekräftelse för godstransporterna. De resurser som tillhandahålls genom den reviderade fleråriga budgetramen 2021–2027 och som kommer att förvaltas både på EU-nivå och på nationell nivå måste även vara avsedda för järnvägarna om ambitionerna i den europeiska gröna given och digitala agendan inte ska överges.

3.8 Ett brett spektrum av järnvägsprojekt kan absorbera de ytterligare resurserna i den fleråriga budgetramen och initiativet Next Generation EU: projekt för järnvägsinfrastruktur – för banor för person- och godstransporter, nationella och gränsöverskridande banor, konventionella banor och höghastighetsbanor – projekt för rullande järnvägsmateriel samt alla projekt som rör automatisering och digitalisering av järnvägssystemet, inklusive digital teknik för automatisk koppling, ytterligare elektrifiering av det europeiska nätverket, genomförande av ERTMS (det europeiska trafikstyrningssystemet för tåg), vagnuppgraderingar med bromsklosssteknik med hänsyn till alla klimat samt skrotningssystem för förnyelse av rullande materiel. Uppgraderingar av järnvägsstationer (särskilt plattformar med tillgång för personer med nedsatt rörlighet) är ett annat område där medel behövs och positiva ekonomiska effekter skulle uppnås på kort sikt. Att främja TEN-T-investeringarna samt underhåll och förnyelse av befintliga linjer skulle kraftigt och snabbt kunna bidra till EU:s ekonomiska återhämtning.

3.9 De övergripande målen att förbättra kapaciteten och effektiviteten i gods- och persontransporter på järnväg, vilket ingår i ett smart multimodalt transportsystem enligt beskrivningen i meddelandet om den gröna given, kan med tiden innebära ett betydande bidrag till den ekonomiska återhämtningen och minska marknadsandelen för godstransporter på väg och transporternas miljöavtryck.

3.10 Initiativ inom ramen för Europaåret för järnvägen bör ägna särskild uppmärksamhet åt att återställa kundernas förtroende för kollektivtrafiken, och särskilt järnvägarna. Initiativ som syftar till att öka allmänhetens medvetenhet om de ytterligare hygienåtgärder som järnvägsföretag vidtar och om policyer beträffande masker och social distansering bör införas. När det gäller passagerares rättigheter bör klarhet skapas när det gäller återbetalningsskyldighet och frivilliga vouchrar. Sådana åtgärder bör gå hand i hand med en omfattande tillämpning av passagerarnas rättigheter inom alla järnvägstjänster – dessa bör vara säkrade under hela resan, förklaras väl för allmänheten och på ett ändamålsenligt sätt göras gällande via alternativa tvistlösningssystem och nationella tillsynsorgan.

4. Allmänna kommentarer

Historisk bakgrund

4.1 Järnvägarnas och järnvägsteknikens långa historia kommer att fira många årsdagar under 2021. Som Europalia betonade i katalogen för sin konstfestival 2021 kommer de belgiska och franska järnvägarna år 2021 att fira 175-årsdagen av järnvägsförbindelsen mellan Paris och Bryssel. År 1846 blev dessa huvudstäder först i världen att kopplas samman med en järnvägslinje. Samma år kopplades även Bryssel och London samman med en järnvägsförbindelse via Oostende-Dover. År 2021 sammanfaller även med Thalys 25-årsjubileum och 170-årsjubileet av den första trafiken på den sachsisk-böhmiska järnvägsförbindelsen mellan Prag och Dresden. Andra järnvägsårsjubileer under 2021 är 50-årsjubileet för tågmuseet i Mulhouse och 75-årsjubileet för Luxemburgs järnvägar. Anmärkningsvärt nog kommer 2021 också att innebära 45-årsjubileet för den första Pendolino-förbindelsen i Italien, 40-årsjubileet för TGV i Frankrike och 30-årsjubileet för ICE i Tyskland. Det är också 20-årsjubileet för offentliggörandet av Europeiska unionens första vitbok om järnvägarna i Europa.

4.2 Järnvägsåret kommer att innebära ett tillfälle att fira järnvägshistoria; historien om järnvägarnas tekniska utveckling samt historien om en europeisk kontinent som där människor förs allt närmare varandra tack vare järnvägsförbindelserna. Samtidigt är det också ett tillfälle att utvärdera utvecklingen hittills.

Den europeiska gröna given

4.3 År 2019 lade kommissionen fram sitt meddelande om den europeiska gröna given. I meddelandet uppmanas EU att successivt fasa ut fossila bränslen från sin ekonomi för att uppnå klimatneutralitet senast 2050, och en politisk strategi för att uppnå ett sådant mål beskrivs. Den europeiska gröna given är en viktig del av kommissionens strategi för att genomföra FN:s Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling.

4.4 Den europeiska gröna given innebär bland annat en uppmaning om en påskyndad omställning till hållbar och smart mobilitet, eftersom transporter står för en fjärdedel av Europeiska unionens utsläpp av växthusgaser och fortsätter att öka. Alla trafikslag måste bidra till minskningen. Enligt den europeiska gröna given bör bland annat att en betydande del av de 75 % av de inre godstransporter som i dag sker på väg flyttas över till järnväg och inre vattenvägar. Snabba åtgärder krävs för att genomföra denna ambitiösa plan och säkerställa en ökning av järnvägarnas andel, med starkare incitament för att främja godstransporter på järnväg.

4.5 För att genomföra de allmänna målen i den gröna given kommer kommissionen att lägga fram en strategi för smart och hållbar rörlighet under det sista kvartalet 2020. Denna strategi kommer bland annat att inriktas på initiativ som syftar till att öka kapaciteten och förbättra hanteringen av godskapacitet på järnvägar och inre vattenvägar och att skapa ett smart och sömlöst multimodalt transportsystem som är attraktivt för användarna i syfte att minska vägtransporternas marknadsandel och göra multimodalitet, inklusive järnvägarna, mer attraktivt. Initiativ i detta avseende finns i själva verket redan planerade för 2021.

4.6 Järnvägsåret kommer att vara ett tillfälle att understryka och informera om järnvägarnas hållbarhet, strategin för smart och hållbar rörlighet samt EU:s politik för järnvägsinvesteringar. Investeringar i järnvägsinfrastruktur kan främja ekonomin, skapa arbetstillfällen av god kvalitet som är socialt och miljömässigt hållbara och göra järnvägstjänster mer attraktiva för kunderna. Att öka allmänhetens medvetenhet om detta ämne kommer att bidra till att påverka kundernas beteende och val av färdstätt när det gäller kollektivtrafik och utsläppssnål rörlighet.

4.7 Europaåret för järnvägen kommer även att vara ett tillfälle att bedöma kvaliteten på järnvägstjänsterna och vid behov anpassa dem till användarnas behov så att de uppfyller kriterierna i det protokoll 26 om tjänster av allmänt intresse som är fogat till EUF-fördraget.

Den europeiska digitala agendan

4.8 EU:s digitala agenda bör göra stora ansträngningar för att inkludera järnvägssektorn i den digitala revolutionen och i alla stödåtgärder som är utformade för detta ändamål. Den bör bidra till att främja genomförandet av ERTMS, utvecklingen av lösningar för rörlighet som en tjänst, nya biljettlösningar samt 5G-utbyggnad i TEN-T-stomnätet och det övergripande nätet. Detta kommer att göra det möjligt för järnvägarna att tillgodose efterfrågan från nuvarande och framtida kunder.

4.9 Anställda måste få tillräckligt stöd i den pågående digitaliseringsprocessen och deras jobb måste säkras. Könsspecifika krav måste ägnas särskilt beaktande för att garantera jämställdhet. De anställdas synpunkter under denna omvandlingsprocess måste tillvaratas på lämpligt sätt genom att man involverar arbetstagarrepresentanter och fackföreningar. Anställda måste ha tillgång till utbildning och vidareutbildning för att kunna stanna kvar i högkvalitativa arbetstillfällen och hållbar sysselsättning.

4.10 Eftersom 5G kommer att ge mobil- och internettekniken ökad status som en teknik för allmänna ändamål uppmanar EESK EU-institutionerna och medlemsstaterna att fullborda den digitala inre marknaden och bl.a. utveckla kapacitet för att integrera och använda 5G-tjänster för att värna om och förbättra konkurrenskraften hos sådana europeiska sektorer som transporter och i synnerhet järnväg. EESK uppmanar även kommissionen att beställa en biologisk konsekvensbedömning av 5G-strålning och risken för interferens med andra frekvensområden⁽³⁾.

4.11 Demografiska, ekonomiska och politiska trender kommer att forma nya sätt att röra sig i urbana och icke-urbana områden, och för järnvägarna kommer det att vara absolut nödvändigt att anpassa sig för att kunna bli en del av en multimodal och mer digitaliserad transportkedja. I synnerhet kan allt fler äldre personer och ungdomar åka tåg allt oftare, både i stadsområden och för längre resor, om järnvägarna i ännu högre grad kan tillgodose nya behov när det gäller bekvämlighet och tillgänglighet. Samtidigt kommer en teknikkunnig generation av kunder att förlita sig mycket mindre på privata transporter och i stället föredra gemensamma lösningar för rörlighet och kollektivtrafik, förutsatt att det är tillräckligt hög nivå på tjänsternas kvalitet.

4.12 Det kommer att vara särskilt viktigt för järnvägarna att förbättra sin biljetteknik, så att det blir lättare att köpa biljetter och kombinera olika resesegment på en enda biljett, samt att planera för möjligheten till multimodala biljetter i framtiden. EESK uppmanar kommissionen att stödja initiativ som syftar till att uppnå detta mål, till exempel genom expertvägledning, utbyte av bästa praxis, beviljande av bidrag osv.

4.13 Eftersom multimodalitet är avgörande särskilt för godstransporter på järnväg är det viktigt att utnyttja Europaåret för järnvägen för att främja dialogen mellan transportkunder, järnvägar och andra transportsektorer, både på nationell nivå och EU-nivå, för att identifiera praktiska problem som står i vägen för utvecklingen av godstransporter på järnväg och hitta lösningar som gör godstransporter på järnväg attraktiva för kunderna. EESK understryker att det är viktigt att involvera alla transportsektorer i en sådan dialog. Att hitta paradigmer för samarbete mellan företag som inte strider mot konkurrenslagstiftningen kan vara en viktig aspekt av en sådan dialog.

4.14 Digitaliseringen av järnvägarna kommer också att göra det möjligt för järnvägarna att fortsätta att anpassa sina tjänster så att de tillgodoser speditörers behov på ett alltmer effektivt sätt, till exempel genom att maximera användningen av tillgänglig tågkapacitet och blanda olika typer av godstransporter. Med tanke på den nuvarande nedåtgående trenden när det gäller marknadsandelen för godstransporter på järnväg bör möjligheterna att förbättra effektiviteten och flexibiliteten i de erbjudna tjänsterna betonas.

4.15 Förvaltarna av järnvägsinfrastrukturen måste bli alltmer digitala för att förbättra sina operativa prestanda för bättre punktlighet och ökad kapacitet. Utbyggnaden av det automatiska tågkontrollsystemet ERTMS kommer att innebära en kraftig impuls i denna riktning. EESK anser särskilt att utbyggnaden av ERTMS bör påskyndas avsevärt. Den nödvändiga investeringen (över 100 miljarder euro, inbegripet digital sammankoppling) ska eftersträvas i återhämtningsplanen, och EESK uppmanar järnvägssektorn att utveckla en omfattande och driftskompatibel ram för rörlighet som en tjänst (*Mobility-as-a-Service*) tillsammans med andra trafikslag.

4.16 Ett fritt dataflöde är en grundförutsättning för en digital omvandling av järnvägarna. EESK efterlyser därför ändamålsenliga lösningar som undanröjer de problem som är förknippade med tillgänglighet, interoperabilitet och överföring av uppgifter och samtidigt säkerställer lämpligt uppgiftsskydd och personlig integritet, rättvis konkurrens och bredare konsumentval samt statisk och dynamisk information till resenärerna. Samma villkor måste gälla för offentliga och privata företag med ömsesidighet när det gäller datautbyte och kostnadsersättning⁽⁴⁾.

⁽³⁾ EUT C 353, 18.10.2019, s 79.

⁽⁴⁾ EUT C 353, 18.10.2019, s 79.

4.17 Av ovanstående skäl bör frågan om digitaliseringen av järnvägarna vara en av fokuspunkterna för järnvägsåret. I synnerhet bör kopplingen mellan digitalisering och hållbarhet understrykas med lämpliga kommunikationsinitiativ.

Järnvägsarbetare

4.18 De europeiska järnvägarna sysselsätter omkring 1,3 miljoner EU-medborgare direkt, och ytterligare omkring 1 miljon europeiska medborgare indirekt, vilket gör dem till en av de största arbetsgivarna i EU. Järnvägsföretag är en viktig faktor för ungdomars utbildning och bidrar därmed till att bekämpa ungdomsarbetslösheten i Europa, särskilt i ekonomiskt svåra tider.

4.19 Europaåret för järnvägen är även året för järnvägsarbetare. Högkvalitativa arbetstillfällen för transportarbetare och en säker och tillförlitlig service för kunder måste garanteras. I andan av ett socialt Europa måste arbetstagarnas arbetsvillkor stå i centrum. Lönedumpning och social dumpning hör inte hemma inom järnvägssektorn och måste undanröjas.

4.20 Järnvägsarbetare förtjänar offentligt erkännande. Det är därför viktigt att synliggöra vad de uppnått och att erkänna deras utmaningar. EU-omfattande åtgärder bör bidra till att visa erkännande för det som arbetstagarna uppnått och understryka kraven på arbetstillfällen av god kvalitet. Alla järnvägsarbetare måste skyddas mot lönedumpning och social dumpning för att upprätthålla säkra järnvägar i Europa. Detta kan endast säkerställas genom ett aktivt socialt partnerskap inom sektorn.

4.21 Digitaliseringen utgör naturligtvis en möjlighet för järnvägarna, såväl som ett krav på verksamheten. Endast genom att digitalisera sina interna processer och det sätt på vilket de tillhandahåller sina tjänster kommer järnvägarna att kunna hantera dagens utmaningar. Samtidigt bör dock största försiktighet iaktas vid genomförandet av digitaliseringen för att undvika omstörtande omställningar och social oro. Det är absolut nödvändigt att arbetsmarknadens parter inom EU träffas i samband med EU:s sociala dialog för järnvägssektorn för att fatta beslut om gemensamma projekt och bättre identifiera och föregripa effekterna av automatisering och digitalisering för att upprätthålla en hög sysselsättningsnivå och sociala garantier som del av en socialt rättvis övergång ⁽⁵⁾.

4.22 Nyckeln till att ta itu med denna utmaning är att satsa på förändrade yrkesroller, livslångt lärande och investeringar i personalens anställbarhet för att undvika att personal måste sägas upp. Två viktiga utmaningar för järnvägssektorn är obalansen inom arbetskraftens ålderspyramid samt rekryteringssvårigheterna, i synnerhet bland ungdomar och kvinnor ⁽⁶⁾.

4.23 Järnvägsåret bör vara ett tillfälle att bättre, särskilt till unga européer, förmedla hur attraktiv en järnvägskarriär är genom att stödja gemensamma initiativ med arbetsmarknadens parter, universitet, den akademiska världen i stort samt europeiska ungdomsorganisationer.

Infrastruktur

4.24 TEN-T-ramen har i hög grad bidragit till att identifiera vilka omfattande ekonomiska resurser som krävs för ny järnvägsinfrastruktur (cirka 500 miljarder euro enbart för stommätet fram till 2030), även om de tillgängliga resurserna fortfarande inte är tillräckliga för att täcka alla behov. Fullbordandet av stommätet bör leda till ett europeiskt nät för höghastighetståg som omfattar nästan alla huvudstäder och större europeiska städer (med över 500 000 invånare). Dessutom är underhållet av TEN-T-infrastruktur ett problem som har underskattats avsevärt i flera länder, där det nu dyker upp i ganska dramatisk form, medan det i andra länder har genomförts korrekt.

4.25 Om EESK å ena sidan stöder främjandet av järnvägsförbindelser mellan stora städer med höghastighetståg och TEN-T-nätet, påminner vi om vikten av att upprätthålla tillräckligt höga nivåer av finansiering för nationella och regionala linjer.

4.26 EESK uppmanar till att öka investeringarna för att fullborda nätverket, även i landsbygdsområden och regionala områden, och att täcka ordinarie och extraordinär underhållsfinansiering för hela TEN-T-nätet genom EU:s återhämtningsplan. Ytterligare medel behövs för utvecklingen av järnvägarna, investeringar i infrastruktur samt ett tätare järnvägsnät för person- och godstransporter. Varje euro som investeras i järnvägarna skapar och upprätthåller arbetstillfällen, även bland järnvägssektorns underleverantörer och i regionerna.

⁽⁵⁾ EUT C 47, 11.2.2020, s. 23.

⁽⁶⁾ EUT C 47, 11.2.2020, s. 23.

Hållbar finansiering

4.27 Kommissionens handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt (COM(2018) 97 final) syftar till att rikta om kapitalflödena mot hållbara investeringar för att uppnå hållbar tillväxt för alla, hantera finansiella risker som härrör från klimatförändringar, resursutarmning, miljöförstöring och sociala frågor samt främja transparens och långsiktigt tänkande inom finansiell och ekonomisk verksamhet.

4.28 EU:s enhetliga klassificeringssystem (taxonomi), som kommer att ge klarhet om vilka verksamheter som kan anses vara hållbara, är särskilt viktigt.

4.29 På grundval av utvecklingen av EU:s hållbarhetstaxonomi och de resultat som hittills uppnåtts genom handlingsplanen har kommissionen aviserat en översyn av handlingsplanen inom ramen för den europeiska gröna given.

4.30 EESK har välkomnat förslagen om taxonomin som ett första steg mot genomförandet av handlingsplanen för finansiering av hållbar tillväxt⁽⁷⁾. Kommittén har även välkomnat förslaget om att inrätta nya referensvärden för koldioxidsnåla investeringar och för klimatpositiva investeringar. Denna grund bör för övrigt även stämma överens med de höga ambitioner som fastställs i handlingsplanen, nämligen att "EU är väl lämpat för denna [globala] ledarroll". Det gäller nu att agera i enlighet med denna ambition och införa taxonomin i linje med detta.

4.31 Med tanke på järnvägarnas goda vitsord när det gäller hållbarhet bör man kunna hitta möjligheter för dem i alla initiativ för hållbara finanser. Även om finansieringen för underhåll och ytterligare utbyggnad av järnvägsinfrastrukturen som sådan obestriddligen är en offentlig uppgift och är beroende av den offentliga budgeten, bör uppmärksamhet ägnas åt finansieringsbehoven i morgondagens järnvägssystem, särskilt i rullande materiel och järnvägsstationer, samt åt att undersöka möjligheten för privata investerare att delta i järnvägsprojekt.

4.32 För att säkerställa hållbarheten för den politiska ram som tillhandahålls genom kommissionens initiativ för hållbara finanser är det viktigt att EU:s medlemsstater så snart som möjligt fullföljer ratificeringen av 2007 års Luxemburgprotokoll till 2001 års Kapstadskonvention om internationell säkerhetsrätt till flyttbar egendom i frågor som specifikt rör rullande materiel på järnväg (även kallat Järnvägsprotokollet).

4.33 Företrädare för järnvägarna och för sammanslutningar av privata investerare måste mötas och diskutera möjliga synergier, även mot bakgrund av kommissionens initiativ för hållbara finanser. Under Europaåret för järnvägen bör man planera aktiviteter för att möjliggöra sådana diskussioner med deltagande av både företrädare för järnvägssektorn och privata investerare, särskilt långsiktiga investerare såsom försäkrings-, investerings- och pensionsfonder.

Tillgänglighet

4.34 Främjandet av allmän tillgång enligt protokoll 26 om tjänster av allmänt intresse och dess hänvisningar till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse innebär att man skapar lämplig åtkomst för alla användare över hela territoriet (territoriell tillgänglighet), varvid villkoren för åtkomst (väntetider, tätheten mellan åtkomstpunkterna, infrastruktur osv.) kan variera beroende på användarnas behov. Likabehandling och främjande av allmän tillgång innebär också att alla former av diskriminering bekämpas.

4.35 För att göra tågresor mer attraktiva för dagliga resor samt för långdistansresor och gränsöverskridande resor kommer det att vara viktigt att stärka passagerarnas rättigheter, göra passagerarna medvetna om dessa skydd samt att bevara och möjligen förbättra järnvägstransporternas överkomlighet och tjänsternas kvalitet.

4.36 Europeiska järnvägsföretag, stationsförvaltare och infrastrukturförvaltare förbättrar kontinuerligt reseupplevelsen för personer med nedsatt rörlighet eller funktionsnedsättning. Järnvägstjänsterna är mycket mer tillgängliga än tidigare och många passagerare med funktionsnedsättning kan ta tåg utan assistans. Järnvägsoperatörerna bidrar kraftigt till att förbättra den sociala inkluderingen av personer med funktionsnedsättning och har förbundit sig att uppfylla sina åtaganden på detta område tillsammans med offentliga myndigheter och passagerarorganisationer.

⁽⁷⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 103.

4.37 Investeringar har gjorts för att fortsätta att avlägsna hinder på stationer och på tåg under det kommande årtiondet för att underlätta resandet för passagerare med nedsatt rörlighet eller funktionsnedsättning.

4.38 Fortsatt finansiering från tredje part, antingen från nationella regeringar eller direkt från EU, kommer därför att behövas om järnvägsnätets tillgänglighet kontinuerligt ska förbättras i linje med den befintliga EU-lagstiftningen om tillgänglighet till järnväg.

4.39 Europeiska järnvägsåret bör också ge tillfälle att utveckla projekt som främjar en helhetssyn på tillgänglighet och som inte bara hanterar initiativ från järnvägssektorn för att förbättra assistans och tillgänglighet på järnvägsstationer och på tåg, utan också allt som behövs för att se till att alla passagerare över huvud taget kan nå transportnaven.

Hållbar turism

4.40 Europeiska unionen är en av de mest utvecklade och mest besökta regionerna för turism i hela världen. EU står för 40 % av världens internationella ankomster av turister och 31 % av de internationella intäkterna av turismen. EU är hemvist för både några av världens största utgående marknader och världens mest besökta resmål. År 2016 gjorde nästan 270 miljoner invånare i EU (två tredjedelar av den dåvarande befolkningen) minst en resa i fritidssyfte, varav över hälften var internationella resor. Transportsektorn står vanligtvis för 27 % av utgifterna för en fritidsresa.

4.41 Att ta itu med de turismrelaterade transporterernas miljöpåverkan är en av de största utmaningarna i kommissionens agenda för hållbar och konkurrenskraftig europeisk turism (COM(2007) 621).

4.42 Rörelsen runt fredagar för framtiden samt de alltmer extrema väder- och klimatförhållandena får medborgarna att tänka över sina vanliga resplaner och överväga järnvägarna som ett trafikslag för att färdas till sina resmål. Nöjes- och semesterresenärer utgör den största kategorin av enskilda tågresenärer.

4.43 I dag står den europeiska turismen inför en övergångsfas, med väletablerade resmål som utvecklar nya visioner för en utveckling av turismen med större respekt för principerna om ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Nya mönster för turismens utveckling behövs för att hantera dess miljöpåverkan och overturism.

4.44 I många medlemsstater, europeiska regioner och städer är turismen en viktig bidragande faktor till den ekonomiska och sociala strukturen, samtidigt som den tillhandahåller arbetstillfällen och inkomster. Covid-19-pandemin har dock slagit hårt mot detta ekosystem.

4.45 I detta sammanhang måste åtgärder vidtas för att hjälpa den internationella, kontinentala och nationella turismen på fötter igen, för breda sektorer av EU:s ekonomi. Järnvägarna kan hjälpa till att utveckla resmål för turister som inte betjänas på lämpligt sätt av luftfarten, öppna nya rutter och främja nya värdekedjor. För de europeiska järnvägarna är det ett tillfälle att tillgodose den växande efterfrågan hos klimatmedvetna turister på marknaden.

4.46 Järnvägsåret bör vara ett tillfälle att skapa medvetenhet bland allmänheten om hållbar turism och de nya turistvägar som EU-medborgare kan upptäcka tack vare järnvägsförbindelserna. Omställningen av turisttrafiken bör vara ett koncept som utvecklas och kommuniceras med lämpliga kommunikationsinitiativ, med gemensamt stöd från järnvägssektorn, den europeiska kultursektorn och nationella och europeiska företrädare för turistnäringen.

4.47 I detta sammanhang bör Europaåret för järnvägen också vara en möjlighet att öka synligheten för och främja allmänhetens medvetenhet om historiska och natursköna tåggrutter i Europa, t.ex. Orientexpressen från Paris till Venedig, järnvägslinjen Creusot, som korsar östra och södra Frankrike, linjen mellan München och slottet Neuschwanstein i Tyskland, linjen i Orciadalen i Italien, tåggrutterna i Małopolskie (Lillpolen) i Polen och många andra på hela kontinenten.

DiscoverEU

4.48 Av flera skäl har ett stort antal unga européer aldrig eller sällan rest inom Europa. Även om det redan finns utbildningsutbytesprogram, har EU precis tagit ett verktyg i bruk som ska ge alla europeiska medborgare möjligheten att få en reseupplevelse. Syftet är att bättre stärka unga människors band till den europeiska identiteten, öka medvetenheten om Europeiska unionens grundläggande värden och bekanta dem med ett hållbart och rent trafikslag. DiscoverEU är ett initiativ från Europeiska unionen som ger människor möjlighet att upptäcka Europa genom lärande. Genom resor som huvudsakligen sker på järnväg (vissa undantag har gjorts för att personer som bor på öar eller i avlägsna områden ska kunna delta) kan unga européer upptäcka Europa och dess städer.

4.49 Den roll som resor spelar för att skapa en europeisk identitet erkändes redan under förberedelserna för att inkludera sektorn i Lissabonfördraget. Professor Richard Jobs visade nyligen på den mer specifika roll som Interrailkortet spelar när det gäller att forma gemensamma europeiska värden⁽⁸⁾.

4.50 Järnvägsåret bör vara ett tillfälle att sätta ny fart på DiscoverEU-initiativet, stödja dess mål och nå ut till unga européer som ännu inte har deltagit i projektet. EESK stöder Europaparlamentets initiativ att ge alla EU-medborgare rätt till ett DiscoverEU-pass som en symbol för EU:s identitet när de fyller 18 år.

Europalia och andra europeiska järnvägmuseer

4.51 Vartannat år erbjuder Europalia allmänheten i Belgien och dess grannländer ett program med evenemang och utställningar på teman med en stark europeisk dimension och ett starkt europeiskt perspektiv. Europalia brukar dra till sig ett stort antal besökare, många av dem från utlandet.

4.52 Temat för nästa upplaga (som börjar i oktober 2021) kommer att vara järnvägarna och det inflytande de har haft och fortsätter att ha på hur vi reser, arbetar, kommunicerar och lever i Europa. Tyngdpunkten kommer att ligga på järnvägarna som "förelöpare" till EU:s insatser för att föra nationer och medborgare närmare varandra och på tågen som en drivkraft för förändring i riktning mot grön rörlighet, med utgångspunkt i de idéer som anges i den europeiska gröna given och järnvägarnas inflytande på konsten, med betoning på järnvägarnas roll som en stark drivkraft för sociala, ekonomiska och industriella förändringar.

4.53 I detta sammanhang skulle det vara lämpligt att utnyttja järnvägsåret för att tillhandahålla mer information om Europalias evenemangskalender och informera en bredare allmänhet om det innehåll som skapats vid befintliga kulturevenemang, såsom filmfestivaler (Cannes, Venedig och Berlin) och konstutställningar. Här skulle även järnvägsstationer och museer under 2021 kunna användas för större initiativ som kopplar samman järnvägarnas framtid och historia med viktiga sektorer såsom arkitektur och byggnation, design, den elektromekaniska sektorn, livsmedel och turism.

4.54 Under järnvägsåret måste man också eftersträva ett deltagande av alla europeiska järnvägmuseer, inbjuda medborgare att upptäcka deras samlingar, även via digitalisering, och främja utbyten mellan museer och en europeisk rutt mellan olika järnvägmuseer.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽⁸⁾ Se Jobs, R.I. (2017). *Backpack Ambassador – How Youth Travel Integrated Europe*, University of Chicago Press, s. 249.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av åtgärder för en hållbar järnvägsmarknad mot bakgrund av covid-19-pandemin

(COM(2020) 260 final – 2020/0127 (COD))

(2020/C 364/22)

Huvudföredragande: **Alberto MAZZOLA**

Remiss	Europaparlamentet: 8.7.2020 Rådet: 30.6.2020
Rättslig grund	Artikel 91 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället
Godkännande av EESK:s ordförande	25.6.2020 (förfarandet för brådskande ärenden – artikel 62 i arbetsordningen)
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	211/2/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens förslag och anser att det ligger i linje med punkt 3.2 i EESK:s yttrande TEN/710 ⁽¹⁾, "Europaåret för järnvägen (2021)", där EESK bland sina kommentarer om den motståndskraft som järnvägssektorn uppvisat t.o.m. när covid-19-utbrottet var som värst, menade att "[ä]ven om godstransporterna på järnväg uppvisade en stark motståndskraft kunde resultaten ha varit ännu bättre om [...] banavgifterna sänkts till noll [...]".

1.2 EESK understryker vikten av att medlemsstaterna och infrastrukturförvaltarna så snart som möjligt tillämpar de undantag som beviljas genom kommissionens förslag under hela den period som anges i förslaget. EESK anser att de föreslagna åtgärderna kommer att vara till nytta på kort sikt och under hela tillämpningsperioden.

1.3 EESK föreslår dock att kommissionen och lagstiftarna, innan de föreslagna undantagens giltighetstid upphör, bör överväga att förlänga dessa åtgärders giltighet, särskilt om den ekonomiska återhämtningen i sektorn visar sig vara långsammare än väntat.

1.4 EESK betonar vikten av de bestämmelser som syftar till att se till att medlemsstaterna kompenserar infrastrukturförvaltarna för de ekonomiska förluster som orsakas av tillämpningen av de undantag från direktiv 2012/34/EU ⁽²⁾ som kommissionen föreslår.

2. Kommissionens förslag

2.1 Kommissionens förslag syftar, i likhet med andra nyligen framlagda förslag, till att erbjuda den europeiska järnvägssektorn ekonomiska stödåtgärder. I detta fall avser åtgärderna avstående från, sänkning av eller senareläggande av avgifter för tillträde till järnvägsspår för utnyttjande av järnvägsinfrastruktur samt avstående från bokningsavgifter. De omfattar en referensperiod från och med den 1 mars 2020 till och med den 31 december 2020, för vilken avgifterna kan ändras genom undantag från artikel 27 i direktiv 2012/34/EU. I detta sammanhang måste beskrivningen av järnvägsnätet, med angivelse av samtliga tillämpliga avgifter, offentliggöras minst fyra månader före sista dag för ansökan om infrastrukturkapacitet.

⁽¹⁾ Se sidan 149 i detta nummer av EUT.

⁽²⁾ EUT L 343, 14.12.2012, s. 32.

2.2 Närmare bestämt föreslås ett undantag från principen i artikel 31.3 i direktivet, enligt vilken avgifterna för tillträde till järnvägsspår i minimipaketet ska fastställas till en nivå som motsvarar den direkta kostnad som uppstår till följd av den tågtrafik som bedrivs. Genom undantag från vissa bestämmelser i direktiv 2012/34/EU får medlemsstaterna göra nedjusteringar när det gäller att lägga på uppräkningskostnader under den innevarande tågplanen. Genom undantag från artikel 36 i direktiv 2012/34/EU tillåts infrastrukturförvaltare att besluta att avstå från bokningsavgifter för inställda tåglägen på grund av de störningar som pandemin orsakat.

2.3 Kommissionen föreslår också att medlemsstaterna ska tillåtas att kompensera infrastrukturförvaltarna för de ekonomiska förluster som orsakas av vart och ett av de undantag från direktiv 2012/34/EU som avses ovan (avgifter baserade på direkta kostnader, uppräkningskostnader och bokningsavgifter). Genom undantag från direktiv 2012/24/EU kan infrastrukturförvaltarna återbetalas inom en kortare period än den som fastställs i artikel 8.4 i det direktivet, dvs. senast den 31 december det år som följer närmast efter det år då förlusten uppstod.

2.4 I beskrivningen av järnvägsnätet redogörs i detalj för allmänna regler, tidsfrister, förfaranden och kriterier för avgifter och tilldelning av kapacitet, inbegripet information avseende ansökningar om infrastrukturkapacitet. Förslaget omfattar en bestämmelse om att beskrivningen av järnvägsnätet ska hållas uppdaterad och ändras utan dröjsmål.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Järnvägssektorn har drabbats av betydande och oväntade störningar av verksamhetens kontinuitet på grund av covid-19-pandemins utbrott, med en kraftigt minskad mobilitet. När krisen var som värst minskade antalet resenärer med över 90 % i flera länder, och även efter slutet på nedstängningen har antalet järnvägsresenärer ännu inte nått 50 % av nivån före krisen.

3.2 Enligt de första grova uppskattningarna, som beräknats av branschorganisationer som CER, uppgår de förlorade intäkterna för samtliga aktörer inom persontransporter, till följd av pandemin, till 900 miljoner euro per vecka sedan krisen började. Konsekvenserna av covid-19-utbrottet orsakade en ungefärlig genomsnittlig minskning av intäkterna från godstransporter på järnväg med 25 % i Europeiska unionen (EU-27) under mars och april 2020 och förlorade intäkter på cirka 78 miljoner euro per vecka. Järnvägsinfrastrukturförvaltarna påverkas i allt högre grad av covid-19-utbrottet på grund av minskningen i trafiken och de intäkter som den genererar.

3.3 Sänkningen av avgifterna för tillträde till järnvägsspår till under den nivå som föreskrivs i direktiv 2012/34/EU och den ökade flexibiliteten för infrastrukturförvaltare att tilldela tåglägen kommer delvis att lindra krisens inverkan på järnvägsoperatörerna.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

**Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Genomförandet av frihandelsavtalen
1 januari 2018–31 december 2018**

(COM(2019) 455 final)

(2020/C 364/23)

Föredragande: **Tanja BUZEK**

Medföredragande: **Alberto MAZZOLA**

Remiss	Kommissionen, 19.12.2019
Rättslig grund	Artikel 32.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Yttre förbindelser
Antagande av sektionen	16.6.2020
Antagande vid plenarsessionen	16.7.2020
Plenarsession nr	553
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	203/0/7

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Covid-19 har haft en djupgående och aldrig tidigare skådad inverkan på vår globaliserade värld och dess människor samt på handel och investeringar. Världshandelsorganisationen (WTO) uppskattar att världshandeln kommer att minska med 13–32 % under 2020 ⁽¹⁾. Handeln är en viktig drivkraft för tillväxt, jobbskapande och hållbar utveckling och kommer att spela en viktig roll för att främja en hållbar ekonomisk återhämtning från krisen och göra det möjligt för företag att återuppbygga och omorganisera sina brutna värdekedjor. Europa behöver snarast en stark, social, hållbar och inkluderande återhämtningsplan för EU, till stöd för företag och människor, i syfte att övervinna denna kris och skydda anständiga arbetstillfällen, bland annat genom att stimulera internationell handel. Den här planen bör finansieras med hjälp av euroobligationer eller andra gemensamma europeiska långfristiga skulder.

1.2 Den här krisen understryker hur viktigt globalt samarbete och WTO:s reformprocess är för att säkerställa en stark och effektiv organisation som kan agera mot protektionism och unilateralism. Det är dags för WTO att spela sin roll när det gäller att aktivt främja grundläggande arbetsnormer och Parisavtalet ⁽²⁾.

1.3 Den aviserade tidiga översynen av EU:s handelsstrategi måste dra viktiga lärdomar av denna kris. EU är inte självförsörjande och är beroende av tillgång till internationella marknader. De globala leveranskedjorna måste bli mer motståndskraftiga, diversifierade och ansvarsfulla. Starkare instrument måste tillhandahålla en hållbar handels- och investeringsagenda i alla dess dimensioner. Den måste vara förenlig med den gröna given och vara lika ambitiös när det gäller ett effektivt genomförande och verkställande av arbetsrättsliga bestämmelser. Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs (EESK) rekommendationer i en rad tidigare och pågående viktiga yttranden om EU:s handel bör ligga till grund för denna översyn ⁽³⁾. EU:s nya handelsstrategi bör gå utöver gamla handelsmodeller och bygga en ny modell som är ekonomiskt motståndskraftig, grönare, socialt hållbar och ansvarsfull.

⁽¹⁾ WTO:s handelsprognos, april 2020.

⁽²⁾ EUT C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽³⁾ Nyligen antagna yttranden anges i EUT C 47, 11.2.2020. REX/529 "En brådskande fråga för tiden efter covid-19: utformningen av en ny multilateral matris" (se sidan ... i detta nummer av EUT), pågående NAT/791 "EU:s handelspolitikens förenlighet med den europeiska gröna given" och REX/532 "Hållbara leveranskedjor och anständiga arbetsvillkor inom internationell handel".

1.4 Det civila samhället spelar en viktig roll för att öka medvetenheten om genomförandet av EU:s handelspolitik. Det kan bidra till att förmedla dess fördelar och är avgörande för att uppmärksamma farhågor och brister. EESK beklagar därför särskilt att de inhemska rådgivande gruppernas arbete och röst fortfarande till stor del saknas i genomföranderapporten. Bidraget från de inhemska rådgivande gruppernas arbetsprogram och gemensamma förklaringar med de inhemska rådgivande grupperna i partnerländerna bör återspeglas mer i framtida rapporter.

1.5 I framtida avtal kommer de inhemska rådgivande gruppernas övervakning att omfatta hela avtalet, samtidigt som de bör ägna särskild uppmärksamhet åt inverkan på handel och hållbar utveckling. Inverkan av de inhemska rådgivande gruppernas rekommendationer, i synnerhet men inte uteslutande på utredningar av överträdelser inom handel och hållbar utveckling, måste stärkas avsevärt. Expertgruppen med medlemsstaterna om handel och hållbar utveckling, den nya ansvariga för efterlevnaden av handelsavtal och de berörda EU-institutionerna bör upprätta ett strukturerat uppföljningsutbyte med de inhemska rådgivande grupperna, och gemensamma möten mellan de inhemska rådgivande grupperna bör inkluderas i samband med avtalsförhandlingarna.

1.6 Frihandelsavtal skapar en ram där företag kan utveckla långsiktiga förbindelser med nya kunder och leverantörer, ta till vara möjligheter i nya länder och bygga upp lokal kapacitet som uppfyller deras krav. En ambitiös bilateral och multilateral handelsagenda som återspeglar ovanstående lärdomar och ett fullständigt genomförande av EU:s befintliga frihandelsavtal måste lägga grunden.

1.7 Den årliga rapporten om genomförandet av frihandelsavtalen ger en omfattande och tydlig översikt över EU:s handelsnätverk. Den mäter enskilda frihandelsavtals framsteg och resultat och uppmärksammar brister i genomförandet. Den behöver dock förbättra sin informativa potential och bättre knyta an till tidigare rapporter och den övergripande livscykeln för handelsutvärderingspolitiken. Bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling bör i synnerhet användas som informationskällor. När Europeiska kommissionen utarbetar framtida rapporter bör den prioritera samråd med det civila samhället.

1.8 Att säkra och dela upp data verkar vara den största utmaningen. Rapporten bör använda nationella uppgifter på ett mer konsekvent sätt och visa de olika verkligheterna per EU-medlemsstat eller EU-region, och vid behov investera i aktiv datainsamling. Att fastställa kriterier gör jämförelser mer påtagliga. Andra källor, såsom Internationella arbetsorganisationen (ILO) om arbetsrättsliga överträdelser, bör komplettera bilden.

1.9 I framtida rapporter bör man mer systematiskt ta upp handeln med tjänster och dess utveckling. Det finns ett behov av mer detaljerade uppgifter, per sektor och leveranssätt, för att utvärdera i vilken utsträckning företag av alla storlekar utnyttjar möjligheterna i EU:s frihandelsavtal. För att hjälpa tjänsteexportörer bör den reviderade databasen om tillträde till marknaderna omfatta tjänster på ett konsekvent sätt och kompletteras med en EU-vägledning för europeiska tjänsteexportörer och investerare.

1.10 För att ge alla intressenter mervärde bör mer uppmärksamhet ägnas åt specifika områden och grupper i årsrapporten. Konsumenterna skulle behöva se hur ökade handelsflöden kan omvandlas till konkreta fördelar. Uppgifterna måste uppvisa en bättre symmetri mellan ambitiösa förhandlingsmål för konsumenterna och deras senare genomförande.

1.11 Förmånsutnyttjandegraden är en viktig indikator för genomförandet av frihandelsavtal. Rapporten visar att förmånsutnyttjandegraden i allmänhet är lägre för EU:s export till partnerländer än för import till EU. Kommissionen och medlemsstaterna måste vidta gemensamma åtgärder för att förbättra utnyttjandet av handelsförmåner och öka medvetenheten om handelsfördelar, särskilt bland små och medelstora företag. I samarbete med EU:s näringsliv bör de främja frihandelsavtal på sitt nationella språk och utarbeta nationella handlingsplaner för genomförandet av varje frihandelsavtal. I den utåtriktade verksamheten måste man också ta hänsyn till importörer i partnerländerna.

1.12 Transparens är avgörande för att förbättra de europeiska företagens tillträde till marknaden för offentlig upphandling i frihandelsavtalens partnerländer. Offentliggörande av tredjeländers upphandlingar i en särskild del av EU:s databas Tenders Electronic Daily skulle avsevärt underlätta för företag av alla storlekar att dra nytta av upphandlingskapitlet. Dessutom bör EU främja bästa praxis för hur miljökriterier och sociala kriterier ska inkluderas i offentlig upphandling.

1.13 Frihandelsavtal erbjuder en betydande potential för EU:s export av jordbruksprodukter, medan geografiska beteckningar ökar konkurrenskraften för EU:s jordbruks- och livsmedelsproducenter både inom och utanför EU. Genomförandet av bestämmelserna om jordbruk och livsmedel tycks dock inte nå upp till de ambitiösa målen. Produkternas spårbarhet och kapaciteten att tillämpa försiktighetsprincipen är avgörande för att säkerställa livsmedel av god kvalitet samt säker och trygg försörjning. En effektiv övervakning av sanitära och fyto-sanitära standarder (SPS) kräver inspektioner med tillräckliga resurser.

1.14 Många år efter att frihandelsavtalen ingicks ser vi fortfarande att det i vissa partnerländer inte gjorts några framsteg när det gäller efterlevnaden av åtagandena om handel och hållbar utveckling. EESK ger sitt fulla stöd till att kommissionen till slut vidtar rättsliga åtgärder i arbetsrättstvisten med Sydkorea, men uttrycker oro över panelrapportens faktiska inverkan, med tanke på att kapitlen om handel och hållbar utveckling för närvarande saknar bindande efterlevnadsverktyg. I detta avseende efterlyser EESK verkliga framsteg när det gäller översynen av den faktiska verkställbarheten av arbets- och miljöbestämmelserna inom ramen för det övergripande avtalet om ekonomi och handel (Ceta) ⁽⁴⁾. I översynsprocessen bör man nära involvera och samråda med båda parternas inhemska rådgivande grupper.

1.15 EESK välkomnar med eftertryck de senaste initiativen från kommissionen och medlemsstaterna för att öka insatserna för handel och hållbarhet. I förhandlingarna med Förenade kungariket slår EU in på en ny väg där man säkerställer hållbara lika villkor och tillämpar kapitlet om allmän tvistlösning med tillgång till rättsmedel, vilket återspeglar parternas unika förbindelser. I meddelandet om den gröna given uppmanas till att göra Parisavtalet till en väsentlig del i alla framtida övergripande handelsavtal – ett positivt steg som bör utvidgas till att omfatta ILO:s grundläggande och uppdaterade konventioner som ratificerats av alla EU-medlemsstater. Som det erkända organet på internationell nivå bör ILO delta i övervakningen av genomförandet av ILO:s konventioner i frihandelsavtal. EESK ser fram emot en ny debatt bland medlemsstaterna om hur man kan stärka kapitlet om handel och hållbar utveckling så att de rättsligt bindande åtagandena i dem faktiskt efterlevs ⁽⁵⁾. I den här debatten måste lika stor vikt läggas vid miljö- och arbetsnormerna som på genomförande- och tillsynsagendan.

2. Bakgrund

2.1 I sitt meddelande "Handel för alla" från 2015 åtog sig kommissionen att årligen rapportera om genomförandet av EU:s viktigaste handelsavtal. Det här är nu den tredje rapporten i denna fråga, och första gången EESK har lämnat rekommendationer.

2.2 Frihandelsavtal utgör en allt större andel av EU:s handel. Under 2018 omfattades 31 % av EU:s handel med varor med resten av världen av förmånshandelsavtal, och denna siffra förväntas stiga till över 40 % när man beaktar de handelsavtal som slutits sedan dess.

2.3 För närvarande har EU det största handelsnätverket i världen, med 44 förmånshandelsavtal som omfattar 76 länder. Den årliga genomföranderapporten omfattar olika typer av EU-handelsavtal:

- "Första generationens" avtal, som förhandlades före 2006 och fokuserar på tullbefrielse.
- "Nya generationens" avtal som omfattar nya områden, inbegripet tjänster, investeringar, offentlig upphandling, konkurrens, subventioner, regleringsfrågor och hållbar utveckling.
- Djupgående och omfattande frihandelsområden som skapar starkare ekonomiska förbindelser mellan EU och dess grannländer.
- Avtal om ekonomiskt partnerskap som fokuserar på utvecklingsbehoven i regioner i Afrika, Västindien och Stillahavsområdet.

⁽⁴⁾ Gemensamt tolkningsinstrument om det övergripande avtalet om ekonomi och handel (Ceta), oktober 2016.

⁽⁵⁾ Non-paper from the Netherlands and France on trade, social economic effects and sustainable development, maj 2020.

2.4 Sedan 2015 har EU slutfört efterhandsutvärderingar av sina handelsavtal med Mexiko, Chile och Sydkorea. Efterhandsutvärderingar av avtalen med Cariforum och med sex Medelhavsländer samt mellan EU och Moldavien, EU och Georgien, EU och Colombia, Ecuador och Peru samt EU och Centralamerika pågår.

2.5 Denna rapport för 2019 innehåller en uppdatering om genomförandet av 35 större handelsavtal med 62 partner, inklusive den första helårsrapporten om Ceta. I rapporten beskrivs dessutom det arbete som utförts innan avtalet om ekonomiskt partnerskap mellan EU och Japan trädde i kraft, och den innehåller särskilda kapitel om små och medelstora företag, tjänster och handel med jordbruksbaserade livsmedel.

2.6 Syftet med rapporten är att undersöka effekterna av de bestämmelser som ingår i de särskilda kapitlen om handel och hållbar utveckling, som ingår i alla nya generationens EU-handelsavtal. Dessutom rapporteras om rättsliga verkställighetsåtgärder som vidtagits inom ramen för EU:s handelsavtal. Det omfattande arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar innehåller detaljerad information om varje enskilt avtal.

3. Covid-19-pandemin samt global handel och EU-handel

3.1 Covid-19 kommer att ha en djupgående och aldrig tidigare skådad inverkan på vår globaliserade handelsvärld. Hittills uppskattar kommissionen att den globala handeln kommer att minska med rekordhög 9,7 %, att exporten av varor och tjänster utanför EU-27 eventuellt kan minska med 9,2 % samt att importen från länder utanför EU-27 kommer att minska med 8,8 % under 2020 ⁽⁶⁾. Vi har sett storskaliga störningar i leveranskedjorna, särskilda exportrestriktioner för krisrelaterade varor såsom medicinska förnödenheter, skärpta tull- och gränskontroller samt begränsningar av den fria rörligheten för arbetstagare och tjänsteleverantörer. Den här krisen har avslöjat en oroande bräcklighet och risker med anknytning till mycket fragmenterade och odiversifierade leveranskedjor. Den betonar också vikten av att ekonomier stöds av välfungerande och finansiellt starka offentliga tjänster, särskilt offentliga hälso- och sjukvårdstjänster, för att hålla handeln "sund" och rörlig.

3.2 Krisen understryker vikten av globalt samarbete och visar att nationella och unilaterala lösningar inte är svaret, varken på europeisk eller på global nivå. Därför måste WTO:s reformprocess fortsätta för att säkerställa en stark och effektiv organisation som kan agera mot protektionism och unilateralism. Det är dags för WTO att spela sin roll när det gäller att aktivt främja grundläggande arbetsnormer och Parisavtalet ⁽⁷⁾.

3.3 EESK erkänner att handel, med rätt politisk ram, kan vara en effektiv drivkraft för tillväxt, jobbskapande och hållbar utveckling. Under 2017 var ett av sju arbetstillfällen i EU beroende av export, vilket innebar 36 miljoner arbetstillfällen och 15,3 % av EU:s sysselsättning. Den inre marknadens betydelse för EU:s handel och dess positiva "spridningseffekter" illustreras dessutom av det faktum att en femtedel av arbetstillfällena med koppling till export fanns i en annan medlemsstat ⁽⁸⁾.

3.4 Handeln kommer att spela en viktig roll för att främja en hållbar ekonomisk återhämtning och göra det möjligt för företag att återuppbygga och omorganisera sina brutna värdekedjor. En återhämtningsplan för EU, som måste vara stark, social, hållbar och inkluderande, ska erbjuda företag möjligheter att stärka sin ställning inom internationell handel och skydda anständiga anställningar. Den här planen bör finansieras med hjälp av euroobligationer eller andra gemensamma europeiska långfristiga skulder.

3.5 I de kommande rapporterna 2020 och 2021 bör man göra en omfattande politisk bedömning av handelsmiljön efter covid-19 och hur man kan se till att den ger fördelar för alla. Kommissionen bör prioritera att samråda med det civila samhället inför framtida genomföranderapporter om frihandelsavtalen, och EESK är redo att bidra med sin konkreta erfarenhet. I den nya handelsstrategi som syftar till återhämtning efter covid-19 och stärkande av världshandeln bör man ta hänsyn till nedanstående faktorer – faktorer som härrör från krisen, men även från EU:s åtagande om en koldioxidneutral ekonomi. Den europeiska industripolitiken måste stärka industrins suveränitet inom nyckelsektorer såsom läkemedel och medicinsk utrustning. Det måste ske på EU-nivå.

⁽⁶⁾ "The impact of the Covid-19 pandemic on global and EU trade", chefsekonometeamet, GD Handel, april 2020.

⁽⁷⁾ EUT C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽⁸⁾ EUT C 47, 11.2.2020, s. 38.

3.6 EESK:s rekommendationer i en rad tidigare och pågående viktiga yttranden om EU:s handel⁽⁹⁾ bör ligga till grund för denna tidiga översyn av handelsstrategin. I pågående bilaterala förhandlingar och WTO-förhandlingar bör man snarast utvärdera effekterna av covid-19 för att ta itu med relaterade utmaningar, framför allt exportrestriktioner och leveranskedjornas hållbarhet, och överlag se över handelsmandaten.

3.7 EU:s stora nätverk av förmånshandelsregler ger viktig förutsägbarhet och säkerhet för EU:s företag, men denna kris visar att det finns ett akut behov av starkare instrument som omfattar handelns hållbarhet i alla dess dimensioner, nämligen den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. I detta sammanhang skulle EESK vilja hänvisa till det pågående arbetet med ett särskilt yttrande om hållbara leveranskedjor⁽¹⁰⁾, som ska antas i september 2020.

3.8 De globala leveranskedjorna måste bli mer motståndskraftiga och ansvarsfulla. Diversifierade handelsförbindelser utgör en viktig del i den ekonomiska hållbarheten eftersom de tillhandahåller en försäkring mot störningar i specifika länder och regioner. EU:s handelspolitik har en viktig roll att spela i detta avseende. Frihandelsavtal skapar en ram där företag kan utveckla långsiktiga förbindelser med nya leverantörer, starta verksamhet i nya länder och bygga upp lokal kapacitet som uppfyller deras krav.

3.9 Återupprättandet av handelsflödena måste bygga på starka åtaganden om sociala normer och arbetsnormer och ett effektivt genomförande av dem. Störningarna i försörjningen och produktionsprocesserna har visat hur viktigt det är att arbetsmiljöåtgärder vidtas och faktiskt genomförs samt att arbetstagarna hålls säkra och friska så att de kan leverera varor och tjänster till världen. Ratificeringen, genomförandet och verkställandet av ILO:s grundläggande konventioner om föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar utgör en viktig ingång för att säkerställa säkra och anständiga arbetsvillkor, tillsammans med alla ILO:s grundläggande och uppdaterade konventioner.

3.10 Med tanke på de enorma finansiella återhämtningsåtgärder som ska vidtas i EU och globalt får den gröna given inte bli underordnad utan bör bli en påskyndad prioritering i EU:s befintliga och framtida handelsförbindelser i syfte att åstadkomma en socialt och miljömässigt rättvis omställning. Åtgärder inom ramen för den gröna given måste tas upp i alla delar av frihandelsavtalen, inbegripet främjande av bästa praxis för hur miljökriterier och sociala kriterier ska inkluderas i offentlig upphandling.

4. Allmänna kommentarer om årsrapporten

4.1 Kommittén ställer sig generellt sett positiv till årsrapporten om genomförandet av frihandelsavtalen, som kommissionen först började med 2017, eftersom den ger en omfattande och tydlig översikt över EU:s handelsnätverk. Den gör det möjligt att mäta enskilda frihandelsavtals framsteg och resultat. Därför bör den uppmärksamma brister i genomförandet, inbegripet brister som inte kan mätas med ekonomisk statistik, såsom kapitlen om handel och hållbar utveckling. Framtida rapporter bör därför bygga tydligare på slutsatserna i tidigare rapporter och använda spårbara uppföljningsåtgärder.

4.2 Tid är en relevant faktor för genomförandet av frihandelsavtalen och mätning av deras resultat. I detta avseende är årsrapporter endast ögonblicksbilder av varaktiga trender som kan visa sig med tiden eller behöver undersökas ytterligare, och som förtjänar att hanteras i en bättre sammanlänkad utvärderingspolitik. Varje handelsavtal utvärderas på ett omfattande sätt vid olika tillfällen under sin livscykel. EESK föreslår därför att man närmar sig framtida rapporter på ett mer övergripande sätt och ser över resultaten av tidigare konsekvensbedömningar som genomförts före och under förhandlingarna. Bedömningar av konsekvenserna för hållbar utveckling bör i synnerhet användas som informationskälla och bör läsas korsvis med genomförandearbetet.

4.3 Information är avgörande för att finjustera EU:s handels- och investeringspolitik och maximera dess fördelar. Att säkra och dela upp data verkar vara den största utmaningen. EU bör använda nationella uppgifter på ett mer konsekvent sätt och visa de olika verkligheterna per EU-medlemsstat eller EU-region, och vid behov investera i aktiv datainsamling. Fastställandet av kriterier kan göra resultaten mer konkreta att jämföra. När det gäller handel och hållbar utveckling, och i synnerhet situationen för arbetsnormer i länder, måste andra datakällor såsom ILO komplettera bilden.

⁽⁹⁾ Se fotnot 3.

⁽¹⁰⁾ Yttrande REX/532 "Hållbara leveranskedjor och anständigt arbete inom internationell handel" (förväntas i september 2020).

4.4 Förmånsutnyttjandegraden är en viktig genomförandeindikator. Den analyserar dock endast handel med varor, och inte alla fördelar, såsom marknadstillträde inom upphandling, uttrycks faktiskt genom tullförmåner. Den genomsnittliga förmånsutnyttjandegraden för import från EU:s förmånshandelspartnerländer till EU var 87 % 2018. Den var i allmänhet lägre för EU:s export till partnerländer. Det finns dock inte någon exakt beräkning av genomsnittlig förmånsutnyttjandegrad, eftersom EU förlitar sig på uppgifter som samlats in av det importerande landet och denna statistik inte är harmoniserad. För att ge en mer heltäckande bild måste andra indikatorer utvecklas för att utvärdera i vilken utsträckning företag av alla storlekar utnyttjar möjligheterna i EU:s frihandelsavtal.

4.5 Under 2018 stod tjänsteexporten för 32 % av det totala värdet av EU:s export, och nästan 59 % när den räknas som handel uttryckt i förädlingsvärde⁽¹¹⁾. Beklagligt nog återspeglar den del av rapporten som ägnas åt handel med tjänster inte i tillräcklig utsträckning det höga värdet av handel med tjänster för EU (25,2 % av dess BNP) och saknar detaljer. I framtida rapporter bör man mer systematiskt ta upp handeln med tjänster och dess utveckling, inte bara i en sammanställning utan även på sektornivå och per leveranssätt. Exempelvis omfattas allt fler professionella tjänster av handelsavtal. Fria yrken såsom advokater, ingenjörer eller arkitekter tillhandahåller mycket specialiserade tjänster som ofta är kopplade till andra relaterade tjänster och upphandlingar, men de återspeglas inte i rapporten.

4.6 EESK uppmanar till att i framtida rapporter lägga mer vikt vid specifika områden och grupper som i stort sett inte ingår i rapporten. Fördelarna med EU:s handelsavtal för små och medelstora företag och handeln med jordbruksbaserade livsmedel framhävs redan väl. När det gäller jordbruket är det viktigt att titta på frihandelsavtalens kumulativa inverkan på specifika sektorer och detta bör begrundas innan nya förhandlingar inleds. Framför allt för konsumenterna måste en ökning av handelsflödena omvandlas till konkreta fördelar. Av denna anledning har EESK efterlyst "ett särskilt konsumentinriktat kapitel om 'handel och konsumenter' på området för handel och hållbar utveckling för att ta upp relevanta internationella konsumentstandarder och stärka samarbetet när det gäller genomdrivandet av konsumenternas rättigheter"⁽¹²⁾.

4.7 EESK stöder starkt införandet av ett särskilt kapitel om genomförandet av handel och hållbar utveckling i rapporten. Dess fokus bör ligga bortom de åtgärder som vidtagits och närmare beskriva deras resultat, uttryckta åsikter och synpunkter samt uppföljningsåtgärder. EESK beklagar särskilt att de inhemska rådgivande gruppernas arbete och röst när det gäller att övervaka avtalens inverkan på åtagandena i fråga om handel och hållbar utveckling till stor del inte finns med i rapporten, trots deras institutionella bidrag inom ramen för alla nya generationens avtal. Bidraget från de inhemska rådgivande gruppernas arbetsprogram och gemensamma förklaringar med de inhemska rådgivande grupperna i partnerländerna bör återspeglas mer i framtida rapporter.

5. Särskilda kommentarer om genomförandet av frihandelsavtalen

5.1 Det civila samhället spelar en viktig roll för att öka medvetenheten om genomförandet av EU:s handelspolitik, kan bidra till att förmedla dess fördelar och är avgörande för att uppmärksamma farhågor och brister. EESK spelar en aktiv roll i allt detta, genom sina yttranden och som medlem av inhemska rådgivande grupper. Att utvidga ansvarsområdet för framtida inhemska rådgivande grupper till att övervaka alla aspekter av avtalet, samtidigt som särskild uppmärksamhet ägnas åt handel och hållbar utveckling, skulle kunna komplettera kommissionens insatser för att främja ett bättre genomförande av EU:s framtida frihandelsavtal. EESK stöder därför en sådan utvidgning⁽¹³⁾.

5.2 De inhemska rådgivande grupperna är ett viktigt resultat av den nya generationens frihandelsavtal, men de måste stärkas för att de ska kunna utföra sina övervakningsuppgifter framgångsrikt, särskilt när det gäller handel och hållbar utveckling och, i EU:s framtida frihandelsavtal, även på andra områden. Expertgruppen med medlemsstaterna om handel och hållbar utveckling och den nya ansvariga för efterlevnaden av handelsavtal bör vara nära kopplade till de inhemska rådgivande gruppernas arbete, med rapporterings- och utbytesstrukturer inrättade. Detta bör kompletteras med ett informationsutbyte med ILO om det arbetsrelaterade genomförandet av handel och hållbar utveckling. För att öka synligheten och den interinstitutionella uppföljningen behövs en strukturell dialog mellan EU:s inhemska rådgivande grupper, kommissionen, Europeiska utrikestjänsten, Europaparlamentet och medlemsstaterna. För att på bästa sätt utnyttja dialogen med det civila samhället i partnerländerna är gemensamma möten mellan de inhemska rådgivande grupperna nödvändiga och bör inkluderas vid förhandlingarna om avtalstexten. De inhemska rådgivande grupperna skulle verkligen

⁽¹¹⁾ Eftersom tjänster också står för en betydande andel på 34 % av exporten av tillverkade varor. Alla uppgifter kommer från databasen över handel uttryckt i förädlingsvärde, 2016.

⁽¹²⁾ EUT C 227, 28.6.2018, s 27.

⁽¹³⁾ EUT C 159, 10.5.2019, s. 28.

kunna bidra på ett användbart sätt genom gemensamma projekt och gemensamma rekommendationer. I och med att antalet frihandelsavtal ökar, och följaktligen också antalet inhemska rådgivande grupper, finns det ett brådskande behov av att genomföra systemlösningar med tillräckliga resurser, både mänskliga och ekonomiska. Det finns ingen lösning som passar alla. I varje potentiell ny strategi, såsom att regionalisera de inhemska rådgivande grupperna, måste man garantera att de fungerar effektivt för att hantera utmaningarna i det specifika avtalets genomförande och involvera de inhemska rådgivande grupperna själva i dess utformning.

5.3 EESK välkomnar med eftertryck en rad nya insatser för att förbättra genomförandet och verkställandet av frihandelsavtal. Utnämningen av en ansvarig för efterlevnaden av handelsavtal signalerar ett tydligt politiskt åtagande och en tydlig politisk strategi. Den bör leda till ett effektivare genomförande och verkställande av alla delar av frihandelsavtalen och stärka det civila samhällets roll i genomförandet av avtalen, bland annat genom inlämnandet av klagomål. De franska och nederländska handelsministrarnas nyligen framlagda icke-officiella dokument⁽¹⁴⁾ är ett välkommet initiativ för att inleda en ny debatt om hur man kan se till att de rättsligt bindande åtagandena i kapitlen om handel och hållbar utveckling efterlevs till fullo. I den här debatten måste lika stor vikt läggas vid miljö- och arbetsnormerna som på genomförande- och tillsynsagendan. Som en avspeglning av det unika förhållandet fastställs i EU:s utkast till ett framtida handelsavtal med Förenade kungariket en ny väg genom att lika villkor och hållbarhet sätts i främsta rummet, och i synnerhet tillämpas vid eventuella överträdelser den allmänna tvistlösningsmekanismen med tillgång till rättsmedel⁽¹⁵⁾. Att göra respekten för Parisavtalet till en väsentlig del i alla framtida övergripande handelsavtal, såsom tillkännages i meddelandet om den gröna given⁽¹⁶⁾, är ett positivt steg som måste utvidgas till att även omfatta respekt för och genomförande av ILO:s grundläggande och uppdaterade konventioner som alla EU-medlemsstater har ratificerat. I enlighet med sitt nya initiativ bör ILO, eftersom organisationen är erkänd på internationell nivå, delta i övervakningen av genomförandet av ILO:s konventioner i frihandelsavtal, för att övervaka, bistå, utreda överträdelser och föreslå lösningar.

5.4 Många år efter att frihandelsavtalen ingicks ser vi fortfarande att det i vissa partnerländer inte gjorts några framsteg när det gäller efterlevnaden av åtagandena om handel och hållbar utveckling. I december 2018 efterlyste EU inrättandet av en expertpanel för att utreda tvisten mellan EU och Sydkorea om arbetstagares rättigheter, i synnerhet det faktum att de grundläggande och uppdaterade ILO-konventionerna inte hade ratificerats. EESK välkomnar denna första användning av tvistlösningsförfaranden relaterade till handel och hållbar utveckling⁽¹⁷⁾. Kommittén beklagar dock förfarandets längd med tanke på att avtalet ratificerades för åtta år sedan. EESK hade därför rekommenderat en ytterligare förstärkning av övervakningsmekanismerna för det civila samhället genom att ge dem möjlighet att ”på ett oberoende sätt kunna få till stånd utredningar av brott mot tydliga åtaganden om handel och hållbar utveckling”⁽¹⁸⁾. Panelens ansvarsområde omfattade dessvärre inte en rad andra lagstiftningsbestämmelser och kränkningar av föreningsfriheten, som ILO har begärt att Sydkorea ska rätta till⁽¹⁹⁾. En muntlig presentation av det civila samhällets aktörer, utöver skriftliga *amicus curiae*-inlagor, bör utgöra en integrerad del av panelens utfrågning. Resultatet av panelens rapport och dess bindande inverkan återstår att se, eftersom det för närvarande saknas mer långtgående efterlevnadsverktyg i kapitlen om handel och hållbar utveckling. I detta avseende efterlyser EESK verkliga framsteg när det gäller översynen av den faktiska verkställbarheten av arbets- och miljöbestämmelserna inom ramen för Ceta⁽²⁰⁾. I översynsprocessen bör man nära involvera och samråda med båda parternas inhemska rådgivande grupper⁽²¹⁾.

5.5 Frihandelsavtal erbjuder en betydande potential för EU:s export av jordbruksprodukter, medan geografiska beteckningar ökar konkurrenskraften för EU:s jordbruks- och livsmedelsproducenter både inom och utanför EU. Med en sammanlagd import och export på 254 miljarder euro 2018 förblir EU världens främsta handlare med jordbruksbaserade livsmedel⁽²²⁾. Samtidigt som handeln med jordbruksbaserade livsmedel ofta granskas ingående under förhandlingarna verkar genomförandet av bestämmelserna inte nå upp till de ambitiösa målen. Produkternas spårbarhet och kapaciteten att

⁽¹⁴⁾ Se fotnot 5.

⁽¹⁵⁾ Utkast till avtal om det nya partnerskapet med Förenade konungariket, 18 mars 2020.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final

⁽¹⁷⁾ Med beaktande av två tvistlösningar som inleddes 2019, i synnerhet med Ukraina och Södra Afrikas tullunion, inom ramen för frihandelsavtalens allmänna tvistlösningsmekanism.

⁽¹⁸⁾ EUT C 227, 28.6.2018, s. 27.

⁽¹⁹⁾ Amicus curiae till expertpanelen för bedömning av Sydkoreas efterlevnad av kapitlet om hållbarhet, januari 2020.

⁽²⁰⁾ Se fotnot 4.

⁽²¹⁾ Gemensamt uttalande från EU:s och Kanadas inhemska rådgivande grupper, november 2019.

⁽²²⁾ Agri-food trade in 2018, GD Jordbruk och landsbygdsutveckling, 2019.

tillämpa försiktighetsprincipen är avgörande för att säkerställa livsmedel av god kvalitet samt säker och trygg försörjning. En effektiv övervakning av sanitära och fytosanitära standarder (SPS) kräver inspektioner med tillräckliga resurser.

5.6 Trots stora möjligheter för företag finns det fortfarande en brist på medvetenhet om frihandelsavtalens fördelar, särskilt under de första åren av deras genomförande. Kommissionen och medlemsstaterna bör, i samarbete med EU:s näringsliv, främja avtalen på sina respektive nationella språk bland potentiella exportörer, i syfte att minska kunskapsluckorna, särskilt bland små och medelstora företag. Åtgärderna skulle kunna omfatta utarbetandet av nationella handlingsplaner för genomförandet av varje frihandelsavtal innan det träder i kraft.

5.7 Som direkta förmånstagare av tullbesparingar är importörer i handelspartnerländer viktiga aktörer i utnyttjandet av tullförmåner inom ramen för ett frihandelsavtal. De bör beaktas i alla EU:s insatser för att öka förmånsutnyttjandegraden för exporten. Utåtriktad verksamhet skulle kunna inbegripa seminarier om de möjligheter som erbjuds genom respektive frihandelsavtal och om hur man ansöker om tullförmåner. EU:s utåtriktade verksamhet i partnerländerna inom ramen för frihandelsavtalen bör genomföras i nära samarbete med EU:s delegationer, nationella representationer och näringslivsrepresentanter, inbegripet handelskammare.

5.8 Tjänster utgör en stor del av bestämmelserna i de moderna frihandelsavtalen, men deras fördelar är svårare att tolka än sänkta tullar. Här är transparens när det gäller lagstiftningskrav på tredjeländers marknader avgörande för att underlätta handeln. Den kommande sammanslagningen av EU:s databas om tillträde till marknaderna och helpdesken för handel ger möjlighet att täcka inte bara varor, utan även tjänster, på ett konsekvent sätt. En ny portal bör tillhandahålla information om marknadstillträde och begränsningar per leveranssätt för varje CPC-kod⁽²³⁾ samt information om dokumentation, certifiering, licensiering, testning och andra krav per sektor. Det skulle dessutom kunna vara till hjälp att ha en vägledning för europeiska tjänsteexportörer och investerare för EU:s viktigaste förmånshandelspartner för tjänster, såsom Japan eller Kanada.

5.9 EU är den mest öppna marknaden för offentlig upphandling i världen och frihandelsavtal tillhandahåller omfattande regler och betydande möjligheter till tillträde till upphandlingsmarknader för europeiska företag i partnerländer. Det råder dock brist på öppenhet och konsekventa åtgärder för att integrera arbetsklausuler i offentliga kontrakt samt offentlig politik och praxis⁽²⁴⁾, vilket bör återspeglas i frihandelsavtalen. Offentliggörande av tredjeländers upphandlingar i en särskild del av EU:s databas Tenders Electronic Daily skulle avsevärt underlätta för företag av alla storlekar att dra nytta av upphandlingskapitlet. Dessutom skulle ett specialiserat automatiskt översättningsverktyg på alla EU-språk för de offentliggjorda upphandlingarna kunna bidra till att övervinna språkbarriären.

5.10 För att omfattas av förmånstullar inom ramen för ett frihandelsavtal måste produkterna följa ursprungsreglerna. En sänkt administrativ kostnad för att ansöka om förmånstullar måste betraktas som en nyckelfaktor för att öka förmånsutnyttjandegraden, särskilt för transaktioner med lågt värde. En förenkling och harmonisering av ursprungsreglerna i olika frihandelsavtal skulle vara avgörande i detta avseende. Dessutom kan den nya metod för ursprungskontroll som överenskommit i frihandelsavtalen med Kanada och Japan, där den importerande myndigheten fastställer huruvida produkterna uppfyller ursprungskraven, i praktiken kräva att exportören överför kommersiellt känsliga uppgifter.

5.11 Frihandelsavtalens kapitel om investeringar ger rättslig säkerhet för inkommande och utgående utländska direktinvesteringar och undanröjer hinder för investeringar. De europeiska företagen är globala ledare när det gäller att tillhandahålla hållbara, långsiktiga investeringar. Det är dock fortfarande svårt att locka till sig dessa investeringar. EU:s externa investeringsplan, där fokus ligger på hållbar utveckling, sysselsättning och tillväxt, är ett lovande steg i detta avseende, men den är för begränsad geografiskt, tematiskt och när det gäller tillgänglig finansiering. EU skulle kunna stödja denna strategi genom att sätta relevanta hållbara investeringsrelaterade frågor högt upp på den politiska dagordningen under officiella besök, möten på hög nivå och besök i dessa länder, i samordning med medlemsstaterna och EU:s näringsliv.

⁽²³⁾ Kod för central produktindelning enligt WTO:s klassificering av tjänstesektorer.

⁽²⁴⁾ ILO:s allmänna undersökning 2008, Labour clauses in public contracts. Integrating the social dimension into procurement policies and practices.

5.12 Europeiska företag som är verksamma i tredjeländer är viktiga för spridningen och tillämpningen av ansvarsfullt företagande. EESK noterar att bestämmelserna om företagens ansvar i handels- och investeringsavtal ökar och går i olika riktningar ⁽²⁵⁾. Eftersom europeiska företag är världsledande på detta område är EU unikt lämpat att inta en ledarroll när det gäller tillbörlig aktsamhet. EESK välkomnar följaktligen att kommissionen följer dess rekommendation att föreslå EU-lagstiftning på detta område ⁽²⁶⁾.

Bryssel den 16 juli 2020.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽²⁵⁾ Business Responsibilities and Investment Treaties, Consultation paper by the OECD Secretariat, januari 2020.

⁽²⁶⁾ EUT C 47, 11.2.2020, s. 38.

ISSN 1977-1061 (elektronisk utgåva)
ISSN 1725-2504 (pappersutgåva)

Europeiska unionens
publikationsbyrå
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

SV